

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Pavla Plachá

Aktuální otázky mezinárodního insolvenčního práva

Current Issues in International Insolvency Law

Disertační práce

Školitelka: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16. dubna 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. dubna 2017

.....
Pavla Plachá

Poděkování

Z celého srdce bych tímto chtěla poděkovat paní prof. Monice Pauknerové za její obětavý a laskavý přístup, odborné rady a podporu mé motivace tuto práci dokončit.

Mé velké díky rovněž náleží panu prof. Bělohlávkovi za jeho odborná doporučení, nespočetné množství poskytnutých pramenů a vždy velmi milé a chápající rozhovory.

Poděkování však patří i všem mým blízkým v osobním i profesním životě, kteří mi byli po celou dobu tvorby této práce oporou, tj. zejména mým rodičům a sestře Marii, mému Michalovi, Janě, Lence, Milanovi, Gabriele a Evičce.

Anotace

Disertační práce s názvem „Aktuální otázky mezinárodního insolvenčního práva“ se zaměřuje na zachycení a zdůraznění momentů, které tuto právní oblast do dnešního dne podle názoru její autorky nejvíce formovaly, tzn. že obsahuje zejména rozbor dosavadní regulace oblasti evropského insolvenčního práva, jehož stěžejní část je založena na Nařízení o úpadkovém řízení a na nařízení o insolvenčním řízení, závěrem doplněný o výběr relevantní judikatury, díky níž se pohled na některé otázky a instrumenty s touto právní oblastí bezprostředně související v průběhu času proměnil. Pro komplexní zachycení problematiky však tato práce reaguje též na určování mezinárodní příslušnosti v přeshraničním úpadkovém řízení a uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení ve vztahu mezi členskými státy EU a třetími státy, tj. státy mimo Evropskou unii.

Hlavním cílem této práce je proto hledání odpovědi na otázku, které právní dokumenty současnou podobu mezinárodního insolvenčního práva nejvíce ovlivnily, zda a jak se v průběhu času změnilo chápání COMI, jaké změny lze očekávat v oblasti přeshraničního úpadkového řízení v důsledku přijetí nařízení o insolvenčním řízení a na závěr, zda je chápání COMI v režimu evropské úpravy přeshraničního úpadkového řízení formou nařízení shodné s jeho chápáním v režimu Vzorového zákona.

Klíčová slova:

mezinárodní insolvenční právo, insolvenční řízení s mezinárodním prvkem, přeshraniční úpadkové řízení, určení mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva, COMI, uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení, Brexit

Abstract

The PhD thesis “Current Issues in International Insolvency Law“ aims to describe and draw attention to the moments that, in the opinion of its author, have had the strongest impact on international insolvency law so far. As such it is chiefly devoted to the analysis of existing regulation in the area of European insolvency law (which is principally based on Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings – the “Old Insolvency Regulation” – and Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings – the “New Insolvency Regulation”), and also provides a selection of the relevant case law which has over time significantly changed the way in which specific issues and instruments related to this area are viewed. To do justice to the complexity of the subject matter, the thesis also discusses the determination of jurisdiction in cross-border insolvency proceedings and recognition of the effects of foreign insolvency proceedings in relations between EU and non-EU countries.

The main aim of the thesis is to answer the following questions: which legal documents have had the strongest impact on the current form of international insolvency law; whether and how the interpretation of the concept of *centre of a debtor's main interests* (“COMI”) has changed over time; what changes may be expected to occur in the area of cross-border insolvency proceedings as a consequence of the adoption of the New Insolvency Regulation; and, last but not least, whether the meaning of COMI, as provided for in European legislation governing cross-border insolvency proceedings through a regulation, is identical to its meaning under the 1997 UNCITRAL Model Law On Cross-Border Insolvency.

Keywords:

international insolvency law, insolvency proceedings with a cross-border element, cross-border insolvency proceedings, determination of international jurisdiction and applicable law, COMI, recognition of the effect of foreign insolvency proceedings, Brexit

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Anotace	4
Klíčová slova:	4
Abstract	5
Keywords:	5
Obsah	6
Seznam použitých zkratk a zkrácených názvů	11
Úvod	15
1. Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva a jeho vývoj.....	25
1.1 <i>Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva</i>	<i>25</i>
1.2 <i>Východiska úpravy mezinárodního insolvenčního práva, problémy při přijímání mezinárodních instrumentů.....</i>	<i>27</i>
1.3 <i>Vývoj mezinárodního insolvenčního práva.....</i>	<i>30</i>
1.3.1 <i>Obecně.....</i>	<i>30</i>
1.3.2 <i>Přehled dokumentů, které vývoj mezinárodního insolvenčního práva a COMI nejvíce ovlivnily.....</i>	<i>32</i>
1.3.3 <i>Návrh Evropské úmluvy o konkursu.....</i>	<i>35</i>
1.3.4 <i>Istanbulská úmluva a její srovnání s Nařízením o úpadkovém řízení.....</i>	<i>38</i>
1.3.5 <i>Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení</i>	<i>43</i>
1.4 <i>Dílčí závěry kapitoly.....</i>	<i>45</i>
1.4.1 <i>Závěry první podkapitoly s názvem – Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva.....</i>	<i>45</i>
1.4.2 <i>Závěr druhé podkapitoly s názvem – Východiska úpravy mezinárodního insolvenčního práva, problémy při přijímání mezinárodních instrumentů</i>	<i>46</i>
1.4.3 <i>Závěry třetí podkapitoly s názvem – Vývoj mezinárodního insolvenčního práva.....</i>	<i>46</i>
2. Evropský mezinárodní prvek v insolvenčním řízení a otázka COMI.....	52
2.1 <i>Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem.....</i>	<i>52</i>
2.2 <i>Působnost Nařízení o úpadkovém řízení a zásada univerzality a teritoriality</i>	<i>54</i>
2.2.1 <i>Obecně.....</i>	<i>54</i>
2.2.2 <i>Zásada univerzality a teritoriality.....</i>	<i>56</i>

2.3	<i>Určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení a jeho význam pro přeshraniční insolvenční řízení</i>	58
2.3.1	Obecně	59
2.3.2	Hlavní a vedlejší řízení	62
2.4	<i>Základní vymezení termínu COMI v Nařízení o úpadkovém řízení</i>	66
2.5	<i>Zjišťování COMI z pohledu aplikační praxe Nařízení o úpadkovém řízení</i>	71
2.5.1	Časové hledisko, k němuž má být existence COMI zjišťována	71
2.5.2	Další podmínky pro zjištění existence COMI vyplývající z Nařízení o úpadkovém řízení, návaznost COMI na existenci provozovny	73
2.5.3	Obsahové vymezení COMI	76
2.6	<i>Vývoj doktrinního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU</i>	79
2.7	<i>Dílčí závěry kapitoly</i>	84
2.7.1	Závěr první podkapitoly s názvem – Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem	84
2.7.2	Závěry druhé podkapitoly s názvem – Působnost Nařízení o úpadkovém řízení a zásada univerzality a teritoriality	84
2.7.3	Závěry třetí podkapitoly s názvem – Určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení a jeho význam pro přeshraniční insolvenční řízení	85
2.7.4	Závěry čtvrté podkapitoly s názvem – Základní vymezení termínu COMI v Nařízení o úpadkovém řízení	87
2.7.5	Závěry páté podkapitoly s názvem – Zjišťování COMI z pohledu aplikační praxe Nařízení o úpadkovém řízení	88
2.7.6	Závěry šesté podkapitoly s názvem – Vývoj doktrinního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU	90
3.	Revize Nařízení o úpadkovém řízení a její přínos pro přeshraniční insolvenční řízení ve vztahu k jeho obecným principům a vymezení COMI	93
3.1	<i>Důvody revize Nařízení o úpadkovém řízení</i>	93
3.1.1	Problémy související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení	93
3.1.2	Problémy související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení	94
3.2	<i>Prvotní revizní záměry</i>	98
3.2.1	Změny v oblasti související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení	100
3.2.2	Změny v oblasti související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení	101
3.3	<i>Nařízení o insolvenčním řízení</i>	104
3.3.1	Změny v oblasti související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení	104
3.3.1.1	Širší a zřetelnější vymezení působnosti nařízení o insolvenčním řízení	104
3.3.1.2	Zvláštní režim nařízení o insolvenčním řízení pro skupinovou insolvenční	106
3.3.2	Změny v oblasti související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení	114

3.3.2.1	Změna vymezení termínu COMI a určování mezinárodní příslušnosti, prevence před škodlivým forum shoppingem.....	114
3.3.2.2	Změna charakteru vedlejšího řízení, posílení spolupráce a komunikace v hlavním a vedlejším řízení a zajištění větší informovanosti	117
3.4	<i>Dílčí závěry kapitoly</i>	119
3.4.1	Závěry první podkapitoly s názvem – Důvody revize Nařízení o úpadkovém řízení	119
3.4.2	Závěry druhé podkapitoly s názvem – Prvotní revizní záměry.....	120
3.4.3	Závěry třetí podkapitoly s názvem – Nařízení o insolvenčním řízení.....	121
4.	Mezinárodní insolvenční řízení ve vztahu ke třetím státům	126
4.1	<i>Principy pro určení mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení</i>	<i>128</i>
4.2	<i>Podmínky pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení</i>	<i>129</i>
4.2.1	Obecně.....	129
4.2.2	Srovnání Nařízení o úpadkovém řízení se Vzorovým zákonem	130
4.3	<i>Posouzení rozdílů v uznávání účinků insolvenčního řízení mezi státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly.....</i>	<i>142</i>
4.3.1	Brexit a jeho souvislost s přeshraničním insolvenčním řízením týkajícím se Spojeného království.....	145
4.3.2	Vztah členských států EU a Spojeného království po jeho vystoupení z Evropské unie ohledně uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení podle britského vzorového zákona.....	149
4.3.3	Uznávání účinků insolvenčního řízení státy mimo Evropskou unii, které nepřijaly Vzorový zákon	153
4.4	<i>Dílčí závěry kapitoly</i>	<i>161</i>
4.4.1	Závěr první podkapitoly s názvem – Principy pro určení mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení	162
4.4.2	Závěr druhé podkapitoly s názvem – Podmínky pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení... ..	162
4.4.3	Závěry třetí podkapitoly s názvem – Posouzení rozdílů v uznávání účinků insolvenčního řízení mezi státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly	162
5.	Aktuální judikatura vztahující se k přeshraničnímu insolvenčnímu řízení.....	168
5.1	<i>Judikatura týkající se hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení</i>	<i>168</i>
5.1.1	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, sp. zn. C-133/78	168

5.1.2	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.....	171
5.1.3	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. září 2009 ve věci German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (správkyně podstaty společnosti Holland Binding BV), sp. zn. C-292/08.....	172
5.1.4	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „JadecLOUD-Vilma“, sp. zn. C-213/10.....	175
5.1.5	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13	177
5.1.6	Vybraná rozhodnutí členských států EU	179
5.2	<i>Vybraná judikatura týkající se rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení v Evropské unii.....</i>	183
5.2.1	Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2016 ve věci CDV-1, Ltd. proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., sp. zn. 29 Cdo 1115/2014.....	186
5.2.2	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. března 2005 ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, sp. zn. C-294/02	190
5.2.3	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. listopadu 2012 ve věci Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten i Stockholm, sp. zn. C-461/11	191
5.3	<i>Vybraná judikatura týkající se účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie.....</i>	193
5.3.1	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012 ve věci ERSTE Bank Hungary Nyrt v. Magyar Állam, B.C.L. Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt, sp. zn. C-527/10	193
5.3.2	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2015 ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA and others v. Cosme Rogeau, a dále ve věci Cosme Rogeau v. Alan Robert Bloom, Alan Michael Hudson, Stephen John Harris, Christopher John Wilkinson Hill, sp. zn. C-649/13.....	194
5.3.3	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12.....	198
5.3.4	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. prosince 2014 ve věci H (správce podstaty společnosti G. T. GmbH) v. H. K., sp. zn. C-295/13	200
5.4	<i>Vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI</i>	202
5.4.1	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04	203
5.4.2	Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09	205
5.4.3	Další související judikatura	206
5.5	<i>Dílčí závěry kapitoly.....</i>	210
5.5.1	Závěry první podkapitoly s názvem – Judikatura týkající se hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení	210
5.5.2	Závěry druhé podkapitoly s názvem – Vybraná judikatura týkající se rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení v Evropské unii.....	213

5.5.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Vybraná judikatura týkající se účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie	215
5.5.4 Závěry čtvrté podkapitoly s názvem – Vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI	216
Závěr	218
Shrnutí	232
Summary	235
Seznam použitých pramenů a literatury	239

Seznam použitých zkratk a zkrácených názvů

Amsterodamská smlouva	Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C 340/01)
britský vzorový zákon	Pravidla z roku 2006 a jejich příloha č. I, která obsahuje Vzorový zákon adaptovaný na vnitrostátní právní předpisy Spojeného království
Brusel I	nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Brusel I bis	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních ze dne 27. září 1968
členský stát EU	členský stát Evropské unie (zahrnující její proměny názvu) vyjma Dánska
COMI	místo / centrum / středisko hlavních zájmů (dlužníka); centre of main interests
evropská insolvenční nařízení	Nařízení o úpadkovém řízení a nařízení o insolvenčním řízení
hlavní řízení	Podle kontextu: - hlavní úpadkové řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, - hlavní insolvenční řízení ve smyslu nařízení o insolvenčním řízení, - zahraniční hlavní řízení ve smyslu Vzorového zákona a britského vzorového zákona, - hlavní úpadkové řízení ve smyslu Istanbulské úmluvy nebo - hlavní úpadkové řízení ve smyslu Úmluvy Evropské unie

o insolvenčním řízení.

insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Istanbulská úmluva	Úmluva Rady Evropy o některých mezinárodních aspektech konkursního řízení ze dne 5. června 1990
Luganská úmluva II	Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná dne 30. října 2007, schválená rozhodnutím č. 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008
nařízení o doručování písemností	nařízení (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v zemích Evropské unie
nařízení o evropském platebním rozkazu	nařízení (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
nařízení o insolvenčním řízení	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 o insolvenčním řízení
Nařízení o úpadkovém řízení	nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení
nařízení Řím I	nařízení (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
návrh Evropské úmluvy o konkursu; Evropská úmluva o konkursu	návrh Úmluvy o úpadku, likvidaci, vyrovnání a podobných řízeních; nebo přímo jeho součást – Evropská úmluva o konkursu
návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení	návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD)
návrh Nařízení o úpadkovém řízení	Initiative of the Federal Republic of Germany and the Republic of Finland with a view to the adoption of a Council Regulation on insolvency proceedings, submitted to the Council on 26 May 1999
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Pravidla z roku 2006	The Cross-Border Insolvency Regulations 2006 [No. 1030] – právní úprava Spojeného království, která ve své příloze č. I promítá znění Vzorového zákona
Příručka	příručka pro vydání a výklad Vzorového zákona, tj. Guide to Enactment and Interpretation of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency
SEU	Smlouva o Evropské unii, C 83/13
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie, C 115/47
Soudní dvůr EU	Soudní dvůr Evropské unie, ale i Soudní dvůr Evropských společenství nebo Evropský soudní dvůr
Spojené království	Spojené království Velké Británie a Severního Irska
Úmluva CMR	Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě podepsaná v Ženevě dne 19. května 1956, ve znění protokolu podepsaného v Ženevě dne 5. července 1978
Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení	Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení z 23. listopadu 1995
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
USA	United States of America
vedlejší řízení	Podle kontextu: - vedlejší úpadkové řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, - vedlejší insolvenční řízení ve smyslu nařízení o insolvenčním řízení, - zahraniční vedlejší řízení ve smyslu Vzorového zákona a britského vzorového zákona, - vedlejší úpadkové řízení ve smyslu Istanbulske úmluvy,

- vedlejší úpadkové řízení ve smyslu Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení,

a to sekundární a podle kontextu případně i místní řízení.

Vzorový zákon

Vzorový zákon UNCITRAL o přeshraniční insolvenční ze dne 30. května 1997

ZMPS

zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita

expertní zpráva zpracovaná pro Komisi Evropských společenství pod záštitou Rady Evropských společenství Miguelem Virgosem a Etiennem Schmitem, která byla průvodním dokumentem k Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení, v originálním jazyce (cit.): *Report on the Convention of Insolvency Proceedings, Reasons for the Convention* (Brusel, 3. května 1996, 6500/96)

Úvod

1) Vymezení cíle a tématu práce

Oblast mezinárodního insolvenčního práva se neustále vyvíjí, v důsledku čehož vzniká potřeba hledat pro tuto oblast nejvhodnější způsob právní regulace.

V oblasti přeshraničního insolvenčního řízení je při úvaze nad formou právní regulace nutné vycházet zejména z toho, že soukromoprávní subjekty vyvíjející činnost ve více státech mohou mít středisko svých hlavních zájmů a aktivit v jiném členském státě EU, než v němž se nachází jejich statutární sídlo,¹ nebo v němž je dislokováno místo jejich řízení či kontroly. Umístění sídla, které je předmětem evidence některého z veřejných rejstříků, totiž může být pouhým výsledkem přiměřené, anebo naopak nepřiměřené daňové zátěže v tom kterém členském státě EU. Především v návaznosti na tuto skutečnost je proto v přeshraničním insolvenčním řízení nezbytné počítat s účastí zahraničních věřitelů, jejichž společný zájem může být objektivně ochráněn pouze vytvořením transparentních pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti a lpěním na jejich důsledném zachovávání.

Funkční insolvenční řízení s mezinárodním prvkem a správné zjišťování a určení mezinárodní příslušnosti v tomto řízení nabylo na významu především z důvodu vytváření jednotného evropského trhu, což ostatně vyplývá zejména z nového nařízení o insolvenčním řízení, ale typicky též z měnící se judikatury Soudního dvora EU. Přes veškeré snahy o vytvoření pokud možno jednotné a bezproblémové právní úpravy je však tato oblast stále plná otazníků a nezdá se, že v ní dochází k aplikačním problémům.

Vývoj insolvenčního řízení na evropské úrovni se do dnešní podoby uskutečnil především vyloučením této problematiky z obecné úpravy soudní příslušnosti a následným vytvořením Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, která však nebyla přijata. Vývoj regulace dotčené oblasti byl na přelomu století završen vydáním Nařízení o úpadkovém řízení,² které v jednom ze svých ustanovení obsahuje povinnost nutné revize, která se má

¹ K tomu srov. NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 21-24. I přes tento jev, kdy je statutární sídlo společnosti v podstatě jakousi formální záležitostí a skutečné sídlo společnosti se nachází v jiném členském státě EU, bylo nezbytné nastavit COMI v Nařízení o úpadkovém řízení tak, aby bylo místo hlavních zájmů dlužníka vykládáno primárně shodným způsobem.

² Pozn. Nařízení o úpadkovém řízení je závazným a přímo použitelným právním aktem Evropské unie, jehož cílem není upravit a následně vnutit jednotnou koncepci úpadkového řízení všem členským státům EU, ale naopak v sobě obsahuje přímo aplikovatelné kolizní normy, které určují, kterým právním řádem se to které úpadkové řízení bude řídit, a připouští možnost, že ve dvou různých členských státech EU paralelně probíhají dvě úpadková řízení, a přesto je to přípustné. ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 324-325.

provádět v pravidelných intervalech, aby byl předpis stále kompatibilní se soudní praxí. Jen dobře vytvořené nástroje, včas reagující na platební neschopnost právnických a fyzických osob, totiž mohou účinně udržovat a podporovat řádné fungování jednotného evropského trhu. Nařízením o úpadkovém řízení předvídaná revize pak byla završena vydáním nařízení o insolvenčním řízení, které jej v praxi postupně nahradí.

Vzhledem k tomu, že není účelné a přínosné obsáhnout a analyzovat přeshraniční úpadkové řízení jako celek a ani podrobně veškeré jeho prameny, je tato práce zaměřena jen na nejaktuálnější otázky dotčené oblasti a dílčí úskalí mezinárodního insolvenčního řízení, mezi něž lze zařadit především určování mezinárodní příslušnosti, otázku COMI z různých úhlů pohledu a vývoj pramenů této oblasti zaměřený na Nařízení o úpadkovém řízení a na nařízení o insolvenčním řízení. Obecným cílem této práce je proto především shrnutí a vyhodnocení dosavadních poznatků v oblasti mezinárodního insolvenčního řízení zaměřených na problematiku určování mezinárodní příslušnosti v evropském i mezinárodním kontextu.

Stěžejním tématem práce je tudíž COMI (včetně jeho zjišťování v aplikační praxi a doktrinálního chápání v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU)³ a analýza zejména 13. bodu preambule a článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení, neboť došlo v důsledku zjištěných aplikačních nejasností v rámci revizních prací promítajících se do nařízení o insolvenčním řízení k jejich úpravě. Z tohoto důvodu budou dotčená ustanovení podrobně zkoumána nejen v rámci jejich formulace a aplikace podle Nařízení o úpadkovém řízení, ale především též z hlediska jejich upravené formulace v nařízení o insolvenčním řízení.

Dalším neméně důležitým tématem této práce je vymezení hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení, charakter účinků zahájení úpadkového řízení podle Nařízení o úpadkovém řízení a možnost uznání rozhodnutí o zahájení tohoto řízení, zkoumání důvodů revize Nařízení o úpadkovém řízení, podstata prvotních revizních záměrů, konečné řešení vymezených problémů v rámci nařízení o insolvenčním řízení, anebo hledání odpovědi na otázku, podle jakého kritéria bude po svém vystoupení z Evropské unie určovat mezinárodní příslušnost v přeshraničním insolvenčním řízení v rámci Evropské unie (vyjma Dánska) Spojené království. Předmětem této práce je proto i nastínění problematiky určování

³ Ačkoli se v případě pojmu „centrum hlavních zájmů dlužníka“, nebo také „centre of the debtor's main interests“, či „Mittelpunkt der hauptsächlichen Interessen des Schuldners“ podle bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení jedná o místo, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy, a je proto zjištělné třetími osobami, existují o jeho skutečný význam a výklad již více než deset let spory. K tomu srov. například KRHUT, Rostislav. K některým aspektům nařízení Rady (ES) č. 1346/2000. *Konkursní noviny*. Brno: Cooper press, 2004, (6). ISSN 1213-4023.

mezinárodní příslušnosti v mezinárodním insolvenčním řízení, které probíhá mezi členskými státy EU a zeměmi mimo prostor Evropské unie.

Zatímco určitá forma jednotných pravidel pro určování mezinárodní příslušnosti ohledně účinků zahájených insolvenčních řízení v zahraničí a pro uznávání a výkon v rámci těchto řízení vydaných rozhodnutí byla na evropské úrovni již přijata,⁴ zůstává mezinárodní insolvenční právo ve vztahu ke třetím státům stále nesourodé a za průlomový můžeme v této oblasti označit pouze Vzorový zákon poskytující zákonodárcům jednotlivých států návod, jak nasměrovat legislativní proces tak, aby měla jejich úprava insolvenčního řízení probíhajícího na jejich území v zásadě obdobnou strukturu. Vedle tohoto předpisu je pak věnována pozornost ustanovení § 111 ZMPS, tzn. právnímu předpisu vnitrostátního původu, který upravuje určování mezinárodní příslušnosti v mezinárodním insolvenčním řízení ve vztahu ke třetím státům v tuzemsku.

Závěr práce je zaměřen na tematický přehled vybraných soudních rozhodnutí, která podle názoru autorky vývoj přeshraničního úpadekového řízení ve smyslu Nařízení o úpadekovém řízení nejen v rámci Evropské unie, ale i ve vztahu členských států EU vůči třetím zemím, nejvíce ovlivnila.

2) Časové a obsahové vymezení textu

Tato disertační práce s ohledem na své téma operuje se základními pojmy „úpadek“, „insolvence“ a „konkurs“, které je třeba z pohledu tuzemské právní úpravy vnímat následovně.

Insolvenční zákon upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů, a to tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Insolvenčním řízením podle insolvenčního zákona je proto soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek⁵ a způsob jeho řešení.⁶

Úpadkem se rozumí situace, kdy má dlužník více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti, které současně není schopen plnit, tzn. že je v platební

⁴ Viz Nařízení o úpadekovém řízení, nařízení o insolvenčním řízení a Brusel I bis.

⁵ Viz ustanovení § 3 odst. 5 insolvenčního zákona, podle něhož se o hrozící úpadek jedná tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

⁶ Ustanovení § 1 a 2 insolvenčního zákona.

neschopnosti neboli v insolventci.⁷ Platební neschopnost (insolventci) pak insolvenční zákon vymezuje prostřednictvím vyvratitelných právních domněnek, při jejichž naplnění se má za to, že dlužník není objektivně schopen plnit své splatné závazky,⁸ a způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka tak, že se jimi v tuzemském insolvenčním řízení rozumí výše uvedený konkurs,⁹ a dále reorganizace, oddlužení, či další specifické způsoby řešení úpadku, které insolvenční zákon stanoví.¹⁰

Vzhledem k tomu, že se právní úprava vnitrostátního původu v jednotlivých státech může lišit a zdánlivě příbuzné pojmy uvedené například v Nařízení o úpadkovém řízení nebo nařízení o insolvenčním řízení mají svůj vlastní význam, ale i výklad, který je na výše uvedených pojmech užívaných v tuzemsku nezávislý, je nezbytné předmětným pojmům přisuzovat právě provedený popis skutečně pouze tehdy, bude-li z kontextu zřejmé, že se týkají tuzemské právní úpravy.

Rozložení textu disertační práce do jednotlivých kapitol a velikost těchto kapitol směřuje k naplnění tématu práce. Největší prostor je věnován kapitole druhé týkající se Nařízení o úpadkovém řízení, tj. především vymezení jeho působnosti, analýze důležitých rysů hlavního a vedlejšího řízení a otázky COMI zkoumané z různých úhlů pohledu. Tato kapitola, která plynule navazuje na předmět, prameny a základní principy, východiska a vývoj mezinárodního insolvenčního práva, včetně průřezového rozboru určování mezinárodní příslušnosti podle nejvýznamnějších předchůdců Nařízení o úpadkovém řízení, je proto základní částí této práce.

Stejný nebo o něco menší prostor je pak věnován následujícím kapitolám, které obsah základní druhé kapitoly rozvíjejí již měřítkem konkrétního problému, kterým je u kapitoly třetí revize Nařízení o úpadkovém řízení a její výsledky ve vztahu k obecným principům přeshraničního insolvenčního řízení a vymezení pojmu „místo hlavních zájmů dlužníka“, u kapitoly čtvrté uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou

⁷ Ustanovení § 3 insolvenčního zákona.

⁸ Pozn. Mezi tyto podmínky patří požadavek, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí anebo nesplnil povinnost předložit požadované seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud, kdy další upřesnění pro stanovení úpadku, nebo naopak platební schopnosti dlužníka – podnikatele je obsaženo v § 3 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona.

⁹ Pozn. Konkursem se rozumí způsob řešení úpadku dlužníka spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak. K tomu blíže ustanovení § 244 a násl. insolvenčního zákona.

¹⁰ Viz ustanovení § 1 a 4 insolvenčního zákona.

vázány Nařízením o úpadkovém řízení, a aktuální význam Vzorového zákona pro Spojené království v souvislosti s jeho vystoupením z Evropské unie a u kapitoly páté specifický výběr a tematické řazení vybrané judikatury Soudního dvora EU a další významné judikatury soudů členských států EU směřující k podpoře a dokreslení cílů, hypotéz a základních otázek této práce.

Z časového hlediska je pak snahou autorky, aby tato práce představovala (ačkoli je její zpracovávání koncentrováno do roku 2016 a 2017) komplexní zachycení přehledu těch nejvýznamnějších událostí, které doposud oblast mezinárodního insolvenčního práva formovaly, neboť hodlá až do uzavření rukopisu veškeré aktuální informace do textu práce průběžně zapracovávat, aby se tak její obsah s vybraným tématem skutečně shodoval.

3) Zhodnocení dosavadního zpracování tématu

V české odborné literatuře je insolvenčnímu řízení s mezinárodním prvkem od vydání Nařízení o úpadkovém řízení věnována poměrně značná pozornost. K tomuto tématu byly vydány jak publikace, které se přeshraničnímu insolvenčnímu řízení věnují uceleně,¹¹ tak i publikace, které se na tuto oblast zaměřují pouze zčásti.¹²

K vybranému tématu se pak formou příspěvků věnují i odborná periodika,¹³ která jsou však z povahy věci zpravidla zaměřena jen na dílčí problémy insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem, tzn. zejména na určování mezinárodní příslušnosti a vymezení COMI jako hraničního určovatele, uznání rozhodnutí o zahájení přeshraničního úpadkového řízení, problematiku tzv. forum shoppingu,¹⁴ charakteristiku hlavního a vedlejšího řízení či otázku spolupráce soudů a správců podstat v těchto řízeních.

¹¹ Například BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007. 1588 s. ISBN 978-80-7179-591-9; nebo KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 1272 s. ISBN 978-80-7357-243-3.

¹² Například PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6; nebo HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013. 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

¹³ Například LYČKA, Martin. Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2010, 18(17), 616-622. ISSN 1210-6410; nebo KAPITÁN, Zdeněk. Mezinárodní insolvenční a exekuční právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, XIX(4), 369 - 372. ISSN 1210-9126; nebo BRODEC, Jan. Uznání zahraničního rozhodnutí po zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. *Právní rozhledy*, 2006, č. 12. ISSN 1210-6410.

¹⁴ Pozn. Pro větší srozumitelnost kontextu a z důvodu běžného užití tohoto termínu v oblasti mezinárodního insolvenčního práva je termín „forum shopping“ v textu skloňován a autorka jej nepřekládá do českého jazyka. Pro úplnost lze dodat, že se tento termín používá například i v oblasti mezinárodní obchodní arbitráže nebo v trestních či správních věcech. K tomu srov. FERRARI, Franco. *Forum shopping in the international commercial arbitration context*. München: Sellier. European Law Publishers, 2013. 21 s. ISBN 978-3-86653-263-2.

Pokud jde o zahraniční publikace, lze jmenovat zejména publikaci Mosse, Fletchera a Isaacs s názvem *On The EU Regulation on Insolvency Proceedings* zaměřenou na nařízení o insolvenčním řízení. V této práci však budou zohledněny i mnohé jiné zdroje zahraniční literatury, které se problematiky mezinárodního insolvenčního řízení v potřebném rozsahu dotýkají.¹⁵

Již jen z tohoto příkladného výčtu dostupných pramenů a tím i příkladů dosavadního zpracování vybraného tématu vyplývá, že je oblast přeshraničního insolvenčního řízení v rámci Evropské unie diskutována již řadu let. V poslední době je však diskuse o to rozsáhlejší, neboť poslední revizní práce vyústily dne 20. května 2015 ve vydání nařízení o insolvenčním řízení. Vzhledem k obsáhlosti změn, k nimž revizí Nařízení o úpadkovém řízení dochází, však bude v této práci poukázáno především na úpravu v určování mezinárodní příslušnosti pro zahájení předmětného řízení, tzn. na problematiku určení členského státu EU, jehož soudy jsou oprávněny zahájit hlavní řízení, závislou na správném určení centra hlavních zájmů dlužníka.

Na otázku, jaká bude v důsledku této úpravy následná soudní praxe a zda se bude ve výsledku jednat o změnu, která je způsobilá odstranit řadu nejasností, však bude možné s konečnou platností odpovědět, až se začne nařízení o insolvenčním řízení v plném rozsahu používat.

4) Charakteristika použitých zdrojů, jejich zhodnocení

Jako jeden z předpokladů pro důsledné zpracování vybraného tématu byla ohledně aktuálních informací vážících se k dané problematice shromážděna řada pramenů českého i zahraničního původu.

Práce vychází především z domácích a zahraničních publikací týkajících se mezinárodního insolvenčního řízení, z Nařízení o úpadkovém řízení, z nařízení o insolvenčním řízení a ze Vzorového zákona. V neposlední řadě je čerpáno i z české právní úpravy obsažené v insolvenčním zákoně. Ačkoli je totiž insolvenční řízení s mezinárodním prvkem záležitostí nadnárodní, a tudíž primárně regulováno formou evropských legislativních aktů či formou mezinárodních smluv, nelze zapomínat na neodmyslitelnou úlohu vnitrostátních právních úprav v řízením dotčených státech, které mu poskytují základní právní

¹⁵ Jako příklad lze uvést NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010. 346 s. ISBN 978-2-7110-1413-2; nebo GALEN, Robert et al. *Revision of the European Insolvency Regulation. Proposal by INSOL Europe*. Nottingham: INSOL Europe, 2012. 196 s. ISBN 978-0-9570761-0-5.

rámec pro vymezení účastníků a dalších rozhodných faktorů, bez nichž se žádné insolvenční řízení neobejde. Vůbec nejdůležitější z těchto úprav členských států EU je pak v konkrétním případě vždy *lex fori concursus* (neboli rozhodné právo některého z členských států EU, podle něhož se přeshraniční úpadkové řízení vede), neboť se od sebe jednotlivé právní řády a právní úprava insolvenčního řízení často podstatně liší, v důsledku čehož je průběh a výsledek přeshraničního úpadkového řízení zásadně ovlivněn tím, který právní řád je pro řízení rozhodný.

5) Zdůvodnění použité metody, definice hypotéz a výzkumných otázek

Struktura práce a metody použité při jejím zpracovávání sledují její cíle, hypotézy a otázky, které jsou předmětem výzkumu provedeného v rámci této práce. Jak bylo výše uvedeno, je první část této práce věnována dosavadnímu vývoji mezinárodního insolvenčního práva a jeho předmětu, pramenům a základním principům, druhá část insolvenčnímu řízení s evropským mezinárodním prvkem a otázce COMI a třetí část revizi Nařízení o úpadkovém řízení a jejímu přínosu pro přeshraniční insolvenční řízení z hlediska jeho principů a vymezení COMI.

Ve čtvrté části práce je věnována pozornost mezinárodnímu insolvenčnímu řízení ve vztahu ke třetím státům se zaměřením na Brexit a následné postoje Spojeného království v této oblasti a v páté části aktuální judikatury vztahující se k přeshraničnímu úpadkovému řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, která dotčenou oblast až doposud nejvíce formovala.

Základními pracovními metodami¹⁶ jsou ve všech pěti hlavních částech této práce analýza, tj. doktrinální analýza a analýza právní úpravy, která je využita zejména při práci s odbornou literaturou a při studiu obsahu problematiky, kdy jednotlivé publikace a stěžejní právní předpisy a mezinárodní úmluvy jsou podrobně rozebrány a poznatky z nich vyplývající s pomocí syntézy formulovány do závěrů, jimiž dochází buď k potvrzení, nebo vyvrácení předestřených pracovních hypotéz, a syntéza. Při práci s judikaturou je však využita i metoda induktivní.

Východiskem pro zpracovávání disertační práce je především rešerše v českých a zahraničních publikacích a analýza Nařízení o úpadkovém řízení, nařízení o insolvenčním řízení a analýza Vzorového zákona. Vedle toho je velký důraz kladen i na úmluvy

¹⁶ Metodou práce je systematický způsob zkoumání, jehož účelem je získání objektivně správných poznatků o zkoumaném předmětu. BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přepr. vydání. Praha: ASPI, 2004, s. 16.

předcházející vydání Nařízení o úpadkovém řízení a na rozhodnutí Soudního dvora EU či soudů členských států EU (zejména britská).

V minimální míře, která je nezbytná pro správné uchopení a předestření vývoje oblasti mezinárodního insolvenčního práva, ale i dalších nutně teoretických částí této práce, a pro plynulé navázání na dosavadní výzkum, je využita i metoda kompilační.

Díky předmětným metodám jsou získané poznatky následně zobecněny a na závěr provedeného výzkumu metodou syntézy vyvozeny odpovídající závěry.

Zvolený obsah práce je navíc popisně-explanační,¹⁷ neboť se zaměřuje na popis problematiky mezinárodního insolvenčního řízení a aktuálních otázek s ní souvisejících, kdy jsou zjištěné poznatky následně demonstrovány na pravidlech pro založení mezinárodní příslušnosti soudů v přeshraničním insolvenčním řízení a často i na případě konkrétních soudních rozhodnutí. S ohledem na vymezené cíle této práce je snahou autorky učinit z ní i verifikující studii¹⁸ založenou na metodě ověřování pracovních hypotéz stanovených na základě rešerše aktuálního stavu poznání problematiky.

Autorka se v této práci nejprve pokouší nalézt odpověď na otázku, které právní dokumenty současnou podobu regulace mezinárodního insolvenčního práva nejvíce ovlivnily a zda a případně jak se v těchto dokumentech měnil pohled na hraniční určovatel COMI, který je nyní základem pro určování mezinárodní příslušnosti v přeshraničním úpadkovém řízení podle Nařízení o úpadkovém řízení, s čímž souvisí další otázka, jaký význam má COMI pro určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení, jakým způsobem se COMI v aplikační praxi zjišťuje a jakým směrem se vyvíjí jeho doktrinální chápání.

Další hlavní zkoumanou otázkou je, jaké změny lze v oblasti přeshraničního úpadkového řízení v důsledku přijetí nařízení o insolvenčním řízení očekávat, a to zejména v souvislosti s určováním mezinárodní příslušnosti pro zahájení přeshraničního úpadkového řízení mezi členskými státy EU podle COMI, a zda došlo vydáním tohoto nařízení k vyřešení problematických oblastí, jimiž byla revize Nařízení o úpadkovém řízení odůvodněna.

Vzhledem k tomu, že se v některých státech při posuzování správného určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem zohledňuje hraniční určovatel COMI ve smyslu Vzorového zákona, je třetí hlavní otázkou, na kterou se autorka v této práci pokouší nalézt odpověď, zda je chápání hraničního určovatele COMI v režimu

¹⁷ PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 56-57.

¹⁸ PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 59.

přeshraničního úpadkového řízení podle Nařízení o úpadkovém řízení a nařízení o insolvenčním řízení shodné s jeho chápáním v režimu Vzorového zákona a zda tak bude možné úpadková řízení zahájená v členských státech EU (včetně rozhodnutí o zahájení těchto řízení) uznat ve Spojeném království po jeho vystoupení z Evropské unie, jestliže jeho úprava Vzorový zákon recipuje.

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že je hlavním předmětem této disertační práce především rozbor dosavadních teoretických poznatků, rozhodné právní úpravy a aktuální judikatury vztahující se k pojmu COMI, včetně demonstrování jeho dosavadních proměn na vybraných dokumentech. Na základě vyslovení závěrů, které z předchozích úvah zaměřených tímto směrem následně vzejdou, dojde k potvrzení nebo vyvrácení hypotéz odpovídajících položeným výzkumným otázkám, tzn. že se v průběhu času změnil pohled na hraniční určovatel COMI, že lze v souvislosti s přijetím nařízení o insolvenčním řízení v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení očekávat změny (zejména v oblasti určování mezinárodní příslušnosti pro zahájení přeshraničního insolvenčního řízení mezi členskými státy EU), které vyřeší problematické oblasti, jimiž byla revize Nařízení o úpadkovém řízení odůvodněna, a na závěr, že je chápání hraničního určovatele COMI v Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení shodné s jeho chápáním podle Vzorového zákona, v důsledku čehož lze insolvenční řízení zahájená v členských státech EU (včetně rozhodnutí o zahájení těchto řízení) uznat i ve Spojeném království po jeho vystoupení z Evropské unie, čímž se základní myšlenková řada uzavírá.

6) Vysvětlení členění práce, stručný přehled obsahu

Členění této disertační práce vyplývá z hlubšího zájmu autorky o výzkum v oblasti mezinárodního insolvenčního řízení. V úvodu práce je proto provedena stručná analýza předmětu výzkumu a zdůvodnění výběru základních kapitol práce. Následně je pak proveden krátký exkurs k počátkům mezinárodního insolvenčního řízení.

Předmětem druhé kapitoly je vše, co bezprostředně souvisí s insolvenčním řízením s evropským mezinárodním prvkem a otázkou COMI, tzn. vymezení tohoto specifického druhu řízení, rozbor Nařízení o úpadkovém řízení z hlediska jeho působnosti, základních zásad a významu pro určování mezinárodní příslušnosti a insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem jako takové, a rozbor hraničního určovatele COMI s důrazem na nejvýznamnější konsekvence jeho aplikace v praxi.

Smyslem třetí a čtvrté kapitoly je takto získané poznatky dále tematicky rozvinout, když obě tyto kapitoly se týkají současného vývoje právní regulace oblasti mezinárodního insolvenčního práva, a to kapitola třetí v rámci prostoru unijního (tzn. s ohledem na vydání nařízení o insolvenčním řízení) a kapitola čtvrtá v rámci prostoru mimounijního (tzn. z hlediska použitelnosti Vzorového zákona pro oblast insolvenčního řízení mezi členskými a nečlenskými státy Evropské unie).

V poslední závěrečné kapitole a průběžně v textu jsou výsledky výzkumu podpořeny vybranou judikaturou, aby bylo zřejmé, že jsou závěry této práce uskutečnitelné, mají alespoň částečnou oporu v soudní praxi a je tedy přípustné, aby toto dílo na dosavadní výzkum dotčené oblasti, ale především i každodenní aplikaci vybraných právních předpisů bez komplikací a finančních nákladů plynule navazovalo.

7) Návrhy na další výzkum

Autorka této disertační práce tvrdí, že zvolené téma je velmi aktuální a je třeba jej, ačkoli již bylo s podobným tematickým zaměřením zpracováno mnohokrát, řešit nepřetržitě a z různých úhlů pohledu, neboť se neustále vyvíjí, zdokonaluje a v důsledku toho je třeba hledat optimální řešení pro odstranění zjištěných úskalí, která byla především v průběhu aplikace Nařízení o úpadkovém řízení v období od jeho vydání až doposud zjištěna.

Návrhy na další výzkum oblasti mezinárodního insolvenčního řízení by proto podle názoru autorky mohly směřovat k dalšímu zkoumání koncepce a funkčnosti nařízení o insolvenčním řízení, jak z hlediska vývoje následné judikatury Soudního dvora EU pro problematiku určování místa hlavních zájmů dlužníka nebo v oblasti insolvenčního řízení pro skupiny společností, tak i z hlediska dalších charakteristik tohoto právního aktu Evropské unie, které jsou oproti Nařízení o úpadkovém řízení v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení úplnými novinkami, nebo i těch, které pramení z pouhé konkretizace dosavadní regulace.

Z hlediska proměnlivosti oblasti mezinárodního insolvenčního práva a řízení však směr dalšího výzkumu není a ani nemůže být ničím a nikým omezen a může se třeba vyvíjet i zcela nepředstavitelným způsobem promítajícím aktuální míru integrace evropských a mimoevropských států. V návaznosti na vytyčené hypotézy této práce se však jako zajímavá například jeví i úvaha, jak bude možné závěry čtvrté kapitoly, týkající se oné spíše pomyslné „univerzální použitelnosti“ hraničního určovatele COMI, použít i ve vztahu k dalším státům (mimo Spojené království), které nejsou členy Evropské unie.

1. Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva a jeho vývoj

1.1 Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva

Mezinárodní insolvenční právo upravuje insolvenční řízení s mezinárodním prvkem,¹⁹ který nejčastěji spočívá v zahraničním subjektu, předmětu právního vztahu nacházejícího se v zahraničí, nebo ve skutečnosti zásadní pro právní vztah, ke které došlo v zahraničí. Mezinárodní insolvenční právo je proto soubor právních norem umožňující řešit střety právních řádů, dopadá-li insolvenční řízení, nebo má-li toto řízení následky, na území více států, tj. nachází-li se obvyklý pobyt nebo sídlo dlužníka, dlužníkův majetek nebo jeho obchodní aktivity v zahraničí.²⁰

Formální prameny mezinárodního insolvenčního práva pak lze podle autorky smysluplně vymezit pouze za pomoci mezinárodního práva soukromého (včetně mezinárodního civilního procesního práva)²¹ a evropského mezinárodního práva soukromého.

V obecné rovině jsou proto podle autorky základními formálními²² prameny mezinárodního insolvenčního práva především prameny primárního a sekundárního²³ práva

¹⁹ Pozn. Úprava insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem podle autorky zahrnuje úpravu určování mezinárodní příslušnosti, zjištění a určení rozhodného práva (včetně účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení), možnost uznání zahájeného insolvenčního řízení nebo rozhodnutí v něm vydaných v jiných státech a úpravu spolupráce a koordinace v rámci těchto řízení.

²⁰ PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 172.

²¹ Pozn. Pojem mezinárodního práva soukromého je v této práci použit v jeho širším smyslu, tzn. že se v souladu se ZMPS vztahuje i na mezinárodní civilní procesní právo, nevyplyvá-li z kontextu něco jiného.

²² Vedle formálních pramenů práva, jimiž se rozumí různé formy vyjádření právních norem stanovených a uznaných státem, je třeba vždy pamatovat i na prameny materiální, kterými se rozumí společenské okolnosti, které vznik práva podmiňují a které vyústily nejen ve vznik národních systémů mezinárodního práva soukromého, ale i v potřebu a snahu vytvořit úpravu univerzální, tj. mezinárodního i evropského charakteru, tzn. i systém evropského mezinárodního práva soukromého, jehož úkolem je reagovat na potřeby ekonomické integrace členských států EU. ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří. *Vybrané kapitoly z mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010, s. 25. Pozn. Pro potřeby této práce se pod pojmem „prameny“ rozumí prameny ve formálním smyslu, neplyne-li z kontextu něco jiného.

²³ Pozn. Do této skupiny pramenů spadají vedle nařízení i některé směrnice, například směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009, o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II), směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/47/ES ze dne 6. června 2002, o dohodách o finančním zajištění. Viz KAPITÁN, Zdeněk. Mezinárodní insolvenční a exekuční právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, Brno, 2011, XIX(4), 369-372. Aktuálně stojí za pozornost i návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU, COM (2016) 723 z 22. listopadu 2016. Dostupná zde: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1490113594593&uri=CONSIL:ST_7325_2017_INIT

Evropské unie, mezinárodní smlouvy, ale případně i vnitrostátní právní úprava insolvenčního řízení jednotlivých států, které toto specifické řízení vedou. Vedle toho bývá často zdůrazňován též význam judikatury národních soudů a Soudního dvora EU, kterou však za formální pramen této specifické právní oblasti v tuzemsku označit nelze.

Vymezení pramenů v konkrétním případě se pak bude podle autorky odvíjet od toho, zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi státy mimo Evropskou unii a mezi členským státem EU a třetím státem (nebude-li se zrovna jednat o výjimečný případ přesahu působnosti Nařízení o úpadkovém řízení na území třetích států), tzn. že se použijí prameny mezinárodního práva soukromého,²⁴ nebo zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU, tzn. že se použijí prameny evropského mezinárodního práva soukromého zaměřené na oblast přeshraničního insolvenčního řízení mezi členskými státy EU, neboli prameny evropského insolvenčního práva.

Pokud jde o obecné principy mezinárodního insolvenčního práva, vyznačuje se insolvenční řízení s mezinárodním prvkem značnou mírou centralizace a snahou o maximalizaci majetku dlužníka a jeho poměrné rozdělení mezi věřitele. Účelem tohoto řízení je proto v obecné rovině především snaha zajistit, aby byly veškeré spory týkající se majetku dlužníka řešeny společně před objektivně určeným orgánem, přičemž proces identifikace, shromáždění a distribuce majetku dlužníka by měl být s respektem k rovnému postavení všech jeho věřitelů pokud možno transparentní a efektivní. Vzhledem k tomu, že tohoto cíle zpravidla již nelze dosáhnout prostřednictvím individuálních dohod dlužníka s jednotlivými věřiteli, probíhá uspokojování věřitelů ve veřejném řízení před státními orgány, které jsou považovány za objektivní způsob ochrany rozdílných zájmů účastníků řízení. Insolvenční řízení s mezinárodním prvkem má proto obecnou tendenci pravidla týkající se vypořádávání závazků a pravomoci fóra příslušného k řešení sporů jednotlivých věřitelů s dlužníkem suspendovat, a to v přeshraničním rozměru.

Modelová diferenciací principů mezinárodního insolvenčního práva je založena především na nekompromisním oddělení zásady univerzality a zásady teritoriality za současného připuštění vzniku a existence jejich modifikovaných²⁵ podob v rámci aplikační

²⁴ V tuzemsku lze poukázat zejména na ZMPS, který v souladu se svým ustanovením § 1 písm. f) upravuje některé záležitosti týkající se úpadku, včetně úpadku finančních institucí a pojišťoven.

²⁵ Někdy se pro vyjádření modifikované zásady univerzality používá označení zásada „modifikovaná univerzality v kombinovaném modelu“, které je v této práci upřednostněno, nebo též označení „kontrolovaná univerzality“. Podle této zásady existuje alespoň jedno insolvenční řízení, které zahrnuje majetek dlužníka na celém světě a které se proto označuje jako univerzální nebo hlavní. Vedle toho mohou existovat tzv. vedlejší řízení, která se vyznačují teritoriálně omezenými účinky, jejichž účelem je hlavní řízení podpořit, usnadnit

praxe. Základním principem evropského insolvenčního práva je podle Nařízení o úpadkovém řízení zásada univerzality (bezprostředně spojená s hlavním řízením), zásada teritoriality (bezprostředně spojená s vedlejším řízením), zásada jednoty (hlavního řízení) a zásada plurality (vedlejších řízení).

Hlavní zásadou je zásada univerzality spočívající v uznání účinků zahájeného hlavního řízení v jednom členském státě EU ve všech ostatních členských státech EU, a to i vůči majetku nacházejícímu se v ostatních členských státech EU. Univerzální účinky tohoto řízení jsou modifikovány zásadou teritoriality, jejíž původ pramení z odlišností úprav insolvenčního řízení vnitrostátního původu jednotlivých členských států EU. Zásada teritoriality umožňuje ohledně zahraničního majetku dlužníka zahájit vedlejší řízení a použít národní úpravy insolvenčního řízení, které jsou od rozhodného práva členského státu EU, který vede hlavní řízení, odlišné.²⁶ Při výčtu zásad specifických pro evropské insolvenční právo je důležité uvádět též zásadu *lex fori concursus*²⁷ zakotvenou v článku 4 Nařízení o úpadkovém řízení, podle níž je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno.

1.2 Východiska úpravy mezinárodního insolvenčního práva, problémy při přijímání mezinárodních instrumentů

Vzhledem k tomu, že je úprava mezinárodního insolvenčního práva obsažena v mnoha různorodých pramenech, ale především i z důvodu výrazných odlišností mezi konkrétními prameny této oblasti v podobě insolvenčních předpisů vnitrostátního původu jednotlivých

a urychlit, či alespoň poskytnout ochranu zájmům lokálních věřitelů. ZOULÍK, František. Základní otázky mezinárodního insolvenčního práva: Záznam příspěvku pro Karlovarské právnické dny. *Konkursní noviny* [online]. 2003 [cit. 2016-09-28]. Dostupné zde: <http://www.kn.cz/clanek/zakladni-otazky-mezinarodniho-insolvenčního-prava-0>

²⁶ BĚLOHLÁVEK Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6-7.

²⁷ Pozn. Úpravě *lex fori concursus* vedle typu dlužníka, proti kterému může být zahájeno úpadkové řízení, a určení majetku zahrnutého do majetkové podstaty a způsobu nakládání s majetkem, který dlužník nabyt po zahájení úpadkového řízení, podléhají i oprávnění dlužníka a správce podstaty, podmínky, za kterých může dojít k započtení pohledávek, účinky úpadkového řízení na probíhající smlouvy, jejichž smluvní stranou je dlužník, účinky úpadkového řízení na jiná než soudní řízení zahájená věřiteli dlužníka, stanovení druhu pohledávek, které je možno přihlásit a uznat k tíži podstaty, a způsob nakládání s těmi pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení, postupy pro uplatňování nároků k tíži podstaty (pravidla pro přihlašování, přezkum a zjišťování pohledávek), pravidla pro provedení rozvrhu výtěžku ze zpeněžení dlužníkovy majetku, pořadí pohledávek a práv věřitelů částečně uspokojených po zahájení úpadkového řízení, ale i podmínky a účinky ukončení hlavního a vedlejšího řízení (vyjma případů uznání rozhodnutí o ukončení úpadkového řízení podle článku 25 Nařízení o úpadkovém řízení), práva věřitelů po skončení úpadkového řízení, určení toho, kdo má nést náklady a výdaje vzniklé v úpadkovém řízení, nebo pravidla ohledně neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních jednání poškozujících věřitele. K tomu blíže BĚLOHLÁVEK Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 222-232.

států, probíhaly snahy o její přehlednou a komplexní kodifikaci opakovaně již v minulosti, avšak více méně neúspěšně.

Díky Amsterodamské smlouvě a přesunutí soudní spolupráce v občanskoprávních věcech s mezinárodním prvkem do prvního pilíře ale tyto snahy konkrétně v rámci Evropské unie, vedoucí v oblasti přeshraničního úpadkového řízení alespoň k unifikaci²⁸ vybraných pravidel pro tento styk, získaly opět jiný rozměr, neboť již nebylo nezbytné společnou úpravu začleňovat primárně do mezinárodních smluv, ale mohla být obsažena v opatření zvaném nařízení, tzn. konkrétně v Nařízení o úpadkovém řízení, které umožnilo bezprostřední sjednocení požadovaných norem evropského insolvenčního práva.

Forma nařízení, která byla Evropskou unií pro tuto oblast záměrně zvolena, uspěla především z důvodu svého bezprostředního účinku a možnosti přímé aplikace. Nejedná se však o nástroj úplné unifikace v prostoru Evropské unie, ale pouze o jakousi unifikaci „nižší úrovně“, jejímž cílem je především sjednotit podmínky pro určení rozhodného práva v přeshraničním úpadkovém řízení a pro uznání a výkon rozhodnutí s tímto řízením souvisejících. Z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti má ovšem i tato „nižší úroveň“ unifikace velký význam pro dynamický rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého.²⁹ Nařízení o úpadkovém řízení navíc obsahuje vedle kolizních norem³⁰ i přímo použitelné normy civilního procesu,³¹ díky nimž je nepochybné, jak ohledně některých otázek čistě procesního charakteru v rámci přeshraničního úpadkového řízení v jednotlivých členských státech EU postupovat. Kombinace kolizních a procesních norem, respektive norem mezinárodního civilního procesního práva, v nařízení je častým nástrojem zejména

²⁸ Unifikací se v souladu s odbornou literaturou rozumí záměrná činnost unifikujících subjektů (států) vedoucí k vytvoření jednotného textu právních norem, který se následně stane na základě mezinárodněprávního závazku součástí právních řádů těchto států. Od unifikace je třeba odlišovat harmonizaci práva, někdy též označovanou jako sblížování či koordinace právních předpisů, jejímž výsledkem není vytvoření stejných právních předpisů, ale pouze jejich obsahové přiblížení. KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 71. Unifikace není v právní praxi příliš častá, neboť s ní vždy souvisí nutnost činit kompromisy. Konkrétně normy mezinárodního civilního procesního práva se však relativně sjednocovat daří, nejedná-li se o zásahy do pravidel vnitrostátního původu (viz například ELI – UNIDROIT Transnational Principles of Civil Procedure). PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročí Římských smluv. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2017, 156(3), s. 183.

²⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 11.

³⁰ Viz článek 4 až 14 Nařízení o úpadkovém řízení.

³¹ Například článek 29 Nařízení o úpadkovém řízení týkající se práva podat návrh na zahájení řízení nebo článek 33 téhož nařízení týkající se pozastavení zpeněžování.

z toho důvodu, že vede nejen k posílení právní jistoty, ale i k usnadnění soukromoprávních poměrů v mezinárodním styku.³²

V oblasti mezinárodního insolvenčního řízení ve vztahu k nečlenským státům Evropské unie je ale situace o něco složitější, neboť zůstává i nadále poměrně roztříštěná a zahájení, průběh a výsledek tohoto řízení jsou do značné míry závislé na vnitrostátních právních předpisech zúčastněných států.

Diskuse ohledně nejvhodnější metody unifikace mezinárodního práva soukromého, která by k usnadnění tohoto přeshraničního insolvenčního řízení ve vztahu ke třetím státům výrazně přispěla, proběhla na půdě Haagské konference o mezinárodním právu soukromém již v roce 1960. Zvažovány byly především výhody a nevýhody mezinárodních smluv a vzorových zákonů, které mohou být na rozdíl od mezinárodních smluv v jednotlivých státech přijímány formou vnitrostátního zákona, což je výhodné zejména pro federace, u nichž může být provádění výsledků přijatých mezinárodních smluv s ohledem na jejich strukturu a ústavní předpisy problematické.

Konference tehdy dospěla k závěru, že se jeví jako nejvhodnější řešení přijímání mezinárodních smluv, které budou formulovány tak, aby mohla být jejich podstata vnitrostátními právními předpisy bezproblémově inkorporována do tuzemského práva s tím, že bude-li to dovolovat jejich předmět úpravy, měly by se jejich formulace současně vyhnout ustanovením o požadavku vzájemnosti a ustanovením omezujícím používání těchto smluv pouze smluvními státy. Pro tyto mezinárodní smlouvy obsahující jednotné právní normy, které jsou aplikovatelné bez uvedených omezení i na nesmluvní státy, se začal (stejně jako třeba i pro nařízení Řím I, které se vyznačuje univerzální použitelností kolizních norem) užívat název „lois uniformes“.³³ Přes tento převratný závěr však oblast mezinárodního insolvenčního řízení ve vztahu ke třetím státům, tj. státům mimo Evropskou unii, žádná taková platná a účinná mezinárodní smlouva stále neupravuje a nejvýznamnějším počinem v této oblasti proto i nadále zůstává Vzorový zákon.³⁴

³² Pozn. Evropská unie tuto kombinaci kolizních norem a norem mezinárodního civilního procesního práva využila i v řadě jiných případů, mezi nimiž lze uvést například nařízení Brusel I a Brusel I bis, nařízení o doručování písemností nebo nařízení o evropském platebním rozkazu.

³³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 73.

³⁴ UNCITRAL připravila Vzorový zákon na podporu přijímání právních předpisů uplatnitelných v případech, kdy má dlužník, který není schopen plnit své peněžité závazky, majetek ve více než jednom státě. Vzorový zákon zejména určuje podmínky, za kterých může zahraniční správce získat přístup k soudům jiného státu, podmínky uznávání insolvenčních řízení vedených v jiných státech, či povolává soudy a jimi jmenované zahraniční správce z různých států k efektivnější spolupráci a řeší koordinaci insolvenčních řízení, která

1.3 Vývoj mezinárodního insolvenčního práva

1.3.1 Obecně

Podle autorky je pro správné pochopení jednotlivých instrumentů a systematiky mezinárodního insolvenčního práva nezbytné zabývat se historií úpravy insolvenčního řízení na mezinárodní úrovni, a to počínaje jedním z prvních významných pokusů o jeho komplexní úpravu v podobě návrhu Evropské úmluvy o konkursu,³⁵ přes Istanburskou úmluvu³⁶ a Úmluvu Evropské unie o insolvenčním řízení,³⁷ po platnou úpravu v rámci Evropské unie, představovanou Nařízením o úpadkovém řízení a nařízením o insolvenčním řízení, přičemž zohlednit je potřeba i přípravné dokumenty, tzn. konkrétně v případě revize Nařízení o úpadkovém řízení zejména návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení,³⁸ kdy právě v nich je zpravidla vidět mimoprávní (především politické) vlivy na výslednou podobu uvedených dokumentů.

Vývoj přeshraničního insolvenčního řízení se výrazně mění již od 80. let minulého století, přičemž některé instrumenty se v různých podobách, respektive obměnách cyklicky objevují až do současnosti. Pokusy o mezinárodněprávní regulaci vztahů souvisejících s úpadkem je však možné nalézt již v 17. století. Jako vůbec nejstarší smlouva regulující tuto

probíhají v různých státech souběžně. V podrobnostech viz http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_int_cs.htm [citováno dne 28. září 2016]. Vzorový zákon, tj. v originálním jazyce (cit.): *UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency*, je dostupný zde: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997_Model.html.

³⁵ Návrh Evropské úmluvy o konkursu, tj. v originálním jazyce (cit.): *Draft Convention on Bankruptcy, Winding-Up, Arrangements, Compositions and Similar Proceedings*, zveřejněný v Bulletin of the European Communities, Supplement 2/82, byl zpracován zvláštním výborem pověřenců a expertů Komise Evropských společenství v roce 1980. Jeho obsah byl po několikaletém projednávání nakonec ve značně omezené verzi Radou Evropy zakomponován do Istanburské úmluvy, neboť k přijetí Evropské úmluvy o konkursu nedošlo. Dostupný zde: <http://aei.pitt.edu/5480/1/5480.pdf>. Viz TIRADO, Ignacio. *An Evolution of COMI in the European Insolvency Regulation: From "Insolvenzimperialismus" to the Recast*. [online] s. 2-3 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2688169>.

³⁶ Istanburská úmluva, tj. v originálním jazyce (cit.): *European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy*, je výsledkem procesu přepracování návrhu Evropské úmluvy o konkursu Radou Evropy. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 3. Istanburská úmluva byla otevřena k podpisu členskými státy Rady Evropy a pro přistoupení třetích států dne 5. června 1990. Ačkoli byla podepsána celkem osmi členskými státy Rady Evropy, kdy sedm z nich jsou zároveň členy Evropské unie, ratifikována byla pouze Kypr. Vzhledem k tomu, že je ratifikace vyžadována alespoň u tří států, nebyla podmínka pro její vstoupení v platnost dosud splněna. Dostupná zde: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/136>.

³⁷ Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení, tj. v originálním jazyce (cit.): *European Convention on Insolvency Proceedings*, byla zpracována pracovní skupinou Rady Evropské unie. Ode dne jejího otevření k podpisu 23. listopadu 1995 do dne 23. března 1996 ji s výjimkou Spojeného království podepsalo čtrnáct z celkem patnácti tehdejších členských států EU, tzn. že Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení přijata nebyla. Dostupná zde: <http://aei.pitt.edu/2840/1/2840.pdf>. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 4.

³⁸ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD).

oblast je v literatuře označeno ujednání mezi Holandskem a Utrechtem z 16. dubna 1689,³⁹ zatímco na mezinárodní účinky insolvenčního řízení se zaměřují zejména smlouvy uzavřené některými zeměmi Švýcarské konfederace v průběhu 19. století, mezi nimiž lze jmenovat dohodu z roku 1808 s Velkovévodstvím Bádensko, smlouvu z roku 1826 s Korunou Württemberskou, dohodu s Královstvím Bavorským z roku 1834 nebo smlouvu s Královstvím Saským z roku 1837. O spolupráci ve věcech přeshraničního insolvenčního řízení se okrajově zmiňuje též konzulární dohoda mezi Itálií a Švýcarskem z roku 1868.

Mezi první pokusy o vytvoření komplexního řešení v podobě mnohostranných smluv upravujících tuto oblast je řazen návrh mnohostranné smlouvy z Montevidea z roku 1889 a návrhy mezinárodních úmluv Haagské konference o mezinárodním právu soukromém na přelomu 19. a 20. století. Další vlna rozvoje mezinárodněprávní regulace této oblasti a unifikace mezinárodního insolvenčního řízení je poté datována až do období po druhé světové válce, kdy se na dřívější pokusy navázalo v roce 1963 zřízením pracovní skupiny pro insolvenční právo při Komisi Evropských společenství v souvislosti s vynětím insolvenčního řízení z působnosti Bruselské úmluvy z roku 1968.⁴⁰ Prvním skutečně komplexním a efektivním řešením vynuceným globalizací kapitálu, nemožností zahrnout do majetkové podstaty majetek nacházející se v zahraničí a znevýhodněním zahraničních věřitelů, je Istanbulská úmluva, označovaná za základ evropského řešení přeshraničních aspektů insolvence.

Vedle Istanbulské úmluvy je třeba jako základ komplexního řešení mezinárodního insolvenčního řízení uvést i Vzorový zákon z roku 1997, Principy spolupráce v přeshraničních případech⁴¹ vypracované American Law Institute, výstupy⁴² Mezinárodní asociace advokátů (International Bar Association) či Úmluvu Evropské unie o insolvenčním řízení.⁴³

Završením postupného vývoje je dosud aplikovatelné a aplikované (vyjma Dánska) Nařízení o úpadkovém řízení z roku 2000, které nabylo účinnosti 31. května 2002 a které má v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem aplikační přednost před národními právními předpisy. Než došlo k jeho přijetí, byla oblast mezinárodního insolvenčního práva upravena nanejvýš dvoustrannými a mnohostrannými mezinárodními smlouvami ohledně

³⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1.

⁴⁰ Tj. článek 1 bod 2 Bruselské úmluvy. Dostupná zde: <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-textes/brux-idx.htm>

⁴¹ V originálním jazyce (cit.): *Transnational insolvency: Global Principles for Cooperation in International Insolvency Cases*. Dostupné zde: https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/alireportmarch_0.pdf

⁴² V originálním jazyce například tento (cit.): *IBA Cross-Border Insolvency Concordat*.

⁴³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 217.

právní pomoci a vzájemném uznávání soudních a jiných úředních rozhodnutí či veřejných listin,⁴⁴ v důsledku čehož mohlo být každé přeshraniční insolvenční řízení týkající se jiných smluvních států v zásadě odlišné.

Důležitost kvalitní právní úpravy mezinárodního insolvenčního práva vyplývá například i z doporučení Světové banky ohledně insolvenčních právních systémů,⁴⁵ která obsahově navazují na Vzorový zákon, a skutečnosti, že tato instituce státům bez funkční regulace insolvenčního práva úvěr v zásadě neposkytuje, anebo také ze snahy o vytváření profesních organizací, které se touto oblastí podrobně zabývají (především International Federation of Insolvency Professionals (INSOL)).⁴⁶

1.3.2 Přehled dokumentů, které vývoj mezinárodního insolvenčního práva a COMI nejvíce ovlivnily

Vzhledem k tomu, že insolvenční řízení bylo vynecháno z působnosti Bruselské úmluvy, zůstalo řešení otázky pravomoci a rozhodného práva v mezinárodním insolvenčním řízení v režimu mezinárodního práva soukromého jednotlivých zemí. Tato pravidla byla však pouze teritoriálního charakteru a brzy se proto ukázalo, že je toto uspořádání především z důvodu zvyšujícího se počtu vazeb vytvářejících společný evropský trh nevhodné.

Na základě několika neúspěšných pokusů tento problém vyřešit byla pod dohledem tehdejší Komise Evropských společenství sestavena pracovní skupina, která v roce 1980 vytvořila, v té době velmi pokrokový, návrh Evropské úmluvy o konkursu, založený na zásadě jednotnosti a univerzalizmu, který obsahuje vůbec první formulaci hraničního určovatele COMI.⁴⁷ Základním kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti zde totiž bylo

⁴⁴ Viz článek 44 Nařízení o úpadkovém řízení. Konkrétně například Smlouva mezi Francií a Rakouskem o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí v úpadkovém řízení podepsaná ve Vídni dne 27. února 1979 nebo Úmluva mezi Dánskem, Finskem, Norskem, Švédskem a Islandem o konkursním řízení podepsaná v Kodani dne 7. listopadu 1933.

⁴⁵ Světová banka a UNCITRAL po konzultaci s Mezinárodním měnovým fondem navrhly tzv. ICR standard, který zachycuje mezinárodní konsensus o osvědčených postupech v insolvenčním řízení a doporučení ohledně systému věřitelských práv. ICR standard je založen právě na kombinaci *Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes*, jejichž autorem je Světová banka, a *Guide to enactment and interpretation of the UNCITRAL Model Law on Cross Border Insolvency*, který zpracovala UNCITRAL. Zásady byly původně formulovány v roce 2001 v reakci na žádost ze strany mezinárodního společenství v důsledku finanční krize na konci roku 1990. Na základě praktických zkušeností s jejich používáním a v důsledku následné konzultace pak byly několikrát revidovány, a to v roce 2005, 2011 a naposled v roce 2015. K tomu blíže zde: <http://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/the-world-bank-principles-for-effective-insolvency-and-creditor-rights>

⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1-6.

⁴⁷ Pracovní materiál získaný při osobní konzultaci s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohávkem, dr.h.c. [červen 2016].

„centrum správy dlužníka“,⁴⁸ blíže specifikované jako „místo, z něhož dlužník obvykle spravuje své hlavní zájmy“. ⁴⁹

Toto kritérium pro určení mezinárodní příslušnosti lze proto jednoznačně označit za prvního předchůdce dnešního COMI, neboť obsahoval jeho základní znaky, jimiž je stabilita vyjádřená slovem „obvykle“, správa dlužnickových záležitostí vyjádřená slovem „spravuje“ a soustředění dlužnickových hlavních zájmů v jednom místě, a byl navíc doplněn domněnkou⁵⁰ ve prospěch sídla dlužníka. K přijetí návrhu Evropské úmluvy o konkursu však přes její jedinečnost nedošlo a oblast přeshraničního insolvenčního řízení tak zůstala i nadále společnou právní úpravou přesahující hranice jednotlivých států nedotčena. Potřeba sjednotit jednotlivé právní řády v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení pak byla zdůrazňována i v dalších pokusech⁵¹ o vymezení hraničního určovatele COMI a promítá se i do formulace obsažené v Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení.

V roce 1990 došlo k dalšímu pokusu o regulaci tohoto řízení, když byla (tentokrát pod vedením Rady Evropy) zpracována Istanbulská úmluva. Jedná se o první mezinárodní dokument, který ve svém článku 4 hraniční určovatel COMI již cíleně a poměrně přesně definuje, když stanoví, že je „pro zahájení konkursního řízení dána pravomoc soudů nebo jiných úřadů Strany (smluvního státu), ve kterém má dlužník svoje centrum hlavních zájmů, kdy pro společnosti a právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje jejich sídlo, není-li prokázán opak“. ⁵² Z důvodu množství členských států Rady Evropy, respektive hlavně kvůli jejich zcela odlišným právním úpravám ovlivněným různými právními kulturami, ale i z důvodu odlišných socioekonomických podmínek, však ani Istanbulská úmluva nakonec přes svůj velmi omezený rozsah nevstoupila v platnost. ⁵³

⁴⁸ V originálním jazyce formulované takto (cit.): *the centre of administration*.

⁴⁹ Podle článku 3 odst. 2 návrhu Evropské úmluvy o konkursu se „centrem správy dlužníka“ doslova v originálním jazyce rozumí (cit.): *the place where the debtor usually administers his main interests*.

⁵⁰ Již v článku 3 odst. 2 návrhu Evropské úmluvy o konkursu je konstruována domněnka ve prospěch sídla dlužníka, což zní v originálním jazyce takto (cit.): *In the case of firms, companies or legal persons that place shall be presumed, for the purposes of this Convention and until the contrary is proved, to be their registered office, if any*.

⁵¹ K tomu blíže TIRADO, Ignacio. *An Evolution of COMI in the European Insolvency Regulation: From „Insolvenzimperialismus“ to the Recast*. [online] s. 2 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2688169>

⁵² V článku 4 odst. 1 Istanbulské úmluvy je určování mezinárodní příslušnosti stanoveno v originálním jazyce takto (cit.): *The courts or other authorities of the Party in which the debtor has the centre of his main interests shall be considered as being competent for opening the bankruptcy. For companies and legal persons, unless the contrary is proved, the place of the registered office shall be presumed to be the centre of their main interests*.

⁵³ Viz internetové stránky Rady Evropy, dostupné zde: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/136/signatures?p_auth=zQ2bLBpS [cit. 2017-04-01].

Dalším významným dokumentem (konkrétně výsledek pracovní skupiny Rady Evropské unie), který ovlivnil podobu dnešní formulace COMI, byla Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení,⁵⁴ jejíž konečné znění bylo předloženo ke schválení dne 25. září 1995 a od 23. listopadu 1995 do 23. května 1996 ji bylo možno ratifikovat.⁵⁵

Ačkoli v důsledku absence podpisu ze strany Spojeného království Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení nebyla přijata,⁵⁶ je významná z hlediska toho, že byl její text z velké části převzat do Nařízení o úpadkovém řízení. Zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita,⁵⁷ která k ní byla zpracována, se proto užívá i při výkladu Nařízení o úpadkovém řízení. Podle této zprávy je nutné pojem „místo hlavních zájmů dlužníka“ chápat tak, že jde o „místo, kde dlužník pravidelně spravuje své zájmy a je proto zjistitelné třetími osobami.“⁵⁸ Toto pravidlo je ve zprávě Miguela Virgose a Etienna Schmita odůvodněno tak, že platební neschopnost je předvídatelným rizikem, a je tak nezbytné, aby byla pravomoc založena na kritériu, které je pro dlužníkovy věřitele zjistitelné, a to tím spíše, když určení mezinárodní příslušnosti až na výjimky determinuje i rozhodné právo pro insolvenční řízení jako takové (*lex fori concursus*). Díky tomu si může každý věřitel riziko spojené s insolvenčním řízením dlužníka sám odhadnout. Výklad jednotlivých pojmů v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení obsažených, tzn. i COMI, pak měl být podle zprávy Miguela Virgose a Etienna Schmita (v souladu se základním principem evropského práva, respektive dnes práva Evropské unie) autonomní, tzn. prováděn bez ohledu na právní řády jednotlivých států.

Následujícími dokumenty, které jsou podle autorky vyvrcholením procesu vývoje mezinárodního insolvenčního práva, ale především též pojetí hraničního určovatele COMI v novodobé historii, jsou Nařízení o úpadkovém řízení, v němž je bližší specifikace COMI obsažena především v bodu 13 preambule, a nařízení o insolvenčním řízení. Z důvodu struktury práce však budou oba posledně zmíněné dokumenty (tzn. Nařízení o úpadkovém

⁵⁴ WESSELS, Bob. *European Union Regulation on Insolvency Proceedings. An Introductory Analysis*. An Introductory Analysis 2006. [online] s. 1-45 [cit. 2017-02-10]. Dostupné zde: <http://www.insol.org/INSOLfaculty/pdfs/BasicReading/Session%205/European%20Union%20Regulation%20on%20Insolvency%20Proceedings%20An%20Introductory%20analysis.%20Bob%20Wessels.pdf>

⁵⁵ Viz Report on the Convention on Insolvency Proceedings of 23 November 1995, Committee on Legal Affairs and Citizens' Rights, DOC_EN\RR\377\377187, PE 228.795/fin. Dostupné zde: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A4-1999-0234&format=XML&language=EN>

⁵⁶ Pozn. V preambuli Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení je výslovně uvedena podmínka schválení dokumentu všemi dotčenými státy.

⁵⁷ Viz VIRGOS, Miguel; SCHMIT, Etienne. *Report on the Convention on Insolvency Proceedings. Reasons for the Convention*. Brusel, 3. května 1996, 6500/96. Dostupná zde: http://globalinsolvency.com/sites/all/files/insolvency_report.pdf

⁵⁸ Viz bod 75 zprávy Miguela Virgose a Etienna Schmita. V originálním jazyce se zde místem hlavních zájmů dlužníka rozumí (cit.): *the place where the debtor conducts the administration of his interests on a regular basis and is therefore ascertainable by third parties*.

řízení a nařízení o insolvenčním řízení), včetně dříve zmíněného Vzorového zákona, předmětem rozboru především v rámci následujících kapitol.

1.3.3 Návrh Evropské úmluvy o konkursu

Za vůbec první ucelenou koncepci řešení přeshraničního insolvenčního řízení v Evropě lze jednoznačně označit návrh Evropské úmluvy o konkursu vypracovaný na základě článku 220 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství,⁵⁹ podle něhož měly dotčené státy zahájit jednání směřující ke zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí.

Zatímco první snahy o aplikaci předmětného článku vyústily ve vydání Bruselské úmluvy, poměrně záhy změněná úmluvou o přistoupení nových států,⁶⁰ úpadek a vyrovnání byl z oblasti působnosti této „rozsudkové úmluvy“ vyloučen. Ačkoli bylo již v roce 1960 rozhodnuto, že bude vzhledem ke zvláštní charakteristice těchto řízení třeba přijmout úmluvu dopadající pouze na tuto problematiku, a došlo k vytvoření pracovní skupiny složené ze zástupců vlád jednotlivých států a dalších odborníků (včetně pozorovatelů z Haagské konference o mezinárodním právu soukromém), výsledek těchto jednání se dostavil až v roce 1980.

Evropská úmluva o konkursu, která je spolu s odůvodněním součástí tohoto návrhu, je rozdělena na preambuli a 9 hlav.⁶¹ Podle prvního článku se použije (bez ohledu na státní příslušnost dotčených osob) na všechna konkursní řízení vyjmenovaná v článku I (A) jejího protokolu a na všechna řízení o vyrovnání a jiná obdobná řízení uvedená v článku I (B) téhož protokolu. Za určitých podmínek je zde připuštěno, aby se použila i na likvidaci pojišťoven a zajišťoven.

Zahájení řízení, na které by se Evropská úmluva o konkursu vztahovala, by v ostatních smluvních státech vyvolalo stejné účinky jako ve státě, v němž k zahájení řízení došlo, a to až do jeho skončení. Tato skutečnost by však nebránila tomu, aby bylo v jiném smluvním státě otevřeno jiné řízení, na které by se Evropská úmluva o konkursu vztahovala.

⁵⁹ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství je dostupná zde: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

⁶⁰ Tj. Úmluva o přistoupení Dánska, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Úmluvě o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a jejímu výkladovému protokolu, podepsaná dne 9. října 1978 v Lucemburku. Dostupná zde: <http://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c3e6508e-d000-4fb7-bc48-7c34e9e8223e/language-en>

⁶¹ Pozn. Jednotlivé hlavy Evropské úmluvy o konkursu jsou v orientačním překladu označeny takto: 1) Působnost (rámec) Evropské úmluvy o konkursu a obecná ustanovení, 2) Příslušnost, 3) Aplikovatelné (rozhodné) právo, 4) Obecné účinky úpadku, 5) Uznání a výkon (rozhodnutí), 6) Výklad Soudním dvorem (EU), 7) Přejícná ustanovení, 8) Vztah k dalším úmluvám, 9) Závěrečná ustanovení.

Mezinárodní příslušnost pro zahájení některého z předmětných řízení spadajících do její působnosti je upravena v článku 3 Evropské úmluvy o konkursu, podle něhož mají výlučnou příslušnost rozhodnout o úpadku dlužníka soudy toho smluvního státu, na jehož území se nachází „centrum správy dlužníka“.⁶² Ve druhém odstavci téhož ustanovení je tento termín blíže specifikován, kdy se má jednat o „místo, z něhož dlužník obvykle spravuje své hlavní zájmy“,⁶³ přičemž v případě podniků, společností a právnických osob se jím pro účely Evropské úmluvy o konkursu rozumí jejich registrované sídlo, pokud existuje a není-li prokázán opak. V případě pojišťoven a úvěrových institucí se však nejedná o domněnku a centrum jejich správy by se v jejich registrovaném sídle nacházelo vždy.⁶⁴

Vedle toho mohla být příslušnost soudů některého ze smluvních států založena též pouze na základě existence provozovny na jejich území. Soudy smluvního státu, v němž by se nacházela dlužníková provozovna, by totiž byly podle Evropské úmluvy o konkursu oprávněny rozhodnout o úpadku dlužníka i tehdy, když by se centrum jeho správy nenacházelo na území žádného ze smluvních států, přičemž provozovnou se podle Evropské úmluvy o konkursu rozumělo místo, v němž dlužník vykonává aktivitu zahrnující řadu transakcí, a to buď sám, nebo alespoň svým jménem.

Kdyby na území smluvního státu nebylo umístěno ani centrum správy dlužníka a ani jeho provozovna, byly by soudy daného smluvního státu oprávněny rozhodnout o úpadku dlužníka pouze tehdy, když by to připouštělo jejich vnitrostátní právo. Na takto deklarovaný úpadek dlužníka by se však Evropská úmluva o konkursu již nepoužila.⁶⁵

Oproti všem charakteristikám typickým pro většinu dokumentů upravujících problematiku přeshraničního insolvenčního řízení je v Evropské úmluvě o konkursu obsažen poměrně podrobný popis důsledků přesunu „centra správy dlužníka“ do jiného smluvního státu. Došlo-li by totiž v období šesti měsíců před zahájením insolvenčního řízení k tomuto přesunu, byly by k zahájení řízení a rozhodnutí o úpadku dlužníka příslušné soudy obou dotčených smluvních států. Došlo-li by k převodu centra správy dlužníka do jiného než smluvního státu, byly by soudy smluvního státu, z jehož území k přesunu do zahraničí došlo, mezinárodně příslušné pro zahájení řízení ještě po dobu dvanácti měsíců po tomto

⁶² Tj. v originálním jazyce (cit.): *the centre of administration of the debtor*.

⁶³ Tj. v originálním jazyce (cit.): *the place where the debtor usually administers his main interests*.

⁶⁴ Viz článek 3 odst. 3 Evropské úmluvy o konkursu.

⁶⁵ Článek 5 Evropské úmluvy o konkursu.

přesunu.⁶⁶ Obdobná pravidla by se pak za určitých podmínek použila i na přesun dlužníkovy provozovny.⁶⁷

Vedle toho je v Evropské úmluvě o konkursu obsažena i úprava dopadající na situace konfliktu při určování mezinárodní příslušnosti. V případě, že by soudy více smluvních států zvažovaly zahájení řízení o úpadku ohledně téhož dlužníka a příslušnost soudů jednoho z těchto států by se jevila jako více souladná s ustanoveními Evropské úmluvy o konkursu, měl by řízení zahájit některý ze soudů tohoto smluvního státu a soudy ostatních smluvních států by byly povinny buď rozhodnout o své mezinárodní nepříslušnosti, nebo již zahájené řízení přerušit, a to až do okamžiku, než bude moci být dříve vydané rozhodnutí o zahájení řízení předmětem některého odvolacího řízení uvedeného v článku XII protokolu Evropské úmluvy o konkursu.⁶⁸ Soudy smluvního státu mezinárodně příslušné k vedení řízení o úpadku by pak byly podle Evropské úmluvy o konkursu zpravidla příslušné též k vedení dalších řízení, která s úpadkovým řízením souvisí. Rozhodnutí o úpadku, které by vydal soud, jehož mezinárodní příslušnost by ve sporu o kompetenci podle kritérií určených Evropskou úmluvou o konkursu převážila, by pak mělo účinky i v tom smluvním státě, jehož soud by vydal ohledně téhož dlužníka další rozhodnutí.⁶⁹

Rozhodné právo by se podle Evropské úmluvy o konkursu určovalo podle tří základních zásad. Požadavky pro zahájení řízení o úpadku by byly stanoveny vnitrostátním právem toho smluvního státu, na jehož území by se příslušný soud ve smyslu Evropské úmluvy o konkursu nacházel.⁷⁰ Vnitrostátní právo státu, jehož soud by řízení o úpadku ve smyslu Evropské úmluvy o konkursu zahájil, by stanovilo i procesní pravidla pro řízení jako takové, účinky úpadku a podmínky, za kterých by měl úpadek dlužníka účinky vůči třetím osobám, nebylo-li by v Evropské úmluvě o konkursu stanoveno jinak. Rozhodným právem pro určení, zda by se v řízení podle Evropské úmluvy o konkursu jednalo o věc movitou nebo nemovitou, by však bylo právo smluvního státu, v němž by se věc nacházela.⁷¹

V hlavě čtvrté Evropské úmluvy o konkursu jsou vymezeny obecné účinky, které by byly s rozhodnutím o úpadku v řízení podle tohoto dokumentu spojeny. Příkladem lze uvést postoupení pravomoci dlužníka nakládat s jeho majetkem, či zákaz zahajovat řízení pomocí individuálních žalob jednotlivých věřitelů (včetně výkonu rozhodnutí), nebo povinnost

⁶⁶ Viz článek 6 a 7 Evropské úmluvy o konkursu.

⁶⁷ K tomu srov. článek 8 Evropské úmluvy o konkursu.

⁶⁸ Článek 13 Evropské úmluvy o konkursu.

⁶⁹ K tomu srov. článek 57 a 58 Evropské úmluvy o konkursu.

⁷⁰ Viz článek 17 Evropské úmluvy o konkursu.

⁷¹ Článek 18 a článek 19 Evropské úmluvy o konkursu.

přerušit tato řízení, byla-li již zahájena. Vedle toho jsou zde také uvedeny účinky spojené se zveřejněním zahájení řízení o úpadku v Úředním věstníku Evropských společenství, účinky úpadku na majetek dlužníka a na jím uzavřené smlouvy a podané žaloby či účinky na jeho lidské zdroje.

V hlavě páté Evropské úmluvy o konkursu je upraveno uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v rámci úpadkového řízení. Rozsudkem by se pro účely Evropské úmluvy o konkursu rozumělo jakékoli rozhodnutí vydané soudem, tribunálem nebo i jinou autoritou smluvního státu, a to bez ohledu na název, tzn. i veškerá usnesení, nařízení, vyhlášky či exekuční příkazy, jakož i ustanovení o nákladech řízení, a rozhodnutí vyjmenovaná v článku V protokolu Evropské úmluvy o konkursu. Uznávání rozsudků vydaných v některém smluvním státě, které by se týkalo zahájení a vedení úpadkového řízení, by mělo být za splnění určitých podmínek v ostatních smluvních státech automatické, tzn. bez zvláštního návrhového řízení, ledaže by se jednalo o rozhodnutí zasahující do svobody jednotlivce.⁷²

V případě uznání rozhodnutí podle příslušných ustanovení Evropské úmluvy o konkursu by jej bylo možné v dalších smluvních státech též vykonat.⁷³ Ohledně dalších rozhodnutí, která by nebyla uvedena v článku 56 Evropské úmluvy o konkursu a která by se netýkala svobody jednotlivce, by se muselo postupovat podle Bruselské úmluvy ve znění její novely z roku 1978.⁷⁴ Výklad Evropské úmluvy o konkursu a jejího protokolu by prováděl Soudní dvůr (EU).

1.3.4 Istanbulská úmluva a její srovnání s Nařízením o úpadkovém řízení

Ačkoli se Istanbulská úmluva vztahuje v podstatě ke stejnému předmětu jako Nařízení o úpadkovém řízení, mají oba tyto dokumenty odlišnou právní formu. Zatímco Istanbulská úmluva je mezinárodní smlouvou, Nařízení o úpadkovém řízení je legislativním aktem Evropské unie,⁷⁵ v důsledku čehož je odlišná i závaznost těchto dokumentů.

⁷² Viz článek 56 Evropské úmluvy o konkursu.

⁷³ Článek 60 Evropské úmluvy o konkursu.

⁷⁴ Viz článek 67 Evropské úmluvy o konkursu.

⁷⁵ K tomu je třeba dodat, že zatímco mezinárodní smlouvy podléhají mezinárodnímu právu veřejnému, konkrétně Vídeňské úmluvě o smluvním právu z roku 1969, a jsou závazné pouze pro smluvní státy, Nařízení o úpadkovém řízení bylo vydáno Radou Evropských společenství na základě Smlouvy o založení Evropského společenství (dnes SFEU). Podle SFEU jsou nařízení jednou z forem právních aktů Evropské unie a jsou přímo použitelná ve všech členských státech EU, tedy ode dne 1. května 2004 i v České republice. K povaze mezinárodních smluv jakožto tradičního instrumentu upravujícího mezinárodní právo soukromé, neboť mohou být jejich ustanovení soukromoprávního charakteru, blíže např. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, kapitola IV.

Vzhledem k tomu, že byla Istanbulská úmluva připravována a podepisována v rámci Rady Evropy, hrozila vedle toho u některých smluvních států (nyní členských států EU, které byly nejprve členskými státy Rady Evropy) situace, že by mohly na jejich území začít platit dva předpisy upravující tutéž materii.⁷⁶ Ustanovení článku 44 odst. 1 písm. k) Nařízení o úpadkovém řízení však této hrozící kolizi zabránilo, když je zde zakotveno pravidlo, že poté, co vstoupí Nařízení o úpadkovém řízení v platnost, nahradí – pokud jde o věci v něm upravené – ve vztazích mezi členskými státy EU i Istanbulskou úmluvu. Na tuto hrozbu pak bylo pamatováno i v článku 38 odst. 2 Istanbulské úmluvy, v němž je stanoveno, že ve vzájemných vztazích členských států Evropského hospodářského společenství mají přednost pravidla tohoto společenství.

Podobnost porovnávaných dokumentů je dána především vymezením oblasti působnosti, když se Nařízení o úpadkovém řízení podle svého článku 1 odst. 1 vztahuje na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty, a Istanbulská úmluva na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty a která mohou zahrnovat prodej majetku.⁷⁷ Tato řízení jsou v textu Istanbulské úmluvy dále označovaná jen jako „bankruptcy“, tzn. v orientačním předkladu „úpadek“, a taxativně vymezena v příloze A⁷⁸ Istanbulské úmluvy. Dokreslení podobnosti obou dokumentů je dále patrné i na základě výjimek z jejich působnosti, kdy se ani Istanbulská úmluva a ani Nařízení o úpadkovém řízení nevztahuje na řízení ve věcech pojišťovacích společností a úvěrových institucí.

Základní shody a rozdíly v předmětu úpravy obou dokumentů jsou patrné již z jejich základní systematiky, kdy zřejmě největší rozdíl lze pozorovat v tom, že Istanbulská úmluva oproti Nařízení o úpadkovém řízení neřeší otázku uznávání úpadkového řízení, zatímco Nařízení o úpadkovém řízení se mu (včetně jeho účinků) věnuje v člancích 16 a 17, respektive z hlediska uznání a výkonu jiných (vybraných) rozhodnutí učiněných soudem, jehož rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bylo uznáno podle článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení, nebo vyrovnání tímto soudem schválených v článku 25 Nařízení o úpadkovém řízení. Jistou shodu lze naopak spatřovat v tom, že je obsah druhé kapitoly Istanbulské úmluvy

⁷⁶ Jednalo se například o Francii a Belgii, které jsou zakládajícími členy Rady Evropy (1949) a do Evropské unie vstoupily v roce 1958, anebo Spolkovou republiku Německo, která je členem Rady Evropy od roku 1950 a členem Evropské unie od roku 1958.

⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1269.

⁷⁸ Příloha A Istanbulské úmluvy by měla obsahovat kompletní seznam úpadkových řízení v členských státech Rady Evropy a i dalších úpadkových řízení užívaných v kterémkoli jiném státě, který by k této úmluvě přistoupil.

upravující výkon pravomoci správce podstaty podobný s článkem 18 Nařízení o úpadkovém řízení.

Istanbulská úmluva, stejně jako Nařízení o úpadkovém řízení, shodně upravují mezinárodní příslušnost. Podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, stejně jako podle článku 4 odst. 1 Istanbulské úmluvy, jsou totiž k zahájení hlavního řízení příslušné soudy (nebo jiné oprávněné subjekty) toho smluvního nebo členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, kdy pro společnosti a právnické osoby platí, že je takovým místem místo jejich (registrovaného) sídla, není-li prokázán opak.

Podle obou předpisů je možné dále zahájit i řízení vedlejší, respektive sekundární i místní, kdy podle článku 4 odst. 2 Istanbulské úmluvy je to možné dokonce i tehdy, nejsou-li⁷⁹ dlužníkovy hlavní zájmy soustředěny v žádném ze smluvních států Istanbulské úmluvy. Zatímco podle Nařízení o úpadkovém řízení může vzniknout situace, že je vedeno paralelně několik samostatných místních řízení, byl by podle Istanbulské úmluvy příslušným pro zahájení místního řízení vždy jen ten soud nebo jiný subjekt, který by o zahájení tohoto řízení rozhodl jako první.⁸⁰ Jak Istanbulská úmluva, tak Nařízení o úpadkovém řízení, však shodně za vedlejší, respektive sekundární řízení považují takové řízení, které bylo zahájeno po zahájení hlavního řízení ve státě, v němž se nachází dlužníková provozovna, kdy Nařízení o úpadkovém řízení navíc tento požadavek zpřísňuje, neboť se musí jednat o řízení likvidačního charakteru s účinky omezenými na majetek, který se nachází na území členského státu EU, v němž bylo toto sekundární řízení zahájeno.

Návrh na zahájení vedlejšího řízení smí podle obou předpisů (viz článek 18 Istanbulské úmluvy a článek 29 Nařízení o úpadkovém řízení) podat správce podstaty jmenovaný v hlavním řízení, ale i jakákoli jiná osoba nebo orgán oprávněný k tomu podle práva smluvního, respektive členského státu EU, na jehož území je zahájení vedlejšího řízení navrhováno. Podle obou dokumentů je shodně řešen i vztah hlavního a vedlejšího řízení a mnohost úpadků. V souladu s článkem 25 Istanbulské úmluvy a podle článku 31 Nařízení o úpadkovém řízení si jsou správci podstaty v hlavním a vedleším řízení navíc povinni bez odkladu vzájemně sdělovat všechny pro řízení významné informace a všechna opatření, která směřují k ukončení řízení.

Podle článku 26 Istanbulské úmluvy však nelze vedlejší řízení ukončit, dokud není k dispozici stanovisko správce podstaty z hlavního řízení, lze-li toto stanovisko získat

⁷⁹ K tomu srov. bod 14 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

⁸⁰ Viz článek 4 odst. 2 Istanbulské úmluvy.

v přiměřené době, zatímco podle článku 34 Nařízení o úpadkovém řízení se vyžaduje souhlas k ukončení řízení pouze tehdy, pokud jde o ukončení řízení bez likvidace, tj. záchranným plánem, vyrovnáním nebo srovnatelným opatřením, a to ani ne vždy.⁸¹

Pro hlavní řízení platí, že podle článku 4 Nařízení o úpadkovém řízení (respektive pro vedlejší řízení podle článku 4 ve spojení s článkem 28 Nařízení o úpadkovém řízení)⁸² je rozhodným právem (*lex fori concursus*) právo toho členského státu EU, v němž bylo úpadkové řízení zahájeno. V článku 19 Istanbulské úmluvy je naproti tomu shodně upraveno pouze pravidlo pro určení rozhodného práva pro řízení vedlejší.

Vymezení toho, co se rozumí pod pojmem „správce podstaty“, je taktéž velmi podobné, když se jím podle článku 1 odst. 3 písm. a) Istanbulské úmluvy rozumí kterákoli osoba nebo subjekt uvedený v seznamu obsaženém v příloze B Istanbulské úmluvy, jehož funkce je spravovat nebo zpeněžit majetek úpadce nebo dohlížet na jeho jednání, a podle článku 2 písm. b) Nařízení o úpadkovém řízení osoba nebo subjekt uvedený v seznamu obsaženém v příloze C Nařízení o úpadkovém řízení, jehož funkcí je spravovat nebo prodat dlužníkův majetek či dohlížet na správu jeho záležitostí. Rozhodnutí o jmenování správce podstaty musí být podle článku 9 Istanbulské úmluvy ve státě, v němž se chystá vykonávat svoji funkci, navíc předem stanoveným způsobem zveřejněno.⁸³ Článek 21 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vedle toho obsahuje pravidlo, podle něhož správce podstaty o to, aby bylo v jiném členském státě EU (podle jeho pravidel pro zveřejnění) rozhodnutí o jeho jmenování (včetně jeho podstatného obsahu) zveřejněno, žádá, tzn. že je zveřejnění tohoto rozhodnutí dobrovolné, nevyplyvá-li tato povinnost z vnitrostátních předpisů členského státu EU, na jehož území má dlužník provozovnu.

Podle článku 10 Istanbulské úmluvy může v rámci pravomocí poskytovaných právem smluvního státu, v němž je prohlášen úpadek dlužníka, a za podmínek stanovených v dalších člancích druhé kapitoly Istanbulské úmluvy správce podstaty podniknout nebo nechat podniknout kroky ke správě, řízení nebo dispozici s majetkem dlužníka, včetně přesunu tohoto majetku z území smluvního státu, v němž se nachází.

⁸¹ Pozn. Pokud by finanční zájmy věřitelů v hlavním řízení nebyly ukončením vedlejšího řízení dotčeny, souhlas by se nevyžadoval. K tomu srov. článek 27 Istanbulské úmluvy, v němž je však upraven podobný režim jen pro případ vyrovnání ve vedlejším řízení.

⁸² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1283.

⁸³ Podle článku 41 Istanbulské úmluvy určí každý smluvní stát příslušný orgán a způsob zveřejnění při podpisu, při uložení ratifikační listiny, listiny o přijetí či schválení anebo listiny o přístupu.

V Nařízení o úpadkovém řízení jsou pravomoci správce podstaty odvislé od toho, zda byl jmenován v hlavním nebo vedlejší řízení. Je-li správce podstaty jmenován v hlavním řízení, může vykonávat veškeré pravomoci podle práva členského státu EU, který řízení zahájil, i v jiných členských státech EU, dokud v nich není zahájeno vedlejší řízení, nebo na základě návrhu na zahájení úpadkového řízení učiněno ochranné opatření bránící jejich výkonu. V sekundárním řízení podle článku 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení je správce podstaty naproti tomu oprávněn v jiném členském státě EU jednat jen v souladu s jeho předpisy vnitrostátního původu.

Istanbulská úmluva upravuje pravomoci správce podstaty podstatně podrobněji, a proto je třeba pro jejich komplexní posouzení zohlednit též její článek 11, 12, 14 a 15 o podmínkách výkonu pravomocí správce podstaty, námitkách proti nim a jejich možnému omezení či rozsahu, který může být každým smluvním státem upraven i širším způsobem, než jak to činí Istanbulská úmluva.

Nařízení o úpadkovém řízení se naproti tomu podrobně věnuje uznávání úpadkového řízení, respektive rozhodnutí v něm vydaných, kdy například ve svém článku 16 stanoví zásadu tzv. automatického uznávání rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení, nebo naopak v článku 26 podstatně omezuje možnost uznat úpadkové řízení, pokud by byly účinky tohoto uznání ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem členského státu EU, který o uznání úpadkového řízení rozhoduje (zejména s jeho ústavními právy, svobodami jednotlivce a základními zásadami).

Povinnost informovat věřitele a způsob přihlašování jejich pohledávek je upraven ve čtvrté kapitole Istanbulské úmluvy i Nařízení o úpadkovém řízení, kdy je příslušný subjekt (soud) nebo správce podstaty podle článku 30 Istanbulské úmluvy, respektive podle článku 40 Nařízení o úpadkovém řízení povinen neprodleně a jednotlivě informovat všechny dlužníkovy známé věřitele o lhůtách pro přihlašování pohledávek, sankcích za nedodržení těchto lhůt, subjektu, u kterého se pohledávky přihlašují, ale i o jiných opatřeních, která mají být učiněna. Toto sdělení musí rovněž obsahovat, zda je třeba přihlašovat i pohledávky přednostní a zajištěné.

Ve svém závěru Nařízení o úpadkovém řízení i Istanbulská úmluva upravují podobným způsobem možné změny příloh a povinnost (respektive podle Istanbulské úmluvy možnost) přezkumu své aplikace, včetně předkládání návrhů způsobu jejich revize.

1.3.5 Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení

Stejně jako v případě návrhu Evropské úmluvy o konkursu bylo vypracování tohoto dokumentu vedeno snahou vyhovět článku 220 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství, podle něhož byly dotčené státy povinny zahájit jednání směřující ke zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí. Další motivací však podle preambule Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení byla i snaha vymezit mezinárodní příslušnost soudů smluvních států a účinky insolvenčního řízení v rámci Evropské unie, vytvořit jednotná pravidla pro případný konflikt těchto řízení, zajistit uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v těchto věcech, anebo vytvořit možnost otevřít vedlejší řízení ohledně téhož dlužníka a zajistit předávání informací věřitelům a ochranu jejich práva přihlašovat pohledávky.

Při zkoumání Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení je na první pohled zřejmé, že je její text podobný formulaci textu obsaženému v Nařízení o úpadkovém řízení. Po hlubší analýze lze tuto shodu potvrdit, a to téměř v celém jejich rozsahu. Hlavním rozdílem, který oba dokumenty odlišuje, je jejich povaha, tzn. povaha mezinárodní smlouvy a povaha aktu práva Evropské unie, a tím i způsob, jakým mohou vyvolávat účinky, anebo samotná konstrukce textu (tzn. například nutnost stanovit podmínky ratifikace a možnosti podpisu mezinárodní smlouvy).

Dalším stěžejním rozdílem obou dokumentů je jejich rozsah. Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení totiž obsahuje (místo pěti) šest kapitol. Zatímco přechodná a závěrečná ustanovení jsou v Nařízení o úpadkovém řízení řazena v kapitole páté, Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení tato ustanovení obsahuje až v kapitole šesté, neboť je v její páté kapitole dána přednost ustanovením ohledně možnosti užít výklad Soudního dvora EU.⁸⁴ Vedle toho je však třeba upozornit na skutečnost, že Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení na rozdíl od Nařízení o úpadkovém řízení obsahuje jen stručnou preambuli bez podrobnějšího členění. Zbylé odlišnosti porovnávaných dokumentů jsou již jen technického rázu⁸⁵ a věcného obsahu, tj. přeshraničního insolvenčního řízení, se podle autorky netýkají.

V případě, že by došlo v roce 1995 k přijetí Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, použila by se shodně jako Nařízení o úpadkovém řízení na všechna kolektivní

⁸⁴ Pozn. Zatímco Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení obsahuje celkem 55 článků, Nařízení o úpadkovém řízení jich obsahuje pouze 47.

⁸⁵ Například označování „smluvní“ versus „členský“ stát.

úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění⁸⁶ majetku dlužníka a jmenování správce podstaty, a naopak by se nepoužila na úpadková řízení týkající se pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a na podniky kolektivního investování. Úpadkovým řízením se podle Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení rozumělo některé z kolektivních řízení uvedených v příloze A, která je její nedílnou součástí, stejně jako příloha B, která obsahuje veškerá řízení likvidačního charakteru, a příloha C obsahující taxativní výčet správců podstaty, tzn. jakýchkoli osob nebo subjektů, jejichž funkcí je spravovat nebo prodat majetek dlužníka, který byl zajištěn, nebo dohlížet na správu jeho záležitostí.⁸⁷

Okamžikem zahájení řízení by se pak shodně jako v Nařízení o úpadkovém řízení rozuměl okamžik, kdy rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení nabývá účinku, a to bez ohledu na to, zda se jedná o konečné rozhodnutí či nikoli. Stejným způsobem oba dokumenty definují i další pro úpadkové řízení důležité termíny, jako členský stát, ve kterém se nachází majetek dlužníka, provozovna⁸⁸ atd.

Z hlediska způsobu určování mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva je závěr stejný. Všechny dotčené články obou dokumentů, tj. především články třetí a čtvrté, se shodují. Jediný rozdíl, který by mohl výrazně zasáhnout do určování mezinárodní příslušnosti a tím i narušit princip právní jistoty, je absence bližšího vysvětlení, co se rozumí termínem „místo hlavních zájmů dlužníka“, v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení, která (jak již bylo výše uvedeno) bližší odůvodnění jednotlivých článků v rámci preambule postrádá.⁸⁹ Jediná možnost, jak by bylo možné získat bližší popis předmětného termínu, by proto spočívala v nutnosti obrátit se ohledně výkladu na Soudní dvůr EU, jak to ostatně předvídá i kapitola pátá Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení.

Vzhledem k tomu, že jsou věcně stejná i ustanovení vážící se k uznávání úpadkového řízení a účinkům tohoto uznání, ustanovení upravující možnost zahájit a vést vedlejší řízení, ale i další pro Nařízení o úpadkovém řízení tolik charakteristická ustanovení, nelze než uzavřít, že je Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení jeho přímým předchůdcem, který

⁸⁶ Termín „zabavení“, který je obsažen v české verzi článku 1 Nařízení o úpadkovém řízení, není s ohledem na kontext jeho užití příliš přesným překladem anglického termínu „divestment“. V této práci je proto autorkou preferován termín „zajištění“. Text nařízení o insolvenčním řízení již tento nedostatek odstraňuje odlišným vymezením svého věcného rozsahu. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander; PROFELDOVÁ, Tereza. Doručování v insolvenčním řízení v tuzemsku a v přeshraničním styku. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2017, 9(2), s. 35.

⁸⁷ Viz článek 1 a 2 Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení.

⁸⁸ Pozn. Provozovnou se již v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení rozumí jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů.

⁸⁹ K tomu srov. bod 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

nebyl v devadesátých letech dvacátého století přijat zřejmě pouze z důvodu charakteru své formy nutně spojené s ratifikací.

1.4 Dílčí závěry kapitoly

1.4.1 Závěry první podkapitoly s názvem – Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva

Mezinárodní insolvenční právo upravuje insolvenční řízení s mezinárodním prvkem, tzn. určování mezinárodní příslušnosti, zjištění a určení rozhodného práva (včetně účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení), možnost uznání zahájeného insolvenčního řízení nebo rozhodnutí v něm vydaných v jiných státech a úpravu spolupráce a koordinace v rámci těchto řízení. Mezinárodní prvek v insolvenčním řízení nejčastěji spočívá v zahraničním subjektu, předmětu právního vztahu nacházejícího se v zahraničí, nebo ve skutečnosti zásadní pro právní vztah, ke které došlo v zahraničí.⁹⁰ Mezinárodním insolvenčním právem se proto podle autorky rozumí soubor právních norem umožňující řešit střety právních řádů, dopadá-li insolvenční řízení, nebo má-li toto řízení následky, na území více států, tzn. nachází-li se obvyklý pobyt nebo sídlo dlužníka, dlužníkův majetek nebo jeho obchodní aktivity v zahraničí.

Insolvenční řízení s mezinárodním prvkem se obecně vyznačuje značnou mírou centralizace a snahou o maximalizaci majetku dlužníka a jeho poměrné rozdělení mezi věřitele. Účelem tohoto řízení je proto především snaha zajistit, aby byly veškeré spory týkající se majetku dlužníka řešeny společně před objektivně určeným orgánem, přičemž proces identifikace, shromáždění a distribuce majetku dlužníka by měl být s respektem k rovnému postavení všech jeho věřitelů pokud možno transparentní a efektivní. Modelová diferenciací principů mezinárodního insolvenčního práva je založena především na nekompromisním oddělení zásady univerzality a zásady teritoriality za současného připuštění vzniku a existence jejich modifikovaných podob v rámci aplikační praxe. Pro evropské insolvenční právo je důležitá též zásada *lex fori concursus*, podle níž je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno.

Základními formálními prameny mezinárodního insolvenčního práva jsou podle autorky v obecné rovině především prameny primárního a sekundárního práva Evropské unie,

⁹⁰ PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, s. 172.

mezinárodní smlouvy, ale případně i vnitrostátní právní úprava insolvenčního řízení jednotlivých států, které toto specifické řízení vedou, tzn. že judikatura národních soudů a Soudního dvora EU formálním pramenem této specifické právní oblasti v tuzemsku není. V konkrétním případě se bude vymezení formálních pramenů podle autorky odvíjet od toho, zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi státy mimo Evropskou unii a mezi členským státem EU a třetím státem (nebude-li se zrovna jednat o výjimečný případ přesahu působnosti Nařízení o úpadkovém řízení na území třetích států), nebo zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU, kdy se použijí prameny evropského insolvenčního práva.

1.4.2 Závěr druhé podkapitoly s názvem – Východiska úpravy mezinárodního insolvenčního práva, problémy při přijímání mezinárodních instrumentů

Oblast mezinárodního insolvenčního práva je tedy upravena v mnoha různorodých pramenech a komplexní a přehlednou kodifikaci (především z důvodu výrazných odlišností mezi konkrétními prameny v podobě insolvenčních předpisů vnitrostátního původu jednotlivých států), s výjimkou regulace insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU formou Nařízení o úpadkovém řízení, které umožnilo bezprostřední sjednocení požadovaných norem evropského insolvenčního práva, v zásadě postrádá.

1.4.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Vývoj mezinárodního insolvenčního práva

Završení regulace insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU formou Nařízení o úpadkovém řízení předchází několik významných mezinárodních dokumentů. Konkrétně se jedná o návrh Evropské úmluvy o konkursu,⁹¹ o Istanbulskou úmluvu⁹² a o Úmluvu Evropské unie o insolvenčním řízení.⁹³ Výrazné změny pro novodobou historii této oblasti práva tak započaly již na počátku 80. let minulého století, přičemž některé instrumenty se v různých podobách cyklicky objevují až do současnosti.

- **Návrh Evropské úmluvy o konkursu**

Za vůbec první ucelenou koncepci řešení přeshraničního insolvenčního řízení lze podle autorky označit návrh Evropské úmluvy o konkursu, založený na zásadě jednotnosti a univerzalizmu, vypracovaný na základě článku 220 Smlouvy o založení Evropského

⁹¹ Pozn. Evropská úmluva o konkursu nebyla přijata.

⁹² Pozn. Istanbulská úmluva byla do dnešního dne podepsána celkem osmi členskými státy Rady Evropy, kdy sedm z nich jsou zároveň členy Evropské unie, ale ratifikována byla pouze Kypr. Vzhledem k tomu, že je ratifikace vyžadována alespoň u tří států, nebyla podmínka pro její vstoupení v platnost dosud splněna.

⁹³ Pozn. Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení byla s výjimkou Spojeného království podepsána čtrnácti z celkem patnácti tehdejších členských států EU, tzn. že nebyla přijata.

hospodářského společenství, podle něhož měly dotčené státy zahájit jednání směřující ke zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí.

Evropská úmluva o konkursu, která je spolu s odůvodněním součástí návrhu, obsahuje vůbec první formulaci hraničního určovatele COMI,⁹⁴ které je zde označeno jako „centrum správy dlužníka“,⁹⁵ tj. „místo, z něhož dlužník obvykle spravuje své hlavní zájmy“.⁹⁶ Tento první předchůdce dnešního COMI obsahoval jeho základní znaky, tzn. stabilitu vyjádřenou slovem „obvykle“, správu dlužnickových záležitostí vyjádřenou slovem „spravuje“ a soustředění dlužnickových hlavních zájmů v jednom místě, a domněnku⁹⁷ ve prospěch sídla dlužníka. Formulace COMI v této podobě proto ještě neobsahovala druhou základní podmínku pro jeho správné určení – zjistitelnost třetími osobami (věřiteli). Přes tuto skutečnost se základ vymezení hraničního určovatele COMI promítá i do formulace obsažené v Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení. Příslušnost soudů některého ze smluvních států mohla být dále založena na základě existence provozovny, kdy dokonce nebylo nutné, aby se centrum správy dlužníka nacházelo na území některého ze smluvních států, přičemž provozovnou se podle Evropské úmluvy o konkursu rozumělo místo, v němž dlužník vykonává aktivitu zahrnující řadu transakcí, a to buď sám, nebo alespoň svým jménem.

Evropská úmluva o konkursu obsahovala například i popis důsledků přesunu „centra správy dlužníka“ do jiného smluvního státu. Došlo-li by k jeho přesunu v období šesti měsíců před zahájením insolvenčního řízení mezi smluvními státy, nebo v období dvanácti měsíců před zahájením insolvenčního řízení ze smluvního státu do jiného než smluvního státu, byly by k zahájení řízení a rozhodnutí o úpadku dlužníka příslušné soudy obou smluvních států, nebo soudy toho smluvního státu, z jehož území k přesunu do nesmluvního státu došlo,⁹⁸ kdy obdobná pravidla by se za určitých podmínek použila i na přesun dlužnickovy provozovny.⁹⁹

⁹⁴ Pracovní materiál získaný při osobní konzultaci s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohávkem, dr.h.c. [červen 2016].

⁹⁵ V originálním jazyce formulované takto (cit.): *the centre of administration*.

⁹⁶ Podle článku 3 odst. 2 návrhu Evropské úmluvy o konkursu se „centrem správy dlužníka“ doslova v originálním jazyce rozumí (cit.): *the place where the debtor usually administers his main interests*.

⁹⁷ Již v článku 3 odst. 2 návrhu Evropské úmluvy o konkursu je konstruována domněnka ve prospěch sídla dlužníka, což zní v originálním jazyce takto (cit.): *In the case of firms, companies or legal persons that place shall be presumed, for the purposes of this Convention and until the contrary is proved, to be their registered office, if any*.

⁹⁸ Viz článek 6 a 7 Evropské úmluvy o konkursu.

⁹⁹ K tomu srov. článek 8 Evropské úmluvy o konkursu.

V případě konfliktu při určování mezinárodní příslušnosti by podle Evropské úmluvy o konkursu měl řízení zahájit některý ze soudů toho smluvního státu, jehož příslušnost by se jevila jako nejvíce souladná s tímto dokumentem, a soudy ostatních smluvních států by byly povinny buď rozhodnout o své mezinárodní nepřislušnosti, nebo již zahájené řízení přerušit, a to až do okamžiku, než bude moci být dříve vydané rozhodnutí o zahájení řízení předmětem některého odvolacího řízení uvedeného v článku XII protokolu Evropské úmluvy o konkursu.¹⁰⁰

V hlavě čtvrté Evropské úmluvy o konkursu jsou vymezeny obecné účinky, které by byly s rozhodnutím o úpadku v řízení podle tohoto dokumentu spojeny, mezi něž patří například postoupení pravomoci dlužníka nakládat s jeho majetkem, zákaz zahajovat řízení pomocí individuálních žalob jednotlivých věřitelů (včetně výkonu rozhodnutí), nebo povinnost přerušit tato řízení, byla-li již zahájena, a účinky spojené se zveřejněním zahájení řízení o úpadku v Úředním věstníku Evropských společenství. Uznávání rozsudků vydaných v některém smluvním státě, které by se týkalo zahájení a vedení úpadkového řízení, by mělo být podle hlavy páté Evropské úmluvy o konkursu za splnění určitých podmínek v ostatních smluvních státech automatické, tzn. bez zvláštního návrhového řízení, ledaže by se jednalo o rozhodnutí zasahující do svobody jednotlivce.¹⁰¹ Vzhledem k tomu, že nebyl návrh Evropské úmluvy o konkursu z roku 1986 přijat, zůstala potřeba sjednotit oblast přeshraničního insolvenčního řízení i nadále aktuální.¹⁰²

- **Istanbulská úmluva a její srovnání s Nařízením o úpadkovém řízení**

Dalším významným pokusem o regulaci insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem je Istanbulská úmluva, jakožto výsledek přepracování návrhu Evropské úmluvy o konkursu Radou Evropy.¹⁰³ Ačkoli byla do dnešního dne podepsána celkem osmi členskými státy Rady Evropy, kdy sedm z nich jsou zároveň členy Evropské unie, ratifikována byla pouze Kypr, a podmínka jejího vstoupení v platnost tak nebyla splněna.¹⁰⁴ Vzhledem k tomu, že Istanbulská úmluva svojí strukturou a obsahem připomíná Nařízení o úpadkovém řízení,

¹⁰⁰ Článek 13 Evropské úmluvy o konkursu.

¹⁰¹ Viz článek 56 Evropské úmluvy o konkursu.

¹⁰² K tomu blíže TIRADO, Ignacio. *An Evolution of COMI in the European Insolvency Regulation: From „Insolvenzimperialismus” to the Recast.* [online] s. 2 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2688169>

¹⁰³ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo.* Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 3.

¹⁰⁴ Viz internetové stránky Rady Evropy, dostupné zde: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/136/signatures?p_auth=zQ2bLBpS [cit. 2017-04-01].

je v této kapitole provedeno srovnání obou dokumentů, aby bylo zřejmé, v jakém rozsahu a jakým způsobem bylo konečné znění Nařízení o úpadkovém řízení změněno.

Hlavním rozdílem je skutečnost, že mají oba dokumenty odlišnou právní formu, neboť zatímco Istanbulská úmluva je mezinárodní smlouvou, Nařízení o úpadkovém řízení je právním aktem Evropské unie. Podobnost těchto dokumentů vyplývá již z vymezení jejich působnosti, když se Nařízení o úpadkovém řízení podle svého článku 1 odst. 1 vztahuje na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty, a Istanbulská úmluva na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty a která mohou zahrnovat prodej majetku,¹⁰⁵ taxativně vymezená v příloze A Istanbulské úmluvy. Z působnosti obou dokumentů jsou vyňata řízení ve věcech pojišťovacích společností a úvěrových institucí.

Istanbulská úmluva, stejně jako Nařízení o úpadkovém řízení, shodně upravuje mezinárodní příslušnost. Podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, stejně jako podle článku 4 odst. 1 Istanbulské úmluvy, jsou totiž k zahájení hlavního řízení příslušné soudy (nebo jiné oprávněné subjekty) toho smluvního státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, kdy pro společnosti a právnické osoby platí, že je takovým místem místo jejich (registrovaného) sídla, není-li prokázán opak. Jedná se tak o první mezinárodní dokument, který ve svém článku 4 hraniční určovatel COMI již cíleně a poměrně přesně definuje. Podle obou dokumentů je možné zahájit i řízení vedlejší, respektive sekundární i místní, kdy podle článku 4 odst. 2 Istanbulské úmluvy je to možné dokonce i tehdy, nejsou-li¹⁰⁶ dlužníkovy hlavní zájmy soustředěny v žádném ze smluvních států Istanbulské úmluvy. Vedlejším (sekundárním) řízením se podle obou dokumentů rozumí takové řízení, které bylo zahájeno po zahájení hlavního řízení ve státě, v němž se nachází dlužníková provozovna, kdy Nařízení o úpadkovém řízení navíc tento požadavek zpřísňuje, neboť se musí jednat o řízení likvidačního charakteru s účinky omezenými na majetek, který se nachází na území členského státu EU, v němž bylo sekundární řízení zahájeno.

- **Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení**

Dalším významným dokumentem (konkrétně výsledkem pracovní skupiny Rady Evroské unie), který ovlivnil podobu dnešní formulace COMI v Nařízení o úpadkovém řízení,

¹⁰⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1269.

¹⁰⁶ K tomu srov. bod 14 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

ale i jiných jeho ustanovení, je Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení,¹⁰⁷ v jejíž preambuli se uvádí, že je jejím cílem vymezit mezinárodní příslušnost soudů smluvních států a účinky insolvenčního řízení v rámci Evropské unie, vytvořit jednotná pravidla pro případný konflikt těchto řízení, zajistit uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v těchto věcech, anebo vytvořit možnost otevřít vedlejší řízení ohledně téhož dlužníka a zajistit předávání informací věřitelům a ochranu jejich práva přihlašovat pohledávky.

Po hlubší analýze Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení a Nařízení o úpadkovém řízení bylo zjištěno, že se oba dokumenty téměř v celém rozsahu shodují a že se liší pouze v povaze, tj. mezinárodní smlouva a akt práva Evropské unie, ve způsobu, jakým mohou vyvolávat účinky, v konstrukci textu, který reaguje na odlišnou povahu obou dokumentů, a v rozsahu, kdy Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení obsahuje jen stručnou preambuli bez podrobnějšího členění. Zbylé odlišnosti porovnávaných dokumentů jsou již jen technického rázu¹⁰⁸ a věcného obsahu, tj. přeshraničního insolvenčního řízení, se podle autorky netýkají.

V případě, že by byla Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení přijata, použila by se shodně jako Nařízení o úpadkovém řízení na všechna kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty, a naopak by se nepoužila na úpadková řízení týkající se pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a na podniky kolektivního investování, kdy úpadkovým řízením se podle Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení rozumělo některé z kolektivních řízení uvedených v příloze A, která je její nedílnou součástí, stejně jako příloha B, která obsahuje veškerá řízení likvidačního charakteru, a příloha C obsahující taxativní výčet správců podstaty, tzn. jakýchkoli osob nebo subjektů, jejichž funkcí je spravovat nebo prodat majetek dlužníka, který byl zajištěn, nebo dohlížet na správu jeho záležitostí.¹⁰⁹

Z hlediska způsobu určování mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva je závěr stejný, neboť se dotčené články obou dokumentů, tj. především články třetí a čtvrté, shodují. Jediný rozdíl, který by mohl výrazně zasáhnout do určování mezinárodní příslušnosti, a tím i narušit princip právní jistoty, je absence bližšího vysvětlení, co se rozumí termínem „místo

¹⁰⁷ Viz WESSELS, Bob. *European Union Regulation on Insolvency Proceedings. An Introductory Analysis*. An Introductory Analysis 2006. [online] s. 1-45 [cit. 2017-02-10]. Dostupné zde: <http://www.insol.org/INSOLfaculty/pdfs/BasicReading/Session%205/European%20Union%20Regulation%20on%20Insolvency%20Proceedings%20An%20Introductory%20analysis,%20Bob%20Wessels.pdf>

¹⁰⁸ Například označování „smluvní“ versus „členský“ stát.

¹⁰⁹ Viz článek 1 a 2 Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení.

hlavních zájmů dlužníka“, v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení, která bližší odůvodnění jednotlivých článků v rámci preambule postrádá.¹¹⁰ Pro bližší popis předmětného termínu by proto bylo třeba se v souladu s pátou kapitolou Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení obrátit na Soudní dvůr EU. Shodná je pak i formulace ustanovení, která se vážou k uznání úpadkového řízení a účinkům tohoto uznání, a ustanovení upravujících možnost zahájit a vést vedlejší řízení atd. Z těchto důvodů je Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení podle autorky považována zcela oprávněně za přímého předchůdce Nařízení o úpadkovém řízení, respektive i nařízení o insolvenčním řízení.

- **Společný závěr pro všechny tři milníky vývoje mezinárodního insolvenčního práva**

Vyvrcholením procesu vývoje mezinárodního insolvenčního práva, ale především též pojetí hraničního určovatele COMI v novodobé historii, bylo však podle autorky vydání Nařízení o úpadkovém řízení a nařízení o insolvenčním řízení, kdy tři výše analyzované dokumenty lze s ohledem na jejich obsah považovat za milníky vedoucí k jejich zformulování.

Všechny tři milníky, tj. návrh Evropské úmluvy o konkursu, Istanbulská úmluva i Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení, totiž obsahují úpravu určování mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem, a to nejen podle COMI formulovaného do různých podob, ale i podle provozovny dlužníka, jakožto základní oblast mezinárodního insolvenčního práva, kdy návrh Evropské úmluvy o konkursu a Istanbulská úmluva při určování mezinárodní příslušnosti podle provozovny dlužníka ani nevyžadují, aby se COMI dlužníka nacházelo na území některého ze smluvních států.

Konkrétně návrh Evropské úmluvy o konkursu, respektive jeho součást Evropská úmluva o konkursu, obsahuje podobně jako Nařízení o úpadkovém řízení též úpravu automatického uznávání rozhodnutí vydaného v úpadkovém řízení v ostatních smluvních (členských) státech a podobně jako nařízení o insolvenčním řízení úpravu prevence proti škodlivým přesunům COMI dlužníka před zahájením insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem. Istanbulská úmluva vedle toho obsahuje podobně jako Nařízení o úpadkovém řízení a nařízení o insolvenčním řízení úpravu spolupráce mezi správcí podstat v hlavním a vedlejším řízení.

¹¹⁰ K tomu srov. bod 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

2. Evropský mezinárodní prvek v insolvenčním řízení a otázka COMI

2.1 Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem

Mezinárodní prvek, který se vyskytuje nejen v mezinárodním právu soukromém a procesním, tzn. v mezinárodním právu soukromém v širším smyslu, ale i v evropském mezinárodním právu soukromém, bývá v nařízeních Evropské unie zpravidla uveden bez dalšího a nebývá blíže definován.¹¹¹ Obvykle spočívá v okolnosti, že je jeden z dotčených subjektů, respektive účastník řízení cizincem,¹¹² má v zahraničí obvyklý pobyt, v případě právnické osoby své sídlo, anebo i v jiných skutečnostech, které jsou pro daný vztah relevantní (například v uznávání cizích soudních rozhodnutí).¹¹³

Ve vztahu mezi členskými státy EU se pro termín „mezinárodní prvek“¹¹⁴ někdy užívá pojem „přeshraniční prvek“ nebo též „unijní mezinárodní prvek“, kterým má být lépe vyjádřena skutečnost, že se určité právní instrumenty omezují pouze na regulaci vztahů vznikajících v rámci Evropské unie. Tato skutečnost byla proto podle autorky zřejmě důvodem i pro zakotvení pojmu „evropský mezinárodní prvek“ v insolvenčním zákoně.¹¹⁵

O insolvenční řízení s mezinárodním prvkem ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení se může v obecné rovině jednat tehdy, je-li zde kvalifikovaná vazba k zahraničí¹¹⁶ spočívající vedle umístění majetku dlužníka na území více členských států EU a existenci zahraničních věřitelů například i v činnosti dlužníka, kdy upřednostnění některého z těchto faktorů je možné jen při vyhodnocení, který z nich, v jakém rozsahu a jakým způsobem určení

¹¹¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4.

¹¹² K tomu blíže např. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci *Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner*, sp. zn. C-327/10, body 30-34, dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=9ea7d2dc30d533fee01c442144cf8b9a89be60d03ba6.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyLax10?text=&docid=114583&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=534762>; nebo rozsudek Soudního dvora EU ze dne 1. března 2005 ve věci *Andrew Owusu*, sp. zn. C-281/02, bod 26, dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=55027&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=535407>, kde je vysloven závěr, že je státní příslušnost mezinárodním prvkem ve smyslu nařízení Brusel I. PAUKNEROVÁ, Monika. *Žalovaný neznámého pobytu a evropské unijní právo*. In: *Pocta prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., k 70. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 308.

¹¹³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 48.

¹¹⁴ Pozn. Pojem „mezinárodní prvek“ se objevuje také v článku 81 odst. 1 SFEU, jehož znění se stalo základním východiskem pro vymezení evropského mezinárodního práva soukromého.

¹¹⁵ Tj. ustanovení § 426 insolvenčního zákona. K tomu blíže též KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 980-981.

¹¹⁶ PACHL, Lukáš. Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem. In: KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2008. Čerpáno z ASPI, právní stav k 1. lednu 2016.

mezinárodní příslušnosti a následné určení rozhodného práva ovlivňuje, respektive který z nich je rozhodujícím hraničním určovatelem pro zahájení hlavního řízení.¹¹⁷

Ačkoli není mezinárodní prvek v Nařízení o úpadkovém řízení, tj. termín, který je pro potřeby této práce zvolen autorkou jako zástupce jeho možných variant, definován, lze si jej podle autorky v modelové situaci představit tak, že se COMI dlužníka nachází na území některého z členských států EU a současně se alespoň jeden z jeho věřitelů nebo část majetkové podstaty nachází v některém z jiných členských států EU. Vedle toho, že by tedy měly být hlavní ekonomické zájmy dlužníka související s jeho činností koncentrovány v některém z členských států EU, by měla být současně naplněna alespoň jedna ze dvou následujících podmínek, tj. aby se alespoň jeden z věřitelů nacházel v některém z jiných členských států EU, tzn. aby zde měl sídlo, bydliště, místo obvyklého pobytu nebo místo podnikání, nebo aby se v některém z jiných členských států EU nacházela alespoň část majetkové podstaty, což by bylo třeba zkoumat ke dni podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.

Právem rozhodným¹¹⁸ pro toto úpadkové řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení a jeho účinky je pak výlučně právo toho členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno, kdy k zahájení hlavního řízení jsou vždy příslušné pouze soudy toho členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka,¹¹⁹ respektive v případě společnosti nebo právnické osoby statutární sídlo, není-li prokázán opak. Jinými slovy je proto podle autorky možné zahájit hlavní řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení vždy pouze v tom členském státě EU, v němž se nachází COMI dlužníka, má-li dlužník současně kvalifikovanou vazbu k zahraničí.

¹¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 70-75 a 103.

¹¹⁸ Tj. článek 4, respektive i článek 28 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹¹⁹ Pozn. V České republice se mezinárodní prvek v insolvenčním řízení stále příliš často nevyskytuje. Na druhou stranu je zřejmý velmi rychlý nárůst těchto řízení, neboť zatímco v roce 2014 byl celkový počet insolvenčních návrhů na zahájení hlavního řízení 118, v roce 2015 již byl celkový počet těchto návrhů 370. K tomu srov. statistické listy pro insolvenční řízení dostupné zde: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

2.2 Působnost Nařízení o úpadkovém řízení a zásada univerzality a teritoriality

2.2.1 Obecně

Působnost Nařízení o úpadkovém řízení lze obecně dělit na věcnou, teritoriální, osobní a časovou.¹²⁰

Pozitivní i negativní vymezení¹²¹ věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení je obsaženo v jeho první kapitole s názvem „Obecná ustanovení“, a to konkrétně v článku 1, v němž je stanoveno, že se vztahuje na kolektivní úpadková řízení,¹²² v nichž dochází k úplnému nebo částečnému zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty,¹²³ a naopak, že se nevztahuje na kolektivní úpadková řízení týkající se pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a podniků kolektivního investování, neboť bývá jejich režim upraven zvláštními předpisy a vnitrostátní kontrolní orgány mají k zásahu při jejich platební neschopnosti dostatek pravomocí.¹²⁴ Původ této exempce spočívá v tezi, že je nezbytné, aby měl správce

¹²⁰ K tomu srov. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 66-70.

¹²¹ Pozn. Negativní vymezení věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení lze v případě potřeby odvodit i z formulace článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I bis, v němž je stanoveno, kdy se nařízení Brusel I bis nepoužije, čímž je současně vymezena hranice aplikace mezi oběma dotčenými právními akty Evropské unie. V originálním jazyce se nařízení Brusel I bis nepoužije na (cit): *bankruptcy, proceedings relating to the winding-up of insolvent companies or other legal persons, judicial arrangements, compositions and analogous proceedings*, v orientačním předkladu tedy na (cit.): *úpadek, řízení související s likvidací společností nebo dalších právnických osob v platební neschopnosti, soudní vyrovnání, vyrovnání a jim podobná řízení*.

¹²² Pozn. Kolektivním úpadkovým řízením ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení se rozumí pouze takové řízení, ve kterém mohou všichni dlužníkovi věřitelé přihlašovat své pohledávky a uspokojování probíhá – za současného respektování věřitelských skupin a práva na přednostní uspokojení – v zásadě poměrným a rovným způsobem. Dalším znakem tohoto řízení je i povinné jmenování správce podstaty, díky čemuž je dlužník omezen z hlediska nakládání s majetkovou podstatou. V rámci kolektivního úpadkového řízení, na něž Nařízení o úpadkovém řízení dopadá, lze postihovat jak celý majetek dlužníka, tak i jen jeho část, kdy se tato konkretizace provádí až při vytváření majetkové podstaty. Není-li podle rozhodného práva majetek nepostižitelný, je v souladu se zásadou modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu správce podstaty povinen vždy postihnout celý majetek dlužníka ve státě, v němž je vedeno hlavní řízení, ale též v dalších členských státech EU, v nichž se nachází. Zda musí dojít pouze k omezení dispozičního oprávnění dlužníka, nebo zda je v některém členském státě EU vyžadován přímo přechod vlastnického práva z dlužníka na správce podstaty, pak není z hlediska Nařízení o úpadkovém řízení podstatné. K částečnému postihu majetku dlužníka dochází typicky tehdy, postihuje-li se z jiných důvodů než v návaznosti na dlužníkovu podnikatelskou činnost (například je-li dlužníkem fyzická osoba). BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 56-59, 61, 104-105.

¹²³ Pozitivního vymezení věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení se dotýká i rozsudek Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd., podle něhož se Nařízení o úpadkovém řízení použije v případě, že se jedná o kolektivní úpadkové řízení založené na platební neschopnosti dlužníka, v důsledku čehož je (pod dohledem správce podstaty) nezbytný alespoň částečný prodej jeho majetku. Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04. K tomu blíže BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 66.

¹²⁴ Viz 9. a 10. bod preambule a článek 1 Nařízení o úpadkovém řízení. K tomu dále srov. článek 1 odst. 2 Vzorového zákona, který vynětí těchto subjektů také předpokládá.

podstaty přístup ke všem aktivům dlužníka, což u těchto subjektů z hlediska jejich charakteru není možné.¹²⁵

Vymezení věcné působnosti v Nařízení o úpadkovém řízení je dále charakteristické tím, že je třeba veškerá řízení posuzovat nejen podle obecného pravidla uvedeného v článku 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, ale i podle jeho přílohy A nebo B, která je jeho nedílnou součástí. Opodstatněním této konstrukce je tvrzení, že není v článku 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení obsažena definice v pravém smyslu, ale spíše vymezení kritéria, podle něhož mohou členské státy EU rozlišovat, která řízení by měla být v seznamech obsažených v příloze A a B uvedena.¹²⁶

Z hlediska vymezení věcné působnosti lze proto uzavřít, že se Nařízení o úpadkovém řízení použije vždy, je-li zahájeno některé z taxativně vyjmenovaných řízení v příloze A nebo B Nařízení o úpadkovém řízení a současně je v tomto řízení jmenován některý ze správců podstaty uvedených v jeho příloze C, a to i kdyby nebyly podmínky obecné části definice kolektivního úpadkového řízení obsažené v článku 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení zcela naplněny, neboť její význam spočívá spíše ve vymezení účelu a charakteristických prvků, které by mělo každé kolektivní úpadkové řízení obsahovat. Z hlediska teritoriální působnosti se Nařízení o úpadkovém řízení použije pouze v úpadkových řízeních s kvalifikovanou vazbou k zahraničí, v nichž se COMI nachází v některém z členských států EU.¹²⁷

Ačkoli se v obecné rovině Nařízení o úpadkovém řízení vztahuje na fyzické i právnické osoby, na podnikatele nebo i jiné subjekty,¹²⁸ odpověď na otázku, kdo konkrétně se rozumí „dlužníkem“, v něm obsažena není.¹²⁹ Při určování osobní působnosti Nařízení o úpadkovém řízení se proto postupuje především podle rozhodného práva vnitrostátního původu daného členského státu EU. Z hlediska věcně personálního jsou pak z působnosti Nařízení

¹²⁵ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 56.

¹²⁶ Pozn. Do věcné působnosti Nařízení o úpadkovém řízení spadají i incidenční spory. K tomu srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 11 VSOL 194/2014-141, v němž se dotčený soud vyjádřil v tom smyslu, že: *mezinárodní příslušnost (pravomoc) soudů ve věcech úpadku (tedy i v incidenčních sporech) je na úrovni práva Evropské unie upravena Nařízením (nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení), které je přímo použitelným právním předpisem Evropského společenství (§ 426 odst. 1 IZ), neboť je: v nařízení Brusel I (...) výslovně stanoveno, že se na konkursy, vyrovnání, insolvenční a podobná řízení nevztahuje (viz článek 1 bod 2 písm. b)), kdy obdobně je tomu (podle tohoto rozhodnutí) v nařízení Brusel I bis.*

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 56-62, 70-75 a 103.

¹²⁸ Viz formulace 9. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

¹²⁹ K osobní působnosti blíže též WESSELS, Bob. *Banks in distress under rules of European Insolvency Law*. Journal of International Banking Law and Regulation 2006. [online] s. 302-303, bod 2 [cit. 2016-10-27]. Dostupné zde: http://bobwessels.nl/download/banks_in_distress.pdf

o úpadkovém řízení vyňaty pojišťovny, úvěrové instituce a další taxativně vyjmenované subjekty¹³⁰ a z hlediska prostorově personálního se podle autorky Nařízení o úpadkovém řízení vztahuje pouze na dlužníky v úpadkových řízeních s kvalifikovanou vazbou k zahraničí, v nichž se COMI nachází v některém z členských států EU.¹³¹

Časová působnost je v Nařízení o úpadkovém řízení upravena tak, že se použije pouze na úpadková řízení zahájená po jeho vstupu v platnost,¹³² kdy pro Českou republiku je toto kritérium významné od přistoupení k Evropské unii dne 1. května 2004.¹³³

2.2.2 Zásada univerzality a teritoriality

Oblast přeshraničního insolvenčního řízení a způsob její regulace se bezprostředně odvíjí od toho, zda stát vychází ze zásady teritoriality nebo univerzality. Výběr a aplikace jedné z těchto dvou zásad pak souvisí s tím, zda má zahájení insolvenčního řízení účinky i v zahraničí.¹³⁴

Zásada teritoriality konkrétně spočívá v tom, že mohou soudy určitého státu zahájit řízení vždy, jsou-li naplněny podmínky, které právní úprava dotčeného státu požaduje, a to aniž by toto řízení vyvolalo účinky v zahraničí (tzn. bez ohledu na majetek, který se zde nachází). Při důsledné aplikaci této zásady proto může docházet k paralelnímu zahájení insolvenčních řízení ohledně jednoho dlužníka ve všech státech, v nichž dojde ke splnění podmínek nutných pro zahájení řízení. Za cíl této zásady bývá označována ochrana místních věřitelů, kteří jsou díky ní přesně srozuměni s tím, jak bude insolvenční řízení probíhat. Důsledek spočívající v možném vytvoření výrazné nerovnováhy mezi uspokojením místních a zahraničních věřitelů zde však zůstává ponechán stranou, stejně jako možnost záměrných a věřitele zkracujících převodů majetku dlužníka do zahraničí.¹³⁵

Zásada univerzality naproti tomu znamená, že se zahájené insolvenční řízení týká veškerých aktiv dlužníka (tzn. i těch v zahraničí), a dále, že jsou tomuto řízení v dalších

¹³⁰ ĎURICA, Milan. *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*. 3. vydání. Bratislava: EUKÓDEX, s. r. o., 2012, s. 702-703.

¹³¹ Viz zejména 9. a 10. bod preambule a článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹³² Pozn. Pro nařízení Evropské unie obecně platí, že se stávají platnými uveřejněním v Úředním věstníku Evropské unie.

¹³³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 219.

¹³⁴ OMAR, Paul J. *The Landscape of International Insolvency Law*. INSOL International Insolvency Review. [online] 2002, (11), s. 173-200 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/landscapeofinternationalinsolvencylaw.pdf>

¹³⁵ MASON, Rosalind F. *Cross-Border Insolvency Law: Where Private International Law and Insolvency Law Meet*. In: OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*. Farnham: ASHGATE, 2008, s. 42-45.

státech, které rovněž respektují zásadu univerzality, přiznávány stejné účinky, jako by se jednalo o tamější insolvenční řízení. K zahájení insolvenčního řízení jsou na základě této zásady příslušné pouze soudy státu určeného na základě konkrétního hraničního určovatele (například sídlo právnické osoby nebo místo obvyklého pobytu fyzické osoby apod.) a takto vybraným rozhodným právem se pak řídí nejen vztahy uvnitř státu, ale i vně. Za velkou výhodu právě popsaného principu bývá označována možnost zachrany dlužníka, a to i za cenu případného znevýhodnění místních věřitelů, jejichž pohledávky mohou být (bez ohledu na jejich vůli a předchozí domluvu s dlužníkem) podrobeny cizímu rozhodnému právu.

S ohledem na rizika, která jsou s oběma zásadami v jejich ryzí podobě spojena (tzn. u zásady teritoriality velmi malá šance zachrany dlužníka a zvýhodnění místních věřitelů a u zásady univerzality naproti tomu jejich výrazné znevýhodnění), se jednotlivé státy zpravidla k jedné z těchto zásad pouze přiklání a aplikují ji v její modifikované podobě,¹³⁶ tzn. že připouští paralelní vedení dvou insolvenčních řízení, z nichž jedno je „hlavní“ – s univerzálními účinky a druhé „doplňkové“, respektive „vedlejší“ – s omezenými účinky. Doplňková (vedlejší) řízení jsou pak rozlišována podle míry jejich koordinace s řízením hlavním.¹³⁷ Je-li však v některém státě v jakékoli modifikované podobě aplikována zásada univerzality, mělo by zde být vždy upraveno i kritérium, díky kterému je možné správně určit mezinárodní příslušnost pro zahájení hlavního řízení, respektive vybrat ze dvou paralelně probíhajících insolvenčních řízení, které řízení je hlavní a které vedlejší.

V Nařízení o úpadkovém řízení je konkrétním projevem principu univerzality jeho článek 4, neboť obsahuje kolizní normu, podle které je rozhodným právem pro hlavní řízení a jeho účinky právo toho členského státu EU, na jehož území bylo toto řízení zahájeno. Takto určený právní řád členského státu EU, v němž by se mělo nacházet COMI dlužníka, má proto univerzální dopad na celé insolvenční řízení s mezinárodním prvkem. V Nařízení o úpadkovém řízení je však současně provedeno omezení této zásady, a to konkrétně úpravou vedlejších řízení nebo zdůrazněním speciálního režimu pro vybrané právní oblasti, jakým

¹³⁶ Typickým příkladem je zásada modifikované univerzality. K tomu blíže též WESTBROOK, Lawrence J. Choice of Avoidance Law in Global Insolvencies. *Brooklyn Journal of International Law*, 1991, roč. 17, s. 523; nebo MASON, Rosalind F. Cross-Border Insolvency Law: Where Private International Law and Insolvency Law Meet. In: OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*. Farnham: ASHGATE, 2008, s. 52-53.

¹³⁷ MASON, Rosalind F. Cross-Border Insolvency Law: Where Private International Law and Insolvency Law Meet. In: OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*. Farnham: ASHGATE, 2008, s. 45-50.

je například režim pro věcná práva či pro započtení.¹³⁸ V důsledku toho bývá zásada ovládající úpadková řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení označována jako princip „modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu“, neboť jsou účinky hlavního řízení, respektive prohlášení úpadku dlužníka, modifikovány vedlejšími úpadkovými řízeními v jednotlivých členských státech EU.¹³⁹

2.3 Určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení a jeho význam pro přeshraniční insolvenční řízení

Nařízení o úpadkovém řízení je výsledkem několikaleté diskuse a snah o unifikaci insolvenčního práva a o zefektivnění, tj. zvýšení účinnosti a zrychlení,¹⁴⁰ přeshraničního úpadkového řízení, díky němuž dochází ke koordinaci různorodých insolvenčních instrumentů postihujících dlužníkům majetek ve více členských státech EU. Člení se na preambuli¹⁴¹ a pět kapitol. Obsahuje zejména úpravu problematiky určování mezinárodní příslušnosti, otázky rozhodného a použitelného práva, otázky účinků přeshraničního úpadkového řízení na probíhající soudní nebo jiná řízení,¹⁴² pravomoci správců podstat a úpravu vztahu mezi hlavním a vedlejším řízením. První kapitola obsahuje obecná ustanovení,¹⁴³ druhá kapitola uznávání úpadkového řízení,¹⁴⁴ třetí kapitola vymezuje

¹³⁸ BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In: *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 30.

¹³⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 123.

¹⁴⁰ K tomu srov. bod 8 preambule Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož je nezbytné, aby byla ustanovení o mezinárodní příslušnosti, uznávání zahraničních rozhodnutí a o rozhodném právu v oblasti přeshraničního úpadkového řízení obsažena ve společném právním aktu, který bude v členských státech EU závazný a přímo použitelný.

¹⁴¹ Preambule Nařízení o úpadkovém řízení obsahuje celkem 33 uvozovacích konstatování (bodů), jejichž smyslem je pomáhat soudům členských států EU a Soudnímu dvoru EU s jeho výkladem. Je zde soustředěna především koncepce předmětu úpravy a hlavní cíle Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁴² Pozn. Pod formulaci „probíhající soudní řízení“ v článku 15 Nařízení o úpadkovém řízení spadají veškerá řízení, jejichž výsledek by mohl mít stejný nebo obdobný účinek jako rozhodnutí obecného soudu, tj. i probíhající rozhodčí řízení v některém z členských států EU. BĚLOHLÁVEK, Alexander; ŘEZNÍČEK, Tomáš. Dopady rozhodnutí o úpadku a insolvenčního řízení na majetek účastníka na probíhající rozhodčí řízení v tuzemské a mezinárodní praxi ve světle aktuální judikatury některých obecných a rozhodčích soudů. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(9), 253-266.

¹⁴³ Do této kapitoly věcně spadá vymezení působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, definování základních pojmů, pravidla určování mezinárodní příslušnosti, určení rozhodného práva a výčet specifických práv, která nejsou zahájením úpadkového řízení dotčena, a případů, na které se účinky úpadkového řízení nevztahují, tj. článek 5 až 15 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁴⁴ Zde jsou upraveny principy uznávání úpadkového řízení a účinky tohoto uznání, dále rozsah pravomoci správců podstaty, zveřejnění rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení či výhrada *ordre public* podle článku 26 Nařízení o úpadkovém řízení.

sekundární řízení,¹⁴⁵ předposlední kapitola pravidla informování věřitelů a uznávání jejich pohledávek a poslední kapitola obsahuje přechodná a závěrečná¹⁴⁶ ustanovení.

Při výkladu Nařízení o úpadkovém řízení se postupuje podle obecných zásad platných pro tento evropský právní akt, tzn. že je třeba jeho ustanovení vykládat nezávisle na pojmech obsažených v právních řádech jednotlivých členských států EU, není-li na ně v tomto aktu výslovně odkazováno, a ve všeobecném právním kontextu s případným využitím teleologického výkladu. Jazykový výklad Nařízení o úpadkovém řízení, tj. kladení důrazu na doslovný význam samotného textu, má v případě výkladových nejasností před obsahem jeho preambule a podpůrnými, neoficiálními dokumenty, jímž je i zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita, přednost. Další možností výkladu je využití postupu podle článku 267 SFEU a položení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU.¹⁴⁷

2.3.1 Obecně

Mezinárodní příslušnost se v souladu s článkem 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení¹⁴⁸ určuje tak, že jsou k zahájení úpadkového řízení příslušné soudy toho členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Pro případ, že by se jednalo o dlužníka – společnost nebo právnickou osobu, je zde vyvratitelná domněnka, že se tímto místem rozumí jeho (statutární) sídlo,¹⁴⁹ není-li prokázán opak. Zda a do jaké míry může být vyvozena odpovědnost členského státu EU za nerespektování určení mezinárodní příslušnosti jiného členského státu EU na zahájení a vedení hlavního řízení, je-li přesvědčen, že se místo hlavních zájmů dlužníka nachází právě na jeho území, se pak dá předvídat z judikatury Soudního dvora EU,¹⁵⁰ ale i z článku 258 SFEU.¹⁵¹

¹⁴⁵ Konkrétně pravidla koordinace mezi hlavním a sekundárním řízením.

¹⁴⁶ Zde je upravena nejen účinnost a způsob změny příloh Nařízení o úpadkovém řízení, ale především též jeho vztah k mezinárodním smlouvám.

¹⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 11-15.

¹⁴⁸ Pozn. Na článek 3 Nařízení o úpadkovém řízení plynule navazuje 4., 6. a 13. až 15. bod preambule a článek 25 a článek 27 až 38 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁴⁹ Pod pojmem statutární sídlo je třeba rozumět sídlo společnosti nebo právnické osoby, které je předmětem evidence některého z veřejných rejstříků, tzn. registrované sídlo.

¹⁵⁰ Například rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. listopadu 1991 ve věci Andrea Francovich, Danila Bonifaci a další v. Italská republika, spojené případy pod sp. zn. C-6/90 a C-9/90, dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61990CJ0006>; nebo rozsudek Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Gerhard Köbler v. Republika Rakousko, sp. zn. C-224/01, dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48649&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1648230>, citováno podle BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 123-126.

¹⁵¹ Článek 258 SFEU zní v české verzi takto (cit.): *Má-li Komise za to, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj ze Smluv vyplývá, vydá o tom odůvodněné stanovisko poté, co umožní tomuto státu podat vyjádření. Nevyhoví-li tento stát stanovisku ve lhůtě stanovené Komisí, může Komise předložit věc Soudnímu dvoru EU.*

Článek 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení dále řeší situaci, kdy se místo hlavních zájmů dlužníka nachází v jiném členském státě EU, než v tom, kde aktuálně vyvstala potřeba úpadkové řízení zahájit. Podle něho jsou soudy jiného členského státu EU než toho, v němž jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, příslušné k zahájení úpadkového řízení proti dlužníku tehdy, má-li zde svoji provozovnu, a to s účinky omezenými na majetek, který se na území tohoto členského státu EU nachází. Dojde-li k zahájení takového řízení až poté, co bylo soudem členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, zahájeno hlavní řízení, nazývá se toto později zahájené řízení, které má podle článku 3 odst. 3 Nařízení o úpadkovém řízení likvidační charakter, řízením vedlejším, respektive sekundárním.¹⁵²

Vedlejší řízení totiž nemusí být nutně zahájeno až po zahájení hlavního řízení, neboť je možné jeho obdobu vyvolat i před tím, a to prostřednictvím územně omezeného – místního řízení. Místní řízení lze před zahájením hlavního řízení zahájit tehdy, nemůže-li být hlavní řízení zahájeno z důvodů obsažených v právu členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, nebo navrhuje-li zahájení místního řízení věřitel, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě EU, na jehož území se nachází dlužníková provozovna, anebo mu z činnosti této provozovny vznikla pohledávka.¹⁵³

Poslední otázkou, která se váže k určování mezinárodní příslušnosti a kterou je třeba zmínit, je možnost vzniku konfliktu mezinárodní příslušnosti, a to pozitivního nebo negativního, přičemž negativní konflikt se připouští spíše v rovině teoretické. Ačkoli řada faktorů, s jejichž pomocí je v každé konkrétní věci soudy jednotlivých členských států EU COMI posuzováno, způsobuje, že je konečný úsudek ohledně určení místa hlavních zájmů dlužníka do značné míry ovlivněn subjektivním zvažováním a hodnocením příslušného soudce, Nařízení o úpadkovém řízení otázku těchto konfliktů neřeší, a to ani okrajově.

Typickým příkladem je pozitivní konflikt spočívající v tom, že jsou soudy dvou členských států EU přesvědčeny o své mezinárodní příslušnosti a zahájí řízení, o němž tvrdí, že je řízením hlavním, jelikož se COMI nachází na území jejich státu. Z celkové koncepce Nařízení o úpadkovém řízení ovšem vyplývá, že může být za hlavní řízení považováno pouze

¹⁵² Pozn. Podle některých názorů odborné veřejnosti může vedlejší řízení bránit účinné správě dlužníková majetku, neboť po zahájení vedlejšího řízení ztrácí správce podstaty v hlavním řízení kontrolu nad majetkem, který se v tomto členském státě EU nenachází, což může způsobit výrazné komplikace při prodeji dlužníková podniku, ale především při snaze jej restrukturalizovat. Viz WOOD, Philip. R. *Principles of international insolvency*. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 934.

¹⁵³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 122.

jedno z nich, neboť existuje jen jedno COMI.¹⁵⁴ Základním pravidlem pro řešení pozitivních konfliktů je zásada priority,¹⁵⁵ která znamená, že je mezinárodně příslušný soud toho členského státu EU, který zahájil hlavní řízení nejdříve, a další soud jiného členského státu EU smí svoji pravomoc zkoumat až tehdy, když soud, u něhož byl návrh na zahájení úpadkového řízení podán nejdříve, svoji mezinárodní příslušnost odmítne, neboť se v okruhu jeho působnosti COMI nenachází. Zásada priority však s sebou přináší riziko toho, že bude místo hlavních zájmů dlužníka přisouzeno tomu členskému státu EU, který zahájil řízení jako první, i když bude sporné, zda se v něm COMI skutečně nachází.¹⁵⁶ Obranou proti tomuto chybnému určení COMI může být pouze flexibilita insolvenčních soudů a věřitelů nebo užití postupu podle článku 267 SFEU, tj. položení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU.¹⁵⁷

Došlo-li by k zahájení více hlavních řízení z toho důvodu, že by soud o návrhu podaném u jiného soudu v jiném členském státě EU nevěděl, mělo by být jedno z těchto řízení zastaveno,¹⁵⁸ nebo by se mělo alespoň změnit na sekundární řízení. K úkonům, které by v mezidobí nepříslušný soud již učinil a které by se týkaly majetku na území pouze jednoho členského státu EU, by se měly nejlépe vázat účinky ex nunc, dokud nebudou správcem podstaty v hlavním řízení provedeny zajišťovací úkony apod. Naproti tomu došlo-li by z důvodu zahájení hlavního řízení k zastavení insolvenčního řízení v jiném členském státě EU, mělo by být toto rozhodnutí spojeno s účinky ex tunc.¹⁵⁹

V rámci prevence před konfliktem mezinárodní příslušnosti je proto podle autorky vhodné postupovat tak, že budou-li podány dva návrhy na zahájení úpadkového řízení ve více členských státech EU a jeden z těchto členských států EU bude přesvědčen, že se v něm COMI nenalézá, měl by vyčkat na vydání rozhodnutí o zahájení¹⁶⁰ hlavního řízení v zahraničí

¹⁵⁴ K tomu srov. ustanovení článku 16 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

¹⁵⁵ Pozn. Řešení konfliktu mezinárodní příslušnosti je v obecné rovině nastíněno i v rozsudku Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04.

¹⁵⁶ K tomu blíže PLACHÁ, Pavla. Change of the Definition of the COMI-Issue Connected with the Revision of Council Regulation (EC) No 1346/2000. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *International dispute resolution 2016. Czech yearbook of international law*. Hague: Lex Lata BV, 2016, s. 219-238. ISBN 978-90-824603-1-5.

¹⁵⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 151-153.

¹⁵⁸ K tomu srov. ustanovení § 427 insolvenčního zákona ve znění zákona č. 64/2017 Sb. a před vstupem této novely v platnost.

¹⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 154-158.

¹⁶⁰ Pozn. Obsah pojmu „okamžik zahájení řízení“, respektive též „rozhodnutí o zahájení (úpadkového) řízení“ není v Nařízení o úpadkovém řízení precizně definován (viz článek 2 písm. f) a článek 4 odst. 1, respektive článek 16 Nařízení o úpadkovém řízení), což může vést k pozitivnímu konfliktu mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního řízení. K tomu srov. NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 32. Za „rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení“ by se mělo v tuzemsku podle autorky považovat již zveřejnění vyhlášky, kterou

a následně rozhodnout o zahájení sekundárního řízení, budou-li pro tento postup současně splněny další podmínky.¹⁶¹

2.3.2 Hlavní a vedlejší řízení

V Nařízení o úpadkovém řízení se rozlišuje, zda se v konkrétním případě jedná o hlavní řízení, které je spojeno s univerzálním účinkem,¹⁶² nebo vedlejší,¹⁶³ tj. řízení sekundární zahájené po zahájení hlavního řízení v jiném členském státě EU či řízení místní zahájené v některém z členských států EU před zahájením hlavního řízení v jiném členském státě EU, kdy se charakter posledně uvedeného řízení zahájením hlavního řízení nemění, toto řízení je i nadále teritoriálně omezené a zůstává na hlavním řízení – oproti řízení sekundárnímu, které je od hlavního řízení odvozeno – v zásadě nezávislé.¹⁶⁴

Zatímco pro hlavní i sekundární řízení je určování mezinárodní příslušnosti upraveno společně v článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení, rozhodné právo je upraveno pro každý druh zvlášť, a to v článku 4 a v článku 28 Nařízení o úpadkovém řízení. Přes oddělenou úpravu rozhodného práva v hlavním a sekundárním řízení je však její základ shodný, neboť je v obou případech rozhodným právem právo toho členského státu EU, na jehož území bylo řízení zahájeno, tj. *lex fori concursus*. Toto zdánlivě duplicitní ustanovení slouží k jednoznačnému určení rozhodného práva pro sekundární řízení z hlediska hmotněprávního i procesněprávního a k odstranění případných pochybností, zda je možné pro sekundární řízení použít rozhodné právo pro hlavní řízení. V místním řízení ve smyslu článku 3 odst. 4 Nařízení o úpadkovém řízení je použití jiného práva než *lex fori concursus* nemyslitelné a výslovná úprava kritéria pro výběr rozhodného práva zde tudíž není potřeba.¹⁶⁵

se zahájení insolvenčního řízení podle § 101 insolvenčního zákona oznamuje, na což však ani v tuzemské odborné literatuře nepanuje jednotný názor. Viz KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1045; a RICHTER, Tomáš. *Evropský soudní dvůr: Účinky hlavního insolvenčního řízení ve vztahu k exekučnímu řízení, zahájenému v jiném členském státu Unie (MG Probud Gdynia)*. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(6), 188.

¹⁶¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 154-158.

¹⁶² Pozn. Charakteristickým znakem hlavního řízení je jeho univerzální účinek dopadající na veškerý majetek dlužníka nacházející se na území kteréhokoli členského státu EU.

¹⁶³ Pozn. Hlavní a vedlejší řízení mají odlišnou funkci, jedná se o dvě samostatná řízení a jediné, co tato řízení propojuje, je osoba dlužníka. Každé z těchto řízení se řídí jiným právním řádem členského státu EU, který jej zahájil, a v každém je taktéž jmenován správce podstaty. KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 383-385.

¹⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 127. K tomu blíže též HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1450-1451.

¹⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 181-185, 785-786.

K zahájení hlavního řízení může dojít v tom členském státě EU, v němž je umístěno COMI dlužníka, a rozhodujícím faktorem pro zahájení řízení vedlejšího (sekundárního a z části i místního) je existence dlužníkovy provozovny¹⁶⁶ v některém z jiných členských států EU, v němž se COMI dlužníka nenachází. Možnost zahájit sekundární řízení po zahájení hlavního řízení je proto závislá na výkladu termínu „provozovna“ uvedeném v článku 2 písm. h) Nařízení o úpadkovém řízení,¹⁶⁷ neboť se toto řízení vztahuje pouze na majetek dlužníka, který se nachází na území členského státu EU, v němž je tato provozovna umístěna.¹⁶⁸

Zahájení sekundárního řízení, jakožto jednoho z druhů vedlejšího řízení, je vhodné typicky z důvodu ochrany věřitelů, kteří vstoupili do vztahu s provozovnou dlužníka a spoléhali na majetek touto provozovnou spravovaný a na užití insolvenčních předpisů vnitrostátního původu,¹⁶⁹ neboť dochází k jejich uspokojení za současného respektování přednostních práv a možnosti přihlašovat pohledávky i v hlavním řízení.¹⁷⁰ Důvodem k zahájení sekundárního řízení však bývá i všeobecný zájem na efektivním urovnání majetkových vztahů a výběr místního správce podstaty, neboť může mít o majetku v dané oblasti lepší přehled a bude s ním i snazší komunikace.¹⁷¹ Zahájení sekundárního řízení však může být opodstatněno i důvodem ryze právním souvisejícím s obsahem a rozsahem

¹⁶⁶ Co se rozumí provozovnou, není v Nařízení o úpadkovém řízení přesně stanoveno. Zřejmě by měla být relativně samostatná a obsahovat věcné vybavení, s nímž má dlužník právo nakládat, personální vybavení a mělo by se též jednat o hodnoty trvale nebo alespoň na delší období umístěné na území jiného členského státu EU. Jednoznačně lze naopak vyloučit pojetí provozovny jako samostatné právnické osoby, v níž by byl dlužník pouze společníkem s majetkovou účastí. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 181-185. K tomu blíže rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

¹⁶⁷ K tomu srov. článek 2 bod 10 nařízení o insolvenčním řízení, podle něhož se rozumí provozovnou (cit.): *any place of operations where a debtor carries out or has carried out in the 3-month period prior to the request to open main insolvency proceedings a non-transitory economic activity with human means and assets*, tzn. v orientačním překladu (cit.): *jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává, nebo po dobu tří měsíců před podáním návrhu na zahájení hlavního řízení vykonával, nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů a majetku*.

¹⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 181-185.

¹⁶⁹ Pozn. Insolvenční předpisy vnitrostátního původu totiž mohou skýtat různorodé prostředky ochrany věřitelů, mezi něž lze podle názoru autorky například řadit i povinnost dlužníka – společnosti nebo právnické osoby provádět tzv. testy insolvency. K tomu srov. ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Test insolvency: Filtr pro výplatu dividendy, nástroj ochrany manažerů. *Právní rádce*. Praha: Economia, 2016, XXIV(5), 42-43. Ohledně povinnosti dlužníka – společnosti nebo právnické osoby zkoumat výši svých dluhů a blíže k možnostem restrukturalizace například též KRATOCHVÍLOVÁ, Hana a kol. *Restrukturalizace, oživení a záchrana podniku. Souvislosti právní daňové, účetní a finanční*. Praha: Prospektum, 2001. 240 s. ISBN 80-7175-087-5.

¹⁷⁰ K tomu srov. rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN). Citováno podle PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007, s. 152.

¹⁷¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 763-769.

majetkové podstaty vymezeným předpisy práva vnitrostátního původu, který se může v jednotlivých členských státech EU lišit. Zahájením sekundárního řízení vedle hlavního řízení a tím i užití dalších předpisů vedle předpisů použitelných v hlavním řízení podle článku 4 Nařízení o úpadkovém řízení proto může dojít k celkovému zefektivnění přeshraničního insolvenčního řízení.¹⁷²

Od sekundárního řízení je třeba odlišit řízení místní, které se vyznačuje určitou mírou nezávislosti na hlavním řízení, neboť je možné jej na rozdíl od sekundárního řízení ve vztahu k majetku na území určitého členského státu EU zahájit ještě před zahájením hlavního řízení. Toto řízení je charakteristické tím, že soud nebo navrhovatel ví, že se v daném státě místo hlavních zájmů dlužníka nenachází, a přesto iniciuje zahájení tohoto řízení, neboť se zde nachází majetek, který z hlediska své struktury zahájení tohoto teritoriálně omezeného řízení umožňuje. Vymezení konkrétních případů, kdy lze k zahájení tohoto řízení přistoupit, je v Nařízení o úpadkovém řízení učiněno pozitivním výčtem v článku 3 odst. 4 písm. a) a b). V ostatních případech, kdy by v členském státě EU nastaly podmínky pro zahájení vedlejšího řízení, je v souladu se 17. bodem preambule¹⁷³ Nařízení o úpadkovém řízení z důvodu ochrany zahraničních věřitelů podle autorky lepší vyčkat na zahájení hlavního řízení a posléze zahájit řízení sekundární.

Místní řízení ve smyslu článku 3 odst. 4 Nařízení o úpadkovém řízení lze zahájit před zahájením hlavního řízení tehdy, jestliže hlavní řízení nemůže být zahájeno z důvodů stanovených právem členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (typicky z toho důvodu, že dlužník není podnikatelem), nebo je-li zahájení řízení navrhováno věřitelem, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě EU,¹⁷⁴ na jehož území se nachází provozovna dlužníka, či věřitelem, jehož pohledávka vznikla na základě činnosti této provozovny. Následně zahájenému hlavnímu řízení by však

¹⁷² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 173-176.

¹⁷³ Pozn. Podle tohoto bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení, tj. bod 17, je právo na podání návrhu na zahájení místního řízení omezeno, kdy důvodem tohoto omezení je zájem na zahajování místního řízení pouze v nezbytně nutné míře. K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci *Procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen v. Zaza Retail BV*, sp. zn. C-112/10. Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62010CJ0112&lang1=en&type=TEXT&ancre=>

¹⁷⁴ K tomu srov. článek 3 odst. 4 písm. b) nařízení o insolvenčním řízení, které již neobsahuje výslovnou formulaci možnosti zahájit místní řízení na základě skutečnosti, že o to žádá věřitel, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě EU, ve kterém se nachází provozovna dlužníka. K této úpravě bezpochyby přispěl i návrh Francie, v němž byla nastíněna podoba článku 3 odst. 4 písm. b) nařízení o insolvenčním řízení tak, že je návrh na zahájení místního řízení oprávněn podat „věřitel, jehož pohledávka vznikla z provozu provozovny dlužníka, nebo jakýkoli veřejný orgán oprávněn podat návrh na zahájení hlavního řízení“. Pracovní dokument Francie pro Radu Evropské unie ze dne 29. října 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

bylo místní řízení v obou uvedených případech podřízeno. Místní řízení proto umožňuje zahájit v Evropské unii alespoň nějaké úpadkové řízení, nelze-li z nějakých důvodů v členském státě EU, kde se nachází COMI dlužníka, zahájit řízení hlavní. Nadnárodní hledisko místního řízení je ovšem třeba brát v úvahu i v tomto případě.¹⁷⁵ V každém z členských států EU však může probíhat pouze jedno řízení, hlavní nebo vedlejší, kdy dále platí, že je-li zahájeno hlavní řízení, jsou soudy jiného členského státu EU bez jakéhokoli zvláštního povolení v případě splnění také dalších zákonných předpokladů oprávněny zahájit řízení sekundární, a to aniž by zkoumaly, zda je dlužník v úpadku.¹⁷⁶

Charakter vztahu mezi hlavním a sekundárním řízením se pak odvíjí primárně od toho, do jaké míry by měla být tato řízení propojena, tj. jak úzký by měl být jejich vzájemný vztah, přičemž s ohledem na relativní samostatnost sekundárního řízení je bezpochyby nejvhodnější spatřovat propojení těchto řízení pouze v samotné skutečnosti, že je zahájení hlavního řízení ostatními členskými státy EU automaticky považováno za nutný předpoklad k zahájení řízení sekundárního. Vztah těchto řízení je ovlivněn i tím, že do doby, než dojde k zahájení sekundárního řízení, lze postupovat podle článku 18 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, který upravuje extraterritoriální účinnost pravomoci správce podstaty jmenovaného v hlavním řízení, jenž je podle článku 29 písm. a) Nařízení o úpadkovém řízení současně oprávněn zahájení sekundárního řízení navrhnout.¹⁷⁷

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že ačkoli může připuštění současné existence hlavního a vedlejšího řízení v praxi způsobovat výkladové nejasnosti, je tato základní teze podle autorky nezbytná zejména z důvodu ochrany věřitelů, kteří v různých státech nepoživají shodná přednostní práva. Další výhodou koexistence hlavního a vedlejšího řízení je skutečnost, že je za určitých okolností připuštěno, aby byl v souladu s insolvenčním právem vnitrostátního původu zahraničním věřitelům z titulu jejich účasti na řízení vyplacen přednostní podíl i ve vedlejších řízeních, ačkoli užití těchto místních předpisů článek 4 Nařízení

¹⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 127-130, 181-185.

¹⁷⁶ Pozn. Pro zahájení sekundárního řízení totiž není třeba, aby byly splněny důvody k zahájení úpadkového řízení ve smyslu rozhodného práva členského státu EU, který jej má zahájit, neboť se rozhodné právo použije výlučně na postup v řízení, tzn. že v případě, když by mělo být zahájeno sekundární řízení na území České republiky, tuzemský soud úpadek dlužníka ve smyslu § 3 insolvenčního zákona zkoumat nebude. Podle článku 27 Nařízení o úpadkovém řízení totiž platí, že je-li zahájeno hlavní řízení, mají soudy jiných členských států EU možnost zahájit sekundární řízení, aniž by bylo třeba v těchto státech zkoumat dlužníkovu platební neschopnost a uplatní se zde fikce úpadku, avšak pouze s účinky omezenými na majetek dlužníka nacházející se na území tohoto členského státu EU. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 763-780.

¹⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 763-769.

o úpadečném řízení v hlavním řízení v zásadě nepřipouští.¹⁷⁸ Na druhou stranu je pravdou, že po zahájení sekundárního řízení v některém z členských států EU se díleč část majetkové podstaty dostává pod kontrolu sekundárního správce podstaty, který nemusí být stejně flexibilní a schopný jako správce podstaty jmenovaný v hlavním řízení.¹⁷⁹ Tato obava však podle autorky není dostatečným argumentem pro zpochybnění dominantního znaku Nařízení o úpadečném řízení spočívajícího v rozlišování hlavního a vedlejšího řízení, kdy právě toto zvolené řešení promítající zásadu modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu je podle ní nejvíce efektivní konstrukcí řešení úpadku dlužníka v přeshraničném úpadečném řízení.

2.4 Základní vymezení termínu COMI v Nařízení o úpadečném řízení

Stěžejním pojmem, který s otázkou určování mezinárodní příslušnosti bezprostředně souvisí, je pojem „místo hlavních zájmů dlužníka“ nebo také „centrum“ či „středisko hlavních zájmů dlužníka“, v zahraniční literatuře často zkracován jako „COMI“ (tzn. centre of main interests), neboť zakládá příslušnost pro zahájení hlavního řízení.

Pojem místa hlavních zájmů dlužníka v sobě obsahuje jak podnikatelské, tak i jiné profesně ekonomické aktivity, a jedná se proto vždy o místo hlavního „ekonomického“ zájmu dlužníka ve smyslu výdělečném, oproti místu obvyklého pobytu, podle něhož se určuje především nejužší vztah dlužníka s územím.¹⁸⁰ Hlavními zájmy dlužníka se proto rozumí především zájmy obchodní, zájmy podnikatelské nebo profesní činnosti, anebo všeobecné obchodní zájmy. Místo hlavních zájmů dlužníka se zkoumá u právnických i fyzických osob, u podnikatelů i u nepodnikajících osob, a vždy je třeba toto místo zkoumat z hlediska míry intenzity vztahu dlužníka k tomuto místu. Základním předpokladem, aby se jednalo o místo hlavních zájmů dlužníka, je však skutečnost, aby bylo toto ekonomické centrum dlužníka snadno zjistitelné třetími osobami.¹⁸¹

Pro určování místa hlavních zájmů právnických osob a společností je v Nařízení o úpadečném řízení obsažena vyvratitelná domněnka, která jej spojuje s místem jejich sídla,

¹⁷⁸ K tomu srov. rozsudek High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN); nebo rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch).

¹⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 173-179.

¹⁸⁰ K tomu srov. formulaci článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení ve vztahu k dlužníkovi – fyzické osobě, který není osobou samostatně výdělečně činnou.

¹⁸¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 130-137.

přičemž pojmem společnost se rozumí nejen obchodní společnost, ale i společnost ve smyslu občanského práva, která může být podle cizích právních řádů právní osobností, aniž by byla považována za právnickou osobu. Jedná se zde o projev snahy vyhovět touto formulací rozmanitosti názorů na právní osobnost jednotlivých právních uskupení, neboť právě rozlišování těchto právních uskupení z hlediska toho, zda se jedná o právní osobnost či nikoli, se stalo rozlišujícím kritériem pro jejich podřazení pod vyvratitelnou právní domněnku ve prospěch sídla, respektive pod Nařízení o úpadkovém řízení jako takové.

Pojmem „sídlo“, na němž je vyvratitelná domněnka založena, se podle Nařízení o úpadkovém řízení rozumí sídlo statutární, to znamená sídlo, které je obsaženo v dokumentech, jimiž se právnická osoba zakládá a které se zapisuje do veřejného rejstříku. V případě, že by měl ale dlužník zapsáno sídlo v jednom členském státě EU a místo jeho hlavních zájmů a většina jeho majetku by se nacházela v jiném členském státě EU, neměly by soudy prve uvedeného státu, v němž je umístěno sídlo dlužníka, hlavní ani vedlejší řízení zahájit. Naproti tomu se připouští, aby soudy některého z členských států EU zahájily řízení vždy, bude-li se COMI dlužníka nacházet v Evropské unii, a to i kdyby se jeho statutární sídlo nacházelo mimo Evropskou unii.¹⁸² Statutární sídlo dlužníka proto může založit mezinárodní příslušnost pro zahájení hlavního řízení s univerzálním účinkem pouze za předpokladu, že se v daném členském státě EU nachází též místo hlavních zájmů dlužníka, z čehož vyplývá, že se v Nařízení o úpadkovém řízení s tím, že bude za určitých okolností domněnka ve prospěch sídla vyvrácena, počítá.¹⁸³

Hlavním důvodem, proč byla v Nařízení o úpadkovém řízení konstrukce COMI spojena s vyvratitelnou domněnkou ve prospěch statutárního sídla dlužníka, byla podle autorky zřejmě skutečnost, aby bylo toto místo v souladu s 13. bodem preambule Nařízení o úpadkovém řízení snadno zjistitelné třetími osobami,¹⁸⁴ tzn. z důvodu posílení právní jistoty věřitelů, že bude v případě úpadku dlužníka – společnosti nebo právnické osoby hlavní řízení zahájeno v zemi jeho registrovaného sídla. K vyvrácení předmětné domněnky, tzn. že není COMI dlužníka totožné s umístěním jeho statutárního sídla,¹⁸⁵ tudíž může sloužit především

¹⁸² Tento závěr vyplývá ze 14. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení a je podpořen například i rozhodnutím High Court of Justice ze dne 7. února 2003 ve věci BRAC Rent A Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128.

¹⁸³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 130-137.

¹⁸⁴ K otázce zjistitelnosti sídla pro třetí osoby též rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04.

¹⁸⁵ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. Center of main interest (COMI) and jurisdiction of national courts in insolvency matters (insolvency status). *International Journal of Law and Management*. Emerald Group Publishing Limited, 2008, 50(2), s. 53, 60. Zřejmě nejčastějším případem dlužníka – společnosti nebo právnické

skutečnost, že dlužník v členském státě EU, v němž je umístěno jeho statutární sídlo, nevykonává žádné hospodářské aktivity, statutární sídlo lze na nahlášené adrese jen těžko nalézt nebo se v něm nevyskytují žádní zaměstnanci, anebo se nedaří na jeho adresu doručovat¹⁸⁶ a je možné jej i z jiných důvodů považovat za fiktivní.¹⁸⁷ Z toho důvodu může k zahájení hlavního řízení v jiném členském státě EU než ve státě statutárního sídla dlužníka zpravidla vést vyvíjení trvalých hospodářských aktivit¹⁸⁸ dlužníka v tomto jiném státě, bude-li současně zřejmé, že je jeho statutární sídlo fiktivní¹⁸⁹ a účelově zřízené a že je vztah činnosti dlužníka k tomuto jinému členskému státu EU dostatečně intenzivní. Vedle věřitelů, jejichž zájem na vyvrácení domněnky ve prospěch statutárního sídla společnosti nebo právnické osoby je logicky největší, prověřuje¹⁹⁰ v souladu s bodem 41 rozsudku Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd. a s ohledem na zásadu vzájemné důvěry na základě předpisů vnitrostátního původu místo hlavních zájmů dlužníka i soud, který hodlá zahájit hlavní řízení.¹⁹¹

U dlužníka – fyzické osoby je třeba pro vysvětlení, co se pojmem „místo hlavních zájmů“ rozumí, zkoumat zejména umístění jeho hlavního majetkového substrátu, což bude u osob samostatně výdělečně činných zpravidla hlavní místo jejich podnikání, respektive v souladu s terminologií tuzemského občanského zákoníku „sídlo“,¹⁹² a u ostatních fyzických osob bydliště nebo obvyklý pobyt. Kdyby se dlužníkovu bydliště nacházelo v jiném členském státě EU než v tom, kde je umístěna větší část jeho majetku, mělo by být v prve uvedeném členském státě EU zahájeno případně pouze řízení vedlejší.¹⁹³

osoby, jehož statutární sídlo se s jeho skutečným sídlem nepřekrývá, jsou jednotlivé společnosti velkých nadnárodních skupin.

¹⁸⁶ K tomu blíže BĚLOHLÁVEK, Alexander; PROFELDOVÁ, Tereza. Doručování v insolvenčním řízení v tuzemsku a v přeshraničním styku. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2017, 9(2), s. 33-36.

¹⁸⁷ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. června 1978 ve věci Gabrielle Defrenne v. Société Anonyme Belge de navigation Aérienne Sabena, sp. zn. 149/77. Společnost Sabena byla dceřinou společností skupiny SAirGroup a měla vůči své mateřské společnosti pohledávky ve výši téměř 2,5 mld. EUR. Dostupný zde: <https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/3acb12385f9374f1c1257bf0004509aa?OpenDocument>

¹⁸⁸ Pozn. Důkaz trvalých hospodářských aktivit by měl za pomoci článku 2 písm. h) Nařízení o úpadkovém řízení vyplynout z kumulace prvků předvídaných pro provozovnu. K tomu blíže BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 142.

¹⁸⁹ Ohledně problematiky dovolávání se skutečného sídla právnických osob a podnikatelů podle tuzemské úpravy vnitrostátního původu v obecné rovině viz ustanovení § 137 a § 429 odst. 2 občanského zákoníku. K tomu z dřívější praxe blíže též ČECH, Petr; DĚDIČ, Jan; ŠTENGLOVÁ, Ivana. Právní důsledky změny koncepce sídla. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(4), 100-105.

¹⁹⁰ K tomu srov. článek 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení.

¹⁹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 142.

¹⁹² Viz ustanovení § 429 občanského zákoníku.

¹⁹³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 138-140.

S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že pro nalezení odpovědi na otázku, co se v daném případě pojmem COMI skutečně rozumí, nestačí vycházet jen z článku 3 odstavce 1 Nařízení o úpadkovém řízení, ale je třeba se zaměřit i na jeho dosavadní popis ve 13. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož by mělo COMI „odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy, a je proto zjištěitelné třetími osobami“.¹⁹⁴ Původ tohoto popisu COMI obsažený ve 13. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení lze spatřovat především v iniciativě Německa a Finska, kdy v roce 1999 tyto státy předložily Radě Evropské unie¹⁹⁵ společný návrh koncepce regulace přeshraničního úpadkového řízení, který byl téměř totožného obsahu, jaký obsahovala již Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení,¹⁹⁶ tzn. včetně původního článku 3 Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení. Z důvodu odlišného charakteru obou dokumentů však návrh Nařízení o úpadkovém řízení nově obsahoval i preambuli a předmětný bod 13, v němž bylo COMI specifikováno jako „místo, k němuž má dlužník velmi úzké vazby, v němž jsou soustředěny jeho obchodní zájmy a větší část jeho majetku a se kterým jsou proto dobře obeznámeni i jeho věřitelé“.¹⁹⁷

Pro Evropský parlament však tato formulace nebyla dostatečná, neboť měl za to, že „místo hlavních zájmů dlužníka není obecně známým termínem, a bylo by proto vhodné jej definovat“,¹⁹⁸ a to konkrétně v článku 2 návrhu Nařízení o úpadkovém řízení, v němž jsou uvedeny všechny ostatní definice. Jako možnou variantu uvedl, že by mohlo být místo hlavních zájmů dlužníka vymezeno jako „místo, kde jsou soustředěny hlavní obchodní zájmy dlužníka a kde provádí i další hospodářskou činnost, s nímž má proto velmi úzké vazby.“¹⁹⁹

¹⁹⁴ Bod 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení zní v originálním jazyce takto (cit.): *the place where the debtor conducts the administration of his interests on a regular basis and is therefore ascertainable by third parties.*

¹⁹⁵ Viz Initiative of the Federal Republic of Germany and the Republic of Finland with a view to the adoption of a Council Regulation on insolvency proceedings, submitted to the Council on 26 May 1999. Dostupná zde: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:31999Y0803\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:31999Y0803(02))

¹⁹⁶ BRODEC, Jan. Mezinárodní insolvenční právo. In: KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. I. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 379.

¹⁹⁷ V originálním jazyce (cit.): *The centre of main interests is taken as meaning a place with which a debtor regularly has very close contacts, in which his manifold commercial interests are concentrated and in which the bulk of his assets is for the most part situated. The creditor is also very familiar with that place.* Viz zpráva Evropského parlamentu, výboru pro právo a vnitřní trh ze dne 23. února 2000, A5-0039/2000. Dostupná zde: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A5-2000-0039+0+DOC+PDF+V0//EN>

¹⁹⁸ V originálním jazyce (cit.): *The 'debtor's centre of main interests' is not a generally recognised term and therefore needs to be properly defined. That definition belongs with the other definitions in Article 2 of the Regulation.* Viz zpráva Evropského parlamentu, výboru pro právo a vnitřní trh ze dne 23. února 2000, A5-0039/2000. Dostupná zde: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A5-2000-0039+0+DOC+PDF+V0//EN>

¹⁹⁹ V originálním jazyce (cit.): *Article 2 (i) (new) – 'centre of main interests' shall mean the place where the debtor has his main commercial interests and carries on other economic activities and with which he therefore has very close contacts.* Viz zpráva Evropského parlamentu, výboru pro právo a vnitřní trh

Platné znění Nařízení o úpadkovém řízení ale místo hlavních zájmů dlužníka ve svém článku 2 nakonec nedefinuje, v důsledku čehož zůstalo specifikováno alespoň ve 13. bodu preambule a článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, přičemž důvod pro nepřijetí přesných kritérií pro určení místa hlavních zájmů dlužníka byl ryze politický, neboť ohledně jeho skutečného obsahu nepanovala obecná shoda.²⁰⁰

V oblasti přeshraničního úpadkového řízení tak především z počátku aplikace Nařízení o úpadkovém řízení vznikala nejistota ohledně správného výkladu tohoto pojmu umocněná značným prostorem pro subjektivní úvahu soudce,²⁰¹ který je navíc při posuzování konkrétních případů závislý na informacích, které mu předloží sám dlužník. Na podporu objektivního určování mezinárodní příslušnosti ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení by si měl proto soudce například vyžádat znalecký posudek, nebo alespoň u dlužníka – společnosti nebo právnické osoby důsledně zkoumat, zda je COMI shodné s místem jeho statutárního sídla, respektive zda v daném členském státě EU dlužník obvykle spravuje své zájmy, což je objektivně zjistitelné třetími osobami. Dalším problémem, který se subjektivní úvahou soudců bezprostředně souvisí, je jejich ovlivnění národními přístupy, respektive přístupy národních právních kultur, v důsledku čehož se může například soudce v tuzemsku při zkoumání COMI díky inkorporační teorii klonit k jeho určení v členském státě EU dlužníkovým statutárním sídlem a naopak třeba francouzský soudce dá přednost sídlu skutečnému.²⁰²

Na článek 3 Nařízení o úpadkovém řízení týkající se určování mezinárodní příslušnosti bezprostředně navazují články 4 a 28 Nařízení o úpadkovém řízení upravující rozhodné právo. Rozhodné právo pro hlavní i vedlejší řízení se použije jak pro posouzení předpokladů nutných k jejich zahájení, tak i pro celý jejich průběh a skončení.²⁰³ Aplikací výhrady veřejného pořádku ve smyslu článku 26 Nařízení o úpadkovém řízení však může být jednotný insolvenční statut, tj. právní řád, kterým se každé z těchto řízení řídí, respektive právo

ze dne 23. února 2000, A5-0039/2000. Dostupná zde: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A5-2000-0039+0+DOC+PDF+V0//EN>

²⁰⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 152.

²⁰¹ Pozn. Tento problém spočívající ve stále příliš velkém prostoru pro subjektivní úvahu soudce je však vytýkán i nové formulaci hraničního určovatele COMI v článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. Center of Main Interest (COMI). Principle in the New EU Regulation on Insolvency Proceedings. In: KOVÁŘOVÁ, Eva; MELECKÝ, Lukáš; STANÍČKOVÁ, Michaela (eds.). *Proceedings of the 3rd International Conference on European Integration 2016*. Ostrava: VŠB-Technical University of Ostrava, 2016, s. 89-90.

²⁰² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 152.

²⁰³ Viz 23. bod preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

rozhodné pro každé z těchto řízení a jejich účinky, omezen.²⁰⁴ Podle *lex fori concursus* se například posuzuje i subjektivní insolvenční způsobilost, která se v jednotlivých členských státech EU často významně liší,²⁰⁵ neboť se v závislosti na umístění COMI rozšiřuje a zužuje.²⁰⁶

2.5 Zjišťování COMI z pohledu aplikační praxe Nařízení o úpadkovém řízení

Hraniční určovatel COMI prošel od své prvotní formulace vývojem ovlivněným nejen transformací právních dokumentů, jimiž byl postupně upravován, ale především též interpretací a aplikací v řízeních před Soudním dvorem EU. Cílem této podkapitoly je proto tento vývoj ovlivněný judikaturou Soudního dvora EU zachytit, aby bylo zřejmé, kdy a z jakých důvodů byla konstrukce tohoto hraničního určovatele²⁰⁷ výrazněji změněna.

2.5.1 Časové hledisko, k němuž má být existence COMI zjišťována

Zřejmě nejvýznamnějším rozhodnutím, které bylo zaměřeno na vymezení časového hlediska, k němuž má být existence COMI zjišťována, je rozhodnutí ve věci paní Susanne Staubitz-Schreiber.²⁰⁸

Paní Susanne Staubitz-Schreiber, tj. navrhovatelka v původním řízení, měla bydliště ve Spolkové republice Německo, kde jakožto osoba samostatně výdělečně činná podnikala s telekomunikačními přístroji a jejich příslušenstvím. V průběhu roku 2001 však podnikání

²⁰⁴ Pozn. Rozsah insolvenčního statutu se například týká i otázky odpovědnosti statutárních či jiných orgánů dlužníka za úpadek, tzn. že se i zde aplikuje rozhodné právo určené podle článku 4 Nařízení o úpadkovém řízení. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 205-212.

²⁰⁵ Viz ustanovení § 6 insolvenčního zákona. K tomu blíže též PLACHÁ, Pavla. Oddlužení obcí. In: KYSELOVSKÁ, Tereza; KADLUBIEC, Vojtěch; PROVAZNÍK, Jan a kol. (eds.). *Cofola 2015. Sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 365-388. ISBN 978-80-210-7976-2.

²⁰⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 214-216.

²⁰⁷ Pozn. Pojem „hraniční určovatel“ užívaný v kolizních normách a v normách mezinárodního civilního práva procesního má z důvodu odlišného koncepčního pojetí různý obsah, a to dokonce i tehdy, je-li založen na stejných relevantních skutečnostech, jako je například obvyklý pobyt, státní občanství, místo výkonu práce nebo místo plnění. PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013, s. 20-22.

²⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C-1/04. Dostupné zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:62004CJ0001>. Dřívějším rozhodnutím, které se váže k určování COMI z hlediska času, je například rozsudek England and Wales Court of Appeal, Civil Division, ze dne 27. července 2005 ve věci Shierson v. Vlieland-Boddy, sp. zn. [2005] EWCA (Civ) 974, dostupné zde: <http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/2005/974.html&query=Shierson+and+v+and+Vlieland-Boddy&method=boolean>. Citováno podle HYDE, Mark; COHEN, Adrian et al. *The EU Insolvency Regulation*. [online] s. 3 [cit. 2016-03-20]. Dostupné zde: http://www.europeanrestructuring.com/05intro/008_013.htm. Relevantním okamžikem pro určení COMI dlužníka – fyzické osoby bylo v tomto případě až projednání insolvenčního návrhu soudem.

ukončila a dne 6. prosince 2001 na sebe podala u německého soudu návrh na zahájení úpadkového řízení. Zanedlouho poté, konkrétně dne 1. dubna 2002, své bydliště přepsala do Španělska, kam se přestěhovala. Dne 10. dubna 2002 byl její návrh na zahájení úpadkového řízení příslušným německým soudem zamítnut pro nedostatek majetku.

Navrhovatelka v původním řízení se proti tomuto rozhodnutí odvolala. Vyšší instance však toto odvolání s odůvodněním, že nejsou německé soudy příslušné k zahájení úpadkového řízení ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, neboť se její hlavní zájmy nachází ve Španělsku, také zamítla. V návaznosti na tuto skutečnost se navrhovatelka v původním řízení obrátila na Spolkový soudní dvůr a požadovala zrušení obou výše uvedených rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení s odůvodněním, že musí být mezinárodní příslušnost ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení přezkoumávána v okamžiku podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, tzn. v tomto případě v okamžiku, kdy měla své bydliště ještě zapsáno ve Spolkové republice Německo.

Předkládající soud, tj. Spolkový soudní dvůr, se v této věci Soudnímu dvoru EU vyjádřil tak, že navrhovatelka v původním řízení přemístila místo svých hlavních zájmů do Španělska poté, co podala návrh na zahájení úpadkového řízení ve Spolkové republice Německo, ale zároveň před tím, než bylo toto řízení zahájeno, tzn. před tím, než mohlo vyvolat jakékoli účinky podle německého práva vnitrostátního původu. Předběžná otázka předkládajícího soudu proto směřovala k tomu, zda je soud členského státu EU, u kterého byl podán návrh na zahájení úpadkového řízení ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, i nadále příslušný k zahájení takového řízení, přemístil-li dlužník po podání návrhu na zahájení tohoto řízení, ale před jeho samotným zahájením, místo svých hlavních zájmů na území jiného členského státu EU.

Soudní dvůr EU se k věci vyjádřil tak, že vzhledem k tomu, že byl návrh navrhovatelky v původním řízení podán dne 6. prosince 2001, ale rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bylo vydáno až po 31. květnu 2002, je opravdu nezbytné při určování mezinárodní příslušnosti postupovat podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, který skutečnost, zda je soud, kterému byla věc původně předložena, i nadále příslušný, pokud dlužník po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, ale současně před vydáním rozhodnutí o jeho zahájení, změnil místo svých hlavních zájmů, bohužel neupřesňuje.

Přenesení mezinárodní příslušnosti soudu, kterému byla věc původně předložena, na soud jiného členského státu EU se však Soudnímu dvoru EU s ohledem na formulaci 4. bodu

preambule Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož je třeba se vyhnout všem podnětům, které zúčastněné strany za účelem výhodnějšího právního postavení motivují k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu EU do druhého, jevílo jako odporující cílům sledovaným Nařízením o úpadkovém řízení, kterým je mimo jiné i zvýšení účinnosti a zrychlení úpadkových řízení s mezinárodním prvkem ve smyslu 2. a 8. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení. Věřitelé by totiž byli nuceni neustále zkoumat, kde se dlužník rozhodl definitivně usadit, což by ostatně souviselo i s prodloužením řízení. Skutečnost, že bude věc soudu, kterému byla předložena jako prvnímu, ponechána, navíc podle Soudního dvora EU posiluje princip právní jistoty věřitelů, kteří svá rizika ztrát vyhodnocovali s ohledem na umístění COMI dlužníka v době, kdy s ním vstupovali do závazkových vztahů.

Záruky umožňující zajistit co největší pokrytí majetku takového dlužníka, který si po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, ale před jeho samotným zahájením, přemístil místo svých hlavních zájmů do jiného členského státu EU, jsou pak představovány zejména univerzálním účinkem hlavního řízení, možností zahájit případně i vedlejší řízení, anebo i možností, aby dočasně jmenovaný správce podstaty, jemuž byla věc původně předložena, požádal o opatření k zajištění a ochraně majetku tohoto dlužníka.

Článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení proto musí být podle Soudního dvora EU v těchto případech vykládán tak, že zůstává příslušnost k zahájení úpadkového řízení soudu členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka v době, kdy tento dlužník podal návrh na zahájení úpadkového řízení, nedotčena, a to i kdyby dlužník své místo hlavních zájmů po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení přemístil do jiného členského státu EU, nebylo-li dosud o zahájení tohoto řízení rozhodnuto.

2.5.2 Další podmínky pro zjištění existence COMI vyplývající z Nařízení o úpadkovém řízení, návaznost COMI na existenci provozovny

Vedle nutnosti určit COMI ke správnému časovému okamžiku je při jeho určování nutné dbát i na další kritéria, která vyplývají z 13. bodu preambule a z článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení, kterými jsou privilegium statutárního sídla a zjistitelnost COMI třetími osobami.²⁰⁹ Privilegium sídla se však váže pouze ke společnosti nebo právnické osobě, není-li prokázán opak. Jinými slovy je proto COMI podle Nařízení o úpadkovém řízení

²⁰⁹ Pozn. Obě tyto podmínky je nutné zkoumat i podle článku 3 nařízení o insolvenčním řízení, který navíc obsahuje i privilegium hlavního místa podnikání u dlužníka – osoby samostatně výdělečně činné, privilegium obvyklého pobytu u dlužníků – ostatních fyzických osob a časovou limitaci, kdy lze všechna privilegia aplikovat.

pro společnosti a pro právnické a fyzické osoby podle autorky shodné a odpovídá místu, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy, v důsledku čehož je zjištělné třetími osobami,²¹⁰ podaří-li se u společnosti nebo u právnické osoby domněnku ve prospěch jejich statutárního sídla vyvrátit.

Nahlížení na privilegium statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby obsažené v článku 3 odst. 1 větě druhé Nařízení o úpadkovém řízení se totiž podle autorky v průběhu času výrazně proměnilo. Zatímco dříve bylo toto privilegium jednoznačně upřednostňováno před zjišťováním skutečného sídla dlužníka, dnes je tomu s ohledem na aktuální judikaturu Soudního dvora EU²¹¹ naopak, tzn. že je chápáno spíše podpůrně a převažuje zájem na zjišťování sídla skutečného.

K obdobnému závěru lze ostatně dospět i z textu nařízení o insolvenčním řízení, když se v jeho článku 3 odst. 1 větě třetí stanoví, že se v případě společnosti nebo právnické osoby za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje její sídlo, není-li prokázán opak, kdy je tato vyvratitelná domněnka vzápětí doplněna podmínkou, že platí pouze tehdy, jestliže předmětný dlužník (právnická osoba nebo společnost) nepřesunul své sídlo v období tří měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení do jiného členského státu EU. Podmíněnost vyvratitelné právní domněnky, kterou článek 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení obsahuje, není totiž podle autorky ničím jiným, než reakcí na nutnost prevence před škodlivým přesunem dlužníkovy statutárního sídla do zahraničí bez současného přesunu jeho sídla skutečného (COMI), ale především též projevem preference zahájení hlavního řízení v místě, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka.

Na správném určení COMI je pak o to větší zájem, když jsou příslušné k zahájení hlavního řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení a ostatně i ve smyslu nařízení o insolvenčním řízení pouze soudy toho členského státu EU, na jehož území se nachází, a soudy jiného členského státu EU mohou zahájit úpadkové řízení proti dlužníkovi pouze tehdy, je-li zde umístěna dlužníková provozovna.²¹² Smyslem této úpravy je především

²¹⁰ K otázce zjištělnosti COMI třetími osobami blíže též rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland ze dne 10. ledna 2012 ve věci *Irish Bank Resolution Corporation Ltd. v. Quinn*, sp. zn. [2012] NICH 1, bod 28. Dostupné zde: <http://www.bailii.org/nie/cases/NIHC/Ch/2012/1.html>

²¹¹ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci *Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA.*, sp. zn. C-396/09.

²¹² K tomu srov. rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci *Rastelli Davide e C. Snc v. Jean Charles Hidoux*, sp. zn. C 191/10, podle něhož existuje mezinárodní příslušnost ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení pouze dvoji, a to pro zahájení řízení hlavního a pro zahájení řízení vedlejšího; a dále rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci *Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA.*, sp. zn. C-396/09, podle něhož se provozovnou rozumí struktura obsahující minimální míru organizace a určitou stabilitu, jejímž cílem je výkon hospodářské činnosti.

chránit věřitele dlužníka ve státě provozovny, přičemž s pomocným a ochranným účelem je sekundární řízení spojeno pouze v případě, že již bylo v jiném členském státě EU zahájeno hlavní řízení a současně je místo hlavních zájmů společnosti nebo právnické osoby shodné s jejím statutárním sídlem.²¹³

S ohledem na široký výklad toho, co se „provozovnou“²¹⁴ ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení i nařízení o insolvenčním řízení rozumí, je totiž prakticky nemožné, aby se místo hlavních zájmů dlužníka, konkrétně společnosti nebo právnické osoby, nacházelo v některém z členských států EU, v němž není umístěno ani jeho statutární sídlo a ani jeho provozovna. Připadá-li proto v úvahu v konkrétním případě domněnku ve prospěch statutárního sídla vyvrátit, nezbývá než za určitých podmínek uvažovat o ztotožnění COMI s některou z dlužníkových provozoven.²¹⁵ V případě místního řízení zahájeného ve smyslu článku 3 odst. 4 Nařízení o úpadkovém řízení je ale situace odlišná. Lze jej zahájit i tehdy, nemůže-li být hlavní řízení z důvodů stanovených právem členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, vůbec zahájeno. Jinými slovy lze místní řízení ve smyslu tohoto článku zahájit a vést i v členském státě EU, kde se nachází COMI dlužníka, ve kterém by mělo být za normálních okolností zahájeno hlavní řízení, tzn. že se zde dlužníkova provozovna nacházet nemusí, jelikož se v něm nachází přímo jeho registrované sídlo.²¹⁶

Role vyvratitelné domněnky ve prospěch sídla je podle autorky zřejmě nejvíce analyzována v rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd.,²¹⁷ v němž se Soudní dvůr EU ohledně COMI vyjádřil tak, že musí být vždy určováno podle objektivních kritérií, která jsou současně zjištělná třetími stranami (věřiteli z cizích států), neboť by bez dostatečné předvídatelnosti ohledně určení soudu, který bude k zahájení hlavního

²¹³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 766.

²¹⁴ Podle článku 2 písm. h) Nařízení o úpadkovém řízení se v originálním jazyce rozumí provozovnou (cit.): *any place of operations where the debtor carries out a non-transitory economic activity with human means and goods*, tzn. v orientačním překladu (cit.): *jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů*. Podle článku 2 bodu 10 nařízení o insolvenčním řízení se pak provozovnou v originálním jazyce rozumí (cit.): *any place of operations where a debtor carries out or has carried out in the 3-month period prior to the request to open main insolvency proceedings a non-transitory economic activity with human means and assets*, tzn. v orientačním překladu (cit.): *jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nebo po dobu tří měsíců před podáním návrhu na zahájení hlavního insolvenčního řízení vykonával nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů a majetku*.

²¹⁵ K tomu srov. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 173-174.

²¹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 181-182.

²¹⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 34 až 36.

řízení mezinárodně příslušný, došlo k narušení principu právní jistoty, a to tím závažněji, když by bylo v důsledku nesprávného určení mezinárodní příslušnosti následně nesprávně určeno i rozhodné právo. Jako příklad, kdy lze podle těchto kritérií účinně domněnku vyvrátit, byly v odůvodnění rozhodnutí uvedeny společnosti typu „poštovních schránek“, tzn. „letterbox companies“, které ve státě svého statutárního sídla skutečně žádnou činnost nevykonávají. Na závěr tohoto rozhodnutí pak Soudní dvůr EU zdůraznil, že vykonává-li naopak společnost nebo právnická osoba²¹⁸ ve státě statutárního sídla alespoň nějakou činnost, k vyvrácení domněnky nedojde, neboť pouhá skutečnost, že je činnost dceřině společnosti kontrolována její mateřskou společností se sídlem v jiném členském státě EU, k tomu nestačí.

2.5.3 Obsahové vymezení COMI

Slovním spojením „místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka,“ se podle bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení rozumí místo, z něhož dlužník obvykle spravuje své zájmy a v důsledku toho je proto zjiitelné třetími osobami.²¹⁹ Místo hlavních zájmů dlužníka neboli COMI je zde obsahově složeno ze dvou podmínek, které musí být splněny současně, a to z podmínky nejvyšší míry koncentrace správy dlužnických zájmů v jednom místě, a dále z podmínky zjiitelnosti²²⁰ tohoto konkrétního místa v důsledku jeho obecně známého umístění třetími osobami. Podle nařízení o insolvenčním řízení je pak COMI přímo v normativním textu vymezeno téměř identickým slovním spojením, a to v rámci jednoho ustanovení (tzn. článek 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení),²²¹ díky čemuž lze ve formulaci COMI v Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení tyto dvě základní podmínky, jejichž splnění je vyžadováno kumulativně, rozpoznat. Přesto je však v rámci obou vymezení třeba poukázat na drobnou formulační odchylku.

Zatímco v Nařízení o úpadkovém řízení jsou na sobě obě podmínky formulačně v podstatě závislé a dochází k jejich větvení (konkrétně druhá podmínka, tj. „zjiitelnost

²¹⁸ K charakteru a rozdílům v pojmech „společnost“ a „právnická osoba“, které se užívají v oblasti práva Evropské unie, blíže např. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. I. díl*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 176-178.

²¹⁹ Tj. v originálním jazyce (cit.): *The 'centre of main interests' should correspond to the place where the debtor conducts the administration of his interests on a regular basis and is therefore ascertainable by third parties.*

²²⁰ K tomu srov. například i rozsudek High Court of Justice ze dne 3. července 2009 ve věci Stanford International Bank Limited, sp. zn. [2009] EWHC (Ch) 1441, dostupné zde: <https://www.insol.org/files/Model%20Law/UK/Stanford%20High%20Court%202009.pdf>. Citováno podle JACK, Ian; WEBB, Louise. *Where is the COMI?* Publications. Baker & McKenzie. [online] s. 3-4 [cit. 2016-02-09]. Dostupné zde: <http://www.bakermckenzie.com/RRGoverningDeterminingCOMIJul09/>

²²¹ Tj. v originálním jazyce (cit.): *The centre of main interests shall be the place where the debtor conducts the administration of its interests on a regular basis and which is ascertainable by third parties.*

třetími osobami“, nutně předpokládá existenci první podmínky, kterou se rozumí „nejvyšší míra koncentrace správy dlužnickových zájmů“), v nařízení o insolvenčním řízení jsou obě podmínky formulačně postaveny na roveň.

Vzhledem k tomu, že má jazykový výklad v případě jakýchkoli výkladových nejasností jednotlivých ustanovení těchto právních aktů Evropské unie přednost před ostatními druhy výkladu, odpověděla by autorka na otázku, zda bylo vytvoření této drobné odchylky při tvorbě nařízení o insolvenčním řízení záměrné, kladně. Tato drobná úprava provázání obou podmínek nutných k určení COMI, podpořená přesunem specifikace termínu COMI do normativního textu nařízení o insolvenčním řízení, se jí totiž jeví jako výslovné zakotvení již dříve judikatorně vyslovených závěrů o nezbytnosti naplnění podmínky „zjistitelnosti COMI třetími osobami“, čímž slouží nejen ke zdůraznění této skutečnosti a rovnocennosti obou podmínek, ale též k odstranění veškerých pochybností o nezbytnosti jejího naplnění současně s podmínkou „nejvyšší míry koncentrace správy dlužnickových zájmů“.

Další charakteristikou obsahového vymezení COMI, obsaženou v článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení, je speciální obsah tohoto pojmu pro vybrané subjekty formulovaný prostřednictvím vyvratitelných domněnek. Zatímco v Nařízení o úpadkovém řízení jsou těmito subjekty jen společnosti a právnické osoby, v nařízení o insolvenčním řízení jsou jimi vedle společností a právnických osob i osoby samostatně výdělečně činné a ostatní fyzické osoby.

V Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení je obsah COMI dlužníka – právnické osoby nebo společnosti shodný s jeho statutárním sídlem. V nařízení o insolvenčním řízení je však platnost této domněnky dále regulována, a to třemi měsíci před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení, v nichž nesmí dojít k přesunu statutárního sídla dlužníka do jiného členského státu EU. Obdobná limitace se pak v nařízení o insolvenčním řízení objevuje i u osob samostatně výdělečně činných, u nichž tvoří obsah COMI hlavní místo jejich podnikání, respektive v souladu s novou terminologií tuzemského občanského práva sídlo,²²² není-li prokázán opak, a u ostatních fyzických osob, u nichž se obsahem COMI rozumí jejich obvyklé místo pobytu,²²³ není-li prokázán opak, neboť

²²² Viz § 429 občanského zákoníku. K tomu blíže též POKORNÁ, Jarmila. Sídlo podnikatele. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 - 645, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2014, právní stav v ASPI k 1. lednu 2014.

²²³ Pozn. Kritérium obvyklého místa pobytu, které bylo zřejmě převzato z rozhodnutí ve věci paní Susanne Staubitz-Schreiber, může být v aplikační praxi problematické, a to tím spíše, když je mu v členských státech EU často přisuzován odlišný význam. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. Center of Main Interest (COMI). Principle in the New EU Regulation on Insolvency Proceedings. In: KOVÁŘOVÁ, Eva; MELECKÝ, Lukáš;

se tyto domněnky použijí jen tehdy, nedošlo-li u osob samostatně výdělečně činných v období tří měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení k přesunu hlavního místa podnikání do jiného členského státu EU, a u ostatních fyzických osob k přesunu jejich obvyklého místa pobytu do jiného členského státu EU v období šesti měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení.

Z pohledu soudu je proto podle autorky vždy nutné nejprve posoudit, zda se bude postupovat podle zvláštního kritéria pro určení obsahu COMI, tzn. zda lze vyvrátit předem stanovenou domněnku pro vybranou skupinu dlužníků či nikoli, a teprve zjistí-li soud, že domněnku vyvrátit lze, měl by provést další úkony směřující ke správnému zjištění obsahu COMI již podle kritéria obecného, tzn. že by měl ověřit, zda se v daném členském státě EU nachází místo, z něhož dlužník pravidelně spravuje své hlavní zájmy a které je současně zjistitelné třetími osobami, tj. naplnění výše uvedených podmínek.

Tímto postupem při určování správného obsahu COMI pak není a ani nemůže být zpochybněn závěr o nutnosti preference skutečného umístění COMI dlužníka před jeho umístěním formálním, neboť jsou vyvratitelné domněnky obsažené v Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení pouhým pomocným kritériem pro jeho určování, založeným na pravděpodobnosti a skutečnostech charakteristických pro jednotlivé kategorie dlužníků. Tomuto závěru ostatně nasvědčuje i obsah bodu 41 rozsudku Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd., podle něhož má povinnost prověřovat místo hlavních zájmů dlužníka soud, který hodlá zahájit hlavní řízení, a formulace článku 4 nařízení o insolvenčním řízení, podle které je soud, u něhož byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, respektive za určité situace i správce podstaty, oprávněn přezkoumat, zda je příslušný k zahájení hlavního nebo vedlejšího řízení. Základní smysl určování COMI, tj. preference faktického umístění hlavní správy dlužnickových zájmů a zpravidla i většiny jeho majetku před jejím umístěním formálním, proto zůstává zachován i v nařízení o insolvenčním řízení.

Bez ohledu na obsahové vymezení COMI, jemuž je v důsledku zvolené struktury této práce věnována pozornost i v jiných částech, je proto podle autorky třeba pamatovat na to, že by mělo být snahou každého soudu toto „skutečné COMI“ odhalit a pouze v tomto konkrétním místě, respektive členském státě EU, hlavní řízení zahájit. Jedině tak totiž může být přeshraniční insolvenční řízení provedeno rychle, hospodárně, efektivně a za současného

STANÍČKOVÁ, Michaela (eds.). *Proceedings of the 3rd International Conference on European Integration 2016*. Ostrava: VŠB-Technical University of Ostrava, 2016, s. 86; a dále rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C-1/04.

maximálního respektování společného zájmu věřitelů a principu právní jistoty, a to tím spíše, když se od správného určení COMI odvíjí nejen lokace, ale i výsledek vedlejších řízení ve smyslu článku 3 odst. 2 a 4 Nařízení o úpadkovém řízení, respektive nařízení o insolvenčním řízení.

2.6 Vývoj doktrinálního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU

Vzhledem ke skutečnosti, že nebylo COMI z politických důvodů²²⁴ v Nařízení o úpadkovém řízení přesně definováno, ačkoli byl k tomu dán Evropským parlamentem podnět,²²⁵ dovozuje se konkrétní význam jeho obsahové formulace včleněné do 13. bodu preambule a článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení dodnes především z judikatury Soudního dvora EU, který svůj postoj vůči tomuto kritériu postupně mění, ale i z některých přelomových rozhodnutí národních soudů členských států EU.²²⁶

Judikatura Soudního dvora EU se musela opakovaně vypořádat nejen s případy, kdy nebylo možné jednoznačně určit, co se z hlediska obsahu termínem „místo hlavních zájmů dlužníka“ konkrétně rozumí a kdy lze vyvrátit domněnku ve prospěch statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, ale v návaznosti na tuto problematiku i s případy, kdy byl úpadek dlužníka prohlášen v několika členských státech EU současně, čímž byl vyvolán tzv. pozitivní konflikt mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního řízení.²²⁷

Zřejmě nejvýraznějším příkladem spadajícím do první skupiny případů souvisejících s určováním termínu COMI je rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd.²²⁸ a rozhodnutí ve věci

²²⁴ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 152.

²²⁵ V podrobnostech viz zpráva Evropského parlamentu, výboru pro právo a vnitřní trh ze dne 23. února 2000, A5-0039/2000. Dostupná zde: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A5-2000-0039+0+DOC+PDF+V0//EN>

²²⁶ Nepříliš velká trvanlivost výkladu pojmu COMI se proto stala podle autorky i motivací ke změně článku 3 a na něho navazujícího bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení, aby do budoucna již nebylo pochyb o tom, ve kterém členském státě EU má být přeshraniční insolvenční řízení zahájeno, respektive aby bylo vždy dosaženo co nejvyššího uspokojení všech dlužnickových věřitelů a vytvořena úzká vazba přeshraničního insolvenčního řízení se soudy vybraného členského státu EU či vazba mezi dlužníkem a místem, v němž má své skutečné sídlo, a to bez ohledu na to, zda bude tento dílčí cíl naplněn prostřednictvím koncentrace dlužnickových věřitelů v tomto místě, jeho obvyklým místem pobytu nebo jeho faktickou podnikatelskou či zaměstnaneckou aktivitou. K tomu srov. HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 229 – 230.

²²⁷ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1023 - 1024.

²²⁸ Obdobný postoj k významu termínu „sídlo“ jako ve věci Eurofood IFSC Ltd., byl vyjádřen již v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. března 1999 ve věci Centros Ltd., sp. zn. C-212/97, dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=c-212/97>; v rozhodnutí Soudního dvora EU

Interedil Srl, v likvidaci,²²⁹ kdy zatímco v prve uvedeném případě kladl Soudní dvůr EU důraz na jakési „formální předurčení“ místa hlavních zájmů dlužníka do jeho sídla, když se vyjádřil v tom smyslu, že musí být důvody pro vyvrácení domněnky ve prospěch statutárního sídla „objektivní a ověřitelné třetími osobami“, aby byly způsobilé potvrdit existenci reálné situace, která by byla od této domněnky odlišná, vyzdvihl ve druhém případě fakticitu nad formální určitost, tzn. sídlo faktické nad sídlo formální (statutární).²³⁰ Domněnka ve prospěch statutárního sídla, k níž se v prve uvedeném rozhodnutí výrazně kloní, se opírá o skutečnost, že je kritérium v podobě statutárního sídla dlužníka známé a použitelné ve všech národních úpravách při určování koncentrace hlavních zájmů dlužníka – společnosti nebo právnické osoby a bezproblémově zjištělné třetími osobami. Toto kritérium statutárního sídla dlužníka pro určení mezinárodní příslušnosti obsažené ve vyvrátitelné domněnce článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení pak v sobě automaticky zahrnuje i předpoklad, že je shodné s reálným sídlem dlužníka – společnosti nebo právnické osoby. Typicky u skupiny vnitřně provázaných společností však toto pravidlo většinou neplatí. Shoda umístění statutárního a reálného sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby pak není možná ani v případě, je-li její statutární sídlo fiktivní.²³¹

Obdobného významu pro oblast určování mezinárodní příslušnosti je ale i rozhodnutí ve věci Enron Directo SA,²³² Daisytek-ISA Limited,²³³ MG Rover²³⁴ nebo Hettlage,²³⁵ neboť

ze dne 5. listopadu 2002 ve věci Überseering BV, sp. zn. C-208/00, dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C.T.F&num=C-208/00&td=ALL#>; či v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Inspire Art Ltd., sp. zn. C-167/01, dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48634&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=31879>. Viz NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 25.

²²⁹ Tj. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04; a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

²³⁰ Podstata tohoto závěru čerpána z osobního rozhovoru s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohávkem, dr.h.c. [březen 2016].

²³¹ NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 22-23.

²³² Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 4. června 2002 ve věci Enron Directo SA (nepublikované rozhodnutí). Citováno podle NORLEY, Lyndon; EAST, Richard; LANE, Graham. *The EC Insolvency Regulation: three years on*. Kirkland, Restructuring and Insolvency 2005/06. [online] s. 9-12 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: [https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20\(Norley,%20East\)%20PLC%20Handbook.pdf](https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20(Norley,%20East)%20PLC%20Handbook.pdf)

²³³ Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 16. května 2003 ve věci Daisytek-ISA Limited. Citováno podle BUFFORD, Samuel L. *International Insolvency Case Venue in the European Union: The Parmalat and Daisytek Controversies*. Columbia Journal of European Law 12/2006. [online] s. 429-486 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=fac_wor_ks

²³⁴ Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN). Citováno podle PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007, s. 152.

zde bylo na národní úrovni započato s preferencí COMI dlužníka – společnosti nebo právnické osoby ve smyslu jeho reálného sídla. Objevuje se zde totiž koncept tzv. *head office functions*²³⁶ nebo *headquarter functions*, tj. v orientačním překladu „test řídicích pravomocí“, podle něhož by měl soud určující místo hlavních zájmů dlužníka – společnosti nebo právnické osoby preferovat místo, kde se nachází hlavní správa tohoto dlužníka, tzn. mělo by se jednat o místo, kde se nachází a setkávají hlavní orgány společnosti nebo právnické osoby, místo, odkud se vydávají základní politická rozhodnutí ohledně dalšího podnikání dlužníka, místo, v němž se provádí účetnictví společnosti nebo právnické osoby, místo, v němž se nachází centrum informačních technologií a v němž se řeší hlavní personální otázky, anebo o místo, v němž probíhají jednání se strategickými obchodními partnery. Posledním hlavním znakem pro určení, zda se jedná o toto místo, je pak skutečnost, zda je správa společnosti nebo právnické osoby, která by měla spadat pod koncept *head office functions*, povinna žádat před uzavřením vybraných smluv o svolení svoji mateřskou společnost, neboť tyto základní znaky vyplynuly zejména z potřeby správně určit COMI v případech úpadku skupiny společností, tj. společnosti mateřské a dceřiných.²³⁷

V kontinentální právní oblasti byl vedle konceptu *head office functions* vytvořen tzv. *business activity test*, podle něhož je COMI dlužníka shodné s místem, z něhož jsou uskutečňovány běžné provozní činnosti (tzn. že zde probíhá kontakt se zákazníky, uzavírání obchodů, nachází se zde koncentrace zaměstnanců dlužníka, je zde vedeno účetnictví a dlužník zde má vedeny své bankovní účty), neboť se jedná o kritérium zjistitelné třetími osobami. Tato teorie tak klade důraz na faktory zjistitelné věřiteli, díky nimž mohou následně určit, kde se COMI dlužníka objektivně nachází.²³⁸

Z těchto dvou příkladů pomocných testů vyplývá, že jsou v právní teorii i praxi používána různá doporučení, jak může být COMI dlužníka – společnosti nebo právnické

²³⁵ Rozhodnutí Amtsgericht München ze dne 4. května 2004 ve věci Hettlage AG & Co KG, Innsbruck, sp. zn. 1501 IE 1276/04 (výroky rozhodnutí dostupné zde: <https://www.zip-online.de/heft-20-2004/zip-2004-962-hauptinsolvenzeroeffnung-auch-fuer-auslaendische-konzern-toechter-bei-operativem-geschaef-am-konzernsitz/>).

²³⁶ K tomu blíže též MORAVEC, Tomáš. Nařízení o úpadku 1346/2000 – koncernová insolvence. *Cofola 2011. Sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2011. [online] s. 4 [cit. 2017-03-09]. Dostupné zde: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Moravec_Tomas_6346.pdf

²³⁷ NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 55.

²³⁸ K bližší specifikaci konkrétních faktorů srov. například též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. dubna 2016, sp. zn. 4 VSPH 305/2016-A-64, v němž byl současně vysloven závěr, že uzavřel-li již dlužník všechny své zahraniční provozovny, v důsledku čehož pozbyl své mezinárodní působnosti, a zároveň přestal vykonávat též jakoukoli jinou ekonomickou činnost, lze příslušnost k vedení insolvenčního řízení nadále posuzovat toliko podle jeho rejstříkového sídla. Dostupné zde: <http://kraken.slv.cz/4VSPH305/2016>

osoby správně určeno, respektive též doporučení, jak domněnku ve prospěch statutárního sídla dlužníka vyvrátit.²³⁹ Ačkoli se Soudní dvůr EU zřejmě dosud ani k jednomu z těchto pomocných testů preferovaných v judikatuře soudů členských států EU ve své rozhodovací praxi výslovně nepřiklonil,²⁴⁰ je otázkou, zda tak neučinil alespoň nepřímou, tzn. pomocí odkazu na faktory, které jsou pro tyto testy rozhodující.

Podle názoru autorky této práce lze na tuto otázku odpovědět kladně, což podle ní konkrétně vyplývá právě z rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v němž Soudní dvůr EU uvedl, že je třeba při určení „místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužící společnosti,“ upřednostnit „místo její ústřední správy, které může být zjištěno pomocí objektivních a pro třetí osoby zjistitelných skutečností,“²⁴¹ a dále blíže specifikoval, jak lze domněnku ve prospěch statutárního sídla vyvrátit. Vedle toho Soudní dvůr EU v bodu 47 až 53 tohoto rozhodnutí blíže popisuje kritéria,²⁴² která jsou pro určení COMI dlužníka relevantní, mezi nimiž je zdůrazněn význam řídicích a kontrolních orgánů dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, hledisko vydávání rozhodnutí o hlavní správě dlužnickových záležitostí, tj. bod 50 tohoto rozhodnutí, či hledisko koncentrace hlavní hospodářské činnosti dlužníka nebo majetku. Tezi ohledně existence těchto faktorů pak Soudní dvůr EU v bodu 52 rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, uzavírá tím, že je třeba všechna tato kritéria posuzovat v celkovém kontextu a s ohledem na okolnosti každého případu.

Druhá stěžejní oblast případů, které doktrinální chápání COMI výrazně ovlivnily, směřuje k možnostem vzniku tzv. pozitivních konfliktů mezinárodní příslušnosti, k nimž dochází tehdy, bylo-li zahájeno více hlavních řízení ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení proti témuž dlužníkovi, tzn. že bylo COMI jednoho dlužníka současně určeno ve více členských státech EU. K této situaci může docházet jednak tehdy, není-li možné polohu COMI jednoznačně určit, ale i tehdy, nebude-li v členských státech EU ohledně aplikace pravidel o mezinárodní příslušnosti jednotně postupováno, přičemž v obou

²³⁹ HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 231-232.

²⁴⁰ Viz HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 231.

²⁴¹ Tj. v originálním jazyce (cit.): *a debtor company's main centre of interests must be determined by attaching greater importance to the place of the company's central administration, as may be established by objective factors which are ascertainable by third parties*.

²⁴² K tomu srov. RICHTER, Tomáš. Soudní dvůr EU: K mezinárodní soudní příslušnosti v insolvenčním řízení. K pojmu středisko hlavních zájmů dlužníka. K pojmu provozovna (Interedil). *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, 4(3), 91-96.

případech by mělo být z hlediska právní jistoty účastníků řízení při vzniku tohoto konfliktu za hlavní řízení považováno to úpadkové řízení, které bylo zahájeno jako první v pořadí.²⁴³

Z hlediska konkrétního řešení přijatého Soudním dvorem EU je obdobně jako výše třeba i zde odkázat primárně na rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd.,²⁴⁴ a dále z vnitrostátní judikatury členských států EU především na rozhodnutí ve věci Daisytek-ISA Limited,²⁴⁵ kdy obě tato rozhodnutí dopadají na úpadek dlužníka v rámci skupiny společností. V prve uvedeném rozhodnutí je kladen důraz na určení COMI podle objektivních kritérií, která jsou současně zjistitelná třetími osobami, a tím i na respektování právní jistoty a předvídatelnosti ohledně určení soudu příslušného k zahájení hlavního řízení ohledně každého²⁴⁶ člena skupiny. Rozhodnutí uvedené jako druhé v pořadí se týká určování COMI v rámci skupiny Daisytek, která vedle mateřské společnosti zahrnovala také šestnáct společností dceřiných rozmístěných ve Spojeném království, ve Spolkové republice Německo a ve Francii, zabývající se distribucí počítačových komponentů. Vzhledem k velikosti této skupiny nebylo zřejmé, kde se nachází COMI těchto dlužníků, respektive soudy kterého členského státu EU jsou oprávněny zahájit hlavní řízení. Konflikt mezinárodní příslušnosti vyvolaný na dvou rovinách, tj. mezi Spojeným královstvím a Francií a mezi Spojeným královstvím a Spolkovou republikou Německo, byl nakonec vyřešen ve prospěch Spojeného království.

Závěrem lze poznamenat, že v textu nařízení o insolvenčním řízení je podle autorky snaha předcházet těmto nežádoucím situacím, tj. pozitivním konfliktům mezinárodní příslušnosti, koncentrována do článku 4 a 5.²⁴⁷

²⁴³ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1024.

²⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 33 a 36.

²⁴⁵ Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 16. května 2003 ve věci Daisytek-ISA Limited. Citováno podle BUFFORD, Samuel L. *International Insolvency Case Venue in the European Union: The Parmalat and Daisytek Controversies*. Columbia Journal of European Law 12/2006. [online] s. 429-486 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=fac_wor_ks

²⁴⁶ Tj. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 30.

²⁴⁷ Postoj Rady (EU) č. 7/2015 v prvním čtení za účelem přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady o insolvenčním řízení – přepracované znění (2015/C 141/02). Dostupný zde: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007(02))

2.7 Dílčí závěry kapitoly

2.7.1 Závěr první podkapitoly s názvem – Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem

Evropský mezinárodní prvek, respektive podle autorkou zvolené terminologie jen mezinárodní prvek, je v insolvenčním řízení významný především z hlediska vymezení působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, ale i nařízení o insolvenčním řízení, neboť zahájit úpadkové řízení ve smyslu těchto právních aktů Evropské unie lze v obecné rovině, tj. bez ohledu na další specifika vymezení jejich působnosti, pouze tehdy, nachází-li se COMI dlužníka na území některého z členských států EU a má-li dlužník současně kvalifikovanou vazbu k zahraničí.

2.7.2 Závěry druhé podkapitoly s názvem – Působnost Nařízení o úpadkovém řízení a zásada univerzality a teritoriality

Veškerá úpadková řízení s mezinárodním prvkem, na něž se konkrétně Nařízení o úpadkovém řízení použije, je pak třeba posuzovat nejen podle obecného pravidla vymezeného v článku 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, ale i podle jeho přílohy A nebo B, která je jeho nedílnou součástí. Článek 1 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení totiž neobsahuje definici v pravém smyslu, ale pouze obecné kritérium, podle něhož mohou členské státy EU rozlišovat, která řízení je třeba v přílohách uvádět. Nařízení o úpadkovém řízení se však nikdy nepoužije na úpadek pojišťovny, úvěrové instituce a dalších taxativně vyjmenovaných subjektů.

Nařízení o úpadkovém řízení je založeno na principu „modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu“, podle něhož má rozhodnutí o zahájení hlavního řízení, vyjma vybraných právních oblastí, pro které je v Nařízení o úpadkovém řízení upřednostněn specifický režim, tj. například pro věcná práva či pro započtení,²⁴⁸ bez dalších formálních náležitostí stejné účinky ve všech ostatních členských státech EU jako podle práva členského státu EU, který hlavní řízení zahájil, dokud v těchto ostatních členských státech EU nedojde k zahájení řízení vedlejšího.²⁴⁹

²⁴⁸ BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In: *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 30.

²⁴⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 123.

2.7.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení a jeho význam pro přeshraniční insolvenční řízení

S ohledem na tento princip, tj. princip modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu, na němž je Nařízení o úpadkovém řízení založeno, je proto velmi významné v každém přeshraničním úpadkovém řízení správně určit mezinárodní příslušnost. V souladu s článkem 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení se mezinárodní příslušnost určuje tak, že jsou k zahájení hlavního řízení příslušné soudy toho členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (COMI). Pro případ, že by se jednalo o dlužníka – společnost nebo právnickou osobu, je zde současně obsažena vyvratitelná domněnka, že se tímto místem primárně rozumí jeho (statutární) sídlo, není-li prokázán opak. Soudy jiného členského státu EU než toho, v němž se nachází COMI, jsou pak za předpokladu, že se na jejich území nachází dlužníková provozovna, příslušné pouze k zahájení řízení vedlejšího, které má likvidační charakter a jehož účinky jsou omezené na majetek, který se na území tohoto státu nachází. Zahájením vedlejšího řízení proto správce podstaty v hlavním řízení ztrácí kontrolu nad tímto zahraničním majetkem dlužníka, v důsledku čehož může podle některých názorů odborné veřejnosti²⁵⁰ vedlejší řízení bránit restrukturalizaci dlužníka, respektive účinné správě jeho majetku.

Nemůže-li být z důvodů obsažených v právu členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, zahájeno hlavní řízení, nebo navrhuje-li zahájení úpadkového řízení věřitel, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě EU, na jehož území se sice COMI nenachází, ale nachází se zde dlužníková provozovna, anebo alespoň jinému věřiteli vznikla z činnosti předmětné provozovny pohledávka,²⁵¹ může být zahájeno tzv. místní řízení ve smyslu článku 3 odst. 4 Nařízení o úpadkovém řízení. Místní řízení je tedy vedlejším řízením s územně omezenými účinky, které může být za taxativně vyjmenovaných podmínek zahájeno před zahájením řízení hlavního.

S významem správného určování mezinárodní příslušnosti podle Nařízení o úpadkovém řízení dále souvisí i možnost vzniku konfliktu mezinárodní příslušnosti, a to nejčastěji pozitivního. Nejvíce vhodným řešením této situace se jeví zastavení jednoho ze zahájených úpadkových řízení, nebo alespoň změna jednoho z těchto hlavních řízení na řízení vedlejší,

²⁵⁰ Viz WOOD, Philip. R. *Principles of international insolvency*. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 934.

²⁵¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 122.

v důsledku čehož autorka souhlasí též s názorem,²⁵² že by se mělo v rámci prevence před konfliktem mezinárodní příslušnosti postupovat tak, že budou-li podány dva návrhy na zahájení (hlavního) úpadkového řízení ve více členských státech EU a jeden z těchto členských států EU bude přesvědčen, že se v něm COMI nenalézá, aby tento soud vyčkal na vydání rozhodnutí o zahájení²⁵³ hlavního řízení v zahraničí a následně rozhodnul o zahájení řízení sekundárního, budou-li pro tento postup splněny podmínky.

Význam správného určování mezinárodní příslušnosti v přeshraničním úpadkovém řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení spočívá především v ovlivnění charakteru zahájeného řízení. Na kritériích v Nařízení o úpadkovém řízení uvedených totiž záleží, zda se bude v konkrétním případě jednat o řízení hlavní spojené s univerzálním účinkem nebo o řízení vedlejší s územně omezenými účinky, respektive řízení sekundární nebo řízení místní, přičemž za hlavní výhodu sekundárního řízení bývá označována ochrana věřitelů, kteří vstoupili do vztahu s provozovnou dlužníka a spoléhali na majetek touto provozovnou spravovaný a na užití insolvenčních předpisů vnitrostátního původu, a za výhodu řízení místního možnost zahájit v Evropské unii alespoň nějaké úpadkové řízení, nelze-li ve státě umístění COMI dlužníka zahájit řízení hlavní.²⁵⁴

Přes hrozbu pozitivního konfliktu, která s principem modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu a s dělením úpadkového řízení na řízení hlavní a vedlejší souvisí, se autorce tato základní teze Nařízení o úpadkovém řízení jeví z důvodu ochrany věřitelů, kteří v různých státech nepožívají shodná přednostní práva, jako nezbytná a prospěšná, když k podpoře koncepce hlavního a vedlejšího řízení směřuje i skutečnost, že bylo v praxi za určitých okolností připuštěno, aby byl v souladu s insolvenčním právem vnitrostátního původu zahraničním věřitelům z titulu jejich účasti na řízení vyplacen přednostní podíl i ve vedlejším řízení, ačkoli užití této možnosti v hlavním řízení Nařízení o úpadkovém řízení výslovně nepřipouští.²⁵⁵

²⁵² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 154-158.

²⁵³ K tomu srov. NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 32.

²⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 763-769.

²⁵⁵ K tomu srov. rozsudek High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN); nebo rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch).

2.7.4 Závěry čtvrté podkapitoly s názvem – Základní vymezení termínu COMI v Nařízení o úpadkovém řízení

Základní vymezení termínu COMI je v normativním textu Nařízení o úpadkovém řízení primárně spojeno s vyvratitelnou domněnkou ve prospěch sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby. Pojmem „sídlo“ se zde rozumí sídlo statutární, to znamená sídlo, které je obsaženo v dokumentech, jimiž se právnická osoba zakládá a které se zapisuje do veřejného rejstříku. Podstata této domněnky spočívá v tom, že má-li dlužník zapsáno sídlo v jednom členském státě EU a místo jeho hlavních zájmů a většina jeho majetku se nachází v jiném členském státě EU, neměly by soudy státu, v němž je sídlo dlužníka umístěno, hlavní ani vedlejší řízení zahájit.²⁵⁶ Bude-li se však COMI dlužníka nacházet v některém z členských států EU, měly by naopak soudy některého z nich hlavní řízení zahájit, i kdyby bylo statutární sídlo dlužníka evidováno mimo Evropskou unii.²⁵⁷

Hlavním důvodem, proč byla v Nařízení o úpadkovém řízení konstrukce COMI spojena s vyvratitelnou domněnkou ve prospěch statutárního sídla dlužníka, bylo podle autorky především posílení právní jistoty věřitelů, že bude v případě úpadku dlužníka – společnosti nebo právnické osoby hlavní řízení zahájeno v zemi, kde je jeho sídlo předmětem evidence ve veřejném rejstříku. K vyvrácení předmětné domněnky by proto mělo dojít především tehdy, nebude-li dlužník v členském státě EU, v němž je jeho statutární sídlo evidováno, vykonávat žádné hospodářské aktivity, statutární sídlo nebude na nahlášené adrese možné nalézt, nebudou se zde vyskytovat žádní zaměstnanci, nebo se na jeho adresu nebude dařit doručovat.²⁵⁸ Vzhledem k tomu, že by měl již nyní vedle věřitelů prověřovat v souladu s bodem 41 rozsudku Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd. a s ohledem na zásadu vzájemné důvěry na základě předpisů vnitrostátního původu místo hlavních zájmů dlužníka i soud, který hodlá zahájit hlavní řízení,²⁵⁹ měla by být možnost nesprávného určení mezinárodní příslušnosti nebo vzniku pozitivních konfliktů v zásadě minimální,²⁶⁰ což však v praxi příliš neplatí.

²⁵⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 130-137.

²⁵⁷ Tento závěr vyplývá ze 14. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení a je podpořen například i rozhodnutím High Court of Justice ze dne 7. února 2003 ve věci BRAC Rent-A-Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128.

²⁵⁸ K tomu blíže BĚLOHLÁVEK, Alexander; PROFELDOVÁ, Tereza. Doručování v insolvenčním řízení v tuzemsku a v přeshraničním styku. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2017, 9(2), s. 33-36.

²⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 142.

²⁶⁰ K tomu srov. článek 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení.

Pro dlužníky – fyzické osoby Nařízení o úpadkovém řízení žádnou vyvratitelnou domněnku neobsahuje. Z povahy věci by se však mělo COMI dlužníka – fyzické osoby nejčastěji shodovat s umístěním jeho hlavního majetkového substrátu, což bude u osob samostatně výdělečně činných zpravidla hlavní místo jejich podnikání, respektive v souladu s terminologií tuzemského občanského zákoníku „sídlo“,²⁶¹ a u ostatních fyzických osob bydliště nebo obvyklý pobyt.²⁶²

2.7.5 Závěry páté podkapitoly s názvem – Zjišťování COMI z pohledu aplikační praxe Nařízení o úpadkovém řízení

Definici COMI v pravém smyslu Nařízení o úpadkovém řízení neobsahuje, přičemž důvod pro nepřijetí přesných kritérií pro určení místa hlavních zájmů dlužníka byl ryze politický,²⁶³ neboť ohledně jeho skutečného obsahu nepanovala obecná shoda. Blíže specifikováno je pouze ve 13. bodu preambule a článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení. Rozhodným okamžikem, ke kterému má být pak COMI dlužníka ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení zkoumáno, je podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, a to i kdyby dlužník své místo hlavních zájmů po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení přemístil do jiného členského státu EU, nebylo-li dosud o zahájení tohoto řízení rozhodnuto.²⁶⁴ Vedle nutnosti určit COMI ke správnému časovému okamžiku je při jeho určování nutné dbát i na další kritéria, kterými jsou privilegium statutárního sídla společnosti a zjistitelnost COMI třetími osobami. Vzhledem k tomu, že se však privilegium sídla v Nařízení o úpadkovém řízení váže pouze ke společnosti nebo právnické osobě, není-li prokázán opak, je COMI pro všechny druhy dlužníků podle autorky shodné a odpovídá místu, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy a v důsledku toho je zjistitelné třetími osobami,²⁶⁵ podaří-li se u společnosti nebo u právnické osoby domněnku ve prospěch jejich statutárního sídla vyvrátit.

Nahlížení na privilegium statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby obsažené v článku 3 odst. 1 větě druhé Nařízení o úpadkovém řízení se navíc podle autorky v průběhu času výrazně proměnilo, neboť je dnes s ohledem na aktuální judikaturu Soudního

²⁶¹ Viz ustanovení § 429 občanského zákoníku.

²⁶² Viz zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita.

²⁶³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 152.

²⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C-1/04.

²⁶⁵ K otázce zjistitelnosti COMI třetími osobami blíže též rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland ze dne 10. ledna 2012 ve věci Irish Bank Resolution Corporation Ltd. v. Quinn, sp. zn. [2012] NICH 1, bod 28.

dvora EU²⁶⁶ chápáno spíše podpůrně a převažuje zájem na zjišťování skutečného sídla dlužníka. K obdobnému závěru lze ostatně dospět i z textu nařízení o insolvenčním řízení, když se v jeho článku 3 odst. 1 větě třetí stanoví, že se v případě společnosti nebo právnické osoby za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje její sídlo, není-li prokázán opak, kdy je tato vyvratitelná domněnka vzápětí doplněna podmínkou, že platí pouze tehdy, jestliže předmětný dlužník (právnická osoba nebo společnost) nepřesunul své sídlo v období tří měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení do jiného členského státu EU. Podmíněnost vyvratitelné právní domněnky, kterou článek 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení obsahuje, je pak podle autorky nejen reakce na nutnost prevence před škodlivým přesunem dlužníkovra statutárního sídla do zahraničí bez současného přesunu jeho sídla skutečného (COMI), ale především též projev preference zahájení hlavního řízení v místě, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka.

Místo hlavních zájmů dlužníka neboli COMI je v bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení obsahově složeno ze dvou podmínek, které musí být splněny současně, a to z podmínky nejvyšší míry koncentrace správy dlužníkových zájmů v jednom místě a dále z podmínky zjistitelnosti²⁶⁷ tohoto konkrétního místa v důsledku jeho obecně známého umístění třetími osobami, kdy v nařízení o insolvenčním řízení je COMI již přímo v normativním textu vymezeno téměř identickým způsobem, a to v článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení. Přesto je však v rámci obou formulací podle názoru autorky třeba poukázat na drobnou formulační odchylku.

Zatímco v Nařízení o úpadkovém řízení jsou na sobě obě podmínky formulačně v podstatě závislé a dochází k jejich větvení, v nařízení o insolvenčním řízení jsou obě podmínky formulačně postaveny na roveň, přičemž autorka je s ohledem na upřednostnění jazykového výkladu u obou právních aktů Evropské unie přesvědčena, že je tato drobná úprava provázání obou podmínek nutných k určení COMI, podpořená přesunem specifikace termínu COMI do normativního textu nařízení o insolvenčním řízení, záměrná. Podle autorky se totiž jedná o výslovné zakotvení již dříve judikatorně vyslovených závěrů o nezbytnosti naplnění podmínky „zjistitelnosti COMI třetími osobami“ sloužící primárně ke zdůraznění rovnocennosti obou potřebných podmínek.

²⁶⁶ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

²⁶⁷ K tomu srov. rozsudek High Court of Justice ze dne 3. července 2009 ve věci Stanford International Bank Limited, sp. zn. [2009] EWHC (Ch) 1441. Citováno podle JACK, Ian; WEBB, Louise. *Where is the COMI?* Publications. Baker & McKenzie. [online] s. 3-4 [cit. 2016-02-09]. Dostupné zde: <http://www.bakermckenzie.com/RRGoverningDeterminingCOMIJul09/>.

Další charakteristikou COMI, obsaženou v článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení, je predikce speciálního obsahu tohoto pojmu pro vybrané subjekty, kdy zatímco v Nařízení o úpadkovém řízení jsou těmito subjekty jen společnosti a právnické osoby, v nařízení o insolvenčním řízení jsou jimi vedle společností a právnických osob i osoby samostatně výdělečně činné a ostatní fyzické osoby.

Podle autorky by proto soud měl v každém případě nejprve posoudit, zda může být předem stanovená domněnka pro určitého dlužníka vyvrácena či nikoli, a teprve zjistí-li, že vyvrácena být může, měl by provést další úkony směřující ke správnému zjištění obsahu COMI již podle kritéria obecného, tzn. že by měl ověřit, zda se v daném členském státě EU nachází místo, z něhož dlužník pravidelně spravuje své hlavní zájmy a které je současně zjištěitelné třetími osobami. Tímto postupem ovšem není podle autorky nikterak zpochybněn závěr o nutnosti preference skutečného umístění COMI dlužníka před jeho umístěním formálním. Vyvratitelné domněnky obsažené v Nařízení o úpadkovém řízení i v nařízení o insolvenčním řízení jsou totiž pouhým pomocným kritériem pro určování COMI, založeným na pravděpodobnosti a skutečnostech charakteristických pro jednotlivé kategorie dlužníků.

2.7.6 Závěry šesté podkapitoly s názvem – Vývoj doktrinálního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU

Konkrétní význam obsahové formulace COMI obsažené ve 13. bodu preambule a článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vyplývá i z judikatury Soudního dvora EU a některých přelomových rozhodnutí národních soudů členských států EU. Dvěma základními oblastmi, s nimiž se musela judikatura Soudního dvora EU opakovaně vypořádat, je jednak nejednoznačnost termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ a s tím související otázka, za jakých okolností lze vyvrátit domněnku ve prospěch statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, a dále pozitivní konflikty při určování mezinárodní příslušnosti.²⁶⁸

Zřejmě nejvýraznějším příkladem spadajícím do první skupiny případů souvisejících s určováním termínu COMI je rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd.²⁶⁹ a rozhodnutí ve věci

²⁶⁸ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1023 - 1024.

²⁶⁹ Obdobný postoj k významu termínu „sídlo“ jako ve věci Eurofood IFSC Ltd., byl vyjádřen již v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. března 1999 ve věci Centros Ltd., sp. zn. C-212/97; v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 5. listopadu 2002 ve věci Überseering BV, sp. zn. C-208/00; či v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Inspire Art Ltd., sp. zn. C-167/01. Viz NABET, Paola. *La coordination*

Interedil Srl, v likvidaci, kdy zatímco v prve uvedeném případě kladl Soudní dvůr EU důraz na jakési „formální předurčení“ místa hlavních zájmů dlužníka do jeho sídla, vyzdvihl podle autorky ve druhém případě sídlo faktické nad sídlo formální (statutární).²⁷⁰ Obdobného významu pro oblast určování mezinárodní příslušnosti je ale i rozhodnutí ve věci Enron Directo SA, Daisytek-ISA Limited, MG Rover nebo Hettlage, neboť zde bylo na národní úrovni započato s preferencí COMI dlužníka – společnosti nebo právnické osoby ve smyslu jeho reálného sídla na základě konceptu tzv. *head office functions*²⁷¹ nebo *headquarter functions*, tj. v orientačním překladu „test řídicích pravomocí“, jehož obdoba se v kontinentální právní oblasti začala nazývat tzv. *business activity test*,²⁷² podle něhož je COMI dlužníka shodné s místem, z něhož jsou uskutečňovány běžné provozní činnosti, neboť by se mělo jednat o kritérium zjistitelné třetími osobami.²⁷³

Ačkoli se Soudní dvůr EU zřejmě dosud ani k jednomu z těchto pomocných testů preferovaných v judikatuře soudů členských států EU ve své rozhodovací praxi výslovně nepřiklonil,²⁷⁴ učinil tak podle autorky nepřímo formou odkazu na faktory, které jsou pro tyto testy rozhodující. V rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, totiž Soudní dvůr EU uvedl, že je třeba při určení „místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužící společnosti,“ upřednostnit „místo její ústřední správy, které může být zjištěno pomocí objektivních a pro třetí osoby zjistitelných skutečností,“ kdy současně v bodu 47 až 53 tohoto rozhodnutí blíže specifikoval, která kritéria²⁷⁵ jsou pro určení COMI dlužníka relevantní, a tezi ohledně existence těchto faktorů uzavírá tím, že je třeba všechna tato kritéria posuzovat v celkovém kontextu a s ohledem na okolnosti každého případu.

Ve druhé stěžejní oblasti případů, které doktrinální chápání COMI výrazně ovlivnily, směřující k možnostem vzniku tzv. pozitivních konfliktů mezinárodní příslušnosti, lze obdobně jako výše i zde odkázat primárně na rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci

des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 25.

²⁷⁰ Podstata tohoto závěru čerpána z osobního rozhovoru s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohávkem, dr.h.c. [březen 2016].

²⁷¹ K tomu blíže též MORAVEC, Tomáš. Nařízení o úpadku 1346/2000 – koncernová insolvence. *Cofola 2011. Sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2011. [online] s. 4 [cit. 2017-03-09]. Dostupné zde: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotvorba/Moravec_Tomas_6346.pdf

²⁷² HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 231-232.

²⁷³ K bližší specifikaci konkrétních faktorů srov. například též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. dubna 2016, sp. zn. 4 VSPH 305/2016-A-64.

²⁷⁴ Viz HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 231.

²⁷⁵ K tomu srov. RICHTER, Tomáš. Soudní dvůr EU: K mezinárodní soudní příslušnosti v insolvenčním řízení. K pojmu středisko hlavních zájmů dlužníka. K pojmu provozovna (Interedil). *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, 4(3), 91-96.

Eurofood IFSC Ltd.,²⁷⁶ a dále z vnitrostátní judikatury členských států EU především na rozhodnutí ve věci Daisytek-ISA Limited, kdy snaha předcházet těmto nežádoucím situacím je v textu nařízení o insolvenčním řízení podle autorky koncentrována do článku 4 a 5.²⁷⁷

²⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 33 a 36.

²⁷⁷ Postoj Rady (EU) č. 7/2015 v prvním čtení za účelem přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady o insolvenčním řízení – přepracované znění (2015/C 141/02). Dostupný zde: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007(02))

3. Revize Nařízení o úpadkovém řízení a její přínos pro přeshraniční insolvenční řízení ve vztahu k jeho obecným principům a vymezení COMI

3.1 Důvody revize Nařízení o úpadkovém řízení

V souladu s ustanovením článku 46 Nařízení o úpadkovém řízení zahrnuje Evropská komise revizi tohoto dokumentu do svého pracovního programu na rok 2012 s odůvodněním, že ačkoli se má obecně za to, že Nařízení o úpadkovém řízení v rámci Evropské unie usnadňuje přeshraniční úpadkové řízení, z průběžného hodnocení jeho aplikace vyplývá, že vyvolává řadu problémů a nedostatečně odráží současné priority Evropské unie a vnitrostátní praxi v oblasti úpadkového práva (zejména pokud jde o prosazování záchrany podniků).²⁷⁸

V průvodním dokumentu Evropské komise zpracovanému k plánované revizi pak byly klíčové problémy z aplikační praxe rozděleny do dvou skupin, a to na problémy související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a na problémy související s jeho prováděním, tj. s jeho interpretací a aplikací.

3.1.1 Problémy související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení

Do první skupiny problémů byla zařazena výtky spočívající v tom, že se Nařízení o úpadkovém řízení nevztahuje na vnitrostátní úpadková řízení, jejichž cílem je záchrana dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, dále v tom, že se nevztahuje ani na všechny způsoby řešení úpadku fyzických osob, které se v členských státech EU vyskytují, a na závěr v tom, že se Nařízení o úpadkovém řízení nedostatečně vypořádalo s úpadkem skupin společností.

Prvním problémem první podskupiny prvního velkého celku vymezených nedostatků Nařízení o úpadkovém řízení je to, že se vymezení kolektivního úpadkového řízení v článku 1 a 2 písm. a) Nařízení o úpadkovém řízení nevztahuje na vnitrostátní postupy, které slouží k restrukturalizaci dlužníka – společnosti nebo právnické osoby v tzv. předúpadkovém řízení, a na hybridní řízení, i když byla tato řízení právě z důvodu vyšší šance úspěšné restrukturalizace v nedávné době zavedena ve většině členských států EU. Problém je podle

²⁷⁸ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0417 final) – souhrn posouzení dopadů, 1. a 2. část. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0417>

Evropské komise spojen především s nemožností uznávat účinky těchto řízení, díky nimž by došlo například k přerušení vykonávacího řízení přímo ohrožující úspěch restrukturalizace, což měly některé členské státy EU neoprávněně vyřešit tím způsobem, že předmětná řízení uvedly v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení, ačkoli potřebná kritéria nesplňovala.²⁷⁹

Do druhé podskupiny prvního velkého celku vymezených nedostatků pak spadají i komplikace vyvolané absencí jednotných ustanovení nutných pro sjednocení přístupu ke způsobu řešení úpadku fyzických osob – podnikatelů i nepodnikatelů. Zatímco některé členské státy EU specifický způsob řešení úpadku těchto osob vůbec neupravují, další jej upravují zvlášť pro osoby samostatně výdělečně činné a zvlášť pro spotřebitele, anebo třeba zvlášť pouze pro spotřebitele a úpadek osob samostatně výdělečně činných je zde řešen shodným způsobem jako u společností a právnických osob.²⁸⁰

Do třetí a poslední podskupiny prvního velkého celku vymezených nedostatků Nařízení o úpadkovém řízení spadá absence úpravy úpadku skupin společností. Nařízení o úpadkovém řízení totiž možnost vést společné řízení pro skupinu společností nijak neupravuje a úpadek dlužníka je u každého jednotlivého člena skupiny třeba řešit zvlášť. Nařízení o úpadkovém řízení navíc nepočítá ani s povinnou koordinací paralelně vedených úpadkových řízení ohledně mateřské společnosti a dceřiných společností, čímž se podle Evropské komise snižují vyhlídky na úspěšné provedení restrukturalizace, a tím i celková hodnota aktiv takové skupiny.²⁸¹

3.1.2 Problémy související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení

Do druhé skupiny problémů, tj. těch, co souvisejí s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení, pak byla na prvním místě zařazena absence definice termínu COMI, včetně navazujících problémů souvisejících s určováním mezinárodní příslušnosti pro zahájení úpadkového řízení a škodlivým forum shoppingem, a dále nedostatečná úprava vztahu mezi hlavním a vedlejším řízením či obtíže související s nedostatečným zveřejňováním rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení a přihlašování pohledávek.

Do první podskupiny vymezených nedostatků druhého velkého celku Nařízení o úpadkovém řízení byla Evropskou komisí zařazena především absence definice termínu

²⁷⁹ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.2.1. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

²⁸⁰ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.2.2. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

²⁸¹ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.2.3. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

COMI a na to navazující problémy. Nařízení o úpadkovém řízení přesnou definici, co se rozumí termínem COMI, neobsahuje. Je zde upravena pouze vyvratitelná domněnka, že se jím v případě společnosti nebo právnické osoby rozumí její sídlo, a v preambuli Nařízení o úpadkovém řízení je obsažen jen jeho obecný nástin.²⁸² Díky COMI by mělo být podle Evropské komise vždy zaručeno, že bude hlavní řízení zahájeno v jurisdikci, ke které má dlužník skutečný vztah. Podle provedeného průzkumu se pak měli někteří respondenti vyjádřit v tom smyslu, že bylo sice judikaturou Soudního dvora EU dosaženo jednotnějšího používání tohoto výrazu, ale že i přesto zůstal příliš vágním a nejasným, což výrazně snižuje možnost předvídat výsledek určení mezinárodní příslušnosti soudů některého z členských států EU v případě úpadku dlužníka, nebo dokonce dochází k vydávání protichůdných rozhodnutí zapojených soudů, přičemž povinný přezkum určení této příslušnosti, nebo možnost věřitelů se k němu vyjádřit, je upraven jen v některých úpravách členských států EU vnitrostátního původu. Souběžné zahájení přeshraničního insolvenčního řízení je navíc spojeno s rizikem pozitivního konfliktu mezinárodní příslušnosti a usnadňuje vznik škodlivého forum shoppingu,²⁸³ kdy dlužník na úkor věřitelů využívá příznivějšího režimu insolvenčního řízení v jiné jurisdikci, aniž by své skutečné místo hlavních zájmů přemístil.²⁸⁴

²⁸² Provázanost ustanovení článku 3 odst. 1 a bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení je typickým příkladem toho, jak je možné samotnou preambuli jakéhokoli evropského nařízení ovlivnit výklad jeho jednotlivých ustanovení. Zatímco v ustanovení článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení je upravena pouze vyvratitelná právní domněnka ve prospěch sídla společnosti nebo právnické osoby, v bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení je blíže specifikován samotný termín „místo hlavních zájmů dlužníka“ a formulací „místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, by mělo odpovídat...“, tj. v originálním jazyce (cit.): *the 'centre of main interests' should correspond to the place...*, je zde současně podle autorky zdůrazněno, že by měla být domněnka ve prospěch sídla společnosti nebo právnické osoby za určitých okolností vyvrácena. V jistém ohledu je proto 13. bod preambule Nařízení o úpadkovém řízení snad ještě významnější než obsah jeho článku 3, neboť skutečnost, že jsou hlavní zájmy dlužníka fakticky umístěny v členském státě EU, v němž se nenachází dlužníkovo statutární sídlo, je pro určení COMI bezvýznamná, není-li věřiteli objektivně možné tuto skutečnost zjistit. Viz KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 996.

²⁸³ Pozn. Ne všechna přemístění místa hlavních zájmů dlužníka jsou škodlivá. Důvodem může být snaha získat lepší tržní podmínky, pracovní příležitosti, podrobit se podmínkám mírnějšího daňového režimu nebo úpravě vztahující se k obchodním korporacím, což je v souladu s projevem legitimního výkonu svobody usazování. K tomu srov. rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. března 1999 ve věci Centros Ltd., sp. zn. C-212/97, nebo rozhodnutí High Court of Justice ze dne 21. prosince 2012 ve věci Brian and Mary Patricia O'Donnell v. Bank of Ireland, sp. zn. T20121 EWHC 3749 (Ch), dostupné zde: https://archive.org/stream/549499-bod-judgement/549499-bod-judgement_djvu.txt. K charakteru „škodlivého forum shoppingu“ blíže též BORK, Reinhard; MANGANO, Renato. *European Cross-border Insolvency Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2016, marg. 3.39, s. 93. K projevům škodlivého forum shoppingu blíže též rozsudek High Court of Justice ze dne 30. listopadu 2011 ve věci Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA, sp. zn. [2011] EWHC 3176 (Ch), dostupné zde: <http://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2011/3176.html&qquery=Hella>. Citováno podle WINDSOR, Jo; SIDLE, Paul. *Moving COMI: Guidance from the Wind Hellas judgment*. 2009. [online] s. 3 [cit. 2016-10-27]. Dostupné zde: <http://www.linklaters.com/pdfs/Insights/WindHellas2.pdf>

²⁸⁴ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.4.1. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

K revizi ustanovení článku 3 a s ním spojeného 13. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení proto došlo zejména v důsledku jejich široké formulace a s tím související obtížnosti správně vyložit, co se formulací „místo hlavních zájmů dlužníka“ vlastně rozumí, když lze podle autorky za současného stavu za jedinou nezpochybnitelnou skutečnost považovat to, že se Nařízení o úpadkovém řízení užije jen v případech, bude-li se místo hlavních zájmů dlužníka nacházet v některém z členských států EU.²⁸⁵

Dalším z hlavních motivačních faktorů vedoucích k úpravě článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení spadajících do této podskupiny je i škodlivý forum shopping, na nějž je poukazováno ve 4. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení. K tomuto jevu dochází tehdy, využije-li dlužník příznivější úpravu insolvenčního práva jiného členského státu EU,²⁸⁶ aniž by své COMI skutečně přemístil,²⁸⁷ neboť se v důsledku toho stávají pohledávky jeho věřitelů v podstatě nevymahatelné. Zatímco poměrně pochybný bude přesun statutárního sídla dlužníka v poměrně krátké době před podáním návrhu na zahájení úpadkového řízení,²⁸⁸ důvěryhodným přesunem bude zpravidla přesun nepřilíš majetného dlužníka, který je možné učinit téměř ze dne na den, aniž by tím byl kdokoli ekonomicky poškozen.²⁸⁹

²⁸⁵ Viz KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 380-381.

²⁸⁶ Pozn. Mezi četností forum shoppingu a velikostí rozdílů mezi úpravami insolvenčního práva vnitrostátního původu jednotlivých členských států EU existuje podle autorky přímá úměra. Jako důkaz pravdivosti tohoto tvrzení lze poukázat na často zmiňovanou problematiku tzv. úpadkové turistiky, kdy bývá hlavním cílem dlužníků (zejména spotřebitelů) pro zahájení hlavního řízení Spojené království a Francie (konkr. Alsasko). Viz průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0417 final) – souhrn posouzení dopadů, dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0417>; nebo také HOFFMANN, Thomas. Consumer insolvency tourism and the EIR-stuck between convergence needs and the Stockholm action plan? In: *The reform of international insolvency rules at European and national level. Papers from the INSOL Europe Academic forum*. Milan law school: Academic forum INSOL Europe, 2011, s. 199.

²⁸⁷ Z výzkumů směřujících k revizi Nařízení o úpadkovém řízení vyplynulo, že sporů ohledně určování COMI ubývá (například v roce 2012 se jednalo o cca 40 - 50 % případů). Viz průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0417 final) – souhrn posouzení dopadů. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0417>. V tomto dokumentu je dále uvedeno, že dosavadní statistiky (tzn. provedené do roku 2012) ze Spojeného království uvádějí, že by mohlo být přemístění COMI považováno za nekalé dokonce v méně než 100 případech ročně. Dle názoru autorky však mohou statistická data v tomto směru vykazovat i poměrně značnou odchylku, neboť současně nevyčísľují pravděpodobnost, v kolika případech zůstal forum shopping neodhalen, a to tím spíše, když jednoznačná specifikace této negativní praxe až do vydání nařízení o insolvenčním řízení v podstatě neexistovala. K tomu srov. také rozhodnutí ve věci Deutsche Nickel a Schefenacker, kde k vyvrácení domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka britskými soudy přes veškeré pochybnosti nedošlo. BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In: *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 34.

²⁸⁸ K tomu srov. například rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 23. března 2000 ve věci Diamantis, sp. zn. C-373/97, kde jsou podpůrně uvedeny základní znaky škodlivého forum shoppingu. Blíže též: NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 81.

²⁸⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 149.

Důvody, které dlužníka nebo jeho věřitele k forum shoppingu v přeshraničním insolvenčním řízení vedou, mohou být různé. V obecné rovině je lze dělit na důvody osobní a na důvody věcné. Osobním důvodem je například zájem věřitele zahájit proti jeho dlužníkovi řízení v co nejkratším možném termínu a za co nejvýhodnějších podmínek. V případě dlužníka – společnosti nebo právnické osoby může být osobním důvodem k tomuto postupu zájem na sanačním způsobu řešení své platební neschopnosti. Věcným důvodem je pak již samotná možnost vyhledat si nejvhodnější právní řád, jemuž bude přeshraniční insolvenční řízení podléhat.²⁹⁰ K forum shoppingu však může docházet i tehdy, snaží-li se dlužník uměle vykonstruovat místo svého hlavního ekonomického zájmu na území státu, který se nachází mimo teritoriální působnost Nařízení o úpadkovém řízení.²⁹¹

Druhá podskupina problémů druhé kategorie výtek, která směřovala vůči Nařízení o úpadkovém řízení, upozorňovala na nedostatečnou úpravu vztahu mezi hlavním a vedlejším řízením. Ačkoli je za účelem zajištění koordinace řízení zahájených v několika členských státech EU v Nařízení o úpadkovém řízení pro správce podstaty zakotvena informační povinnost a povinnost spolupráce,²⁹² k zabezpečení účinné koordinace přeshraničních insolvenčních řízení to podle Evropské komise nestačí. Tato povinnost by měla podle ní dopadat i na soudy, a to jak vůči správcům podstat, tak i mezi nimi navzájem, neboť může nedostatečná spolupráce a koordinace vést ke snížení efektivity přeshraničního insolvenčního řízení, k prodloužení jeho délky a ke zvýšení nákladů. Další výtky této kategorie se pak vztahovala i k likvidačnímu charakteru vedlejšího řízení, který je podle Evropské komise v rozporu s preferencí restrukturalizace dlužníka s provozovny ve více členských státech EU, neboť současně dochází ke snížení celkové hodnoty dlužníkova majetku a k hromadnému rušení pracovních míst.²⁹³

Do třetí podskupiny pak byly zařazeny především obtíže související s nezveřejňováním rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení. Zveřejňování těchto rozhodnutí totiž není podle Nařízení o úpadkovém řízení povinné, s čímž je nutně spojeno riziko, že se soudy

²⁹⁰ FINCH, Vanessa. Corporate rescue processes: the search for quality and the capacity to resolve. *Journal of Business Law*, 2010, č. 6, s. 508.

²⁹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 132–134.

²⁹² Viz článek 31 Nařízení o úpadkovém řízení.

²⁹³ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.4.2. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

členských států EU nebo všichni dlužníci věřitelé o zahájení přeshraničního insolvenčního řízení v zahraničí včas nedozví.²⁹⁴

3.2 Prvotní revizní záměry

Ze shora uvedených důvodů bylo Nařízení o úpadkovém řízení Evropskou komisí po zhruba deseti letech od svého vstupu v platnost vyhodnoceno jako nedostatečně upravující řadu zásadních otázek, které s přeshraničním insolvenčním řízením souvisí, a tudíž jako nevyhovující a vyžadující revizi. Stěžejním podkladem pro zahájení revizních prací se stala především konzultace dotčených problematických oblastí s odborníky v jednotlivých členských státech EU, která byla Evropskou komisí zahájena dne 29. března 2012, při níž se k problematice vyjádřilo celkem 134 respondentů. V následných revizních pracích však Evropská komise využila také výsledky studie vypracované konsorciem univerzit v Heidelbergu a ve Vídni, výsledky studie obsahující empirická data zaměřená na dopady jednotlivých navržených variant revize, ale též výsledky poskytnuté expertní skupinou sestavenou přímo Evropskou komisí.²⁹⁵ Díky této rozsáhlé analytické činnosti byl dne 12. prosince 2012 zveřejněn návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení,²⁹⁶ který vychází nejen z předchozí cílené diskuse, ale též z mnohaletého výzkumu zaměřeného na aplikaci tohoto nařízení.²⁹⁷

Návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení reaguje především na potřebu rozšířit jeho použití také na ta vnitrostátní řízení, v rámci nichž je umožněno provést před rozhodnutím o úpadku restrukturalizaci dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, tj. předúpadková řízení, nebo na ta řízení, v rámci nichž zůstane zachováno vedení dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, tj. hybridní řízení. Návrh však reaguje i na opakovaně zmiňovanou problematiku související s určováním mezinárodní příslušnosti podle COMI,

²⁹⁴ Průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final), část 3.4.3. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0416>

²⁹⁵ Viz například návrh na úpravu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení obsažený zde: GALEN, Robert et al. *Revision of the European Insolvency Regulation. Proposal by INSOL Europe*. Nottingham: INSOL Europe, 2012, s. 38.

²⁹⁶ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 2-4. Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012PC0744>

²⁹⁷ Například zástupci České republiky se v rámci jednání Rady Evropské unie k důvodům a cílům revize Nařízení o úpadkovém řízení vyjádřili v tom smyslu, že navrhované změny v zásadě vítají a snahu Evropské komise modernizovat insolvenční právo podporují, neboť podle nich návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení představuje odpovídající reakci na praktické zkušenosti členských států EU z aplikační praxe, a věří, že by mohly tyto změny vést k posílení principů „evropského úpadkového práva“ a snížení rizika „insolvenčního turismu“. Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (výbor pro záležitosti občanského práva) ze dne 14. - 15. února 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

včetně problematiky tzv. forum shoppingu, ale též na podstatu a hlavní smysl vedlejších řízení nebo na potřebu podpory komunikace a kooperace²⁹⁸ v přeshraničních insolvenčních řízeních založenou na všeobecném posílení informovanosti o přeshraničním insolvenčním řízení ve všech členských státech EU.²⁹⁹ V neposlední řadě návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení reaguje i na potřebu regulace problematiky úpadku nadnárodních skupin,³⁰⁰ protože se velký počet přeshraničních insolvenčních řízení týká právě jich, kdy absence speciální úpravy pro tyto případy podle Evropské komise fakticky vylučuje, aby byla u dlužníka – skupiny společností provedena úspěšná restrukturalizace.³⁰¹

Návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení proto konkrétně rozšiřuje oblast působnosti tohoto nařízení tak, aby definice přeshraničního insolvenčního řízení nově zahrnovala i hybridní a předúpadková řízení, řízení o oddlužení a jiná úpadková řízení fyzických osob, dále vyjasňuje pravidla pro určování mezinárodní příslušnosti, podporuje možnost soudu nezahájit vedlejší řízení, pokud by ho nebylo třeba z důvodu ochrany zájmů místních věřitelů, klade důraz na zrušení požadavku, aby bylo vedlejší řízení řízením likvidačním, a rozšířením požadavku spolupráce na zapojené soudy podporuje spolupráci mezi hlavním a vedlejším řízením.

Návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení však po členských státech EU požaduje rovněž povinné zveřejňování příslušných soudních rozhodnutí vydaných v přeshraničním insolvenčním řízení ve spojení veřejně přístupné elektronické databázi a zavedení standardních formulářů pro přihlašování pohledávek. Na oblast skupinové insolvence pak návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení reaguje tak, že zavádí koordinaci úpadkových řízení proti různým členům stejné skupiny společností tím, že správcům podstaty a zapojeným soudům v různých hlavních řízeních stanoví povinnost navzájem spolupracovat a komunikovat, kdy správcům podstaty zapojeným do těchto řízení současně poskytuje

²⁹⁸ Pozn. Problém spočívá v tom, že neexistuje komplexní propojení insolvenčních rejstříků všech členských států EU, které by zobrazovalo informace o všech insolvenčních řízeních, ačkoli je včasná informace o zahájení přeshraničního insolvenčního řízení pro soudy členských států EU (stejně jako pro věřitele) poměrně zásadní. Viz návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 8-9.

²⁹⁹ PŘECECHŤELOVÁ, Tereza. *Revize Nařízení o úpadkovém řízení aneb evropská insolvence po patnácti letech v novém kabátě – 1. část*. [online] 2014 [cit. 2015-07-11]. Dostupný zde: <http://www.epravo.cz/top/clanky/revize-narizeni-o-upadkovem-rizeni-aneb-evropska-insolvence-po-patnacti-letech-v-novem-kabate-1-cast-96042.html>

³⁰⁰ Úpadkem nadnárodních skupin se zabýval například také The American Law Institute, který vymezil řadu základních principů, na nichž by mělo být insolvenční řízení těchto dlužníků založeno, viz MEVORACH, Irit. *Is the Future Bright for Enterprise Groups in Insolvency? An Analysis of UNCITRAL'S New Recommendations*. In: OMAR, Paul. *International Insolvency Law. Reforms and Challenges*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013, s. 363.

³⁰¹ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 3.

procesní nástroje, kterými mohou žádat o přerušení jiného řízení nebo pro jednotlivé členy skupiny navrhovat záchranný plán, čímž ve svém souhrnu plynule navazuje na obě výše uvedené základní problematické oblasti, kvůli nimž bylo k revizi Nařízení o úpadkovém řízení přistoupeno, tj. oblast související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a oblast související s jeho prováděním.³⁰²

3.2.1 Změny v oblasti související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení

V návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení dochází k rozšíření působnosti tohoto nařízení i na ta řízení, ve kterých jsou majetek a záležitosti dlužníka pod kontrolou či dohledem soudu, aniž by zde byl jmenován správce podstaty, tj. hybridní řízení, na širší spektrum insolvenčních řízení proti fyzickým osobám, ale i na předúpadková řízení. Stávající mechanismus spočívající v taxativním výčtu všech vnitrostátních úpadkových řízení, na která se má revidované Nařízení o úpadkovém řízení vztahovat, zde však zůstává zachován.³⁰³ Změny příloh ale měla podle návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení nově činit v přenesené pravomoci Evropská komise, která by ověřovala, zda oznámené vnitrostátní úpadkové řízení splňuje podmínky obsažené v článku 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.³⁰⁴

V návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení je dále obsažen specifický právní rámec pro řešení úpadku členů skupiny společností³⁰⁵ při současném zachování individuálního přístupu k těmto členům, což je ústřední východisko Nařízení o úpadkovém řízení. V návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení je totiž pro správce podstaty a zapojené soudy zakotvena povinnost navzájem spolupracovat a komunikovat v podobném rozsahu jako v případě řízení hlavního a vedlejšího, tzn. že by si například správci podstaty měli pravidelně vyměňovat relevantní informace o řízeních zahájených proti kterémukoli členu stejné skupiny,³⁰⁶ že by měli spolupracovat při přípravě restrukturalizačního plánu³⁰⁷ apod. Správcům podstaty navíc návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení přiznává právo

³⁰² Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 5.

³⁰³ Viz článek 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení. Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 5-6.

³⁰⁴ Tj. článek 45 odst. 2 a 45a návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³⁰⁵ Pozn. „Skupinou společností“ se podle článku 2 písm. i) návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení rozumí „skupina společností sestávající z mateřské společnosti a dceřiných společností“, tzn. v originálním jazyce (cit.): *a number of companies consisting of parent and subsidiary companies*.

³⁰⁶ Tj. konkrétně článek 42a odst. 2 písm. a) návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³⁰⁷ Tj. konkrétně článek 42a odst. 2 písm. b) návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

být slyšen v řízeních týkajících se ostatních členů skupiny nebo možnost požadovat přerušení těchto řízení.³⁰⁸

3.2.2 Změny v oblasti související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení

Z hlediska formulace základních výzkumných otázek této práce se autorce jeví jako nejvíce podstatná změna, která se v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení objevuje, v určování mezinárodní příslušnosti a v zakotvení povinného přezkumu jeho výsledku.

Článek 3 odst. 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení je shodně jako v Nařízení o úpadkovém řízení koncipován nejprve tak, že jsou příslušné k zahájení hlavního řízení soudy toho členského státu EU, na jehož území se nachází místo hlavních zájmů dlužníka. Následně je přímo v tomto ustanovení specifikováno, že se pojmem „místo hlavních zájmů dlužníka“ rozumí „místo, ze kterého dlužník pravidelně spravuje své zájmy a které je zjištěné třetími osobami,“³⁰⁹ čímž dochází k přesunutí bližšího popisu COMI ze 13. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení do článku 3 odst. 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení, respektive následně i do článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení.

Další změnou, ke které v tomto ustanovení obsaženém v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení dochází, je rozšíření škály vyvratitelných právních domněnek, které se k termínu COMI vážou. Vedle domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka (společnosti nebo právnické osoby) se již zde objevuje též možnost propojení COMI dlužníka s místem jeho hlavního podnikání nebo s místem jeho obvyklého pobytu.³¹⁰

Pro zvýšení pravděpodobnosti, že bude COMI v přeshraničním insolvenčním řízení správně určeno, je podle autorky v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení zakotvena

³⁰⁸ Viz kapitola IVa návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení, konkrétně článek 42d odst. 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³⁰⁹ Pozn. Dílčí část vymezení COMI obsažená v článku 3 odst. 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení zní v originálním jazyce takto (cit.): *The centre of main interests shall be the place where the debtor conducts the administration of his interests on a regular basis and which is ascertainable by third parties.* Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), s. 21.

³¹⁰ Článek 3 odst. 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení zní v originálním jazyce takto (cit.): *The courts of the Member State within the territory of which the centre of a debtor's main interests is situated shall have jurisdiction to open insolvency proceedings ("main proceedings"). The centre of main interests shall be the place where the debtor conducts the administration of his interests on a regular basis and which is ascertainable by third parties. In the case of a company or legal person, the place of the registered office shall be presumed to be the centre of its main interests in the absence of proof to the contrary. In the case of an individual exercising an independent business or professional activity, the centre of main interests shall be that individual's principal place of business; in the case of any other individual, the centre of main interests shall be the place of the individual's habitual residence.* Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), s. 21.

též povinnost soudu nebo správce podstaty příslušnost ve smyslu článku 3 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení přezkoumat a právo věřitelů a dalších osob, které se přeshraničního insolvenčního řízení účastní, s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě EU než je stát, který toto řízení zahájil, na soudní přezkum příslušnosti ve smyslu článku 3 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení,³¹¹ tzn. právo napadnout rozhodnutí o zahájení (hlavního) řízení.

Na základě dosavadní judikatury Soudního dvora EU³¹² pak bylo do návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení promítnuto i poslední pravidlo, které se určování mezinárodní příslušnosti bezprostředně dotýká, tj. pravidlo pro určování příslušnosti ohledně žalob, které s přeshraničním insolvenčním řízením souvisejí. Podle návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo podle článku 3 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení zahájeno přeshraniční insolvenční řízení, příslušné i k projednávání žalob, které z tohoto řízení přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí, tzn. že je mezi nimi natolik úzká vazba, že je jejich společné projednání a rozhodnutí vhodné k tomu, aby se zabránilo vydávání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.³¹³

S ohledem na výše uvedené je proto zřejmé, že návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení v otázce určování mezinárodní příslušnosti setrvává na konceptu COMI, což odůvodňuje³¹⁴ zájem na zahajování přeshraničního insolvenčního řízení vždy pouze tou jurisdikcí, s níž je dlužník fakticky propojen, čímž by mělo rovněž docházet k posílení prevence před škodlivým forum shoppingem.³¹⁵ V rámci precizace termínu COMI je zde současně provedeno jeho obsahové rozšíření o domněnku ve prospěch místa hlavního podnikání dlužníka – osoby samostatně výdělečně činné a místa obvyklého pobytu dlužníka – fyzické osoby ve všech ostatních případech.

³¹¹ Tj. článek 3b návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení. Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), s. 22.

³¹² Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.

³¹³ Tj. článek 3a návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení. Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), s. 22.

³¹⁴ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 6-7.

³¹⁵ Pozn. Při následných diskusích ohledně výsledné formulace škodlivého forum shoppingu nepanovala shoda ohledně vymezení „věřitelů, které má toto jednání poškodit“. Zatímco zástupce Spojeného království prosazoval ponechat jejich označení v podobě „the general body of creditors“, zástupce Francie upozorňoval na problematičnost překladu této formulace do ostatních jazyků. Předmětná formulace obsažená v bodu 4 preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení byla do české verze přeložena sice jednoduše, ale poněkud nepřesně jako „věřitelé“. Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 8. července 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

K vyvrácení domněnky ve prospěch sídla dlužníka mělo na základě judikatury Soudního dvora EU³¹⁶ v souladu s navrhovaným zněním bodu 13a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení postačovat, kdyby se ústřední správa tohoto dlužníka nacházela v jiném členském státě EU než jeho statutární sídlo a z komplexního hodnocení všech relevantních faktorů zjistitelných pro třetí osoby by vyplývalo, že se v tomto jiném členském státě EU současně nachází i jeho skutečné středisko správy, kontroly a řízení jeho zájmů.³¹⁷

Vedle výše uvedeného jsou v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení dále obsaženy i změny, které měly vést ke zlepšení účinnosti správy dlužníkovra majetku. Soud, u kterého by byl podán návrh na zahájení vedlejšího řízení, by měl totiž možnost zahájení řízení odmítnout nebo rozhodnutí o něm odložit, pokud by vyhodnotil, že není vedlejší řízení v daném případě pro ochranu zájmů místních věřitelů nezbytné, nebo pokud by správce podstaty v hlavním řízení místním věřitelům slíbil, že s nimi bude v hlavním řízení zacházeno, jako kdyby k zahájení vedlejšího řízení došlo, a že práva, která by v takovém případě měli, jim budou při rozdělování majetku v zásadě zachována.³¹⁸

Soud, u kterého by byl podán návrh na zahájení vedlejšího řízení, by byl podle návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení navíc povinen před tím, než by o tomto návrhu rozhodnul, umožnit správci podstaty v hlavním řízení, aby se k tomuto návrhu vyjádřil, což by mu posloužilo k získání uceleného přehledu o tom, zda v daném případě možnost restrukturalizace dlužníka existuje. Vedle toho zde byl upraven i postup v podobě práva správce podstaty v hlavním řízení rozhodnutí o zahájení vedlejšího řízení napadnout, kdyby

³¹⁶ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA, sp. zn. C-396/09.

³¹⁷ Bod 13a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení zní v originálním jazyce takto (cit.): *The „centre of main interests“ of a company or other legal person should be presumed to be at the place of its registered office. It should be possible to rebut this presumption if the company's central administration is located in another Member State than its registered office and a comprehensive assessment of all the relevant factors establishes, in a manner that is ascertainable by third parties, that the company's actual centre of management and supervision and of the management of its interests is located in that other Member State. By contrast, it should not be possible to rebut the presumption where the bodies responsible for the management and supervision of a company are in the same place as its registered office and the management decisions are taken there in a manner ascertainable by third parties.* Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), s. 16.

³¹⁸ K tomu srov. rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch), citováno podle WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: <https://www.iiglobal.org/sites/default/files/5-060818Wessels.pdf>; dále rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN), citováno podle PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007, s. 152; a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2015 ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA and others v. Cosme Rogeau, a dále ve věci Cosme Rogeau v. Alan Robert Bloom, Alan Michael Hudson, Stephen John Harris, Christopher John Wilkinson Hill, sp. zn. C 649/13; a na závěr znění článku 36 nařízení o insolvenčním řízení.

soud tuto povinnost porušil.³¹⁹ Podle návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení by měly navíc soudy povinnost spolupracovat a komunikovat, a to nejen mezi sebou, ale i se správci podstat.³²⁰

V zájmu předcházení konfliktu mezinárodní příslušnosti, ale i v zájmu zefektivnění přeshraničního insolvenčního řízení a posílení principu právní jistoty věřitelů, byla v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení obsažena též povinnost zveřejňovat vybrané informace o úpadkovém řízení v bezplatně přístupném elektronickém rejstříku, přičemž jediná výjimka z povinnosti zveřejnění by se vztahovala na úpadkové řízení dlužníka – spotřebitele. Již návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení proto upravuje povinnost vytvořit propojený systém vnitrostátních insolvenčních rejstříků, které by byly přístupné prostřednictvím portálu evropské justice, tj. e-justice.³²¹

3.3 Nařízení o insolvenčním řízení

Z porovnání prvotních revizních záměrů s konečným zněním nařízení o insolvenčním řízení vyplývají drobné odchylky, kterým bude v této kapitole věnována pozornost. Předně je nutno poznamenat, že nejvýraznější změnou je skutečnost, že bylo nakonec místo pouhé revize stávajícího Nařízení o úpadkovém řízení upřednostněno jeho zrušení a vydání nového právního aktu – nařízení o insolvenčním řízení, který jej plně nahrazuje. Tento postup je odůvodněn hned v 1. bodu preambule nařízení o insolvenčním řízení, podle něhož došlo k přepracování Nařízení o úpadkovém řízení v zájmu srozumitelnosti a přehlednosti, kdy samotná forma a obsah nařízení o insolvenčním řízení jsou vzápětí vysvětleny tím způsobem, že se z důvodů značných odlišností v oblasti hmotného práva nejví jako účelné zavádět a prosazovat shodné insolvenční řízení s obecnou působností v celé Evropské unii.³²²

3.3.1 Změny v oblasti související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení

3.3.1.1 Širší a zřetelnější vymezení působnosti nařízení o insolvenčním řízení

Působnost je v nařízení o insolvenčním řízení vymezena na obdobném základu jako v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení, neboť se nařízení o insolvenčním řízení vztahuje i na ta řízení, která upravují restrukturalizaci dlužníka ve fázi před rozhodnutím

³¹⁹ Tj. článek 29a odst. 1 a 4 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³²⁰ Tj. článek 31, 31a a 31b návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³²¹ K tomu blíže viz bod 21a, 29 a 29a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení a článek 20a až 20d, 21 a 22 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení.

³²² Tj. bod 22 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

o úpadku, tzn. na předúpadková řízení, na řízení, která dlužníkovi ponechávají plnou nebo částečnou kontrolu nad jeho majetkem a záležitostmi, tzn. na řízení hybridní, ale též na všechny formy řízení o úpadku dlužníka – fyzické osoby, tzn. na řízení o oddlužení nebo na řízení o úpravě dluhu spotřebitelů a osob samostatně výdělečně činných, kdy posledně uvedený druh řízení je v nařízení o insolvenčním řízení pomocí příkladu navíc blíže specifikován, když je zde uvedeno, že by se mělo jednat například o řízení směřující ke snížení částky, kterou je dlužník povinen uhradit, nebo o řízení směřující k prodloužení lhůty k plnění.³²³

Pro odstranění pochybností o tom, zda konkrétní řízení pod oblast působnosti nařízení o insolvenčním řízení spadá, je v nařízení o insolvenčním řízení zachována teze obecného vyjádření charakteru těchto řízení a jejich taxativního výčtu v příloze A, která je jeho nedílnou součástí, kdy oproti Nařízení o úpadkovém řízení již nařízení o insolvenčním řízení obsahuje pouze dvě přílohy, a to zmíněnou přílohu A a přílohu B, v níž jsou nyní místo řízení likvidačního charakteru vymezení insolvenční správci. Do působnosti nařízení o insolvenčním řízení však nově spadají i řízení předběžná, která insolvenčnímu řízení, v němž je dlužník zcela nebo zčásti zbaven dispozičních oprávnění ke svému majetku a v němž je jmenován insolvenční správce, nebo insolvenčnímu řízení, jehož charakteristickým znakem je kontrola či dohled soudu nad majetkem a záležitostmi dlužníka, předchází.³²⁴

Definice, co konkrétně se pod pojmem „úpadkové“, respektive „kolektivní“ řízení rozumí, je v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení odlišná. Zatímco návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení se při definování toho, co se rozumí „úpadkovým řízením“, omezil na prostý odkaz na taxativní výčet obsažený ve své příloze A, je (vedle obdobným způsobem definovaného pojmu „insolvenční řízení“ v článku 2 bodu 4 nařízení o insolvenčním řízení) „kolektivní řízení“ v nařízení o insolvenčním řízení vymezeno tak, že se jedná o řízení, které „zahrnuje všechny dlužníkovy věřitele anebo alespoň jejich významnou část a nedotýká se pohledávek těch věřitelů, kteří nejsou jeho účastníky,“ v důsledku čehož lze podle autorky toto dílčí pravidlo bezpochyby považovat za rovnocennou součást ostatních pravidel vymezujících působnost nařízení o insolvenčním řízení.

³²³ Viz bod 9a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení a bod 10 a 15 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

³²⁴ Viz článek 1 návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení a článek 1 nařízení o insolvenčním řízení.

3.3.1.2 Zvláštní režim nařízení o insolvenčním řízení pro skupinovou insolvenční

Další změnou spadající pod oblast související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, kterou nařízení o insolvenčním řízení obsahuje, je úprava problematiky skupinové insolvence,³²⁵ která byla předmětem rozsáhlých diskusí již při tvorbě Nařízení o úpadkovém řízení.³²⁶ K jejímu zapracování do Nařízení o úpadkovém řízení nakonec s odůvodněním, že je tento institut upraven pouze v některých členských státech EU,³²⁷ pro které by byla skupinová insolvence přirozená a žádoucí, nedošlo,³²⁸ jeho konečná podoba ji nepřipouští a ohledně mateřské společnosti a jejích dceřiných společností tak může být paralelně vedeno několik hlavních řízení,³²⁹ což může v praxi způsobovat komplikace, a to tím spíše, když většina členských států EU společnosti koncernu chápe jako samostatné jednotky (tzn. že se na každou společnost koncernu hledí jako na samostatný subjekt, ohledně jehož úpadku je třeba i zvlášť určit mezinárodní příslušnost), zatímco některé státy (typicky země „common law“)³³⁰ se zpravidla přes výše uvedené snaží pod režim Nařízení o úpadkovém řízení podřadit i vztahy v rámci koncernových uskupení.³³¹

³²⁵ Zřejmě nejznámějším případem koncernové insolvence, v níž se diskutovala otázka potřeby společného řízení pro všechny členy skupiny, je úpadek skupiny Parmalat, tj. rozsudek Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd.

³²⁶ Stejně jako byla vysoce politickým tématem otázka přesnějšího vymezení pojmu místa hlavních zájmů dlužníka při tvorbě koncepce Nařízení o úpadkovém řízení, byla jím i otázka, zda se bude v případě úpadku členů skupiny společností jednat o insolvenční řízení jednotlivých právnických osob této skupiny, nebo o společné řízení pro všechny členy skupiny. Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 151.

³²⁷ Zastáncem úpravy koncernové insolvence bylo na evropské úrovni při tvorbě Nařízení o úpadkovém řízení především Spojené království a Francie. K tomu blíže BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 60. V následných revizních pracích se o zapracování skupinové insolvence do nařízení o insolvenčním řízení zřejmě nejvíce zasloužila Spolková republika Německo, neboť speciálně tato země a pak například i Portugalsko ve svých předpisech vnitrostátního původu režim úpadku skupin společností upravuje. DOTEVALL, Rolf. *EU Insolvency Regulation and Multiregulatory Combines*. Scandinavian Studies In Law, 1999-2015. [online] Kapitola 3, s. 66. [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/57-3.pdf>. Ohledně postoje Spolkové republiky Německo k potřebě pamatovat v nařízení o insolvenčním řízení na úpravu skupinové insolvence formou koordinace insolvenčních řízení (nikoli formou jejich sjednocení, které by mohlo podle názoru tohoto členského státu EU některé věřitele poškodit) blíže též zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 11. října 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

³²⁸ Pozn. K zapracování koncernové insolvence do Nařízení o úpadkovém řízení nedošlo zejména z důvodu rozdílných názorů na právní osobnost dceřiných společností, neboť Nařízení o úpadkovém řízení ponechává definování osoby dlužníka na vnitrostátních právních úpravách členských států EU. Nařízení o úpadkovém řízení je proto místo výslovné úpravy koncernové insolvence založeno na možnosti vést vedlejší řízení a tím i chránit místní věřitele. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 763-769.

³²⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 60.

³³⁰ K tomu srov. rozhodnutí High Court of Justice ze dne 20. května 2003 ve věci Crisscross Telecommunications, citováno podle WOOD, Philip. R. *Principles of international insolvency*. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 905; ale i rozhodnutí Amtsgericht München ze dne 4. května 2004 ve věci Hettlage AG & Co KG, Innsbruck, sp. zn. 1501 IE 1276/04 (výroky rozhodnutí dostupné zde: <https://www.zip-online.de/heft->

- **Obecně**

Nařízení o insolvenčním řízení upravuje insolvenční řízení proti členům skupiny společností ve svém článku 2 bodu 13 a v kapitole páté, tj. článek 56 až 77.³³² Tato problematika je však dotčena i v několika bodech preambule nařízení o insolvenčním řízení (konkrétně v bodu 6 a 49 až 62). Předmětem této dílčí podkapitoly je proto i analýza toho, zda se v důsledku této úpravy týkající se insolvenčního řízení proti členům skupiny společností na současném přístupu k jejich úpadku něco změní,³³³ případně zda byla využita některá z dlouhodobě diskutovaných tezí (ohledně možné změny v přístupu ke skupinové insolvenční).³³⁴

V bodu 6 preambule nařízení o insolvenčním řízení je vedle nutnosti upravit rozhodné právo pro přeshraniční insolvenční řízení a mezinárodní příslušnost pro jeho zahájení, stejně jako pro zahájení insolvenčních řízení, která z něho přímo vyplývají a úzce s ním souvisejí, avizována nezbytnost upravit i uznávání a výkon rozhodnutí v těchto řízeních vydaných a pravidla pro koordinaci řízení týkajících se stejného dlužníka nebo několika členů skupiny společností.

20-2004/zip-2004-962-hauptinsolvenzeroeffnung-auch-fuer-auslaendische-konzern-toechter-bei-operativem-geschaef-am-konzernsitz/); nebo usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. května 2011, sp. zn. MSPH 79 INS 6021/2011-A-24, dostupné zde: http://www.rmsystem.cz/docs/clanky/ECM_usneseni_o_upadkupdf.pdf.

³³¹ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140; nebo například rozhodnutí Court of Appeal ze dne 26. ledna 2015 ve věci Northsea Base Investment Limited & ors, sp. zn. [2015] EWHC 121 (Ch); rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 18. března 1981 ve věci Blanckaert & Willems PVBA v. Luise Trost., sp. zn. 139/80; nebo rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. prosince 1987 ve věci SAR Schotte GmbH v. Parfums Rothschild SARL, sp. zn. 218/86. KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 381.

³³² Pozn. Podle článku 2 bodu 13 nařízení o insolvenčním řízení se „skupinou společností“ rozumí mateřský podnik a všechny jeho dceřiné podniky. Koncern je naproti tomu v § 79 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., specifikován takto: *Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern*. S ohledem na jiný způsob vymezení koncernu (prostřednictvím vztahu ovládnutí) v tuzemské právní úpravě je pro popis problematiky této podkapitoly v textu častěji upřednostněn termín „skupina společností“ obsažený v nařízení o insolvenčním řízení.

³³³ Pozn. Podle Nařízení o úpadkovém řízení musí být pro každého jednotlivého člena skupiny zahájeno samostatné řízení a tato řízení jsou na sobě zcela nezávislá. Podle důvodové zprávy k návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení však neexistence specifických ustanovení pro úpadek skupiny často snižuje vyhlídky na úspěšnou restrukturalizaci skupiny jako celku a může vést k rozpadu skupiny na její stavební prvky. Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 4.

³³⁴ Tj. určení jednoho COMI pro všechny členy skupiny nebo procesní konsolidace spočívající v propojení zahájených řízení u jediného soudu, který se prohlásí za mezinárodně příslušný pro všechny členy skupiny. K tomu blíže například zpráva pracovní skupiny UNCITRAL pro insolvenční právo z 31. zasedání (Víděň, 11. až 15. prosince 2006), dostupná zde: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V07/800/89/PDF/V0780089.pdf?OpenElement>; nebo též BORK, Reinhard; MANGANO, Renato. *European Cross-border Insolvency Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2016, marg. 8.26, s. 283. Předmětem diskuse však bývá i konsolidace aktiv a pasiv všech zúčastněných společností, viz například PETER, Henry. *Insolvency in a Group of Companies, Substantive and Procedural Consolidation: when and how?* [online] [cit. 2017-02-18]. Dostupné zde: <http://www.peterlegal.com/p/pdf/peter/insolvency-in-a-group-of-companies.pdf>

O několik bodů níže³³⁵ preambule nařízení o insolvenčním řízení předvídá, že by měli mít insolvenční správci a soudy v rámci naplnění zásady spolupráce možnost uzavírat dohody a protokoly³³⁶ za účelem jejího usnadnění, dojde-li k souběhu insolvenčních řízení v různých členských státech EU, která jsou vedena proti témuž dlužníkovi nebo členům téže skupiny společností, budou-li zároveň slučitelné s pravidly platnými pro každé z daných řízení.

Tyto dohody a protokoly mohou mít různou formu (písemnou nebo ústní) i obsah (obecný nebo specifický³³⁷) a mohou být uzavírány různými stranami. Obdobným způsobem mohou soudy v přeshraničním insolvenčním řízení postupovat i ohledně jmenování insolvenčních správců, tzn. že může být na základě dohody pro několik insolvenčních řízení proti témuž dlužníkovi nebo různým členům skupiny společností jmenován jediný insolvenční správce, bude-li to v souladu s pravidly platnými pro každé z těchto řízení, včetně pravidel ohledně kvalifikace insolvenčního správce.³³⁸ Snaha výslovně upravit přeshraniční insolvenční řízení pro skupiny společností zřejmě nejvýrazněji vyplývá z bodu 51 preambule nařízení o insolvenčním řízení, kdy je v následujících bodech preambule (tzn. v bodech 52 až 62) současně popsáno, jak tohoto stavu docílit.³³⁹

- **Spolupráce a komunikace**

Hlavním obsahem právní úpravy přeshraničního insolvenčního řízení proti členům skupiny společností je v nařízení o insolvenčním řízení jednak výslovné zakotvení spolupráce a komunikace v těchto řízeních, ale i jejich případná koordinace.³⁴⁰

Smyslem spolupráce a komunikace³⁴¹, které nesmí vybočit z rámce příslušných pravidel a vést ke střetu zájmů, je především účelné vedení řízení, která se týkají dvou nebo i více

³³⁵ Bod 49 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

³³⁶ Do přijetí nařízení o insolvenčním řízení bylo možné v případě úpadku skupiny společností uzavírat v rámci spolupráce protokoly pouze na základě jiných mezinárodních dokumentů, například podle příručky UNCITRAL pro insolvenční právo – části třetí: Sanace skupiny společností v platební neschopnosti, z níž bylo ostatně při přípravě předmětných ustanovení nařízení o insolvenčním řízení, která se vážou ke spolupráci v rámci úpadku skupiny společností, čerpáno. MADAUS, Stephan. *Insolvency proceedings for corporate groups under the new Insolvency Regulation*. International Insolvency Law Review, 2015. [online] s. 2 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2648850>

³³⁷ Pozn. Specifickými dohodami, jejichž účinnost lze podmínit schválením soudu, může být vytvářen rámec zásad upravujících souběh insolvenčních řízení.

³³⁸ Bod 50 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

³³⁹ Pozn. Soudy a insolvenční správci by měli spolupracovat bez ohledu na to, zda se jedná o hlavní a vedlejší řízení ohledně téhož dlužníka, nebo o několik řízení týkajících se společností patřících do téže skupiny, a to za plného respektování společného zájmu věřitelů a zachování možnosti soudu zahájit v jediné jurisdikci insolvenční řízení proti několika společnostem náležejícím do téže skupiny, mají-li zde COMI. Viz bod 52 a 53 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

³⁴⁰ Každý členský stát EU si může vedle těchto obecných ustanovení upravit vnitrostátní pravidla týkající se spolupráce, komunikace a koordinace insolvenčních řízení proti členům skupiny společností, bude-li působnost těchto pravidel omezena na vnitrostátní pravomoc a nebudou-li mít dopad na účinnost pravidel upravených v nařízení o insolvenčním řízení. Viz bod 61 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

členů skupiny společností.³⁴² Konkrétní forma spolupráce může mít v zásadě tři podoby, a to podobu spolupráce mezi insolvenčními správci, mezi soudy anebo mezi insolvenčními správci a soudy. Vzhledem k tomu, že není z normativního textu nařízení o insolvenčním řízení zřejmé upřednostnění jedné z těchto podob, lze podle autorky předpokládat, že by měly být rovnocenné a v ideálním případě naplňovány kumulativně, přičemž způsob, jakým se má v těchto specifických řízeních týkajících se koncernů projevat, zde není stanoven buď vůbec, nebo jen obecně.

Pro první z možných podob spolupráce, tj. spolupráce mezi insolvenčními správci, není v nařízení o insolvenčním řízení konkrétní forma stanovena. Typicky by však měla mít podobu dohod (ústních i písemných o různém obsahu, který by se týkal koordinace přípravy restrukturalizačního plánu, pravidelné výměny informací důležitých pro řízení apod.) a protokolů. S ohledem na bezformálnost si však lze podle autorky představit i prostou telefonickou či elektronickou komunikaci nebo pravidelné kontroly zahraničního insolvenčního řízení (ohledně některého z členů téže skupiny) v insolvenčním rejstříku.

Vedle výměny informací z jednotlivých řízení týkajících se členů téže skupiny by měli insolvenční správci především zvažovat, zda přichází v úvahu i koordinace jejich záležitostí, či v případě, že se jim bude jevit platební neschopnost dlužníka jako řešitelná prostřednictvím realizace schváleného restrukturalizačního plánu, příprava restrukturalizace. Společná správa záležitostí členů skupiny a společná restrukturalizace může příslušet i jen jednomu insolvenčnímu správci jmenovanému v některém z dotčených řízení, budou-li mu k tomu ostatními insolvenčními správci dodatečně uděleny pravomoci.³⁴³

Podobným způsobem mohou spolupracovat i soudy, u nichž je vedeno insolvenční řízení ohledně dlužníka náležejícího ke koncernu, nebo byl u nich alespoň podán návrh na zahájení takového řízení, a to buď přímo, nebo i prostřednictvím nezávislé osoby či subjektu. Charakteristickým projevem této komunikace, realizované typicky formou elektronické komunikace nebo písemně v listinné podobě, bude přímá výměna informací při současném respektování procesních práv účastníků jednotlivých řízení a zachovávání důvěrnosti předaných informací. Obsahově by se měla tato forma spolupráce nejčastěji týkat koordinace

³⁴¹ Pozn. S pojmem „komunikace“ se v příslušných ustanoveních nařízení o insolvenčním řízení nakládá spíše jako se součástí termínu „spolupráce“, tzn. že se považuje za její nutný prvek a prostředek.

³⁴² Článek 56 až 58 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁴³ Článek 56 nařízení o insolvenčním řízení.

při jmenování insolvenčních správců, koordinace správy majetku a záležitostí členů skupiny (včetně dohledu nad touto správou) a koordinace průběhu jednání.³⁴⁴

S ohledem na úzkou vazbu výkonu funkce insolvenčního správce na výkon pravomoci jednotlivých soudů je v nařízení o insolvenčním řízení obsažena i poslední možnost kooperace – spolupráce mezi zúčastněnými soudy a jmenovanými insolvenčními správci spočívající v předávání informací o insolvenčním řízení proti jinému členu skupiny nebo v poskytování jiné pomoci v insolvenčních řízeních, v nichž byli insolvenční správci jmenováni.³⁴⁵

Vedle výslovného zakotvení povinnosti „vhodné spolupráce“ insolvenčních správců jmenovaných v insolvenčních řízeních týkajících se jednotlivých členů koncernu jsou v nařízení o insolvenčním řízení pro oblast skupinové insolvence obecně upraveny i pravomoci těchto insolvenčních správců, které jim náleží bez ohledu na rozsah a intenzitu spolupráce. Je-li to vhodné pro usnadnění účelného vedení insolvenčního řízení, má insolvenční správce především právo být v insolvenčním řízení ohledně jiného člena téže skupiny slyšen, za určitých podmínek³⁴⁶ zde navrhopat odklad jakýchkoli opatření, která se vážou ke zpeněžování majetku, nebo podat návrh na zahájení koordinačního řízení proti skupině ve smyslu článku 61 nařízení o insolvenčním řízení.

- **Koordinace jednotlivých řízení**

Dalším možným způsobem, jak provázat insolvenční řízení vedená ohledně jednotlivých členů skupiny společností, je koordinace těchto řízení,³⁴⁷ která je podle autorky poněkud nesystematicky rozdělená na první pododdíl týkající se postupu při koordinaci a druhý pododdíl upravující obecná ustanovení tohoto specifického institutu.

Návrh na zahájení koordinačního řízení proti skupině společností nebo zkráceně jen „koordinační návrh“³⁴⁸ může být podán kterýmkoli insolvenčním správcem³⁴⁹

³⁴⁴ Článek 57 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁴⁵ Článek 58 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁴⁶ Viz článek 60 odst. 1 písm. b) nařízení o insolvenčním řízení. Dojde-li kumulativně ke splnění celkem čtyř požadavků, soud opatření týkající se zpeněžení majetku v daném řízení v celém rozsahu nebo zčásti odloží. Jednou z podmínek je to, že předmětné řízení ohledně jiného člena skupiny společností, ale i řízení, v němž byl kompetentní insolvenční správce jmenován, nepodléhá koordinaci ve smyslu druhého oddílu páté kapitoly nařízení o insolvenčním řízení, což potvrzuje nezávislost obou forem možného propojení insolvenčních řízení proti skupině společností.

³⁴⁷ Viz druhý oddíl páté kapitoly nařízení o insolvenčním řízení.

³⁴⁸ Pozn. Tento návrh musí být podán v souladu s podmínkami stanovenými rozhodným právem pro řízení, v němž byl insolvenční správce jmenován.

³⁴⁹ K tomu srov. také bod 56 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

jmenovaným v řízení proti členu skupiny.³⁵⁰ K tomuto návrhu musí být přiložen návrh osoby, která by se měla stát koordinátorem (včetně její odborné kvalifikace apod.), nástin možného způsobu koordinace, seznam insolvenčních správců a soudů zapojených do insolvenčních řízení proti členům dotčené skupiny a nástin odhadovaných nákladů (včetně odhadu části nákladů, která bude připadat na každého člena skupiny). V případě, že by byl koordináční návrh podán u soudů různých členských států EU, uplatní se obecné pravidlo priority, že je soud, u něhož byl návrh podán později, povinen prohlásit se ve prospěch soudu, u něhož byl návrh podán jako první, za nepřislušný.³⁵¹ Příslušnost soudu pro vedení koordináčního řízení může být založena i dohodou, kterou uzavřou alespoň dvě třetiny všech insolvenčních správců, kteří byli jmenováni v insolvenčních řízeních proti členům téže skupiny. Koordináční návrh by se pak podal přímo u dohodnutého soudu.

Rozhodnutí o tom, zda je zahájení koordináčního řízení vhodné z důvodu usnadnění účelného vedení insolvenčních řízení týkajících se různých členů skupiny, je však ponecháno čistě na úvaze soudu, u něhož byl koordináční návrh podán. Mezi rozhodující kritéria by mělo patřit to, zda nedojde v důsledku zahájení koordináčního řízení ke znevýhodnění některých věřitelů, a to, zda splňuje navržený koordinátor stanovené požadavky.³⁵² V případě, že by soud shledal, že zahájení koordináčního řízení vhodné je, oznámil by (doporučeným dopisem s doručenkou) podání koordináčního návrhu (spolu s informací o tom, kdo byl navržen jako koordinátor) insolvenčním správcům jmenovaným v jednotlivých insolvenčních řízeních proti členům téže skupiny a současně by jim poskytnul příležitost se v této věci vyjádřit.³⁵³

Do třiceti dnů od obdržení tohoto oznámení by pak každému z těchto insolvenčních správců příslušelo právo podat proti zahrnutí insolvenčního řízení do koordináčního řízení nebo proti navržené osobě koordinátora námitky,³⁵⁴ jejichž důsledky by se lišily podle toho, proti čemu by směřovaly. Zatímco první druh námitek je spojen s nezahrnutím insolvenčního řízení do koordináčního řízení, spočívá důsledek podání druhých námitek pouze v možnosti soudu upustit od jmenování navrženého koordinátora a vyzvat insolvenčního správce k podání nového návrhu. Po uplynutí lhůty pro podávání námitek by pak mohl soud, který shledal, že jsou všechny potřebné podmínky splněny, rozhodnout o zahájení koordináčního řízení, v němž by současně rozhodl o jmenování koordinátora, provedl nástin koordinace

³⁵⁰ Článek 61 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁵¹ Článek 62 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁵² Tj. článek 71 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁵³ Článek 63 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁵⁴ Článek 64 nařízení o insolvenčním řízení.

a odhad nákladů, včetně velikosti podílů,³⁵⁵ kterými by se na nich jednotliví členové skupiny podíleli. Toto rozhodnutí by pak soud oznámil nejen jmenovanému koordinátorovi, ale i všem zúčastněným insolvenčním správcům.

V případě, že by bylo proti některému z členů skupiny zahájeno insolvenční řízení až poté, co by soud koordinační řízení zahájil, nebo byla-li by na základě oznámení o zahájení tohoto řízení vznesena námitka proti zahrnutí insolvenčního řízení do koordinačního řízení, mohl by kterýkoli insolvenční správce požádat i o dodatečné zahrnutí insolvenčního řízení, v němž byl jmenován, do tohoto řízení. Koordinátor by však mohl takové žádosti vyhovět až po konzultaci požadovaného kroku s ostatními zúčastněnými insolvenčními správci, nebylo-li by rozšíření koordinačního řízení o další insolvenční řízení v rozporu s fází, ve které by se toto řízení již nacházelo, a nedošlo-li by k porušení účelného vedení řízení a znevýhodnění věřitelů kteréhokoli člena skupiny. Bez ohledu na tyto požadavky by mohl koordinátor žádosti vyhovět i tehdy, kdyby s tím všichni zúčastnění insolvenční správci v souladu s jejich vnitrostátním právem souhlasili.

- **Shrnutí**

Nařízení o insolvenčním řízení proto těmito principy umožňuje spolupráci a koordinaci insolvenčních řízení proti různým členům stejné skupiny společností,³⁵⁶ kdy je již podle důvodové zprávy k návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení největší předností zvoleného řešení to, že se za současného zachování individuálního přístupu, který je ústředním východiskem Nařízení o úpadkovém řízení, vytváří specifický právní rámec pro postup v případě úpadku členů skupiny společností, v důsledku čehož by nemělo dojít ani k narušení stávající praxe u vysoce integrovaných skupin společností spočívající ve stanovení COMI všech členů skupiny v témže místě a zahájení řízení pouze v jedné jurisdikci.³⁵⁷

Úprava skupinové (koncernové) insolvence obsažená v nařízení o insolvenčním řízení proto není založená ani na procesní konsolidaci,³⁵⁸ ani na konsolidaci aktiv a pasiv

³⁵⁵ Podíl na nákladech koordinačního řízení, který jsou jednotliví členové skupiny povinni uhradit, určuje koordinátor, případně soud. Viz článek 77 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁵⁶ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 5.

³⁵⁷ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 9.

³⁵⁸ Pozn. Procesní konsolidace byla jednou z variant řešení úpadku skupiny společností při tvorbě nařízení o insolvenčním řízení. Spočívala by v zavedení jediného soudu příslušného pro všechna hlavní řízení, což by vedlo k tomu, že by byl pro všechny členy skupiny jmenován jeden insolvenční správce a insolvenční řízení by se pro všechny členy skupiny konsolidovalo u jediného soudu v místě COMI mateřské společnosti.

a ani na určení jednoho COMI pro všechny členy skupiny, kteří se ocitnou v úpadku, a možné teze, které jsou již řadu let diskutovány, proto zůstaly podle autorky v zásadě i nyní nenaplněny. Na podporu tohoto závěru lze ostatně odkázat i na článek 72 odst. 3 nařízení o insolvenčním řízení, podle něhož je vyloučeno, aby plán koordinace skupiny zahrnoval doporučení týkající se sloučení majetkových podstat nebo jednotlivých řízení, nebo na článek 59 nařízení o insolvenčním řízení, podle kterého se náklady na spolupráci a komunikaci považují za náklady jednotlivých řízení.

Na druhou stranu je nutné poukázat na skutečnost, že se řešení obsažené v nařízení o insolvenčním řízení všech tří tezí do jisté míry dotýká, když je možné, aby bylo COMI každého z členů skupiny určeno ve stejné jurisdikci, nebo se prostřednictvím koordinačního plánu připouští, aby koordinátor činil opatření směřující k obnovení hospodářské výkonnosti a finančního ozdravení v celém koncernu, anebo za určitých podmínek navrhoval přerušování řízení zahájeného proti kterémukoli členu skupiny, a to až na dobu šesti měsíců.

Z těchto důvodů je podle autorky právní úprava skupinové insolvence v nařízení o insolvenčním řízení nová, specifická a v zásadě ji nelze připodobnit³⁵⁹ k žádnému řešení, které bylo dosud pro koncernovou insolvenční ve větším měřítku přijato a aplikováno. Přes svoji jedinečnost se však podle názoru autorky o převratné řešení nejedná, neboť může být spolupráce, komunikace³⁶⁰ a v zásadě i dobrovolná³⁶¹ koordinace jednotlivých

Tato možnost však byla pro významnější dopad na vnitrostátní systémy a nutnost provést před její akceptací hloubkovou srovnávací analýzu vnitrostátních právních předpisů v oblasti úpadku zamítnuta. Viz průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0417 final) – souhrn posouzení dopadů, dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012SC0417>.

³⁵⁹ K tomu srov. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. Part three: Treatment of enterprise groups in insolvency. Dostupná zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part3-ebook-E.pdf>. Tento dokument však není obecně závazný a má pouze doporučující charakter.

³⁶⁰ Obecná potřeba spolupráce a komunikace mezi správci podstat a soudy nepřímo vyplývá například z článků 31, 33, 36 a 37 Nařízení o úpadkovém řízení. K tomu srov. rozhodnutí ve věci Maxwell, kde byla již v polovině 90. let ke spolupráci a koordinaci řízení týkajícího se skupiny společností využita forma protokolu, tj. rozhodnutí U.S. District Court for the Southern District of New York ze dne 12. září 1995, sp. zn. 186 B.R. 807 (S.D.N.Y. 1995), dostupné zde: <http://law.justia.com/cases/federal/district-courts/BR/186/807/1552038/>. Citováno podle WESTBROOK, Lawrence J. *The Lessons of Maxwell Communication*. Fordham Law Review, 1996. [online] s. 2535 [cit. 2017-03-1]. Dostupné zde: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3277&context=flr>. K otázce spolupráce, komunikace a koordinace formou protokolů blíže též WESSELS, Bob. *EU Insolvency Regulation and its Impact on European Business*. CESifo DICE Report 1/2006. [online] s. 21 [cit. 2016-02-21]. Dostupné zde: https://www.academia.edu/8034067/EU_insolvency_regulation_and_its_impact_on_European_business

³⁶¹ K tomu srov. například článek 60 odst. 1 písm. c) nařízení o insolvenčním řízení nebo článek 70 odst. 2 nařízení o insolvenčním řízení, podle něhož se mohou zúčastnění insolvenční správci (uznají-li to za vhodné) od plánu koordinace a doporučení koordinátora kdykoli odchýlit, když své rozhodnutí náležitě zdůvodní a informují o této skutečnosti osoby a subjekty, vůči nimž mají podle vnitrostátního práva informační povinnost, a koordinátora.

insolvenčních řízení v obecné rovině aplikována již podle Nařízení o úpadkovém řízení.³⁶² Vybrané body preambule nařízení o insolvenčním řízení a především jeho kapitola pátá se tudíž autorce jeví spíše jako projev kompromisu učiněného v rámci vyjednávacího procesu o tom, jaké hlavní teze a jakým způsobem v nařízení o insolvenčním řízení upravit a jaké už nikoli.

3.3.2 Změny v oblasti související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení

Další stěžejní oblastí přeshraničního insolvenčního řízení, která vydáním nařízení o insolvenčním řízení doznala výrazných změn, je oblast související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení, tzn. konkrétně vymezení termínu COMI a na to navazující určování mezinárodní příslušnosti pro zahájení insolvenčního řízení a možnost převodu majetku nebo soudního řízení z jednoho členského státu EU do druhého za účelem získání výhodnějšího sudiště, vztah mezi hlavním a vedlejším řízením, charakter vedlejšího řízení a zveřejňování rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení.

Konkrétně se tyto změny promítají zejména do formulace bodu 5, 12, 23 až 48 a 75 a 76 preambule nařízení o insolvenčním řízení a do článku 3³⁶³ až 6, 24 až 27, 36, 42 a 43 nařízení o insolvenčním řízení.

3.3.2.1 Změna vymezení termínu COMI a určování mezinárodní příslušnosti, prevence před škodlivým forum shoppingem

Ve vztahu k určování mezinárodní příslušnosti je asi největší úpravou vymezení doby, po kterou by měl soud zpětně zkoumat, zda byl k zahájení insolvenčního řízení příslušný,

³⁶² Pozn. Výjimkou je například článek 76 nařízení o insolvenčním řízení reagující na rozšíření působnosti nařízení o insolvenčním řízení na co nejširší spektrum možností restrukturalizace dlužníka, když se jím upravuje, aby se ustanovení páté kapitoly týkající se insolvenčního správce přiměřeně použila i na dlužníka s dispozičními oprávněními, což je obsahově nové a dříve nepoužívané pravidlo.

³⁶³ Článek 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení zní v originálním jazyce takto (cit.): *The courts of the Member State within the territory of which the centre of the debtor's main interests is situated shall have jurisdiction to open insolvency proceedings ('main insolvency proceedings'). The centre of main interests shall be the place where the debtor conducts the administration of its interests on a regular basis and which is ascertainable by third parties. In the case of a company or legal person, the place of the registered office shall be presumed to be the centre of its main interests in the absence of proof to the contrary. That presumption shall only apply if the registered office has not been moved to another Member State within the 3-month period prior to the request for the opening of insolvency proceedings. In the case of an individual exercising an independent business or professional activity, the centre of main interests shall be presumed to be that individual's principal place of business in the absence of proof to the contrary. That presumption shall only apply if the individual's principal place of business has not been moved to another Member State within the 3-month period prior to the request for the opening of insolvency proceedings. In the case of any other individual, the centre of main interests shall be presumed to be the place of the individual's habitual residence in the absence of proof to the contrary. This presumption shall only apply if the habitual residence has not been moved to another Member State within the 6-month period prior to the request for the opening of insolvency proceedings.*

respektive skutečnost, zda se dlužník v době tří nebo šesti měsíců před zahájením insolvenčního řízení nepřemístil z jednoho členského státu EU do jiného.

Doba 3 měsíců se konkrétně vztahuje na společnosti nebo právnické osoby, u nichž se za místo hlavních zájmů považuje statutární sídlo,³⁶⁴ není-li prokázán opak, přičemž tuto domněnku lze použít pouze v případě, že nebylo statutární sídlo v období tří měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení přesunuto do jiného členského státu EU. Ochranná doba 3 měsíců se pak vztahuje i na dlužníka – osobu samostatně výdělečně činnou,³⁶⁵ u něhož se má za to, že je COMI shodné s hlavním místem jeho podnikání,³⁶⁶ není-li prokázán opak, nebo nedošlo-li tři měsíce před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení k přesunu hlavního místa podnikání do jiného členského státu EU. V případě ostatních fyzických osob je podle článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení COMI shodné s místem jejich obvyklého pobytu,³⁶⁷ není-li prokázán opak, nebo nedošlo-li v období šesti měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení k přesunu obvyklého místa jejich pobytu do jiného členského státu EU.³⁶⁸

Limitace možnosti užít pro určení COMI dlužníka některou z těchto vyvratitelných domněnek je podle autorky v souladu s bodem 31 preambule nařízení o insolvenčním řízení projevem snahy posílit prevenci před škodlivým forum shoppingem,³⁶⁹ neboť bude muset soud v případě, že dlužník příslušné kritérium pomocného charakteru v rozhodné době změní, vždy pečlivě posoudit, zda se COMI dlužníka v daném členském státě EU skutečně nachází

³⁶⁴ V originálním jazyce (cit.): *the registered office*.

³⁶⁵ V originálním jazyce je tento dlužník označen konkrétně takto (cit.): *an individual exercising an independent business or professional activity*.

³⁶⁶ V originálním jazyce (cit.): *the individual's principal place of business*.

³⁶⁷ V originálním jazyce (cit.): *the individual's habitual residence*.

³⁶⁸ Pozn. Původní myšlenka stanovit COMI i pro tyto další dva druhy dlužníků, tj. osoby samostatně výdělečně činné a ostatní fyzické osoby, se objevuje již v článku 75 zprávy Miguela Virgose a Etienna Schmita. Viz MOSS, Gabriel; FLETCHER, Ian; ISAACS, Stuart. *On The EU Regulation on Insolvency Proceedings*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, marg. 8.564, s. 446.

³⁶⁹ Tento závěr nepřímě vyplývá i z pracovního dokumentu pro Radu Evropské unie vypracovaný Spolkovou republikou Německo, Polskem a Nizozemím ze dne 25. dubna 2014. Na tomto jednání byl předmětem diskuse návrh, aby bylo COMI shodné s místem, odkud bude pravidelná správa dlužnických ekonomických zájmů uskutečňována alespoň tři měsíce před podáním návrhu na zahájení insolvenčního nebo předběžného řízení. S podobným návrhem na zkoumání „hlavní správy dlužnických zájmů po dobu tří měsíců před zahájením insolvenčního nebo dočasného řízení“ se předtím ztotožnil i Evropský parlament (viz usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. února 2014). Materiály poskytnuté na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016. Naproti tomu Rumunsko navrhovalo, aby se všechny tři domněnky ve smyslu revidovaného článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení použily pouze tehdy, nedojde-li v době šesti měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení k přesunu sídla, hlavního místa podnikání nebo obvyklého místa pobytu do jiného členského státu EU. Pracovní dokument Rumunska pro Radu Evropské unie ze dne 22. května 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

či nikoli.³⁷⁰ Ačkoli by byl k tomuto postupu soud v souladu s článkem 4 (podpořeným formulací bodu 27 a 30 preambule) nařízení o insolvenčním řízení stejně povinen, lze podle autorky předpokládat, že bude tento požadavek povinného pečlivého zkoumání v případě přesunu pomocného kritéria pro určení COMI ve výše uvedené rozhodné době tří nebo šesti měsíců, za současného připuštění soudního přezkumu rozhodnutí o zahájení hlavního řízení ve smyslu článku 5 nařízení o insolvenčním řízení, ještě umocněn. V případě pochybností o příslušnosti by si měl navíc soud po dlužníkovi vyžádat předložení dalších důkazů na podporu jeho tvrzení.³⁷¹

Významnou úpravou, díky které by mohlo být v praxi znění článku 3 nařízení o insolvenčním řízení více srozumitelné a podle autorky i lépe aplikovatelné, je proto rozšíření vyvratitelné právní domněnky, co se místem hlavních zájmů dlužníka rozumí, i na dlužníky – osoby samostatně výdělečně činné a dlužníky – ostatní fyzické osoby, a to za současného omezení doby,³⁷² po kterou bude možné tyto domněnky (spolu s již dříve formulovanou domněnkou pro první kategorii dlužníků – společnosti a právnické osoby ve prospěch jejich statutárního sídla) aplikovat, a zakotvení povinného přezkumu mezinárodní příslušnosti podle článku 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení.

Další podstatnou změnou, ke které v nařízení o insolvenčním řízení (konkrétně ve výše citovaném bodu 30 preambule a jeho článku 3 odst. 1) dochází, je samotná konstrukce termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ a jeho bližší specifikace, která nyní promítá i ustálenou judikaturu Soudního dvora EU,³⁷³ a zakotvení úpravy příslušnosti pro projednání žalob přímo vyplývajících z insolvenčního řízení a úzce s ním souvisejících.³⁷⁴

Přímo v normativním textu nařízení o insolvenčním řízení se totiž nově objevuje – již podle bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení známý – obecný popis toho, co se pojmem COMI rozumí, tj. místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjištěné třetími osobami, a ve 30. bodu preambule nařízení o insolvenčním řízení

³⁷⁰ K tomu blíže též PLACHÁ, Pavla. Forum shopping a určování mezinárodní příslušnosti podle nového insolvenčního nařízení. In: POPOVIČ, Adrián; ROMÁNOVÁ, Anna; STRAKOVÁ, Ivana (eds.). *Zneužitie a iné formy obchádzania práva*. Recenzovaný zborník vedeckých prác. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016, s. 241-254. ISBN 978-80-8152-431-8.

³⁷¹ Tj. bod 32 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

³⁷² Pozn. Hlavním iniciátorem limitace doby, po kterou lze podle domněnek postupovat, byl Evropský parlament. Viz MOSS, Gabriel; FLETCHER, Ian; ISAACS, Stuart. *On The EU Regulation on Insolvency Proceedings*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, marg. 8.560, s. 446.

³⁷³ Především závěry rozsudku Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA, sp. zn. C-396/09.

³⁷⁴ Viz článek 6 nařízení o insolvenčním řízení.

jsou uvedeny konkrétní příklady, jak poznat COMI u dlužníka – obchodní společnosti nebo u dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou.³⁷⁵

Poměrně významná je i na první pohled nepatrná úprava formulace samotné prevence proti škodlivému forum shoppingu, neboť je nyní v bodu 5 preambule nařízení o insolvenčním řízení tento jev jednoznačně popsán.³⁷⁶ Mělo by se o něj jednat tehdy, bude-li k převodům majetku nebo soudních řízení mezi členskými státy EU docházet za účelem získání výhodnějšího sudiště na úkor společného zájmu věřitelů, neboť pouhá snaha zúčastněných stran o výhodnější právní postavení nemůže být v obecné rovině automaticky označena jako škodlivá. Změna formulace 4. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení zakomponovaná právě do 5. bodu preambule nařízení o insolvenčním řízení proto představuje spolu s nově formulovanými ochrannými opatřeními (včetně zakotvení vyvratitelných domněnek v článku 3 nařízení o insolvenčním řízení a stanovení rozhodné doby, kdy je nelze použít) v nařízení o insolvenčním řízení hlavní způsob,³⁷⁷ jak tomuto nekalému jednání předcházet, respektive též účinně bránit.

3.3.2.2 Změna charakteru vedlejšího řízení, posílení spolupráce a komunikace v hlavním a vedlejším řízení a zajištění větší informovanosti

Do problematiky týkající se provádění Nařízení o úpadkovém řízení však spadá i polemika ohledně charakteru vedlejšího řízení, posílení vazby mezi hlavním a vedlejším řízením a otázka efektivit přeshraničního insolvenčního řízení, není-li v tomto řízení povinné zveřejňovat relevantní informace.

Vzhledem k tomu, že bylo jako na podstatný nedostatek vedlejšího řízení již v důvodové zprávě k návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení poukázáno na jeho bránění účinné

³⁷⁵ Pozn. U dlužníka – obchodní společnosti by mělo být COMI umístěno tam, kde se nachází jeho ústřední správa. Musí se jednat skutečné středisko správy, kontroly a řízení zájmů tohoto dlužníka, které je současně zjištělné třetími osobami. U dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, by mělo COMI odpovídat místu, kde se nachází převážná část jeho majetku. K tomu blíže bod 30 preambule nařízení o insolvenčním řízení.

³⁷⁶ V originálním jazyce zní 5. bod preambule nařízení o insolvenčním řízení takto (cit.): *It is necessary for the proper functioning of the internal market to avoid incentives for parties to transfer assets or judicial proceedings from one Member State to another, seeking to obtain a more favourable legal position to the detriment of the general body of creditors (forum shopping)*, tzn. v orientačním překladu (cit.): *Pro řádné fungování vnitřního trhu je nezbytné vyhnout se podnětům, které motivují strany k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem získání výhodnějšího sudiště na úkor společného zájmu věřitelů (tzv. „forum shopping“).*

³⁷⁷ Další ochranná opatření proti forum shoppingu jsou formulována především v bodech 27 až 34 preambule a článku 3 až 5 nařízení o insolvenčním řízení.

správě dlužníkova majetku,³⁷⁸ je v nařízení o insolvenčním řízení na tuto výtku reagováno v zásadě dvěma hlavními způsoby.

Insolvenční správce jmenovaný v hlavním řízení se může místním věřitelům zavázat, že s nimi bude v hlavním řízení zacházeno obdobným způsobem, jakoby k zahájení vedlejšího řízení došlo. V tomto případě bude současně soudu, u kterého byl podán návrh na zahájení vedlejšího řízení, umožněno, aby na návrh tohoto insolvenčního správce návrh na zahájení vedlejšího řízení zamítnul, dospěje-li k závěru, že je tento závazek způsobilý společný zájem místních věřitelů dostatečně ochránit.

Ačkoli tedy budou podle nařízení o insolvenčním řízení splněny podmínky pro zahájení vedlejšího řízení, nemusí být toto řízení nutně zahájeno tehdy, učiní-li insolvenční správce jmenovaný v hlavním řízení písemně jednostranný příslib, že bude při rozdělování majetku, který se nachází na území členského státu EU, jehož soudy jsou k zahájení vedlejšího řízení příslušné, nebo při rozdělování výtěžku jeho zpeněžení dodržovat všechny zásady týkající se tohoto rozdělování (včetně respektování pořadí pohledávek, které by místním věřitelům podle práva vnitrostátního původu náleželo, kdyby k zahájení vedlejšího řízení v tomto členském státě EU došlo).

Druhým případem, kdy je umožněno nezahájit vedlejší řízení, je pak podle nařízení o insolvenčním řízení situace, když o to požádá insolvenční správce (nebo dlužník s dispozičními oprávněními) v návaznosti na přiznání dočasného přerušení řízení na vymáhání individuálních nároků s cílem umožnit jednání mezi dlužníkem a jeho věřiteli, budou-li současně uplatněna vhodná opatření na ochranu místních věřitelů.³⁷⁹

Vydáním nařízení o insolvenčním řízení však došlo i k úpravě řady pravidel týkajících se posílení spolupráce a komunikace mezi aktéry zapojenými do hlavního a vedlejšího řízení, respektive byla nově především výslovně³⁸⁰ formulována jejich důležitost mezi zúčastněnými soudy a insolvenčními správci, jakož i mezi zúčastněnými soudy navzájem.³⁸¹ K těmto účelům budou soudy (stejně jako v případě spolupráce a komunikace při úpadku skupiny

³⁷⁸ Návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva, s. 3.

³⁷⁹ Tj. článek 36 odst. 1 a 2 a článek 38 odst. 1 až 3 nařízení o insolvenčním řízení.

³⁸⁰ K tomu blíže též BUFFORD, Samuel L. *Coordination of Insolvency Cases for International Enterprise Groups: A Proposal*. Legal Studies Research Paper No. 1-2014. [online] s. 28 -79 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2382123>

³⁸¹ Tj. článek 41 až 43 nařízení o insolvenčním řízení. K problematice související s novou povinností zúčastněných soudů komunikovat viz například WESSELS, Bob. *EU Cross-border Insolvency Court-to-Court Cooperation Principles*. Hague: Eleven International Publishing, 2015, s. 109-110.

společností) oprávněny jmenovat nezávislou osobu nebo subjekt, který bude pod jejich vedením jednat, nebude-li to v rozporu s pravidly pro daná řízení.³⁸²

Do kategorie problémů souvisejících s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení a na ně navazujících řešení přijatých v nařízení o insolvenčním řízení však spadá i problematika nedostatečného zveřejňování informací relevantních pro přeshraniční insolvenční řízení. Z důvodu včasného poskytování relevantních informací zapojeným soudům, insolvenčním správčům a věřitelům, ale i z důvodu posílení prevence před vznikem pozitivních konfliktů pravomoci, obsahuje nařízení o insolvenčním řízení povinnost směřující vůči členským státům EU zřídit v souladu s evropskými předpisy o ochraně osobních údajů insolvenční rejstříky, které by požadované informace obsahovaly, a následně je propojit a zpřístupnit prostřednictvím portálu evropské e-justice.³⁸³

3.4 Dílčí závěry kapitoly

3.4.1 Závěry první podkapitoly s názvem – Důvody revize Nařízení o úpadkovém řízení

Po více jak deseti letech aplikace Nařízení o úpadkovém řízení byla v rámci jeho předvídané revize³⁸⁴ zjištěna řada problémů, které Evropská komise v návrhu na jeho změnu rozdělila do dvou základních skupin. První skupina nedostatků Nařízení o úpadkovém řízení souvisí s vymezením jeho působnosti a druhá s jeho prováděním.

Do první skupiny problémů byla proto Evropskou komisí zařazena absence ustanovení, díky nimž by do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení spadala i ta vnitrostátní úpadková řízení, jejichž cílem je záchrana dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, či všechny podoby řízení o oddlužení fyzických osob, které nyní v členských státech EU existují. Posledním hlavním nedostatkem, na který Evropská komise v rámci této skupiny problémů upozornila, byl důvod spočívající v tom, že se Nařízení o úpadkovém řízení nedostatečně vypořádalo s úpadkem skupin společností.

Do druhé skupiny problémů, tj. těch, co souvisí s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení, pak byla na prvním místě zařazena absence definice termínu COMI, včetně

³⁸² Pozn. Při úpravě možnosti jmenovat tuto nezávislou osobu, která by za soud jednala, jejímž cílem je především snížení jazykových bariér, se Evropská komise inspirovala výstupy UNCITRAL. Viz zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 24. - 25. dubna 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

³⁸³ Postoj Rady (EU) č. 7/2015 v prvním čtení za účelem přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady o insolvenčním řízení – přepracované znění, shrnutí hlavních změn, 4. oblast (2015/C 141/02). Dostupný zde: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015AG0007(02))

³⁸⁴ Viz článek 46 Nařízení o úpadkovém řízení.

navazujících problémů souvisejících s určováním mezinárodní příslušnosti pro zahájení úpadkového řízení a forum shopping, a dále nedostatečná úprava vztahu mezi hlavním a vedlejším řízením či obtíže související s nedostatečným zveřejňováním rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení a přihlašování pohledávek. Výsledek těchto revizních prací se dostavil dne 12. prosince 2012, kdy byl zveřejněn návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení, který na všechny tyto problémy reaguje.

3.4.2 Závěry druhé podkapitoly s názvem – Prvotní revizní záměry

V návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení je konkrétně navrženo rozšíření působnosti Nařízení o úpadkovém řízení i na hybridní a předúpadková řízení, veškeré formy úpadkových řízení fyzických osob, dále zpřesnění pravidel pro určování mezinárodní příslušnosti, zakotvení možnosti soudu nezahájit vedlejší řízení, pokud by ho nebylo třeba z důvodu ochrany zájmů místních věřitelů, anebo rozšíření požadavku spolupráce a komunikace na soudy v hlavním a vedlejším řízení.

Vedle toho návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení rovněž obsahuje povinnost zveřejňovat soudní rozhodnutí vydávaná v přeshraničním insolvenčním řízení v propojené veřejně přístupné elektronické databázi, prosazuje nutnost zavedení standardních formulářů pro přihlašování pohledávek, či výslovně zavádí možnost koordinace úpadkových řízení proti různým členům stejné skupiny společností.

V otázce určování mezinárodní příslušnosti setrvává návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení na konceptu COMI, což je zde odůvodněno zájmem na zahajování přeshraničního insolvenčního řízení vždy pouze tou jurisdikcí, s níž je dlužník fakticky propojen, čímž by se měla podle Evropské komise současně posílit prevence před škodlivým forum shoppingem. V rámci precizace termínu COMI je zde navíc provedeno jeho obsahové rozšíření o domněnku ve prospěch místa hlavního podnikání dlužníka – osoby samostatně výdělečně činné a místa obvyklého pobytu dlužníka – fyzické osoby ve všech ostatních případech, kdy k vyvrácení již nyní aplikované domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby by mělo v souladu s navrhovaným zněním bodu 13a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení postačovat, když by se ústřední správa tohoto dlužníka nacházela v jiném členském státě EU než jeho statutární sídlo a z komplexního hodnocení všech relevantních faktorů zjistitelných třetími osobami by vyplývalo, že se v tomto jiném členském státě EU současně nachází i jeho skutečné středisko správy, kontroly a řízení jeho zájmů.

Vedle výše uvedeného jsou však již v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení obsaženy i další dílčí návrhy, které měly vést (především díky možnosti nezahájit vedlejší řízení a zakotvením povinné spolupráce a komunikace mezi zúčastněnými soudy v hlavním a vedlejším řízení) ke zlepšení účinnosti správy dlužnickova majetku a (vytvořením propojeného systému vnitrostátních insolvenčních rejstříků, který by byl přístupný prostřednictvím portálu evropské justice) k zefektivnění přeshraničního insolvenčního řízení a posílení principu právní jistoty věřitelů.

3.4.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Nařízení o insolvenčním řízení

Konečné znění nařízení o insolvenčním řízení je pak odlišné nejen od Nařízení o úpadkovém řízení, ale v některých aspektech i od prvotních revizních záměrů. Vůbec nejvýraznější změnou, ke které došlo, je ale skutečnost, že bylo nakonec za účelem posílení srozumitelnosti a přehlednosti místo pouhé revize stávajícího Nařízení o úpadkovém řízení přistoupeno k jeho zrušení a vydání zcela nového právního aktu Evropské unie, který jej plně nahrazuje, v podobě nařízení o insolvenčním řízení.

Působnost je v nařízení o insolvenčním řízení i v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení vymezena na obdobném základu, neboť se nařízení o insolvenčním řízení (oproti Nařízení o úpadkovém řízení) vztahuje i na ta řízení, která upravují restrukturalizaci dlužníka ve fázi před rozhodnutím o úpadku, tzn. na předúpadková řízení, na řízení, která dlužníkovi ponechávají plnou nebo částečnou kontrolu nad jeho majetkem a záležitostmi, tzn. na řízení hybridní, ale též na všechny formy řízení o úpadku dlužníka – fyzické osoby, tzn. na řízení o oddlužení nebo na řízení o úpravě dluhu spotřebitelů a osob samostatně výdělečně činných, kdy posledně uvedený druh řízení je v nařízení o insolvenčním řízení pomocí příkladu dokonce i blíže specifikován.

Pro odstranění pochybností o tom, zda konkrétní řízení pod oblast působnosti nařízení o insolvenčním řízení spadá, zůstává v nařízení o insolvenčním řízení zachována koncepce obecného vyjádření charakteru těchto řízení a jejich taxativního výčtu v příloze A, která je jeho nedílnou součástí, kdy oproti Nařízení o úpadkovém řízení již nařízení o insolvenčním řízení obsahuje pouze dvě přílohy, a to zmíněnou přílohu A a přílohu B, v níž jsou nyní místo řízení likvidačního charakteru vymezení insolvenční správci. Oproti Nařízení o úpadkovém řízení však do působnosti nařízení o insolvenčním řízení nově spadají i řízení předběžná, která insolvenčnímu řízení, v němž je dlužník zcela nebo zčásti zbaven dispozičních oprávnění ke svému majetku a v němž je jmenován insolvenční správce, nebo insolvenčnímu řízení,

jehož charakteristickým znakem je kontrola či dohled soudu nad majetkem a záležitostmi dlužníka, předchází.

Další změnou reagující na problematiku související s vymezením působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, kterou nařízení o insolvenčním řízení obsahuje, je úprava režimu skupinové insolvence v tom smyslu, že se za současného zachování individuálního přístupu, který je ústředním východiskem Nařízení o úpadkovém řízení, vytváří specifický právní rámec pro postup v případě úpadku členů skupiny společností. V této oblasti stojí za zmínku především možnost z důvodu usnadnění účelného vedení insolvenčních řízení týkajících se různých členů skupiny zahájit tzv. koordinační řízení, které by soud oznámil insolvenčním správcům jmenovaným v jednotlivých insolvenčních řízeních proti členům téže skupiny a současně by jim poskytnul příležitost se v této věci vyjádřit.

Podle autorky se však na současném přístupu k úpadku skupiny společností v zásadě nic nezmění, neboť není nová úprava skupinové insolvence založená ani na procesní konsolidaci, ani na konsolidaci aktiv a pasiv a ani na povinném určení jednoho COMI pro všechny členy skupiny, kteří se ocitnou v úpadku. Možné teze, které jsou již řadu let diskutovány, proto zůstaly podle autorky v zásadě i nyní nenaplněny.

Na druhou stranu je nutné poukázat na skutečnost, že se zvolené řešení těchto tezí do jisté míry dotýká, když je například připuštěno, aby se COMI každého z členů skupiny nacházelo v jedné jurisdikci, nebo aby koordinátor za určitých podmínek navrhoval přerušení řízení zahájeného proti kterémukoli členu skupiny, a to až na dobu šesti měsíců. Ačkoli tedy představuje právní úprava skupinové insolvence v nařízení o insolvenčním řízení novou výslovnou formulaci možného přístupu k úpadku skupin společností, podle názoru autorky se o převratné řešení nejedná, neboť může být spolupráce, komunikace a v zásadě i dobrovolná koordinace jednotlivých insolvenčních řízení v obecné rovině realizována již podle Nařízení o úpadkovém řízení.

Další stěžejní oblastí přeshraničního insolvenčního řízení, která vydáním nařízení o insolvenčním řízení doznala výrazných změn, je oblast související s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení, tzn. konkrétně především vymezení termínu COMI a na to navazující určování mezinárodní příslušnosti pro zahájení insolvenčního řízení a možnost převodu majetku nebo soudního řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem získání výhodnějšího sudiště, vztah mezi hlavním a vedlejším řízením a zveřejňování rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení.

Konkrétně změna ve vymezení termínu COMI, rozšíření vyvratitelných domněnek podle charakteru dlužníka a limitace možnosti užít pro jeho určení některou z těchto domněnek je podle autorky projevem snahy posílit prevenci před škodlivým forum shoppingem, čemuž koresponduje i požadavek povinného pečlivého zkoumání přesunu pomocného kritéria pro určení COMI v rozhodné době tří nebo šesti měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení a zakotvení povinného přezkumu mezinárodní příslušnosti podle článku 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení. Jedná se tak o významnou úpravu, díky které by mohlo být v praxi znění článku 3 nařízení o insolvenčním řízení více srozumitelné a podle autorky i lépe aplikovatelné.

Změn oproti Nařízení o úpadkovém řízení doznala v nařízení o insolvenčním řízení i samotná konstrukce termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ a jeho bližší specifikace, která nyní promítá i ustálenou judikaturu Soudního dvora EU.³⁸⁵ Přímo v normativním textu nařízení o insolvenčním řízení se totiž nově objevuje – již podle bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení známý – obecný popis toho, co se pojmem COMI rozumí, tj. místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjištělné třetími osobami, a ve 30. bodu preambule nařízení o insolvenčním řízení jsou uvedeny konkrétní příklady, jak COMI u dlužníka – obchodní společnosti a u dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, rozpoznat.

Na výtku ohledně nedostatečně účinné správy dlužníkova majetku v případě zahájení vedlejšího řízení je v nařízení o insolvenčním řízení reagováno v zásadě dvěma hlavními způsoby, a to tak, že se může insolvenční správce jmenovaný v hlavním řízení místním věřitelům zavázat, že s nimi bude v hlavním řízení zacházeno obdobným způsobem, jakoby k zahájení vedlejšího řízení došlo, anebo tak, že je připuštěno, aby soud členského státu EU, u něhož byl podán návrh na zahájení vedlejšího řízení, v návaznosti na přiznání dočasného přerušení řízení na vymáhání individuálních nároků zahájení vedlejšího řízení na návrh odložil.

Z důvodu včasného poskytování relevantních informací zapojeným soudům, insolvenčním správcům a věřitelům, ale i z důvodu posílení prevence před vznikem pozitivních konfliktů pravomoci, obsahuje nařízení o insolvenčním řízení též povinnost zřídit v souladu s evropskými předpisy o ochraně osobních údajů insolvenční rejstříky, které

³⁸⁵ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

by požadované informace obsahovaly, a následně je propojit a zpřístupnit prostřednictvím portálu evropské e-justice.

K očekávanému přínosu revize Nařízení o úpadkovém řízení lze proto z hlediska obecných principů a vymezení termínu COMI uvést následující. Nelze popřít, že je nařízení o insolvenčním řízení jedním ze základních stavebních kamenů fungujícího vnitřního trhu Evropské unie, neboť doplňuje původní obsah Nařízení o úpadkovém řízení o praktické zkušenosti spojené s jeho aplikací a reaguje na vývoj předpisů vnitrostátního původu jednotlivých členských států EU upravujících oblast insolvenčního řízení, k němuž od vydání Nařízení o úpadkovém řízení došlo.

Podle názoru autorky dále nelze než souhlasit s širším vymezením působnosti nařízení o insolvenčním řízení na předúpadková a hybridní řízení, díky nimž by mohlo za současného respektování všech ustanovení týkajících se spolupráce a komunikace při úpadku skupiny společností v praxi skutečně docházet k podpoře sanačního způsobu řešení dlužníkovy platební neschopnosti, a to i v případě skupiny společností. Prospěšné řešení, které by mohlo pozitivně ovlivnit obecné principy přeshraničního insolvenčního řízení, bylo podle autorky zvoleno i ohledně rozšíření povinné spolupráce a komunikace mezi soudy a mezi soudy a insolvenčními správci směřující ke koordinaci hlavního a vedlejšího řízení proti témuž dlužníkovi nebo při posílení informovanosti prostřednictvím vytvoření a propojení insolvenčních rejstříků, v nichž by se měly podle autorky nyní zveřejňovat všechny pro přeshraniční insolvenční řízení relevantní informace.

Zakotvení možnosti ne zahájit vedlejší řízení pak může být podle autorky prospěšné, bude-li využíváno skutečně za účelem zefektivnění správy dlužnickova majetku. Tento institut však současně podle autorky přímo vybízí k tomu, aby byly jeho principy zneužívány v neprospěch místních věřitelů, v důsledku čehož se autorce jeho skutečná prospěšnost jeví více než diskutabilní.

Změny, které se vážou k otázce COMI a úpravě prevence před škodlivým forum shoppingem, tzn. zejména nová úprava formulace preambule a článků 3 až 5 nařízení o insolvenčním řízení, se pak také jeví jako veskrze pozitivní a odpovídající na řadu otázek. Přesto podle autorky problémy s jeho výkladem zcela nezaniknou, neboť zůstávají kritéria pro jeho určení do jisté míry stále nejasná a závislá na individuálním posouzení soudce, jehož náhled na hodnocení rozhodných faktorů je subjektivního charakteru a jehož možnosti,

jak tyto faktory ověřit, zůstávají i nadále omezené, neboť se jich změny obsažené v nařízení o insolvenčním řízení nedotýkají.

Vzhledem k tomu, že formulace COMI v nařízení o insolvenčním řízení promítá především dosavadní judikatorní závěry Soudního dvora EU, nelze než uzavřít, že v této oblasti staronová úprava zde obsažená nepřináší nic natolik převratného, na základě čehož by bylo možné dospět k závěru, že interpretační a aplikační problémy spojené s tímto termínem již vznikat nebudou, a to tím spíše, existují-li například již nyní pochyby³⁸⁶ o tom, jakým způsobem se bude v praxi zkoumat COMI u dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, u něhož by mělo být toto kritérium shodné s místem jeho obvyklého pobytu.³⁸⁷

³⁸⁶ Pochybnosti ohledně reálných možností zjistit obvyklý pobyt dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, vyjádřilo v průběhu vyjednávání o konečné podobě znění článku 3 nařízení o insolvenčním řízení třeba i Rakousko s tím, že by měla být domněnka založená na objektivně zjistitelném kritériu, kterým je například trvalé bydliště. Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 20. - 21. ledna 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

³⁸⁷ Pozn. Otázka reálných možností zkoumání místa hlavních zájmů dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, byla v roce 2015 diskutována například také v České republice, a to v souvislosti s přípravou novely insolvenčního zákona, tj. zákon č. 64/2017 Sb., která má nabýt účinnosti 1. července 2017. Zatímco v původním návrhu zákona byla zvažována možnost zkoumat příslušnost tuzemských soudů podle skutečné vazby dlužníka k danému místu i u všech fyzických osob – nepodnikatelů, bylo v jeho konečné verzi od tohoto záměru upuštěno. Ve výsledné podobě zákona zůstala snaha o využití obdobného principu pro zkoumání jakéhosi „místa hlavních zájmů“ v tuzemsku s cílem zamezit účelovým přesunům dlužníka mezi vnitrostátními soudy zachována pouze pro ty dlužníky, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku. Viz nová formulace § 7b odst. 1 insolvenčního zákona.

4. Mezinárodní insolvenční řízení ve vztahu ke třetím státům

Pro oblast mezinárodního insolvenčního řízení ve vztahu ke třetím státům jsou rozhodnými prameny mezinárodní smlouvy a právní předpisy vnitrostátního původu, a to zpravidla ty, které upravují mezinárodní právo soukromé (zejména ustanovení o uznávání zahraničních rozhodnutí vydávaných v insolvenčních nebo obchodních věcech), podobně jako je tomu v tuzemsku.

Právní úprava vnitrostátního původu vztahující se k oblasti mezinárodního insolvenčního řízení v tuzemsku je obsažena v ZMPS, který lze ve vztahu ke třetím státům aplikovat v mezích přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie a vyhlášených a závazných mezinárodních smluv.³⁸⁸

Vazba České republiky v oblasti mezinárodního insolvenčního řízení vůči třetím státům začíná v ZMPS konkrétně ustanovením § 111, podle jehož prvního odstavce platí, že je-li dána pravomoc českých soudů pro zahájení insolvenčního řízení podle přímo použitelného předpisu Evropské unie, vztahuje se toto řízení na dlužníkův majetek v nečlenském státě Evropské unie pouze tehdy, pokud tento stát předmětnému řízení na svém území přiznává účinky, a to v rozsahu těchto účinků. Stejně tak má i insolvenční správce na území cizího státu pravomoc pouze tehdy, umožňuje-li mu to právní řád cizího státu a jen v mezích tohoto právního řádu. Smyslem předmětného ustanovení je podle důvodové zprávy k tomuto zákonu zahrnout do insolvenčního řízení pokud možno i majetek dlužníka ve státě, který není členem Evropské unie, je-li zřejmé, že insolvenčnímu řízení zahájenému v tuzemsku na svém území přizná účinky.³⁸⁹

Ustanovení § 111 odst. 1 ZMPS proto primárně dopadá na otázku týkající se účinků insolvenčního řízení vůči třetím státům, k nimž není vztah České republiky v oblasti mezinárodního insolvenčního řízení právně regulován, tzn. že může toto ustanovení teoreticky dopadat i na Spojené království po jeho vystoupení z Evropské unie.³⁹⁰

Druhý odstavec téhož ustanovení ZMPS³⁹¹ pak konkretizuje, jak lze v tuzemsku postupovat ohledně provozoven zahraničních dlužníků, tzn. pravomoc českého soudu ve vztahu k provozovně na území České republiky, má-li dlužník své COMI na území státu,

³⁸⁸ Ustanovení § 2 ZMPS.

³⁸⁹ Důvodová zpráva k § 111 ZMPS. Čerpáno z ASPI dne 4. února 2017.

³⁹⁰ K tomu blíže též KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentované vydání s důvodovou zprávou a související předpisy*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2014, s. 170.

³⁹¹ Ustanovení § 111 odst. 2 ZMPS.

který není členským státem EU. Podle tohoto ustanovení jsou české soudy oprávněny zahájit a vést insolvenční řízení i v případě, že má dlužník v tuzemsku pouze svou provozovnu (tzn. obecně prostor, v němž je uskutečňována podnikatelská činnost), avšak jen ohledně této provozovny a na návrh věřitele s obvyklým pobytem nebo sídlem v tuzemsku, anebo věřitele, jehož pohledávka vznikla při činnosti této provozovny.

V ZMPS je nad rámec výše uvedeného dále upravena možnost vůči třetím státům přiměřeně použít kolizní normy přímo použitelného předpisu Evropské unie, ale i práva a povinnosti účastníků platebního a zahraničního platebního systému (s neodvolatelností zúčtování) a vypořádacího a zahraničního vypořádacího systému (s neodvolatelností vypořádání) v případě vydání rozhodnutí o úpadku nebo jiného rozhodnutí či zásahu s obdobnými účinky, nebo také podmínky uznávání cizích rozhodnutí a vydávání movitých věcí.

Podle § 111 odst. 5 ZMPS jsou cizí rozhodnutí ve věcech úpadkového řízení uznávána v případě splnění podmínky materiální vzájemnosti, kterou se rozumí skutečnost, že jsou rozhodnutí cizího státu vydaná v této oblasti uznávána českými soudy a současně jsou česká rozhodnutí vydaná v této oblasti uznávána cizími soudy daného státu.³⁹² Pro uznání takového rozhodnutí je ale dále zapotřebí, aby bylo vydáno ve státě, kde má dlužník soustředěny své hlavní zájmy, a naplnění požadavku, že není dlužníkův majetek v tuzemsku předmětem již zahájeného vedlejšího řízení. Ačkoli další konkretizaci, co se rozumí centrem hlavních zájmů dlužníka, ZMPS neobsahuje, měl by se v důsledku přednostní aplikace Nařízení o úpadkovém řízení tento termín podle autorky věcně překrývat.

Pro úplnost je namístě dodat, že ustanovení § 112 až 114 ZMPS upravují úpadek finančních institucí a ustanovení § 115 a 116 téhož zákona úpadek pojišťoven.³⁹³

V následujících podkapitolách bude tento obecný úvod do problematiky dále konkretizován a podrobněji analyzován, a to nejprve ohledně principů souvisejících s určováním mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení a podmínek pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi těmito státy, a dále ohledně rozdílů v uznávání účinků insolvenčního řízení mezi státy, které

³⁹² Pozn. Požadavek materiální vzájemnosti se neuplatní, nebude-li rozhodnutí směřovat vůči českému subjektu, protože by mohlo dojít k nechtěnému zatížení českého věřitele, který v zahraničí dosáhl příznivého rozhodnutí proti místnímu dlužníkovi. KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 377.

³⁹³ BRODEC, Jan. Obecná ustanovení ve vztahu k řízení o úpadku. In: PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly.

4.1 Principy pro určení mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení

Nařízení o úpadkovém řízení se použije pouze pro řízení mezi členskými státy EU a vztahy ke třetím zemím v zásadě neupravuje.³⁹⁴ Zatímco pro určování mezinárodní příslušnosti mezi členskými státy EU se dosud užívá článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a v něm vymezené kolizní kritérium místa hlavních zájmů dlužníka (COMI), v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení mezi státy, z nichž alespoň jeden není členským státem EU, se při určování mezinárodní příslušnosti postupuje podle příslušné mezinárodní smlouvy a není-li jí, podle norem mezinárodního práva soukromého a procesního jednotlivých zúčastněných států, je-li oblast přeshraničního insolvenčního řízení v těchto státech regulována. Vzhledem ke zvláštní povaze insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem totiž může právní úprava této specifické oblasti v právních řádech jednotlivých států i absentovat.

Obecnou právní normou pro určování mezinárodní příslušnosti (tzn. soudní pravomoci)³⁹⁵ v tuzemsku je ustanovení § 6 ZMPS, podle něhož je pravomoc českých soudů dána tehdy, je-li podle tuzemských procesních předpisů místně příslušný některý ze soudů na území České republiky, nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis něco jiného.³⁹⁶ Toto ustanovení lze však aplikovat pouze tehdy, není-li stanovena pravomoc zvláštním

³⁹⁴ Pozn. Vzhledem k tomu, že dosud nebyla Evropskou unií se třetími státy uzavřena dohoda týkající se mezinárodního insolvenčního řízení, nejsou členské státy EU v této oblasti zatím jakkoli omezeny v uzavírání partikulárních smluv s těmito státy. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 143 a 997-998.

³⁹⁵ Pozn. Pravomocí tuzemských soudů, která bývá rozlišována na výlučnou a fakultativní (tzn. podle toho, zda jsou k rozhodování určité věci oprávněny pouze tuzemské soudy nebo i zahraniční, respektive případně i oboje), se rozumí jejich oprávnění řešit otázky, které jsou jim zákonem svěřeny jako orgánům státu. Místo pojmu pravomoc se ve vztahu k cizině často používá i pojem „mezinárodní příslušnost“, z něhož důrazněji vyplývá, který stát je oprávněn ve věci rozhodovat, přičemž právní akty Evropské unie nezřídka současně upravují i místní příslušnost konkrétního soudu. Tak je tomu ostatně i v případě vymezení COMI podle obou evropských insolvenčních nařízení, na jejichž základě může být místní příslušnost stanovena především za pomoci vyvratitelné domněnky ve prospěch sídla, nebo de facto i implicitně formou popisu, co se rozumí „místem hlavních zájmů dlužníka“ v konkrétním případě. K tomu blíže BELLOŇOVÁ, Pavla. *Pravomoc českých soudů*. In: PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

³⁹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 103, 134-137.

způsobem, jako je tomu právě v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení podle části šesté ZMPS³⁹⁷ označené jako „řízení o úpadku“.³⁹⁸

4.2 Podmínky pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení

4.2.1 Obecně

Účinky zahraničního insolvenčního řízení bývají státy, které nejsou členy Evropské unie a současně nepřijaly ani Vzorový zákon, zpravidla uznávány až po splnění určitých podmínek. Tyto podmínky bývají obsažené ve dvoustranných mezinárodních smlouvách o právní pomoci, zvláštních úmluvách o uznání a výkonu soudních rozhodnutí, či se promítají alespoň do zásady materiální vzájemnosti.

Zřejmě úplně nejčastěji však v těchto státech stojících mimo dva základní regulační rámce přeshraničního insolvenčního řízení v podobě Nařízení o úpadkovém řízení a Vzorového zákona v modifikované podobě konkrétních právních řádů bývají tomuto řízení požadované účinky přiznávány až na základě předchozího uznání rozhodnutí,³⁹⁹ k němuž se pojí,⁴⁰⁰ tzn. že bude zpravidla předmětem uznání určitá forma rozhodnutí o zahájení řízení (pokud se v dotčeném státě vydává), nebo až rozhodnutí o úpadku. Není-li předmětné rozhodnutí uznáno, nenastanou ve státě, který o uznání rozhoduje, ani požadované účinky zahraničního insolvenčního řízení, a to dokonce i kdyby zde bylo umístěno COMI dlužníka.

V tuzemsku dopadá na otázku týkající se účinků insolvenčního řízení vůči státům, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení, již výše zmíněné ustanovení § 111 odst. 1 ZMPS, podle něhož platí, že bylo-li v České republice zahájeno insolvenční řízení podle přímo použitelného předpisu Evropské unie, mohou se (pokud cizí stát přiznává tomuto řízení účinky na svém území) v souladu se zásadou *lex fori concursus* v nečlenském státě Evropské unie uplatnit pouze ty účinky, které insolvenčnímu řízení přiznává tuzemská právní

³⁹⁷ Viz konkrétně ustanovení § 111 odst. 2 ZMPS.

³⁹⁸ BELLONOVÁ, Pavla. Pravomoc českých soudů. In: PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

³⁹⁹ Uznáním rozhodnutí se rozumí přiznání obdobných právních účinků cizímu rozhodnutí, jako by se jednalo o rozhodnutí tuzemské. Viz KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 375.

⁴⁰⁰ Pozn. Pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí v nečlenských státech Evropské unie je významná zejména Luganská úmluva II, která vstoupila pro všechny strany v platnost v roce 2011. KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 57-58.

úprava, kdy ohledně rozsahu těchto účinků je rozhodným právem právo státu, vůči němuž předmětné účinky směřují.⁴⁰¹

Podstatně jednodušší a příznivější postoj k uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení (vedle členských států EU, které aplikují Nařízení o úpadkovém řízení,⁴⁰² s nímž se pojí účinky automatického charakteru) mají mezi sebou státy, které do svého právního řádu zapracovaly Vzorový zákon. Z důvodu jeho přínosu pro oblast mezinárodní insolvence spočívající předně v předložení konkrétního řešení pro koordinaci přeshraničního insolvenčního řízení přesahující rámec Evropské unie, či pro přeshraniční spolupráci mezi soudy a insolvenčními správci, se autorce jeví jako přínosné následně tento dokument podrobněji analyzovat a porovnat s dosud aplikovaným Nařízením o úpadkovém řízení.

4.2.2 Srovnání Nařízení o úpadkovém řízení se Vzorovým zákonem

V roce 1995 byla v rámci UNCITRAL ustavena pracovní skupina pro insolvenční právo, která připravila návrh Vzorového zákona, k jehož přijetí došlo dne 30. května 1997 ve Vídni. V návaznosti na to přijalo Valné shromáždění OSN dne 15. prosince 1997 rezoluci 52/158,⁴⁰³ ve které bylo přijetí Vzorového zákona, jakožto dokumentu směřujícího primárně ke spolupráci v insolvenčních věcech s mezinárodním prvkem a uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení, pozitivně přivítáno.

Vzorový zákon je hojně aplikován zejména ve státech s angloamerickou právní kulturou, neboť jeho obsah vychází ze zvyklostí pro tuto kulturu charakteristických.⁴⁰⁴ Z tohoto pohledu je proto zajímavé nejen to, že Spojené království užívá vedle Nařízení o úpadkovém řízení i Vzorový zákon, ale především to, jak bude v insolvenčních řízeních s mezinárodním

⁴⁰¹ BRODEC, Jan. Obecná ustanovení ve vztahu k řízení o úpadku. In: PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

⁴⁰² Pozn. Ačkoli se jedná o státy Evropské unie, stále má Spojené království, Irsko a Dánsko ve vztahu k evropským insolvenčním nařízením zvláštní postavení, neboť nejsou tyto státy vázány ustanoveními o justiční spolupráci v občanských věcech upravené v části třetí hlavy V. SFEU, ale zvláštními protokoly. Spojené království a Irsko se však mohou rozhodnout, že se přijímání a používání opatření v této oblasti chtějí účastnit, učiní-li prohlášení (opt-in) uvedené v preambuli vybraného evropského nařízení. Naproti tomu Dánsko tuto možnost nemá a situaci je možné řešit například prostřednictvím bilaterální smlouvy uzavřené s Radou Evropské unie jednající jejím jménem, kterou se obsah daného nařízení přijme. Dosavadní postavení Spojeného království, Irska a Dánska se v tomto ohledu nemění ani nařízením o insolvenčním řízení. Specifický režim vedle těchto států platí i pro zámořská území členských států EU. K tomu blíže KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 57.

⁴⁰³ Rezoluce je dostupná zde: <http://www.un.org/ga/documents/gares52/res52158.htm> [citováno dne 28. září 2016].

⁴⁰⁴ Pracovní materiál získaný při osobní konzultaci s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohávkem, dr.h.c. [červen 2016].

prvkem postupovat po svém vystoupení z Evropské unie,⁴⁰⁵ protože ačkoli se Vzorový zákon i Nařízení o úpadkovém řízení vztahují v podstatě ke stejnému předmětu, když do jejich působnosti spadají úpadková řízení, která se týkají více než jednoho státu, liší se svojí právní formou.

Obsah Vzorového zákona není závazný a lze jej připodobnit k legislativnímu textu, který by se měl v ideálním případě stát součástí vnitrostátního práva jednotlivých států.⁴⁰⁶ Jedná se tedy o návod, jak za plného respektování rozdílů mezi jednotlivými národními úpravami insolvenčního řízení vhodně upravit problematiku insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem, aniž by byla vyžadována unifikace dotčené oblasti. Ve výsledku si proto může každý stát zvážit, zda jej převezme celý, nebo jen jeho část v podobě změny či vypuštění některého ustanovení, anebo se jím nebude řídit vůbec. Flexibilita tohoto legislativního textu je proto ve srovnání s mezinárodními smlouvami podstatně vyšší.

Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož je efektivní průběh insolvenčního řízení nezbytný pro řádné fungování vnitřního trhu, je naproti tomu jakožto jeden z hlavních pramenů práva Evropské unie závazné a přímo použitelné ve všech členských státech EU.

Jaký je vzájemný poměr obou dokumentů, záleží čistě na tom, zda členský stát EU převzal Vzorový zákon do své vnitrostátní právní úpravy, či nikoli. V případě, že k této skutečnosti došlo, je vztah vnitrostátního zákona promítajícího legislativní text Vzorového zákona vůči Nařízení o úpadkovém řízení obdobný jako v případě jiných vnitrostátních zákonů, tzn. že v případě rozporu obou dokumentů má Nařízení o úpadkovém řízení v členském státě EU (podobně jako mezinárodní smlouva vůči vnitrostátnímu zákonu) aplikační přednost.

V čem se oba porovnávané dokumenty z hlediska předmětu úpravy liší a v čem naopak shodují poměrně zřetelně vyplývá již ze samotné systematiky předpisů. Na první pohled je zřejmé, že je Vzorový zákon koncipován více obecně a z hlediska svého členění klade důraz na nejčastější situace, k nimž v průběhu přeshraničního insolvenčního řízení dochází, tzn. na účast zahraničních věřitelů a zahraničního správce v řízení, na snadné a rychlé

⁴⁰⁵ Srov. SPRECHER, Thomas. Die Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren. In: SPÜHLER, Karl. *Aktuelle Probleme des Internationalen Insolvenzrechtes*, Zürich / Basel / Genf: Schluthess / Europa Institut Zürich, 2003, s. 39, marg. 61.

⁴⁰⁶ Pozn. Mezi hlavní pozitiva akceptace Vzorového zákona byla na mezinárodní konferenci IAIR řazena především snazší koordinace řízení, snazší předávání informací, ale i snazší provádění reorganizace společnosti napříč několika státy. Mezi negativy byla jmenována hlavně snadná možnost zneužití ochranných prostředků, které Vzorový zákon nabízí, ale také nepříliš velká míra jeho akceptace jednotlivými státy. Seminář na téma *Uncitral Model Law - Friend or Foe?* Výroční zasedání IAIR (International Association of Insolvency Regulators) ve dnech 31. srpna 2015 až 3. září 2015, Bermudy.

uznávání zahraničních insolvenčních řízení, na efektivní spolupráci se zahraničními soudy a zahraničními správci a na koordinaci souběžných řízení.

Oblast působnosti je v obou předpisech velmi podobným způsobem vymezena v prvním ustanovení. Zatímco ale Vzorový zákon v tomto článku podává ve čtyřech bodech obecný výčet situací, k nimž během přeshraničního insolvenčního řízení typicky dochází (například potřeba pomoci v cizím státě v souvislosti s řízením), Nařízení o úpadkovém řízení zde konkrétně stanoví, že se použije na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zajištění majetku dlužníka a jmenování správce podstaty, a naopak, že se nepoužije v případech úpadku pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a podniků kolektivního investování. Negativní vymezení působnosti je ve Vzorovém zákoně vyřešeno tak, že je vydávajícímu státu, tj. státu, který přebírá legislativní text Vzorového zákona, poskytnut prostor, aby si sám vymezil subjekty, které si z působnosti zákona přeje vyloučit.

Podobný je i charakter následujícího ustanovení obou dokumentů, které obsahuje definice základních pojmů. Podle článku 2 písm. a) Vzorového zákona se například zahraničním řízením rozumí kolektivní soudní nebo správní řízení v cizím státě (včetně prozatímního řízení) vedené podle insolvenčního zákona, jehož účelem je reorganizace nebo likvidace dlužníka pod dohledem soudu. Stejným způsobem jako Nařízení o úpadkovém řízení pak Vzorový zákon rozlišuje mezi řízením hlavním a „vedlejším“, kdy se hlavním řízením rozumí řízení zahájené ve státě, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, a jiným než hlavním, tj. podle terminologie Nařízení o úpadkovém řízení vedlejším, podobně jako v článku 27 Nařízení o úpadkovém řízení, řízení zahájené ve státě provozovny dlužníka.

Hlavním řízením ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení se rozumí řízení zahájené ve státě, ve kterém se nachází centrum hlavních zájmů dlužníka a které je uvedeno v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení,⁴⁰⁷ a vedlejším řízením některé z řízení uvedených v příloze B Nařízení o úpadkovém řízení zahájené ve státě dlužníkova provozovny.

Dalším významným pojmem, který oba předpisy podobně definují, je „správce podstaty“ (podle Nařízení o úpadkovém řízení), respektive „zahraniční správce“ (podle Vzorového zákona), kdy se pod ním v obou případech rozumí subjekt, který v průběhu řízení provádí správu dlužníkova majetku a dalších jeho záležitostí. I v této oblasti je však Vzorový zákon

⁴⁰⁷ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání. Praha: Bova Polygon, 2004, s. 348.

oproti Nařízení o úpadkovém řízení, které v příloze C obsahuje jejich taxativní výčet, poměrně obecný.

Prakticky shodný výklad přisuzuje Nařízení o úpadkovém řízení i Vzorový zákon také pojmu „soud“ (podle Nařízení o úpadkovém řízení), respektive „zahraniční soud“ (podle Vzorového zákona), kterým se rozumí jakýkoli subjekt oprávněný vnitrostátním právem k zahájení insolvenčního řízení a k výkonu dohledu v tomto řízení, či pojmu „provozovna“, kterou se rozumí jakékoli provozní místo, v němž dlužník s pomocí lidských a materiálních zdrojů vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost.

Výslovné zakotvení způsobu určování mezinárodní příslušnosti je však konkretizováno pouze v Nařízení o úpadkovém řízení, neboť podle článku 4 a 5 Vzorového zákona si má každý vydávající stát sám určit, který soud nebo úřad bude k výkonu funkcí souvisejících s uznáváním hlavních a vedlejších řízení a ke spolupráci se zahraničními soudy příslušný, stejně tak jako osobu nebo orgán, který je v zahraničních insolvenčních řízeních oprávněn vystupovat.

Ačkoli může tato odchylka v úpravě mezinárodní příslušnosti, respektive příslušnosti k uznávání zahraničních řízení, vyvolávat dojem, že jsou oba posuzované dokumenty v této oblasti rozdílné a nekompatibilní, opak je pravdou. Zmíněná odlišnost pramení čistě z povahy obou dokumentů (tzn. právní akt Evropské unie oproti legislativnímu textu – v ideálním případě promítnutému do právního předpisu vnitrostátního původu) a s rozdílným režimem chápání toho, co se rozumí pojmem „místo hlavních zájmů dlužníka“ nebo pojmem „provozovna“, a tudíž zda se jedná v konkrétním případě o hlavní či vedlejší řízení, nemá podle autorky nic společného.

Obsahová shoda termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ je patrná již z geneze přípravného procesu Nařízení o úpadkovém řízení, neboť je jeho předchůdkyní (respektive i předchůdkyní nařízení o insolvenčním řízení), která se stala hlavním a ve velkém rozsahu převzatým zdrojem inspirace pro jeho obsah, Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení, na kterou je odkazováno i v Příručce⁴⁰⁸ k Vzorovému zákonu. Kromě nápadné podobnosti formulace ustanovení upravujících mezinárodní příslušnost a rozhodné právo je totiž

⁴⁰⁸ V originálním jazyce (cit.): *Guide to enactment and interpretation of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency*. Dostupná zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/1997-Model-Law-Insol-2013-Guide-Enactment-e.pdf>. V bodu 81 Příručky se uvádí, že termín COMI obsahuje právě i zmíněná Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení a Nařízení o úpadkovém řízení a v bodu 82 Příručky, že je třeba pojem COMI obsažený ve Vzorovém zákoně vykládat podle zprávy Miguela Virgose a Etienna Schmita, původně připravené k provedení Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, která se obecně používá i při výkladu tohoto pojmu obsaženého v Nařízení o úpadkovém řízení.

v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení a v Nařízení o úpadkovém řízení v zásadě obdobným⁴⁰⁹ způsobem naloženo i s pojmem „centrum hlavních zájmů dlužníka“, tj. COMI, a ohledně výkladu je spojuje zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita.

Je-li totiž v Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení a ve Vzorovém zákoně podle Příručky použit totožný termín a současně je Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení bezpochyby hlavním zdrojem inspirace pro zpracování obou evropských insolvenčních nařízení, nelze podle autorky než uzavřít, že je termín „místo hlavních zájmů dlužníka“, tj. hraniční určovatel COMI, ve všech porovnávaných dokumentech totožného obsahu a měl by být chápán shodným způsobem.⁴¹⁰ Tento závěr podle autorky vyplývá i z článku 2 písm. b) a článku 16 odst. 3 Vzorového zákona. Podle článku 2 písm. b) Vzorového zákona se (zahraničním) hlavním řízením rozumí zahraniční řízení, které se koná ve státě, v němž má dlužník své „centrum hlavních zájmů“, a podle článku 16 odst. 3 Vzorového zákona se má za to, že není-li prokázán opak, rozumí se „centrem hlavních zájmů dlužníka“ jeho sídlo nebo obvyklé bydliště, je-li fyzickou osobou.⁴¹¹

Podobnost formulací a principů všech porovnávaných dokumentů je tudíž podle autorky záměrná a za současného respektování charakteru těchto dokumentů podle ní účelově směřuje k nastavení stejného kritéria pro určování mezinárodní příslušnosti, respektive k uznávání (zahraničních) hlavních řízení a k aktivaci s tím souvisejících účinků těchto řízení, a to tím spíše, je-li v Příručce k Vzorovému zákonu navíc výslovně zdůrazněno, že může výklad

⁴⁰⁹ Tento závěr vyplývá i z rozhodnutí U.S. District Court ze dne 22. května 2008 ve věci *Bear Stearns, Ltd., Re* (US District Court, SDNY 2008). Citováno podle FLICS, Martin; WARREN, Mary; MOSS, Joel et al. *U.S. District Court Affirms Bear Stearns Decision Denying Chapter 15 Recognition for Cayman Hedge Fund*. Linklaters, 2008. [online] s. 1-4 [cit. 2016-09-02]. Dostupné zde: http://www.linklaters.com/pdfs/052908_RandIBriefing.pdf. V tomto rozhodnutí bylo připuštěno, že koncept COMI a vyvratitelné domněnky ve prospěch registrovaného sídla byl převzat z Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, a to v podobě „hlavního místa podnikání“, tj. v originálním jazyce (cit.): *principal place of business*.

⁴¹⁰ Pozn. Porovnávání Vzorového zákona a Nařízení o úpadkovém řízení (včetně COMI) bylo ostatně předmětem diskuse také na mezinárodní konferenci IAIR, kdy diskuse vyústila v jednoznačný příklon k tomu, že ať už se bude jednat o insolvenční řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, nebo Vzorového zákona, mělo by se vždy udělat maximum pro to, aby bylo hlavní řízení vedeno tím státem, v němž se nachází skutečné „centrum hlavních zájmů dlužníka“. Panelová diskuse na téma *Cross-border insolvency and the off shore sector – How far have we come? Do we have it right? How can we do it better, what needs to change?*. Výroční zasedání IAIR (International Association of Insolvency Regulators) ve dnech 31. srpna 2015 až 3. září 2015, Bermuda.

⁴¹¹ K tomu blíže též zpráva pracovní skupiny UNCITRAL pro insolvenční právo ze 43. zasedání (New York, 15. až 19. dubna 2013) na téma *Interpretation and application of selected concepts of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency relating to centre of main interests (COMI)*, bod 37C, s. 8, kde je podstata termínu „COMI“ užitého ve Vzorovém zákoně osvětlena takto (cit.): *Centre of main interests is not defined in the Model Law, but is based on a presumption that it is the registered office or habitual residence of the debtor (article 16, paragraph 3)*, tzn. v orientačním překladu (cit.): *COMI ve Vzorovém zákoně není definováno, ale je založeno na domněnce, že je shodné se statutárním sídlem nebo obvyklým místem pobytu dlužníka*. Dostupné zde: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V13/807/33/PDF/V1380733.pdf?OpenElement>

COMI směřující k jeho chápání ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení sloužit i k výkladu pojmu COMI uvedeného ve Vzorovém zákoně.⁴¹²

Posledním potvrzením zde uvedeného je i formulace 137. bodu Příručky, v níž se uvádí, že domněnky uvedené v článku 16 Vzorového zákona nebrání tomu, aby bylo v souladu s použitelným procesním právem vyžadováno předložení dalších důkazů, bude-li závěr o COMI založený na domněnce ve prospěch registrovaného sídla dlužníka zpochybněn, což není podle autorky ničím jiným, než zdůrazněním možnosti a potřeby vyvrátit v případě pochybností domněnku ve prospěch sídla dlužníka (známou i z Nařízení o úpadkovém řízení) a preference „skutečného sídla“ dlužníka před jeho sídlem formálním.

Shodné chápání COMI v posuzovaných dokumentech, tj. především v Nařízení o úpadkovém řízení a ve Vzorovém zákoně, je dále podpořeno i judikaturou, v důsledku čehož jediná odlišnost těchto pojmů pramenící ze skutečnosti, že je v nich tento pojem užit v odlišném kontextu, tj. při určování mezinárodní příslušnosti pro zahájení hlavního řízení v Nařízení o úpadkovém řízení a ve vztahu k účinkům uznání hlavního řízení ve Vzorovém zákoně, je podle autorky irelevantní, a to tím spíše, je-li koncept COMI ve smyslu Vzorového zákona podobným způsobem jako v Nařízení o úpadkovém řízení chápán zřejmě i v USA.⁴¹³

Základem pro tento závěr je podle autorky rozhodnutí ve věci *Bear Stearns*,⁴¹⁴ v níž se americký soud vyjádřil v tom smyslu, že umožňuje konstrukce COMI spojená s domněnkou ve prospěch sídla učinit rychlé kroky v případech, kde rychlost může být pro řízení důležitá, avšak za současného ponechání možnosti takto presumované COMI případně zpochybnit. Hraniční určovatel COMI byl navíc v této věci v dalších ohledech posuzován v zásadě shodným způsobem jako v rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *Eurofood IFSC Ltd.* a v rozhodnutí *High Court of Justice* ve věci *Daisytek-ISA Limited*, a to za současného

⁴¹² V originálním jazyce je tento závěr v Příručce formulován takto (cit.): *Since the formulation „centre of main interests” in the EC Regulation corresponds to that of the Model Law, albeit for different purposes (...), jurisprudence interpreting the EC Regulation may also be relevant to interpretation of the Model Law. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency Law with Guide to Enactment and Interpretation. New York, 2014, s. 44, bod 82. Dostupné zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/1997-Model-Law-Insol-2013-Guide-Enactment-e.pdf>*

⁴¹³ Viz kapitola 15 (Section 1516 (c)) amerického zákona o úpadku (*Chapter 15 of the United States of America's Bankruptcy Code*), která promítá Vzorový zákon. Dostupná zde: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/1516>

⁴¹⁴ Rozhodnutí U.S. District Court ze dne 22. května 2008 ve věci *Bear Stearns, Ltd., Re* (US District Court, SDNY 2008). Citováno podle FLICS, Martin; WARREN, Mary; MOSS, Joel et al. *U.S. District Court Affirms Bear Stearns Decision Denying Chapter 15 Recognition for Cayman Hedge Fund*. Linklaters, 2008. [online] s. 1-4 [cit. 2016-09-02]. Dostupné zde: http://www.linklaters.com/pdfs/052908_RandIBriefing.pdf

zdůraznění, že domněnku ve prospěch registrovaného sídla dlužníka nelze preferovat, bude-li jeho skutečné sídlo umístěno v zahraničí.⁴¹⁵

Na to pak v USA navázala i další rozhodnutí, v nichž bylo vyjádřeno, že by mělo být COMI shodné s místem, odkud probíhá koordinace dlužníka – společnosti nebo právnické osoby a které je zjistitelné třetími osobami,⁴¹⁶ či o místo, kde se nachází dlužníkova hlavní správa, která řídí jeho záležitosti, tzn. třeba i telefonicky zasedání správní rady.⁴¹⁷

Pro potvrzení shodného chápání COMI podle Vzorového zákona a podle Nařízení o úpadkovém řízení konkrétně ve Spojeném království je třeba jmenovat především rozhodnutí ve věci *Stanford International Bank Limited*⁴¹⁸, v níž soud postupoval podle britského vzorového zákona. Z tohoto rozhodnutí vyplývá obsahová shoda COMI především na základě podmínky jeho „zjistitelnosti třetími osobami“, která je zde označena za veřejnou informaci, kterou se mohou tyto osoby (věřitelé) dozvědět z běžného styku s dlužníkem, tj. bez většího úsilí, ale i z vyjádření jednotlivých soudních instancí,⁴¹⁹ které v této věci rozhodovaly, když význam COMI (spolu s jeho vyvratitelnou domněnkou), které je obsažené ve Vzorovém zákoně i v Nařízení o úpadkovém řízení, výslovně propojily, posvětily rozhodnutí prvoinstančního soudu, které navazovalo na rozhodnutí ve věci *Eurofood IFSC Ltd. a Ci4net.com Inc and another*, a souhlasně se vyjádřily i o výkladu COMI uvedeného ve Vzorovém zákoně podle zprávy Miguela Virgose a Etienna Schmita, která slouží rovněž k výkladu Nařízení o úpadkovém řízení.

Shoda všech tří, respektive čtyř posuzovaných dokumentů, tj. Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, Nařízení o úpadkovém řízení, nařízení o insolvenčním řízení a Vzorového zákona, ohledně termínu „provozovna“ je vedle toho patrná již ze samotného

⁴¹⁵ *UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency: The Judicial Perspective*. (Updated 2013). New York, 2014, s. 37, bod 105-107. Dostupné zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Judicial-Perspective-2013-e.pdf>

⁴¹⁶ Rozhodnutí Supreme Court of the United States ze dne 23. února 2010 ve věci *The Hertz Corporation v. Melinda Friend et al.*, sp. zn. No. 08–1107, 559 U. S. (2010). Dostupné zde: <https://www.law.cornell.edu/supct/pdf/08-1107P.ZO>

⁴¹⁷ Rozhodnutí United States Court of Appeals ze dne 16. dubna 2013 ve věci *FAIRFIELD SENTRY LIMITED et al v. Kenneth Krys, Christopher Stride*, sp. zn. No. 11-4376, 714 F.3d 127 (2013). Dostupné zde: <http://www.leagle.com/decision/In%20FCO%2020130416119/IN%20RE%20FAIRFIELD%20SENTRY%20LT>

⁴¹⁸ Rozsudek High Court of Justice ze dne 3. července 2009 ve věci *Stanford International Bank Limited*, sp. zn. [2009] EWHC (Ch) 1441, dostupné zde: https://www.insol.org/_files/Model%20Law/UK/Stanford%20High%20Court%202009.pdf. Citováno podle JACK, Ian; WEBB, Louise. *Where is the COMI?* Publications. Baker & McKenzie. [online] s. 1-5 [cit. 2016-02-09]. Dostupné zde: <http://www.bakermckenzie.com/en/irgoverningdeterminingcomijul09>

⁴¹⁹ Viz *UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency: The Judicial Perspective*. (Updated 2013). New York, 2014, s. 39-40, bod 117. Dostupné zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Judicial-Perspective-2013-e.pdf>

legislativního textu,⁴²⁰ kdy je třeba drobnou terminologickou odchylku v kontextu principů pro zahájení a uznávání vedlejších řízení podle autorky jednoznačně považovat za bezvýznamnou.

Při porovnávání Nařízení o úpadkovém řízení a Vzorového zákona je vhodné dále upozornit na to, že je podle Vzorového zákona pravomoc soudu nad zahraničním správcem a zahraničním majetkem dlužníka či dalšími záležitostmi omezená v rozsahu konkrétní žádosti, kdy stejně tak i obráceně platí, že může zahraniční správce žádat o zahájení řízení jen tehdy, jsou-li pro to v dotčeném státě splněny podmínky,⁴²¹ a účastnit se již zahájeného řízení až tehdy, je-li řízení, v němž byl zahraniční správce jmenován, soudem jiného státu uznáno. Smyslem účasti zahraničního správce v již probíhajícím insolvenčním řízení je především zajistit větší míru koordinace a spolupráce se zahraničním řízením.

Podle článku 18 Nařízení o úpadkovém řízení je správce podstaty jmenovaný v hlavním řízení oprávněn vykonávat veškeré pravomoci, které jsou mu svěřeny právem státu, který řízení zahájil, i v jiném členském státě EU, nebylo-li zde dosud zahájeno další insolvenční řízení, nebo učiněno ochranné opatření, které by jejich výkonu bránilo. Správce podstaty je díky tomuto ustanovení oprávněn (vyjma článků 5 a 7 Nařízení o úpadkovém řízení týkajících se věcných práv třetích osob a výhrady vlastnictví) zejména k přemístění majetku dlužníka. Oprávnění správce podstaty ve vedlejších řízeních jsou menší, neboť spočívají pouze v tom, že může v jiném členském státě EU žádat, aby byl po zahájení tohoto řízení movitý majetek přemístěn, nebo žalobou napadat platnost právního jednání, a to vždy při zachování základního pravidla, že musí při výkonu svých pravomocí jednat v souladu s právem členského státu EU, kterého se jeho právní jednání bezprostředně dotýká (typicky při zpeněžování majetkové podstaty), a vyvarovat se užití donucovacích opatření.

Správce podstaty je podle Nařízení o úpadkovém řízení⁴²² dále oprávněn zejména žádat soud jiného členského státu EU, aby byl podstatný obsah rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení (případně i rozhodnutí o jeho jmenování) podle pravidel platných pro zveřejňování stanovených v tomto státě zveřejněn, a to včetně uvedení jeho jména nebo názvu a toho, zda

⁴²⁰ Pozn. Vždy se jedná o jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává (případně vykonával) nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů, zboží a služeb (respektive materiálních zdrojů nebo majetku). Srov. článek 2 písm. h) Nařízení o úpadkovém řízení, článek 2 bod 10 nařízení o insolvenčním řízení, článek 2 písm. f) Vzorového zákona a článek 2 písm. h) Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení.

⁴²¹ Článek 11 Vzorového zákona týkající se žádosti zahraničního správce o zahájení řízení je založen na tom, že nejen správce hlavního řízení, ale také správce vedlejšího řízení, může mít legitimní zájem na zahájení insolvenčního řízení v cizím státě. Současně ale poskytuje i dostatečné záruky proti zneužívajícím žádostem, když je vyžadováno splnění všech ostatních podmínek pro zahájení požadovaného řízení. V podrobnostech viz Příručka, bod 112-114.

⁴²² Článek 21 Nařízení o úpadkovém řízení.

byl jmenován v hlavním nebo vedlejší řízení. Povinnost zveřejňování příslušného rozhodnutí vyplývá ze zásady materiální publicity,⁴²³ která se promítá především do článku 24 Nařízení o úpadkovém řízení, jímž se stanoví dvě vyvratitelné domněnky ohledně účinků zahájení úpadkového řízení a plnění závazku ve prospěch dlužníka.

Další pravomoci správce podstaty jsou zakotveny především v článku 20 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož je věřitel, který dosáhl po zahájení hlavního řízení úplného nebo částečného uspokojení svých pohledávek na úkor dlužníkovu majetku umístěného na území jiného členského státu EU, povinen (vyjma práv ve smyslu článků 5 a 7 Nařízení o úpadkovém řízení) vše, co nabyl, správci podstaty vrátit. Podle článku 32 Nařízení o úpadkovém řízení je správce podstaty oprávněn přihlašovat pohledávky v jiných řízeních a účastnit se těchto úpadkových řízení (včetně schůzí věřitelů) a podle článku 38 Nařízení o úpadkovém řízení je i dočasnému správci podstaty za určitých podmínek umožněno činit opatření nezbytná k ochraně majetku dlužníka.

Oprávnění zahraničního správce, které se posledně uvedenému oprávnění podobá, je zakotveno především v článku 19 Vzorového zákona, podle něhož lze na základě žádosti o uznání zahraničního řízení poskytnout pomoc dočasného rázu, pokud je toho nutně třeba k ochraně dlužníka nebo zájmů věřitelů, v podobě odložení výkonu rozhodnutí proti majetku dlužníka, pověření zpeněžováním majetku dlužníka atd., ledaže by taková pomoc mohla narušit průběh hlavního řízení.

Přístup zahraničního správce a věřitelů k soudům upravuje Vzorový zákon v kapitole druhé.⁴²⁴ Zahraniční věřitel, který žádá o zahájení řízení nebo do již probíhajícího řízení přihlašuje pohledávky, má prakticky stejné postavení jako místní věřitel,⁴²⁵ ledaže je podle práva státu ohledně pořadí pohledávek zahraničních věřitelů stanoveno jinak.

Povinnost informovat zahraniční věřitele o úpadkovém řízení zakotvená v článku 14 Vzorového zákona je založena na zásadě rovného postavení místních a zahraničních věřitelů, neboť jsou spolu s místními věřiteli vždy jednotlivě informováni i všichni soudu známí věřitelé zahraniční. Vzhledem k tomu, že mají státy různou právní

⁴²³ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání, Praha: Bova Polygon, 2004, s. 352.

⁴²⁴ V Nařízení o úpadkovém řízení je problematice informování věřitelů o zahájení řízení a přihlašování pohledávek věnována samostatná kapitola čtvrtá.

⁴²⁵ Zásada rovnosti věřitelů je dále patrná i z článku 20 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení, podle kterého platí, že se může věřitel, který dosáhl v průběhu insolvenčního řízení částečného uspokojení svých pohledávek, podílet na rozdělování majetku v rámci jiných řízení pouze tehdy, pokud ostatní věřitelé stejného pořadí nebo kategorie v těchto řízeních také získají odpovídající podíl.

úpravu toho, jak by mělo v praxi informování věřitelů vypadat (například publikování úřední formou, v místních novinách, individuální oznámení nebo hromadné oznámení, anebo kombinace těchto postupů atd.), neponechává Vzorový zákon záměrně formu informování věřitelů na vnitrostátním právu, neboť by mohli být zahraniční věřitelé znevýhodněni.⁴²⁶ V článku 14 odst. 2 Vzorového zákona je proto preferováno individuální oznámení zahraničním věřitelům, ledaže soud podle okolností nesezná, že je jiná forma informování vhodnější.

I informační povinnost je proto v obou porovnávaných dokumentech upravena podobným způsobem, když je v článku 40 Nařízení o úpadkovém řízení stanoveno, že je příslušný soud nebo správce podstaty povinen neprodleně po zahájení úpadkového řízení informovat všechny známé zahraniční věřitele, a to tak, že jim zašle individuální oznámení, které obsahuje zejména lhůtu, do kdy je třeba svoji pohledávku přihlásit, subjekt, u něhož je tak třeba učinit, sankci za nedodržení této lhůty, jiná nezbytná opatření, či to, zda se musí přihlásit i věřitel s pohledávkou přednostní nebo zajištěnou věcným právem.⁴²⁷

Úprava uznávání zahraničního řízení je obsažena ve třetí kapitole Vzorového zákona, která začíná článkem 15, jehož obsahem je úprava žádosti o uznání zahraničního řízení. Zahraniční správce může požádat soud o uznání zahraničního řízení, v němž byl jmenován. K žádosti je zahraniční správce povinen doložit ověřenou kopii rozhodnutí o zahájení zahraničního řízení a rozhodnutí o svém jmenování, nebo osvědčení zahraničního soudu o těchto skutečnostech, anebo není-li možný ani jeden z těchto způsobů, doložit tyto skutečnosti jakýmkoli jiným relevantním důkazem. K žádosti je správce podstaty dále povinen přiložit přehled všech jemu známých zahraničních řízení ohledně dlužníka a na pokyn soudu případně všechny k žádosti přiložené dokumenty přeložit do úředního jazyka.

V tomto článku Vzorového zákona jsou podle Příručky stanoveny hlavní procesní požadavky pro uznání zahraničního řízení a není tak vhodné uznávací proces případnými vnitrostátními požadavky dále zatěžovat.⁴²⁸ Informační povinnost týkající se dalších řízení dlužníka je důležitá pro koordinaci a spolupráci v jednotlivých řízeních a trvá i po podání žádosti o uznání zahraničního řízení. Zahraniční správce je proto po podání žádosti povinen bez zbytečného odkladu informovat soud o jakékoli podstatné změně ve stavu uznávaného

⁴²⁶ K tomu blíže bod 122 Příručky.

⁴²⁷ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání, Praha: Bova Polygon, 2004, s. 354

⁴²⁸ Viz bod 127 Příručky.

zahraničního řízení či ve stavu jmenování zahraničního správce, ale i o jakémkoli jiném zahraničním řízení ohledně téhož dlužníka, o němž se dozví.

K tomu, aby byl proces uznávání zahraničního řízení veden rychle a hospodárně, jsou v článku 16 Vzorového zákona zakomponovány domněnky.⁴²⁹ Jestliže se totiž předložené dokumenty (rozhodnutí, osvědčení nebo jiné dokumenty ve smyslu článku 15 Vzorového zákona) jeví jako relevantní doklady skutečnosti, že je zahraniční řízení zahraničním řízením ve smyslu článku 2 písm. a) Vzorového zákona a zahraniční správce zahraničním správcem ve smyslu článku 2 písm. d) Vzorového zákona, může soud, který o žádosti o uznání zahraničního řízení rozhoduje, tuto skutečnost předpokládat, dokumenty předložené spolu se žádostí o uznání považovat bez dalšího za pravé a zahraniční řízení uznat.

Jedná-li se proto o zahraniční řízení a zahraničního správce ve smyslu Vzorového zákona a žádost zahraničního správce splňuje Vzorovým zákonem požadované náležitosti a byla podána příslušnému soudu ve smyslu článku 4 Vzorového zákona, je toto zahraniční řízení bez dalšího uznáno (vyjma případu výhrady veřejného pořádku podle článku 6 Vzorového zákona), a to buď jako hlavní řízení (koná-li se ve státě, kde se nachází centrum hlavních zájmů dlužníka), nebo jako vedlejší řízení (koná-li se ve státě, kde se nachází dlužníková provozovna), od čehož se následně odvíjí účinky uznání takového řízení. Podle Vzorového zákona, stejně jako podle Nařízení o úpadkovém řízení, proto není možné uznat zahraniční řízení, které by bylo zahájeno ve státě, kde se sice nachází dlužníkův majetek, ale v němž není umístěna dlužníková provozovna, ani zde nejsou soustředěny jeho hlavní zájmy. Zaniknou-li zcela nebo částečně důvody, na základě nichž bylo rozhodnutí o uznání vydáno, připouští se jeho následný přezkum a změna či zrušení podle vnitrostátního práva.

Uznání zahraničního řízení je spojeno se zvláštními účinky, které nastávají automaticky⁴³⁰ a týkají se pouze hlavního řízení (oproti pomocným opatřením soudu ve smyslu článku 19 a 21 Vzorového zákona, která jsou závislá na úvaze soudu a vydávána v hlavním i vedlejší řízení). Patří mezi ně pozastavení individuálních soudních sporů či jiných řízení týkajících se majetku, práv a závazků dlužníka, pozastavení výkonu rozhodnutí proti majetku dlužníka a pozastavení práva převádět a zatěžovat dlužníkův majetek, či s ním jinak disponovat. Z těchto pravidel si může každý stát, který Vzorový zákon

⁴²⁹ Pozn. Vůbec nejdůležitějším ustanovením článku 16 Vzorového zákona je jeho odstavec třetí, v němž je konstruována v podstatě obdobná vyvratitelná domněnka ve prospěch sídla jako v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení.

⁴³⁰ Automatické účinky se vztahují i na prozatímní zahraniční řízení. V podrobnostech viz bod 156 a bod 179 Příručky.

promítne do své vnitrostátní právní úpravy, stanovit výjimky. Jinými slovy tak rozsah, změny a ukončení jinak automatických účinků závisí na omezeních, která stanoví vnitrostátní právní předpisy. Na právo zahájit individuální soudní řízení v rozsahu, který je nezbytný k zachování nároku proti dlužníkovi, stejně jako na právo zahraničního správce žádat zahájení řízení podle právní úpravy jiného státu, či na právo uplatňovat v tomto řízení své nároky, se ale tyto účinky nevztahují. Konkrétní důsledky porušení zákazu disponovat s dlužnickovým majetkem Vzorový zákon neupravuje a musí být proto stanoveny vnitrostátním právním předpisem. Z hlediska doporučení obsažených v Příručce se jeví z pohledu věřitelů jako nejvíce přínosné řešení toto zkracující právní jednání⁴³¹ zneplatnit.⁴³²

Nařízení o úpadkovém řízení upravuje uznávání úpadkového řízení ve své druhé kapitole a jeho základní odlišnost od Vzorového zákona spočívá v tom, že není předmětem uznání řízení jako celek, ale pouze „rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení“, které má být ve všech ostatních členských státech EU od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě svého vydání, automaticky uznáno. Tento princip se vztahuje i na případy, kdy úpadkové řízení proti dlužníkovi daného typu v jiném členském státě EU být zahájeno nemůže. Uznání hlavního řízení nebrání zahájení partikulárního řízení v jiném členském státě EU, které se stane vedlejším řízením. Automaticky jsou uznávána i rozhodnutí upravující průběh a skončení úpadkového řízení (včetně schváleného vyrovnání) učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení bylo uznáno, stejně jako rozhodnutí, která z dotčeného úpadkového řízení přímo vyplývají, nebo s ním úzce souvisí, ačkoli byla vydána jiným soudem. Princip automatického uznávání platí ale i pro rozhodnutí týkající se ochranných opatření, která byla učiněna po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení. Uznávání rozhodnutí ve vyjmenovaných případech (tzv. bez dalšího) je omezeno případem, kdy by vedlo k omezení osobní svobody nebo listovního tajemství, a případem, kdy by bylo podle článku 26 Nařízení o úpadkovém řízení vyloučeno pro zjevný rozpor s veřejným pořádkem⁴³³ státu (zejména s jeho základními zásadami nebo ústavními právy a svobodami jednotlivce), v němž má být uznáno.

⁴³¹ V důsledku uznání zahraničního řízení může podle článku 23 odst. 1 Vzorového zákona zahraniční správce podat žalobu na neúčinnost právního jednání poškozujícího věřitele, což je důležité zejména z důvodu ochrany dlužnickova majetku ve státě, který toto řízení uznal, nebo podle článku 24 Vzorového zákona (za předpokladu, že splňuje požadavky stanovené právem tohoto státu) vstoupit či zasáhnout do kteréhokoli řízení, jehož stranou je dlužník.

⁴³² Bod 182 Příručky.

⁴³³ K tomu srov. dřívější koncept „public policy“ vymezený v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 11. května 2000 ve věci Régie Nationale des Usines Renault SA v. Maxicar SpA, Orazio Formento, sp. zn. C-38/98. Dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=45255&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=58812>

Dojde-li podle Nařízení o úpadkovém řízení k uznání rozhodnutí o zahájení hlavního řízení, vážou se k němu v jiných členských státech EU automaticky stejné účinky jako podle práva členského státu EU, který řízení zahájil, ledaže by bylo v těchto členských státech EU zahájeno vedlejší řízení, nebo by Nařízení o úpadkovém řízení stanovilo jinak.⁴³⁴ V případě uznání rozhodnutí o zahájení vedlejšího řízení tento princip neplatí, jelikož je toto řízení spojeno s účinky pouze na území členského státu EU, v němž bylo zahájeno. Koordinace paralelně vedených úpadkových řízení je pak upravena v páté kapitole Vzorového zákona⁴³⁵ a především ve třetí kapitole Nařízení o úpadkovém řízení (tzn. ohledně vedlejších řízení).

4.3 Posouzení rozdílů v uznávání účinků insolvenčního řízení mezi státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly

Základním kritériem pro postoj k uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení je to, zda mezinárodním insolvenčním řízením dotčené státy aplikují Nařízení o úpadkovém řízení, v modifikované podobě Vzorový zákon, anebo jejich postoj vůči tomuto řízení vyplývá pouze z norem čistě vnitrostátního původu, případně ze závazné mezinárodní smlouvy.

Postoj členských států EU, které ohledně uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení postupují podle Nařízení o úpadkovém řízení, je podle všeho nejvíce benevolentní. Jak již bylo výše uvedeno, rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení, které vydá soud státu příslušného podle článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení, je uznáváno ve všech ostatních členských státech EU od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil, a to i tehdy, kdyby úpadkové řízení nemohlo být v jiném členském státě EU proti dlužníku daného typu zahájeno. Rozhodnutí o zahájení hlavního řízení podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě EU stejné účinky jako podle práva členského státu EU, který řízení zahájil, není-li v Nařízení o úpadkovém řízení stanoveno jinak, nebo nedošlo-li ve výše uvedeném členském státě EU k zahájení vedlejšího řízení.

⁴³⁴ Účinky uznání rozhodnutí o zahájení zahraničního řízení nemusí být nutně definitivní. Na žádost správce podstaty jmenovaného v hlavním řízení se může v zájmu věřitelů dříve zahájené hlavní řízení (uvedené v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení) v jiném členském státě EU přeměnit na řízení likvidační (uvedené v příloze B Nařízení o úpadkovém řízení). Požadovanou přeměnu v tomto případě provede soud, který je oprávněn vést vedlejší řízení ve smyslu článku 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

⁴³⁵ Pozn. V páté kapitole Vzorového zákona je upravena možnost zahájit vedlejší řízení po uznání hlavního řízení, součinnost v rámci vnitrostátního insolvenčního řízení a zahraničního insolvenčního řízení, domněnka insolvence založená na uznání hlavního řízení a pravidla uspokojování v souběžných řízeních.

Za další usnadnění, které se váže k uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení, lze s ohledem na vše výše uvedené jednoznačně považovat i postup států podle vnitrostátního právního předpisu, který promítá Vzorový zákon, a to z následujících důvodů.

Není-li prokázán opak, má se za to, že je sídlo nebo obvyklé bydliště dlužníka, je-li fyzickou osobou, místem hlavních zájmů dlužníka a k uznání zahraničního insolvenčního řízení podle Vzorového zákona v obecné rovině postačuje, nasvědčuje-li rozhodnutí (případně osvědčení nebo i jiný dokument), které je povinnou přílohou žádosti o uznání tohoto řízení, tomu, že je zahraniční insolvenční řízení zahraničním řízením ve smyslu Vzorového zákona a zahraniční správce zahraničním správcem ve smyslu Vzorového zákona, přičemž ověření pravosti se u přiložených dokumentů nevyžaduje.

Zahraniční insolvenční řízení je proto státy aplikujícími v modifikované podobě Vzorový zákon (vyjma případů, kdy by byl tento postup ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem) – shoduje-li se vymezení zahraničního řízení a zahraničního správce s vymezením podle Vzorového zákona a žádost o uznání zahraničního řízení splňuje Vzorovým zákonem požadované náležitosti a byla podána příslušnému soudu podle článku 4 Vzorového zákona – v zásadě vždy uznáno.

Na rozdíl od Nařízení o úpadkovém řízení však o uznání zahraničního řízení v těchto případech soud vydává rozhodnutí, které současně obsahuje informaci o tom, zda se zahraniční řízení uznává jako řízení hlavní (tzn. že má dlužník ve státě, v němž zahraniční řízení probíhá, soustředěno místo svých hlavních zájmů), nebo jako řízení vedlejší (tzn. že má dlužník ve státě, v němž zahraniční řízení probíhá, svoji provozovnu). Ačkoli může být v povinném vydávání rozhodnutí o uznání zahraničního řízení spatřován určitý formalismus, netřeba se podle autorky velkých prodlev zřejmě obávat, neboť sám Vzorový zákon v této souvislosti apeluje, aby bylo rozhodováno co možná nejrychleji. Teprve v důsledku vydání rozhodnutí o uznání zahraničního řízení mohou v daném státě nastat účinky Vzorovým zákonem předvídané (automaticky nebo na základě volné úvahy soudu), které lze případně (ukáže-li se, že důvody, na jejichž základě bylo rozhodnuto o uznání zahraničního řízení, částečně nebo zcela zanikly) jakožto následek změny nebo ukončení uznání zahraničního řízení tomuto řízení odebrat.

Automatické účinky, se kterými počítá článek 20 Vzorového zákona pouze pro případ uznání hlavního řízení, pak nastanou i tehdy, spojuje-li stát, v němž jsou soustředěny hlavní dlužníkovy zájmy, s tímto řízením účinky odlišné a třeba i méně přísné. V této skutečnosti

se promítá jeden ze základních principů Vzorového zákona, podle kterého má uznání zahraničního řízení soudem státu, který při tomto procesu postupuje podle Vzorového zákona promítnutého do vnitrostátního právního předpisu, předem předepsané účinky, které jsou považovány za nezbytné pro řádné a spravedlivé vedení přeshraničního řízení ohledně úpadku dlužníka. Uznání zahraničního insolvenčního řízení podle Vzorového zákona má proto vždy své vlastní účinky, které jsou upřednostněny před následky předvídanými zahraničním právem. Pro případ vyvolání rozporu s oprávněnými zájmy účastníků řízení (včetně dlužníka) by však měla být v každé modifikované verzi Vzorového zákona v podobě konkrétního právního předpisu vnitrostátního původu současně upravena i možnost ochrany těchto zájmů.⁴³⁶

Účinky vedlejšího řízení uznaného podle Vzorového zákona jsou obvykle omezeny na majetek nacházející se na území státu, který toto řízení uznal. Charakter účinků zde ovšem není automatický jako podle článku 20 Vzorového zákona v případě uznání hlavního řízení, ale je nezbytné, aby byly tomuto řízení konkrétní účinky přiznány v rámci volné úvahy soudu ve smyslu článku 19 a 21 Vzorového zákona.⁴³⁷

U států, které nejsou členy Evropské unie a současně nepřijaly ani Vzorový zákon, se jednoduchá a jednotná pravidla pro uznávání zahraničních insolvenčních řízení, nebo alespoň pro uznávání rozhodnutí o zahájení těchto řízení, podle názoru autorky v měřítku zahrnujícím větší množství států nevyskytují.

Předmětem této podkapitoly je proto porovnání přístupu k uznávání účinků zahraničních insolvenčních řízení podle Vzorového zákona, respektive podle jeho modifikované formy v podobě vybrané vnitrostátní úpravy Spojeného království s ohledem na jeho záměr vystoupit z Evropské unie, a podle jiných pravidel vnitrostátního charakteru (konkrétně podle platných zákonů příkladmo vybraných států – Brazílie, Rusko a Švýcarsko), kdy výsledky této analýzy a následné komparace poslouží vedle výše uvedeného (v rámci porovnání Vzorového zákona s Nařízením o úpadkovém řízení) jako další podklad pro zodpovězení jedné z výzkumných otázek této práce a tím i potvrzení či vyvrácení jedné v úvodu stanovené hypotézy směřující k nastínění pravidel, podle nichž by mohlo Spojené království po ukončení procesu vystoupení z Evropské unie v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení postupovat.

⁴³⁶ Viz 178. bod Příručky.

⁴³⁷ Viz 176. bod Příručky.

4.3.1 Brexit a jeho souvislost s přeshraničním insolvenčním řízením týkajícím se Spojeného království

Dne 23. června 2016 proběhlo ve Spojeném království referendum o vystoupení této země z Evropské Unie,⁴³⁸ v němž se souhlasně vyjádřilo celkem 52 % zúčastněných voličů, a to při více než 70 % účasti, tj. přes 30 milionů oprávněných voličů.⁴³⁹ V souvislosti s tímto zásadním rozhodnutím začala vznikat řada otázek vztahujících se nejen k samotnému procesu vystoupení z Evropské unie, který je vůbec prvním⁴⁴⁰ výsledkem aplikace článku 50 SEU,⁴⁴¹ ale především i k pozici Spojeného království po realizaci plánovaného záměru.

Ne všechny země Spojeného království však s výsledkem hlasování o Brexitu souhlasily. Zřejmě největším odpůrcem vystoupení z Evropské unie je Skotko, pro které je opuštění jednotného trhu nepředstavitelné. Výsledek hlasování je navíc podle něho demokraticky nepřijatelný, když země čelí vystoupení z Evropské unie, ačkoli byl výsledek jejího dílčího referenda o vystoupení negativní, tzn. ve prospěch setrvání v Evropské unii. Další ze zemí Spojeného království, v níž zvítězilo rozhodnutí v EU setrvat, bylo Severní Irsko, které se naproti tomu obává dalších kroků Irska, které by mohlo usilovat o sloučení obou zemí.⁴⁴²

Po zveřejnění výsledků referenda následovalo odstoupení dosavadního premiéra Davida Camerona a jeho nahrazení Theresou May.⁴⁴³ Nová premiérka po svém zvolení upozornila zejména na dvě klíčové otázky, na které se i nyní obtížně hledá odpověď, a to nejprve na to,

⁴³⁸ Pro záměr Spojeného království vystoupit z Evropské unie se vžil zkrácený název „Brexit“, složený ze slova „Britain“ a ze slova „exit“.

⁴³⁹ Zatímco Anglie a Wales byly pro vystoupení z Evropské unie (konkr. v Anglii 53,4 % hlasů a ve Walesu 52,5 % hlasů), Skotsko a Severní Irsko bylo pro setrvání v Evropské unii (konkr. ve Skotsku 62 % hlasů a v Severním Irsku 55,8 % hlasů).

⁴⁴⁰ Z Evropské unie, respektive jejích předchozích forem, dosud žádný stát jako celek nevystoupil. Grónsko, jedno ze zámořských území Dánska, však v roce 1982 poté, co získalo vyšší stupeň samosprávy, uskutečnilo referendum, v němž pro vystoupení, které následně i realizovalo, hlasovalo 52% voličů.

⁴⁴¹ Článek 50 bod 1 SEU zní: *Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.* Jestliže se členský stát EU takto rozhodne, je povinen svůj záměr oznámit Evropské radě. Na základě jejích pokynů následně Evropská unie jednající Radou Evropské unie v souladu s článkem 218 odst. 3 SFEU sjedná a s přihlédnutím k rámci budoucích vztahů vystupujícího státu s Evropskou unií uzavře dohodu o podmínkách vystoupení. Rada Evropské unie rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu. Jakmile vstoupí dohoda o vystoupení v platnost, nebo, nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení záměru vystoupit z Evropské unie, přestanou být Smlouvy (SEU a SFEU) pro dotýčný stát použitelné, ledaže by Evropská rada po dohodě s daným státem jednomyslně rozhodla o prodloužení této doby. V případě, že by se dřívější členský stát EU rozhodl opět požádat o nové přistoupení k Evropské unii, bude ohledně jeho žádosti postupováno jako v případě jiných třetích států, tj. podle článku 49 SEU, bez jakéhokoli zvýhodnění.

⁴⁴² HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU* [online]. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

⁴⁴³ Theresa May byla původně také proti vystoupení země z Evropské unie, ale poté, co se stala premiérkou, se vyjádřila v tom smyslu, že plně respektuje vůli lidu. HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU* [online]. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

za jakých podmínek se budou moci britské podniky účastnit vnitřního trhu Evropské unie, či na to, co bude Brexit znamenat pro práva občanů Evropské unie, kteří v zemi žijí a pracují.

Pravděpodobným těžištěm procesu jednání mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií proto bude možnost jeho setrvání na jednotném evropském trhu, tzn. současně i v celní unii. Tento požadavek je ovšem ze strany Evropské unie podmíněn tím, že bude současně zachován i volný pohyb osob, což je pro tuto zemi zatím nepřijatelné. Výslednou podobu vztahů mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií, respektive míru zachování současné podoby těchto vztahů, bude proto možné označit za tzv. soft Brexit nebo hard Brexit.

Výsledek referenda byl však zásadní i pro britskou ekonomiku, která zaznamenala v prvních hodinách po sečtení hlasů extrémní propad, kdy se libra dostala až na třicetileté minimum. Přesto, že se v dalších dnech propad stejně rychle v zásadě znovu vyrovnal, poukázaly některé velké britské podniky na to, že se tímto výkyvem zvýšily jejich náklady.⁴⁴⁴

Samotný proces vystoupení z Evropské unie, během něhož je třeba vyjednat následnou pozici země ve vztahu k Evropské unii, byl zahájen 29. března 2017 zasláním oficiálního dopisu o záměru vystoupit z Evropské unie premiérkou Spojeného království předsedovi Evropské rady Donaldu Tuskovi. V souladu s tímto krokem by proto mělo být rozhodnutí o vystoupení země z Evropské unie realizováno nejpozději v roce 2019, kdy konkrétní představa o tom, jak budou vypadat vztahy mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií, se bude formovat až v průběhu tohoto procesu.

Jeví se však jako pravděpodobné, že k „osvojení“ veškerých právních předpisů práva Evropské unie Spojeným královstvím dojde jednorázově a vláda pak bude mít možnost po určitou dobu vybírat, kterými právními předpisy práva Evropské unie se bude i nadále řídit (případně alespoň v upravené podobě) a kterými nikoli. Právo Evropské unie by proto mělo být ve Spojeném království dodržováno minimálně po dobu procesu vystoupení země z Evropské unie a případně i nějakou dobu po jeho ukončení.⁴⁴⁵ Ačkoli se další normotvorné činnosti Evropské unie Spojené království zřejmě již účastnit nebude (minimálně ne aktivně), mělo by se díky tomuto postupu vyhnout tzv. legislativnímu vakuu způsobenému zrušením všech právních aktů Evropské unie, kterými byla země dosud vázána, před tím, než budou

⁴⁴⁴ K Brexitu z hlediska finančních rizik pro Evropskou unii blíže např. *Brexit, imigrace, finanční rizika: zvládne EU své krize?* Souhrnná publikace z vědeckopopularizačního semináře realizovaného v rámci projektu Podpora šíření poznatků výzkumu evropské integrace. Brno: NEWTON College, a. s., 2016. 110 s. ISBN 978-80-87764-07-7.

⁴⁴⁵ S Brexitem souvisí i otázka, zda bude Spojené království vázáno judikaturou Soudního dvora EU, kterou podle autorky zatím nelze jednoznačně zodpovědět.

případně nahrazeny novými právními předpisy vnitrostátního původu. Totéž bude zřejmě platit i ohledně vybraných mezinárodních smluv a dohod.

Základním právním předpisem, který ve Spojeném království upravuje insolvenční řízení fyzických osob i obchodních společností, je insolvenční zákon z roku 1986.⁴⁴⁶ Mezi dalšími prameny však lze především⁴⁴⁷ zmínit i evropská insolvenční nařízení a předpis promítající Vzorový zákon (Pravidla z roku 2006, včetně příloh).⁴⁴⁸ Britské insolvenční právo se vedle toho promítá i do některých norem práva pracovního a bankovního.

Aktuálně je poměr Pravidel z roku 2006 a evropských insolvenčních nařízení takový, že mají tato nařízení v přeshraničním insolvenčním řízení mezi členskými státy EU aplikační přednost. Tato nařízení se ale v zásadě nezabývají přeshraničním insolvenčním řízením ve vztahu ke třetím státům, tzn. státům mimo Evropskou unii. Pravidla z roku 2006 (spolu s přílohami) byla proto přijata jakožto druhý a doplňující režim aplikovatelný na situace, kdy se bude přeshraniční insolvenční řízení týkat států mimo Evropskou unii.

Právní úprava přeshraničního insolvenčního řízení je proto ve Spojeném království specifická tím, že je obsažena nejen v evropských insolvenčních nařízeních, ale i v právním předpisu, který přejímá legislativní text obsažený ve Vzorovém zákoně, tzn. v Pravidlech z roku 2006 a především jejich příloze č. I. K vytvoření Pravidel z roku 2006 bylo přistoupeno na základě ustanovení § 14 insolvenčního zákona.⁴⁴⁹ Pravidla z roku 2006 mají celkem osm ustanovení⁴⁵⁰ a pět příloh,⁴⁵¹ které je konkretizují a v modifikované podobě uvádějí Vzorový zákon ve Spojeném království v účinnost.⁴⁵²

⁴⁴⁶ Insolvency Act 1986, dostupný zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/introduction>. Z hlediska následujících změn je významná novela z roku 2000 (Insolvency Act 2000), která je dostupná zde: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/39/pdfs/ukpga_20000039_en.pdf. Ve Skotsku platí zákon s označením „Bankruptcy (Scotland) Act“ z roku 2016.

⁴⁴⁷ Jako další pramen insolvenčního práva bývají uvedena Insolvency Rules z roku 1986 [No. 1925] (dostupná zde: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1986/1925/introduction/made>), nebo Company Directors Disqualification Act 1986 (dostupný zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/46/contents>).

⁴⁴⁸ The Cross-Border Insolvency Regulations 2006 [No. 1030], dostupná zde: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2006/1030/made?view=plain>.

⁴⁴⁹ Konkrétně ustanovení § 14 odst. 1 Insolvency Act 2000, které v originálním jazyce zní: *The Secretary of State may by regulations make any provision which he considers necessary or expedient for the purpose of giving effect, with or without modifications, to the model law on cross-border insolvency.*

⁴⁵⁰ Tj. (1) úvod, (2) ustanovení o tom, že má Vzorový zákon sílu zákona, (3) navazující změny britského insolvenčního práva, (4) a (5) procesní otázky týkající se Anglie, Walesu a Skotska při aplikaci modifikovaného Vzorového zákona, (6) oznamování do obchodního rejstříku, (7) spolupráce mezi soudy vykonávajícími pravomoc v oblasti přeshraniční insolvence a (8) vyloučení použití vybraného ustanovení insolvenčního zákona z roku 1986.

⁴⁵¹ Tj. (I) Vzorový zákon, (II) procesní otázky týkající se Anglie a Walesu, (III) procesní otázky týkající se Skotska, (IV) oznamování do obchodního rejstříku a (V) vzory příslušných formulářů.

⁴⁵² Viz bod 2.2 odůvodnění Pravidel z roku 2006.

Termínem „vzorový zákon UNCITRAL“ je proto v Pravidlech z roku 2006 myšlen právě Vzorový zákon.⁴⁵³ Jeho znění obsažené v příloze č. I Pravidel z roku 2006 však obsahuje určité modifikace odpovídající britské platné právní úpravě. Pro zkoumání významu a účinků této modifikované verze Vzorového zákona však může být použita i jeho původní předloha, veškeré dokumenty UNCITRAL a jeho pracovní skupiny vztahující se k přípravě Vzorového zákona a Příručka. V případě rozporu mezi ustanoveními britského insolvenčního práva⁴⁵⁴ (včetně části třetí insolvenčního zákona z roku 1986) s ustanoveními Pravidel z roku 2006, mají přednost tato pravidla.

Britský vzorový zákon, tj. Pravidla z roku 2006 a především jejich příloha č. I,⁴⁵⁵ se vztahuje na poskytování součinnosti zahraničním soudům nebo jiným subjektům v souvislosti se zahraničním insolvenčním řízením, na poskytování součinnosti zahraničními soudy britským soudům v souvislosti s insolvenčním řízením vedeným podle britského insolvenčního práva, ale použije se i tehdy, koná-li se před britským (podle britského insolvenčního práva) a zahraničním soudem paralelně řízení ohledně téhož dlužníka, anebo účastní-li se řízení podle britského insolvenčního práva (nebo alespoň žádají-li o jeho zahájení) zahraniční věřitelé či jiné zainteresované osoby cizího státu. Naproti tomu se britský vzorový zákon nepoužije v řízeních, která se týkají subjektů vyjmenovaných v článku 1 odst. 2 přílohy č. I Pravidel z roku 2006.⁴⁵⁶ Bez ohledu na poměrně širokou možnost aplikace Pravidel z roku 2006 je nezbytné pamatovat na evropská insolvenční nařízení, která by měla mít v souladu s článkem 3 přílohy č. I těchto pravidel při konfliktu obsahu dotčených předpisů aplikační přednost.

⁴⁵³ Diskuse ohledně toho, zda by měl být vytvořen právní nástroj, který by stanovil rámec zahrnující soudní spolupráci (včetně přístupu zahraničních insolvenčních správců do soudního řízení) a uznávání zahraničních insolvenčních řízení, započala již začátkem devadesátých let minulého století. Vzorový zákon je výsledkem této diskuse. Jeho cílem je zejména pomoc při modernizaci a harmonizaci úpadkového práva a zefektivnění přeshraničního insolvenčního řízení. Vize související s postupným osvojováním Vzorového zákona jednotlivými státy směřuje k vytvoření v zásadě jednotného právního rámce, v němž bude v mezinárodních insolvenčních věcech probíhat bezproblémová spolupráce a který současně umožní zúčastněným státům čerpat výhody z takto nastavené jednotnosti, a tím případně i snížit administrativní náklady při získávání aktiv do majetkové podstaty. Viz bod 2.1 a 7 odůvodnění Pravidel z roku 2006.

⁴⁵⁴ V článku 2 písm. a) přílohy č. I Pravidel z roku 2006 je „britské insolvenční právo“ v originálním jazyce definováno takto (cit.): *(i) in relation to England and Wales, provision extending to England and Wales and made by or under the Insolvency Act 1986 (with the exception of Part 3 of that Act) or by or under that Act as extended or applied by or under any other enactment (excluding these Regulations); and (ii) in relation to Scotland, provision extending to Scotland and made by or under the Insolvency Act 1986 (with the exception of Part 3 of that Act), the Bankruptcy (Scotland) Act 1985 or by or under those Acts as extended or applied by or under any other enactment (excluding these Regulations).*

⁴⁵⁵ Příloha č. I obsahuje Vzorový zákon adaptovaný na vnitrostátní právní předpisy Spojeného království.

⁴⁵⁶ Britský vzorový zákon se nepoužije například v řízení ohledně společnosti spadající do působnosti zákona o vodárenství (Water Industry Act 1991) apod.

4.3.2 Vztah členských států EU a Spojeného království po jeho vystoupení z Evropské unie ohledně uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení podle britského vzorového zákona

Základní otázkou, která se v souvislosti s Brexitem nabízí, je, jaký bude postoj Spojeného království k uznávání zahraničních insolvenčních řízení vedených podle evropských insolvenčních nařízení, bude-li po svém vystoupení z Evropské unie v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení postupovat podle Vzorového zákona, respektive jeho modifikované verze – britského vzorového zákona.

Podle britského vzorového zákona má v Anglii a Walesu uznávání zahraničních insolvenčních řízení a zajišťování spolupráce britských soudů se zahraničními soudy na starost High Court of Justice (Chancery Division)⁴⁵⁷ a ve Skotsku Court of Session.⁴⁵⁸ Vedle toho jsou britské soudy příslušné tehdy, nachází-li se zde místo podnikání nebo u dlužníků fyzických osob místo pobytu, majetek, nebo i tehdy, mají-li z jakéhokoli jiného důvodu za to, že jsou příslušné k rozhodnutí ve věci či k poskytnutí požadované součinnosti. Soud, kterému je doručena žádost o uznání zahraničního řízení, by měl vždy vést v patrnosti také řízení podle britského insolvenčního práva (nebo jeho pravděpodobné zahájení) ohledně téhož dlužníka.⁴⁵⁹

Úprava obsažená v britském vzorovém zákoně stanoví také kritéria pro uznávání zahraničních řízení a v nich vydávaných rozhodnutí, či kritérium pro určení, zda se jedná o hlavní řízení⁴⁶⁰ či vedlejší. Uznáním hlavním řízením britský vzorový zákon shodně přiznává i účinky, které se projevují v přerušení ostatních řízení vedených na základě individuálních žalob,⁴⁶¹ v přerušení vykonávacích řízení proti majetku dlužníka, ale též v pozastavení dispozičních oprávnění dlužníka nakládat s majetkem zahrnutým do majetkové podstaty či tento majetek jakkoli zatížit, díky čemuž je umožněno účinně bránit rozptýlení majetkové podstaty dlužníka do doby, než jsou zavedena další případná opatření, přičemž

⁴⁵⁷ Čl. 4 odst. 1 přílohy č. I Pravidel z roku 2006.

⁴⁵⁸ Pravidla z roku 2006 lze aplikovat pouze na Velkou Británii, tzn. na Anglii, Wales a Skotsko, nikoli na Severní Irsko. Viz bod 5 odůvodnění Pravidel z roku 2006.

⁴⁵⁹ Čl. 4 odst. 3 přílohy č. I Pravidel z roku 2006.

⁴⁶⁰ Podle článku 2 písm. g) přílohy č. I Pravidel z roku 2006 se hlavním řízením v originálním jazyce rozumí (cit.): *a foreign proceeding taking place in the State where the debtor has the centre of its main interests*.

⁴⁶¹ K přerušení řízení srov. rozhodnutí England and Wales Court of Appeal ze dne 24. května 2016 ve věci *Rodney Mark Gardner and Lemma Europe Insurance Company Limited (In Liquidation), sp. zn. [2016] EWCA Civ 484*. Dostupné zde: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2016/484.html>. Případ posiluje zásadu, že automatické přerušení řízení podle článku 20 přílohy č. I Pravidel z roku 2006 slouží k tomu, aby se zabránilo zbytečným výdajům aktiv, které lze jinak použít k rozdělení mezi věřitele v insolvenčním řízení.

výjimky a omezení jsou stejná, jako kdyby se jednalo o řízení zahájené podle britského insolvenčního práva. Obdobným způsobem (tzn. jako kdyby se jednalo o řízení ve Spojeném království) přistupuje britský vzorový zákon i k započtení.

Bez ohledu na to, zda se jedná o hlavní či vedlejší řízení, britský vzorový zákon umožňuje, aby byla na žádost zahraničního správce využita pomocná opatření, tzn. aby mohl například žádat o informace týkající se majetku dlužníka, ale též veškerá další opatření, která britské insolvenční právo připouští. Při naléhavé potřebě je možné do doby, než je vydáno rozhodnutí o formálním uznání řízení, upravit poměry i provizorně.

Z hlediska této vnitřní duality režimů přeshraničního insolvenčního řízení Spojeného království odvíjející se od toho, zda se jedná o přeshraniční insolvenční řízení mezi členskými státy EU, nebo o řízení vůči třetímu státu, lze shrnout, že má aplikace britského vzorového zákona v současné době britským soudům především usnadnit řešení aplikačních problémů souvisejících s konfrontací právní úpravy vnitrostátního původu s přeshraničním insolvenčním řízením ve vztahu ke státům mimo Evropskou unii a bránit tomu, aby v důsledku těchto konfliktů docházelo k rozptylování majetku a tím i ztrátě potenciálních příležitostí k oživení podniků, které se ocitnou v platební neschopnosti. Překážky, které s problémy tohoto charakteru souvisí, mají totiž negativní dopad na tok investic. Jedním z hlavních cílů britského vzorového zákona je tudíž umožnit zahraničním správcům přístup k britským soudům.⁴⁶²

Pravomoc britského soudu nad zahraničním správcem a zahraničním majetkem dlužníka či v dalších záležitostech⁴⁶³ je však omezená, a to pouze co do rozsahu konkrétní žádosti o uznání zahraničního řízení. Soudy přitom berou v úvahu i umístění jakéhokoli jiného soudu, u kterého se koná řízení podle britského insolvenčního práva, či pravděpodobné umístění budoucích řízení podle tohoto práva týkajících se téhož dlužníka.

Žadat zahájení řízení ve Spojeném království je zahraniční správce jmenovaný v hlavním nebo vedlejším řízení oprávněn jen tehdy, jsou-li splněny podmínky pro toto zahájení stanovené vnitrostátním právním předpisem, a to dokonce i bez předchozího uznání řízení, aby mohla být díky včasnému zahájení dalšího insolvenčního řízení zachována hodnota majetku. Účastnit se již zahájeného řízení vedeného podle britského insolvenčního práva však smí zahraniční správce pouze tehdy, bylo-li již zahraniční řízení uznáno.

⁴⁶² Viz bod 7 odůvodnění Pravidel z roku 2006.

⁴⁶³ Článek 10 přílohy č. I Pravidel z roku 2006.

Zahraniční správce, který žádá britský soud o uznání zahraničního řízení, v němž byl jmenován, je povinen ke své žádosti přiložit ověřenou kopii rozhodnutí o zahájení zahraničního řízení a rozhodnutí o svém jmenování, nebo osvědčení zahraničního soudu o těchto skutečnostech, anebo není-li možný ani jeden z těchto způsobů, jakýkoli jiný relevantní důkaz. K žádosti je dále potřeba přiložit přehled všech zahraničních řízení (včetně řízení podle britského insolvenčního práva) spojených s dlužníkem, která jsou zahraničnímu správci známá, včetně jejich překladu do angličtiny. V článku 16 přílohy č. I Pravidel z roku 2006 jsou pro zefektivnění celého procesu uznávání zahraničního řízení (shodně jako v jeho předloze) zakomponovány domněnky. Jestliže se rozhodnutí, osvědčení, nebo jiný dokument ve smyslu článku 15 přílohy č. I Pravidel z roku 2006 jeví jako relevantní doklad skutečnosti, že se jedná o zahraniční řízení ve smyslu článku 2 písm. i) přílohy č. I Pravidel z roku 2006 a zahraniční správce je zahraničním správcem ve smyslu článku 2 písm. j) přílohy č. I Pravidel z roku 2006, může soud dokumenty předložené spolu se žádostí o uznání považovat bez dalšího ověřování za pravé a zahraniční řízení uznat.

Článek 16 odst. 3 přílohy č. I Pravidel z roku 2006 je pak (shodně s předlohou) konstruován podobným způsobem jako vyvratitelná domněnka v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, neboť je zde stanoveno, že není-li prokázán opak, považuje se sídlo dlužníka nebo jeho obvyklé bydliště (jedná-li se o fyzickou osobu) za místo, kde jsou soustředěny jeho hlavní zájmy.

Podle článku 2 písm. g) přílohy č. I Pravidel z roku 2006 se hlavním řízením rozumí zahraniční řízení vedené ve státě, v němž má dlužník centrum svých hlavních zájmů. Podle bodu 3 části druhé přílohy č. II Pravidel z roku 2006 (označené jako procesní otázky v Anglii a Walesu) musí žádost směřovaná britskému soudu o uznání zahraničního řízení obsahovat mimo jiné i adresu místa hlavních zájmů dlužníka a podle vhodnosti též adresu (bude-li odlišná) registrovaného sídla nebo místa obvyklého bydliště. Nebude-li pak mít dlužník centrum svých hlavních zájmů ve státě, v němž je zahraniční řízení (o jehož uznání se žádá) vedeno, musí žádost směřovaná britskému soudu současně obsahovat i informace o tom, zda má dlužník v tomto státě alespoň svoji provozovnu ve smyslu článku 2 písm. e) přílohy č. I Pravidel z roku 2006⁴⁶⁴ a její adresu. K žádosti proto musí být

⁴⁶⁴ Provozovnou se ve smyslu tohoto ustanovení rozumí jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských zdrojů a majetku nebo služeb, tzn. v originálním jazyce (cit.): *any place of operations where the debtor carries out a non-transitory economic activity with human means and assets or services.*

vždy přiložen i doklad na podporu tvrzení, že má dlužník ve státě, který předmětné zahraniční řízení vede, buď centrum svých hlavních zájmů, nebo alespoň provozovnu.

Na základě těchto skutečností je podle článku 17 odst. 2 písm. a) a b) přílohy č. I Pravidel z roku 2006 zahraniční řízení uznáno jako hlavní řízení (koná-li se ve státě, kde má dlužník centrum svých hlavních zájmů),⁴⁶⁵ nebo jako řízení „nikoli hlavní“ (vedlejší řízení), má-li dlužník v daném cizím státě alespoň svoji provozovnu ve smyslu článku 2 písm. e) přílohy č. I Pravidel z roku 2006. Pravidlo týkající se určování hlavního řízení, které v zásadě odpovídá i formulaci článku 3 Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení (respektive článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení), současně zahraničnímu správci zakládá právo dožadovat se případné pomoci u britských soudů.

V případě uznání hlavního řízení platí (podle článku 31 přílohy č. I Pravidel z roku 2006 a v zásadě i podle jeho původní předlohy) domněnka, že se platební neschopnost dlužníka předpokládá i ve státě, který toto řízení uznal.

Obdobně jako u Vzorového zákona lze i u britského vzorového zákona, respektive zejména přílohy č. I Pravidel z roku 2006 shrnout, že jedná-li se podle tohoto předpisu o zahraniční řízení a zahraničního správce, jehož žádost splňuje požadované náležitosti, byla podána příslušnému soudu a nebyla-li uplatněna výhrada veřejného pořádku podle článku 6 přílohy č. I Pravidel z roku 2006, je toto řízení uznáno jako hlavní nebo vedlejší řízení, od čehož se následně odvíjí i účinky s ním spojené.

Jiné zahraniční řízení, které by bylo zahájeno ve státě, v němž se nenachází hlavní zájmy dlužníka a ani jeho provozovna, proto podle britského vzorového zákona (respektive přílohy č. I Pravidel z roku 2006), podle jeho původní předlohy v podobě Vzorového zákona, ale ani podle Nařízení o úpadkovém řízení či nařízení o insolvenčním řízení, není možné uznat. Zaniknou-li následně důvody, na základě nichž bylo rozhodnutí o uznání zahraničního řízení vydáno, připouští se podle britského vzorového zákona jeho přezkum a změna či zrušení.

⁴⁶⁵ Zahraniční řízení, které bylo zahájeno ve státě, v němž se nachází centrum hlavních zájmů dlužníka, se považuje za hlavní i podle bodu 81 Příručky.

4.3.3 Uznávání účinků insolvenčního řízení států mimo Evropskou unii, které nepřijaly Vzorový zákon

Vedle států, které v rámci přeshraničního insolvenčního řízení postupují podle evropských insolvenčních nařízení (respektive v případě nařízení o insolvenčním řízení v praxi teprve budou postupovat), podle Vzorového zákona v jeho modifikované podobě, anebo (jedná-li se o členský stát EU, který navíc ve vztahu ke třetím státům aplikuje modifikovanou verzi Vzorového zákona) dokonce podle obou zmíněných variant, existují státy, které upravují problematiku přeshraničního insolvenčního řízení pomocí mezinárodních smluv anebo ji v zásadě neupravují vůbec a postupuje se zde typicky podle obecných ustanovení o uznávání zahraničních rozhodnutí. V této poslední kategorii států lze pro srovnání s ostatními variantami příkladmo uvést Brazílii, Rusko a Švýcarsko.

- **Brazílie**

Ačkoli Brazílie představuje v zásadě sedmou největší ekonomiku na světě, investuje do této země řada mezinárodních společností, které zde zakládají své provozovny, ale současně i brazilské společnosti obchodují se zahraničím, díky čemuž jsou aktiva dlužníků a věřitelů umístěná po celém světě, komplexní úprava přeshraničního insolvenčního řízení a ustálená soudní praxe v této oblasti zde prozatím chybí a reorganizace nebo likvidace tak může být v Brazílii vedena pouze pro dlužníka, který zde má sídlo, hlavní místo podnikání nebo alespoň dceřinou společnost. Z toho vyplývá, že zahraniční společnosti v Brazílii o restrukturalizaci nebo o zahájení insolvenčního řízení žádat nemohou, stejně jako zahraniční správce o uznání zahraničního řízení, když je v této zemi možné uznávat pouze rozhodnutí a nikoli řízení. Vstup do zahraničních insolvenčních řízení není pro domácí společnosti založené v Brazílii ani typický. Častějším případem je, že je zahájeno řízení přímo v Brazílii a následně v zahraničí požádáno o jeho uznání.⁴⁶⁶

Brazilský zákon o úpadku a restrukturalizaci z roku 2005 (BBRL),⁴⁶⁷ jehož předlohou byl především americký zákon o úpadku (America's Bankruptcy Code), upravuje celkem tři insolvenční mechanismy, a to mimosoudní reorganizaci, reorganizaci pod dohledem soudu a likvidaci pod dohledem soudu. Nad rámec své předlohy je tento právní předpis založen

⁴⁶⁶ VALENTE DE PAIVA, Luiz Fernando; MARQUES, André Moraes. Corporate Recovery and Insolvency 2016: Brazil, bod 7. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-31]. Dostupné zde: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/brazil>

⁴⁶⁷ Brazilský zákon o úpadku a restrukturalizaci ze dne 9. února 2005, č. 11.101. Dostupný zde: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2004-2006/2005/lei/111101.htm

na principu teritoriality,⁴⁶⁸ s nímž nevyhnutelně souvisí i pluralita insolvenčních řízení, má-li dlužník centrum svých aktivit a majetku ve více než jednom státě. Přes tuto skutečnost však BBRL mezinárodní insolvenční řízení neupravuje. V důsledku toho proto může vznikat řada problémů, kterým musí společnosti při výkonu své podnikatelské činnosti s Brazílií čelit.

Prvním problémem, který se v této množině možných komplikací zcela jistě nachází, je určování mezinárodní příslušnosti. Podle článku 3 BBRL⁴⁶⁹ je příslušným k vedení insolvenčního řízení soud, v jehož obvodu se nachází dlužníkovo „hlavní místo podnikání“.⁴⁷⁰ Není-li proto zahraniční insolvenční řízení, respektive rozhodnutí o jeho zahájení, týkající se mezinárodní skupiny společností, ohledně které je v cizím státě vedena reorganizace, v Brazílii uznáno, je nucena se brazilská část této skupiny podrobit výlučně brazilskému právu v samostatném a nezávislém brazilském insolvenčním řízení. Vzhledem k tomu, že BBRL neobsahuje ani pravidla pro případnou koordinaci jednotlivých řízení vedených v rámci mezinárodního insolvenčního řízení, liší se případ od případu i formy mezinárodní soudní spolupráce, což lze demonstrovat například na řízení ve věci skupiny Parmalat⁴⁷¹ nebo brazilské letecké společnosti Varig.

Dalším problémem, který tentokrát navazuje na uznávání zahraničních rozhodnutí, je povinnost předkládat tato rozhodnutí brazilskému nejvyššímu soudu⁴⁷² k prohlášení vykonatelnosti (exequatur), kterým se současně potvrdí soulad rozhodnutí s brazilským právem. V případech výlučné soudní příslušnosti, která typicky zahrnuje spory o nemovité věci na území Brazílie, a to i tehdy, nacházelo-li by se hlavní místo podnikání dlužníka v zahraničí, uznání zahraničního rozhodnutí není vůbec možné.

Posledním výrazným důvodem, proč může v rámci mezinárodní insolvence, již se účastní osoby z Brazílie, docházet k aplikačním problémům, je skutečnost, že zde existují pro zahraniční věřitele zvláštní povinnosti, tj. například povinnost poskytnout zajištění, z něhož se případně vyrovnají soudní poplatky, odškodnění atd.

⁴⁶⁸ K tomu blíže také DE BARROS DI FRANCO, Angela Paes; OIKAWA, Renato Din. 2016 Insolvency and Corporate Reorganisation Report: Brazil. In: *International Financial Law Review* [online]. 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné zde: <http://www.iflr.com/Article/3549967/2016-Insolvency-and-Corporate-Reorganisation-Report-Brazil.html>

⁴⁶⁹ Článek 3 kapitola I brazilského zákona o úpadku a restrukturalizaci, který určuje příslušnost k zahájení v zákoně vymezených řízení ohledně dlužníka, který má v Brazílii hlavní místo podnikání nebo alespoň dceřinou společnost, v originálním jazyce zní (cit.): *É competente para homologar o plano de recuperação extrajudicial, deferir a recuperação judicial ou decretar a falência o juízo do local do principal estabelecimento do devedor ou da filial de empresa que tenha sede fora do Brasil.*

⁴⁷⁰ Tj. v originálním jazyce „principal estabelecimento“.

⁴⁷¹ Tj. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04.

⁴⁷² Tj. v originálním jazyce „Superior Tribunal de Justiça“.

Problematické však není jen uznávání rozhodnutí týkajících se zahraničního řízení v Brazílii, ale i uznávání brazilských insolvenčních řízení v cizích státech, například ve Spolkové republice Německo. Po přelomovém rozhodnutí Spolkového soudního dvora v roce 1985⁴⁷³ se německé insolvenční právo ve vztahu k zahraničnímu řízení odvrátilo od zásady teritoriality a přiklonilo se k zásadě univerzality, což bylo v roce 1999 výslovně zakotveno i zákonem. Od této chvíle se ve Spolkové republice Německo zahraniční insolvenční řízení (včetně účinků) obecně uznává. Tato pravidla se aplikují skutečně na jakékoli zahraniční insolvenční řízení, a to bez nutnosti reciprocity nebo jakékoli mezinárodní smlouvy. Jediný požadavek, který je ze strany Spolkové republiky Německo pro toto automatické uznávání vyžadován, je skutečnost, že zahraniční řízení splňuje kritéria obsažená v ustanovení § 343 německého insolvenčního zákona.⁴⁷⁴

Na základě tohoto pravidla rozhodl v roce 2011 německý pracovní soud státu Hesse o uznání brazilské reorganizace (konané pod dohledem soudu) letecké společnosti Varig.⁴⁷⁵ V důsledku absence příslušné mezinárodní smlouvy mezi Brazílií a Spolkovou republikou Německo soud aplikoval insolvenční test ve smyslu § 343 německého insolvenčního zákona a dospěl k závěru, že posuzovaná brazilská reorganizace je s tímto ustanovením v souladu. Německý pracovní soud v Hesse proto brazilské účinky tohoto řízení uznal a přerušil řízení vedené ve Spolkové republice Německo proti těmto dlužníkům.

Žalobce, tj. zaměstnanec letecké společnosti Varig ve Spolkové republice Německo, se proti tomuto rozhodnutí odvolal a za situace, kdy se v mezidobí předmětná reorganizace (pod dohledem soudu) přeměnila v likvidaci, se dál domáhal svého nároku na dlužnou mzdu. Vyšší instance (spolkový pracovní soud ve Spolkové republice Německo) však v této věci vydala rozhodnutí, že jsou oba typy brazilského insolvenčního řízení (tzn. reorganizace pod dohledem soudu i likvidace se zněním předmětného ustanovení německého insolvenčního zákona v souladu a lze je tudíž uznat, neboť byl postup nižší soudní instance správný).⁴⁷⁶

Spolkový pracovní soud ve Spolkové republice Německo se dále vyjádřil v tom smyslu, že slouží posuzovaná brazilská řízení vedená pod dohledem soudu ke spravedlivému uspokojení věřitelů, kdy navíc pro toto spravedlivé rozdělování majetkové podstaty BBRL

⁴⁷³ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 11. července 1985, sp. zn. IX ZR 178/84. Dostupné zde: https://www.jurion.de/urteile/bgh/1985-07-11/ix-zr-178_84

⁴⁷⁴ Platné znění ustanovení § 343 německého insolvenčního zákona (Insolvenzordnung) v originálním jazyce je dostupné zde: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/insolvenzordnung/gesamt.pdf>.

⁴⁷⁵ Rozhodnutí německého pracovního soudu v Hesse (Hessisches Landesarbeitsgericht) ze dne 4. srpna 2011 ve věci Varig, sp. zn. 5 Sa 1548/10. Dostupné zde: <http://openjur.de/u/307590.html>

⁴⁷⁶ Rozhodnutí Spolkového pracovního soudu v Německu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 18. července 2013 ve věci Varig, sp. zn. 6 AZR 882/11(A). Dostupné zde: <http://openjur.de/u/653720.html>

poskytuje dostatečné záruky, a to zejména prostřednictvím přerušení probíhajících řízení a donucovacích opatření týkajících se téhož dlužníka. Dotčený soud proto došel k závěru, že měla být ostatní řízení vedená ve Spolkové republice Německo proti dlužníkovi skutečně přerušena, a to nejpozději od okamžiku, kdy došlo k přeměně reorganizace v likvidaci, neboť i podle § 352 německého insolvenčního zákona dochází k přerušení ostatních řízení vždy, když je v řízení ustanoven insolvenční správce, a to bez ohledu na to, zda cizí právo v důsledku této změny přerušení ostatních řízení samo upravuje, či nikoli.⁴⁷⁷ Navíc bylo-li sídlo dlužníka v Brazílii, předpokládaly brazilské soudy zcela oprávněně, že jsou k vedení řízení mezinárodně příslušné, takže uznání tohoto řízení německými soudy odmítnuto být nemohlo.

Toto rozhodnutí proto demonstruje skutečnost, že se ve Spolkové republice Německo na oba typy brazilského insolvenčního řízení v zásadě pohlíží jako na vnitrostátní insolvenční řízení, v důsledku čehož zde nejsou pro jejich uznání vyžadovány žádné speciální požadavky. Pro úplnost je ovšem třeba nastínit i možnou výjimku z výše popsaného pravidla. V roce 2007 totiž spolkový pracovní soud rozhodl,⁴⁷⁸ že ačkoli se i kapitola 11 amerického zákona o úpadku s ustanovením § 343 německého insolvenčního zákona v zásadě shoduje, nemělo by dojít k automatickému uznání účinků amerického insolvenčního řízení v podobě přerušení dalších řízení proti témuž dlužníku, budou-li se týkat dlužníkových zaměstnanců a jejich propouštění, jelikož by to bylo v rozporu s německou Ústavou.⁴⁷⁹ V případě, že by k tomu přeci jen došlo, měli by mít v souladu s německými procesními pravidly tyto zaměstnanci případně možnost žádat o obnovení dotčených německých řízení a udělení výjimky z uznávání účinků směřující k přerušení řízení v důsledku probíhajícího amerického insolvenčního řízení. Obdobný závěr lze proto vztáhnout i na brazilské insolvenční řízení. Dlužníci se sídlem v Brazílii proto mohou v případě reorganizace (pod dohledem soudu) či likvidace spoléhat na výše popsané postupy německých soudů pouze do té míry, nebudou-li ustanovení BBRL v rozporu se základními zásadami německého práva (zejména s jeho ústavními principy).⁴⁸⁰

⁴⁷⁷ K tomu srov. ustanovení článku 76 BBRL.

⁴⁷⁸ Rozhodnutí Spolkového pracovního soudu v Německu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 27. února 2007, sp. zn. 3 AZR 618/06. Dostupné zde: <http://openjur.de/u/172081.html>

⁴⁷⁹ Zejména s čl. 12 německé Ústavy (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland), tj. svobodná volba povolání. Dostupná zde: https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_01/245122

⁴⁸⁰ ALFES, Holger; LIEGL, Alexander; SAMPAIO, Luiza Saito. Cross-border insolvency in Brazil, Germany and Russia. *News Brazil Desk* [online]. 2015 [cit. 2017-01-28], s. 1-3. Dostupné zde: [http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20\(final\).pdf](http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20(final).pdf)

- **Rusko**

Podobnou pozici jako Brazílie má i Rusko. Zhruba od roku 2014 zde v důsledku ekonomické krize dochází ke zvyšování počtu insolvenčních řízení, kdy zde bylo podle ruského insolvenčního rejstříku v první polovině roku 2015 téměř 8 000 právních entit (zejména v oblasti obchodu, stavebnictví, zpracovatelském průmyslu a realitní činnosti) v konkursu, což představuje nárůst oproti stejnému období roku 2014 zhruba o 15 %.

Ruské úpadkové právo stanoví celkem čtyři základní způsoby řešení úpadku – dozor, finanční ozdravení, vnější správu a konkursní likvidaci, které nelze použít na banky, státní podniky a fondy. Tato insolvenční řízení jsou dozorována ruským státním soudem, který současně odpovídá za umístění hlavního místa podnikání právnických osob. Vedle toho je v Rusku též připuštěno, aby právnické osoby v úpadku a jejich věřitelé postupovali mimosoudně či uzavřeli dohodu o narovnání.

Hlavní problém související s přeshraničním insolvenčním řízením v Rusku je ten, že lze ruské úpadkové právo aplikovat pouze na úpadek ruských právnických osob a není v této zemi vyřešena otázka mezinárodní insolvence. Tato právní úprava kritérium COMI ve smyslu evropských insolvenčních nařízení, respektive ve smyslu Vzorového zákona, nezná, a tudíž ani automaticky neuznává. Navíc platí, že ačkoli mají zahraniční věřitelé stejné právní postavení jako místní věřitelé (shoda s brazilskou právní úpravou), musí veškeré relevantní dokumenty dohlížejícímu soudu předkládat buď v ruštině, nebo alespoň spolu s notářsky ověřeným překladem do ruštiny. Brazilské veřejné listiny (včetně dokumentů, které byly v Brazílii notářsky ověřené) by nadto musely být v Rusku legalizovány a pohledávky vyčíslené v cizí měně dohlížejícím soudem přepočítány na ruské rubly.

Ruské úpadkové právo⁴⁸¹ či judikatura se dále nezabývá ani určováním mezinárodní příslušnosti a (vyjma spolupráce se zahraničními insolvenčními správci) pravidly pro koordinaci jednotlivých insolvenčních řízení.

Uznávání zahraničních rozhodnutí týkajících se podnikatelského úpadku však v Rusku možné je, a to na principu reciprocit. Nejčastěji bývají uznávána rozhodnutí německých, britských a švédských soudů, přičemž rozhodnutí brazilského soudu dosud zřejmě uznáno nebylo. Vzhledem k tomu, že Rusko pravděpodobně stále není ani smluvní stranou žádné mezinárodní smlouvy, která by upravovala uznávání rozhodnutí prohlašujících úpadek

⁴⁸¹ Pod termín „ruské úpadkové právo“ lze řadit zejména federální insolvenční zákon z 26. října 2002, č. 127-FZ (FEDERAL LAW NO. 127-FZ OF OCTOBER 26, 2002 ON INSOLVENCY (BANKRUPTCY)). Dostupný zde: <http://en.smb.gov.ru/support/regulation/127fz/>

zahraničních společností, měl by být postup ohledně uznávání brazilského soudního rozhodnutí shodný s postupem vůči rozhodnutím ostatních států.

Zahraniční věřitelé (například z Brazílie) by měli proto obecně postupovat tak, že požádají o registraci pohledávek směřujících proti ruské právnické osobě dohlízející soud (ruský státní soud). Budou-li mít tito věřitelé navíc k dispozici zahraniční rozhodnutí ukládající plnění ruské právnické osobě v úpadku, mohou dohlízející ruský soud požádat i o jeho uznání. Takové rozhodnutí pak bude dohlízejícím soudem uznáno, jestliže bude mezi Ruskem a státem, který takové rozhodnutí vydal, smlouva o právní pomoci, nebo nebude-li takové smlouvy (což je případ Brazílie, ale i dalších zemí), bude moci být toto rozhodnutí uznáno na základě zásady recipacity. V obecné rovině pak platí, že je-li uznání rozhodnutí možné, může jej ruský státní soud odmítnout pouze tehdy, bude-li v rozporu s veřejným pořádkem Ruska nebo se zásadními procesními principy či zákonnými požadavky. Na základě Newyorské úmluvy⁴⁸² však mohou zahraniční věřitelé z Brazílie a většiny západních zemí u ruského státního soudu usilovat o uznání svého rozhodčího nálezu.⁴⁸³

- **Švýcarsko**

Obdobné komplikace jako u výše příkladmo uvedených států lze pozorovat i u Švýcarska, které není členem Evropské unie a evropská insolvenční nařízení (včetně hraničního určovatele COMI) se v něm proto nepoužijí, a aby mohlo rozhodnutí vydané v přeshraničním úpadkovém řízení v této zemi vyvolat požadované účinky, musí být uznáno.⁴⁸⁴

Sanace a insolvence společností se sídlem ve Švýcarsku se řídí zákonem o obligacích⁴⁸⁵ a zákonem o vymáhání dluhů a úpadku (švýcarský insolvenční zákon),⁴⁸⁶ jejichž smyslem má být především nastavení rovnováhy mezi právy a povinnostmi dlužníků a věřitelů.

Nejvýraznějším a naprosto zásadním rozdílem, který švýcarské insolvenční právo vyčleňuje z jednotného rámce přeshraničních pravidel vytvořených v rámci Evropské unie

⁴⁸² Viz vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb. ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva).

⁴⁸³ ALFES, Holger; LIEGL, Alexander; SAMPAIO, Luiza Saito. Cross-border insolvency in Brazil, Germany and Russia. *News Brazil Desk* [online]. 2015 [cit. 2017-01-28], s. 3-4. Dostupné zde: [http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20\(final\).pdf](http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20(final).pdf)

⁴⁸⁴ Pozn. Úmluva mezi republikou Československou a Švýcarskem o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 23/1929 Sb. ze dne 21. prosince 1926 se na uznávání rozhodnutí o úpadku nevztahuje (viz čl. I Dodatkového protokolu k této úmluvě).

⁴⁸⁵ Tj. „Loi fédérale complétant le Code civil suisse (Livre cinquième: Droit des obligations)“ ze dne 30. března 1911 (stav k 1. lednu 2017). Dostupný zde: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19110009/index.html>

⁴⁸⁶ Tj. „Loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite (LP)“ ze dne 11. dubna 1889 (stav k 1. lednu 2017). Dostupný zde: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/18890002/index.html>

nebo mezi státy, které v modifikované formě převzaly Vzorový zákon, je (shodně jako v Rusku) zřejmě to, že podle švýcarského insolvenčního zákona může být řízení o konkursu a vyrovnání zahájeno jen ohledně společností založených ve Švýcarsku, tzn. že musí být taková společnost registrovaná ve švýcarském obchodním rejstříku. Švýcarské soudy tak nejsou oprávněny rozhodovat o konkursu či vyrovnání společností se sídlem v cizím státě, a to i kdyby zde bylo umístěno jejich středisko obchodních a podnikatelských činností, tj. COMI ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení nebo nařízení o insolvenčním řízení.⁴⁸⁷ Situaci pak neusnadňuje ani skutečnost, že švýcarské insolvenční právo neupravuje spolupráci se zahraničními insolvenčními správci, jejichž oprávnění je omezeno pouze na podání žádosti o uznání zahraničního rozhodnutí o úpadku.⁴⁸⁸

Společnost založená mimo Švýcarsko tudíž může žádat o restrukturalizaci nebo zahájení insolvenčního řízení až poté, co do země přemístí své sídlo. Situace je však odlišná, je-li ve Švýcarsku umístěna pobočka zahraničního dlužníka, neboť v tomto případě v místě, kde se pobočka nachází, a ohledně jejích závazků⁴⁸⁹ insolvenční řízení zahájit lze.

V řízení o úpadku Švýcarsko uplatňuje princip teritoriality, což se zde projevuje tak, že zahraniční úpadkové řízení ve Švýcarsku nemá účinky, dokud mu nejsou ve smyslu švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém přiznány.⁴⁹⁰ Základních podmínek, které jsou tímto zákonem vyžadovány, je celkem pět a patří mezi ně (I) skutečnost, že bylo rozhodnutí o úpadku vydáno ve státě, v němž má dlužník domicil, (II) že byla žádost o uznání podána pouze insolvenčním správcem nebo věřitelem (tzn. nikoli dlužníkem), (III) že je rozhodnutí o úpadku ve státě, v němž bylo vydáno, již vykonatelné, (IV) že není prohlášení úpadku dlužníka v rozporu se švýcarským veřejným pořádkem a základními principy švýcarského procesního práva a (V) požadavek reciprocity státu, který rozhodnutí o úpadku vydal.

Posledně uvedený požadavek reciprocity znamená, že musí švýcarský soud ověřit, zda by bylo rozhodnutí o úpadku vydané ve Švýcarsku soudy cizího státu za podmínek, které nejsou výrazněji méně výhodné, než podmínky související s uznáváním zahraničních

⁴⁸⁷ K tomu srov. článek 167 odst. 3 švýcarského insolvenčního zákona, podle něhož se dluhy dlužníka v úpadku vážou k jeho domicilu.

⁴⁸⁸ LEDERMANN, David; LUGINBÜHL, Tanja. Corporate Recovery and Insolvency 2016: Switzerland, bod 1.1. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/switzerland>

⁴⁸⁹ Článek 50 švýcarského insolvenčního zákona.

⁴⁹⁰ Tj. „Loi fédérale sur le droit international privé (LDIP)“ ze dne 18. prosince 1987 (stav k 1. lednu 2017). Dostupný zde: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19870312/index.html>

rozhodnutí o úpadku podle švýcarského práva, také uznáno. Po podání žádosti o uznání rozhodnutí o úpadku může soud na základě zvláštního požadavku navrhovatele nařídit ochranné opatření. V zásadě pak platí, že je-li jednou zahraniční rozhodnutí o úpadku dlužníka ve Švýcarsku uznáno, má stejné účinky jako švýcarské rozhodnutí o úpadku.

Díky možnosti uznat zahraniční rozhodnutí o úpadku se ve Švýcarsku vytváří určitý druh součinnosti a spolupráce ohledně pohledávek téhož dlužníka, neboť se po uspokojení pohledávek zajištěných zástavou nacházející se ve Švýcarsku a přednostních nezajištěných pohledávek věřitelů se sídlem ve Švýcarsku v zásadě jakýkoli zůstatek převede⁴⁹¹ do zahraniční majtkové podstaty.⁴⁹² Uznávání zahraničního insolvenčního řízení ohledně bank a jiných finančních institucí pak provádí Úřad pro dohled nad švýcarským finančním trhem (FINMA), a to podle více flexibilních pravidel.⁴⁹³

Vzhledem k tomu, že mají švýcarské soudy ohledně možnosti zahájit a vést insolvenční řízení proti dlužníku – společnosti registrované ve Švýcarsku výlučnou pravomoc, nemůže skutečnost, že tato společnost už požádala o zahájení insolvenčního řízení v jiné zemi, švýcarským soudům zabránit v zahájení samostatného insolvenčního řízení. Z tohoto důvodu, ale též na základě obecně nepříznivého postoje švýcarských úřadů k zahraničnímu insolvenčnímu řízení, se společnosti se sídlem ve Švýcarsku, tzn. registrované ve švýcarském obchodním rejstříku, v praxi restrukturalizace nebo insolvenčního řízení podle cizího práva neúčastní.⁴⁹⁴

V souvislosti s vydáním nařízení o insolvenčním řízení však lze ve Švýcarsku v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení očekávat změny, a to především změny zákona o mezinárodním právu soukromém. Podle předběžných vyjádření bude zřejmě zmírněna striktní zásada teritoriality. Konkrétně by mělo dojít především ke zmírnění podmínek

⁴⁹¹ Pozn. podle ustanovení § 69 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007, taktéž nebylo možné zahraničnímu rozhodnutí o prohlášení konkursu v České republice přiznat (vyjma vydání úpadcových movitých věcí do ciziny a správcových oprávnění ke zpeněžení těchto věcí) v zásadě žádné účinky.

⁴⁹² Viz ustanovení článku 173 odst. 1 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém.

⁴⁹³ Nejvýznamnějšími prameny právní úpravy platební neschopnosti bank a finančních institucí jsou zřejmě švýcarský federální zákon o bankách a jejich záchraně ze dne 8. listopadu 1934 (Banking Act, BA; SR 952.0) a nařízení FINMA ze dne 30. srpna 2012 (Banking Insolvency Ordinance, BIO-FINMA; SR 952.05). Čerpáno z: https://www.uncitral.org/pdf/english/colloquia/insolvency-2013/A3_financial_institutions_2_Schiltk_necht_vers2.pdf. K otázce švýcarské reciprocit a postavení Úřadu pro dohled nad švýcarským finančním trhem (FINMA) při přeshraničním insolvenčním řízení těchto dlužníků dále také WESSELS, Bob. *Is Switzerland opening up for cross-border insolvency?* [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://leidenlawblog.nl/articles/is-switzerland-opening-up-for-cross-border-insolvency>

⁴⁹⁴ LEDERMANN, David; LUGINBÜHL, Tanja. *Corporate Recovery and Insolvency 2016: Switzerland*, bod 7. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/switzerland>

vyžadovaných pro uznávání zahraničních řízení a rozhodnutí, neboť vedle rozhodnutí vydávaných státem, v němž má dlužník domicil, bude možné uznávat i rozhodnutí vydané státem, v němž má dlužník centrum svých hlavních zájmů, tj. COMI ve smyslu obou evropských insolvenčních nařízení, potažmo Vzorového zákona, kdy návrh na toto uznání bude moci být podán i samotným dlužníkem a nebude již vyžadována reciprocita.

Dále by zřejmě mělo dojít k tomu, že nebude nutně třeba zahajovat vedlejší řízení k ochraně švýcarských věřitelů, v důsledku čehož by mohlo běžně docházet k tomu, že budou aktiva zahraničních dlužníků zahrnována do zahraničních majetkových podstat. Konzultace o podobě novelizace švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém skončila v únoru 2016, přičemž nejbližší možná účinnost navrhovaných změn se očekává až v průběhu roku 2017.⁴⁹⁵

4.4 Dílčí závěry kapitoly

S ohledem na téma čtvrté kapitoly vztahující se k mezinárodnímu insolvenčnímu řízení, které přesahuje hranice Evropské unie, se zde autorka zaměřila na jedno z velmi aktuálních témat, kterým je Brexit, a možný postoj Spojeného království k zahraničnímu insolvenčnímu řízení po svém vystoupení z Evropské unie, a to nejen ve vztahu ke třetím – nečlenským státům Evropské unie, ale též ve vztahu ke členským státům EU, neboť mohou být účinky jimi vedených insolvenčních řízení v důsledku této skutečnosti a případného negativního postoje Spojeného království k evropským insolvenčním nařízením (včetně principu určování mezinárodní příslušnosti podle hraničního určovatele COMI) značně omezeny.

Tomuto záměru ostatně odpovídá i struktura kapitoly, když je zde nejprve proveden obecný popis principů pro určování mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení, dále popis podmínek pro uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení těmito státy se zaměřením na výhody související s postupem podle Vzorového zákona a na závěr komparovány hlavní rozdíly v uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení mezi státy, které v modifikované podobě aplikují Vzorový zákon, čímž současně respektují COMI ve smyslu evropských insolvenčních nařízení,

⁴⁹⁵ LEDERMANN, David; LUGINBÜHL, Tanja. Corporate Recovery and Insolvency 2016: Switzerland, bod 9. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/switzerland>

a vybranými státy ovládanými zásadou teritoriality, které podle něj nepostupují a určování mezinárodní příslušnosti podle místa hlavních zájmů dlužníka nepoužívají a nerespektují.

4.4.1 Závěr první podkapitoly s názvem – Principy pro určení mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení

Zatímco pro určování mezinárodní příslušnosti mezi členskými státy EU se dosud užívá článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a v něm vymezené kolizní kritérium místa hlavních zájmů dlužníka (COMI), v oblasti přeshraničního insolvenčního řízení mezi státy, z nichž alespoň jeden není členským státem EU, se při určování mezinárodní příslušnosti postupuje podle příslušné mezinárodní smlouvy a není-li jí, podle norem mezinárodního práva soukromého a procesního jednotlivých zúčastněných států, je-li oblast přeshraničního insolvenčního řízení v těchto státech regulována. Vzhledem ke zvláštní povaze insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem totiž může právní úprava této specifické oblasti v právních řádech jednotlivých států i absentovat.

4.4.2 Závěr druhé podkapitoly s názvem – Podmínky pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení

Dále lze uzavřít, že jsou jednotlivými státy, které ohledně úpravy mezinárodního insolvenčního práva vychází ze zásady teritoriality – což je pro státy mimo Evropskou unii, které současně nepřijaly Vzorový zákon, charakteristické – zahraničnímu insolvenčnímu řízení přiznávány účinky pouze v důsledku uznání rozhodnutí, s nímž jsou tyto účinky spojeny (tzn. určitá forma rozhodnutí o zahájení řízení nebo až rozhodnutí o úpadku). V případě, že k uznání tohoto rozhodnutí nedojde, nemohou ve státě, který o uznání rozhoduje, ani nastat účinky spojené se zahraničním insolvenčním řízením.

4.4.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Posouzení rozdílů v uznávání účinků insolvenčního řízení mezi státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly

Stěžejním tématem kapitoly bylo dále porovnání přístupu k uznávání účinků zahraničních insolvenčních řízení podle Vzorového zákona (respektive konkrétně podle vnitrostátní právní úpravy Spojeného království ve formě britského vzorového zákona) a podle jiných právních norem vnitrostátního charakteru, které na oblast insolvenčního řízení aplikuje Brazílie, Rusko a Švýcarsko. Díky této konstrukci došlo nejen k naplnění obecných závěrů týkajících

se insolvenčního řízení ve vztahu ke státům mimo Evropskou unii a Dánsko, které současně nepřijaly Vzorový zákon, ale bylo též zjištěno, že by mělo mít kritérium místa hlavních zájmů dlužníka (COMI) v Nařízení o úpadkovém řízení i ve Vzorovém zákoně (respektive i v nařízení o insolvenčním řízení a v britském vzorovém zákoně) v zásadě identický obsah. V aktuální situaci se proto Spojenému království v souvislosti s jeho vystoupením z Evropské unie nabízí v zásadě čtyři možná řešení.

První z nich spočívá v tom, že bude tato země i nadále na základě právní kontinuity postupovat podle veškerých (zřejmě až do vystoupení z Evropské unie vydaných) předpisů práva Evropské unie, tzn. včetně evropských insolvenčních nařízení. Další možnost je upravenou verzí možnosti první, neboť jak již bylo ostatně i medializováno,⁴⁹⁶ mohla by tato země po svém vystoupení ohledně předpisů práva Evropské unie zachovávat právní kontinuitu, avšak jen po určitou dobu, v níž se bude moci rozhodnout, které z těchto předpisů, včetně nařízení – od počátku považovaných za součást vnitrostátního práva, bude i nadále aplikovat a které nikoli. Třetí možností, která může teoreticky nastat, je vznik legislativní mezery, kterou způsobí odmítavý postoj k alespoň přechodné právní kontinuitě s předpisy práva Evropské unie. V tomto případě by evropské insolvenční nařízení (tzn. zřejmě již jen nařízení o insolvenčním řízení) přestalo být v této zemi ze dne na den platné a účinné. Čtvrtá a zároveň poslední možnost, ke které může v důsledku vystoupení Spojeného království z Evropské unie dojít, je záměrné odmítnutí další aplikace evropského insolvenčního nařízení (tzn. zřejmě již jen nařízení o insolvenčním řízení) v průběhu přechodného období po vystoupení země z Evropské unie a případně i jiných právních aktů Evropské unie v této zemi.

První variantu lze podle autorky z hlediska vystoupení země z Evropské unie a dopadů tohoto kroku na oblast přeshraničního insolvenčního řízení mezi členskými státy EU označit za určitých okolností jako ideální, neboť by se v této oblasti mezi členskými státy EU v zásadě nic (minimálně po určitou dobu) nezměnilo. Dojde-li k výběru druhé varianty, existuje naděje, že budou evropská insolvenční nařízení, respektive v době ukončení procesu vystoupení zřejmě již jen nařízení o insolvenčním řízení, ve Spojeném království zachována a jejich případné změny činěny výlučně v souladu se změnami prováděnými Evropskou unií.

⁴⁹⁶ Viz HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU* [online]. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>. Obdobný závěr byl však vysloven i na Dnech práva v Brně. ZBÍRAL, Robert. *Jak vymanit národní právo z osidel práva unijního? Legislativní důsledky Brexitu*. Dny práva 2016 (Brno), vlastní poznámky.

Třetí a čtvrtá verze možného vypořádání vzájemného vztahu Spojeného království a Evropské unie týkajícího se postoje vystupující země k jejím právním aktům je jednoznačně spojena s vysokým rizikem vzniku právního vakuu, v němž se bude celá řada právních oblastí pohybovat jen s velkými obtížemi nebo vůbec. Oblast přeshraničního insolvenčního řízení by se však díky britskému vzorovému zákonu v tomto vakuu ocitnout neměla. Ačkoli je sice režim britského vzorového zákona v některých aspektech (například se zde uznává řízení jako celek, o čemž je třeba vydat formální rozhodnutí, bez něhož nenastanou požadované účinky hlavního řízení) od režimu insolvenčního řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, respektive nařízení o insolvenčním řízení, odlišný, jedna z vůbec nejdůležitějších charakteristik obou předpisů je shodná. Mezinárodní příslušnost pro zahájení hlavního řízení je podle těchto dokumentů založena na stejném kritériu, jímž je místo hlavních zájmů dlužníka neboli COMI.

Pro snazší vazbu Spojeného království k nečlenským a v budoucnu i ke členským státům EU britský vzorový zákon navíc stanoví kritéria pro uznávání zahraničního insolvenčního řízení, či pro určení, zda se jedná o hlavní řízení či vedlejší, čímž jim současně přiznává požadované účinky (například přerušení ostatních řízení vedených na základě individuálních žalob), přičemž výjimky a omezení účinků souvisejících konkrétně s uznáním hlavního řízení Spojeným královstvím jsou stejné, jako kdyby se jednalo o řízení podle britského insolvenčního práva.

Obsahová shoda kritéria COMI vymezeného v britském vzorovém zákoně (respektive i v jeho původní předloze), v Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení je patrná například z článku 2 písm. g) britského vzorového zákona, podle něhož se hlavním řízením rozumí zahraniční řízení vedené ve státě, v němž má dlužník „centrum svých hlavních zájmů“, anebo z bodu 3 části druhé přílohy č. II Pravidel z roku 2006 (označené jako procesní otázky v Anglii a Walesu), podle něhož musí žádost o uznání zahraničního řízení směřovaná britskému soudu obsahovat (mimo jiné) i adresu „místa hlavních zájmů dlužníka“ a podle vhodnosti též adresu (bude-li odlišná) registrovaného sídla nebo místa obvyklého bydliště, ale i z jiných důvodů, které jsou primárně spojeny s chápáním COMI podle jeho předlohy v podobě Vzorového zákona, či z judikatury.⁴⁹⁷

⁴⁹⁷ K tomu srov. především rozhodnutí ve věci *Stanford International Bank Limited*, v níž soud postupoval podle britského vzorového zákona, tj. rozsudek High Court of Justice ze dne 3. července 2009 ve věci *Stanford International Bank Limited*, sp. zn. [2009] EWHC (Ch) 1441, dostupné zde: https://www.insol.org/_files/Model%20Law/UK/Stanford%20High%20Court%202009.pdf. Citováno podle JACK, Ian; WEBB, Louise. *Where*

Shoda ohledně určování mezinárodní příslušnosti k zahájení vedlejšího řízení je patrná zejména z toho, že nemá-li dlužník „centrum svých hlavních zájmů“ ve státě, v němž je zahraniční řízení, o jehož uznání se ve Spojeném království žádá, vedeno, musí žádost směřovaná britskému soudu současně obsahovat i informaci o tom, že má dlužník v tomto státě alespoň „provozovnu“ ve smyslu článku 2 písm. e) britského vzorového zákona, a její adresu. Jinými slovy řečeno, nemůže být podle autorky žádost, k níž by nebyl přiložen doklad na podporu tvrzení, že má dlužník ve státě, který předmětné zahraniční řízení vede, buď centrum svých hlavních zájmů, nebo alespoň provozovnu, úspěšně vyřízena.

Například rozhodnutí o zahájení hlavního řízení (včetně účinků) vydané britskými soudy by proto mělo být podle autorky i po vystoupení země z Evropské unie – konkrétně podle ZMPS⁴⁹⁸ v tuzemsku bez problémů uznáno, bude-li splněna podmínka vzájemnosti a budou-li v cizím státě, v němž bylo předmětné rozhodnutí vydáno, soustředěny hlavní zájmy dlužníka (nebude-li dlužníkuv majetek v tuzemsku již předmětem zahájeného vedlejšího řízení), neboť se v obou státech termín „centrum hlavních zájmů dlužníka“ (COMI) obsahově shoduje.⁴⁹⁹ Obdobný postoj lze zřejmě očekávat i u ostatních členských států EU a států, které přijaly Vzorový zákon.

Hlavní rozdíl v uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení je možné spatřovat v tom, zda se na přeshraniční insolvenční řízení aplikuje Nařízení o úpadkovém řízení (nebo bude aplikovat nařízení o insolvenčním řízení), Vzorový zákon v modifikované podobě konkrétní vnitrostátní právní úpravy, anebo třeba jen dílčí podmínky vymezené v jiných vnitrostátních právních předpisech států mimo Evropskou unii nutné pro uznání zahraničního rozhodnutí, k němuž se požadované účinky vážou.

Mezi členskými státy EU obecně platí, že je rozhodnutí o zahájení hlavního i vedlejšího řízení uznáváno ve všech ostatních členských státech EU od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil. Pro rozhodnutí o zahájení hlavního řízení pak navíc platí, že má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě EU (vyjma vybraných případů) stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil.⁵⁰⁰

Pro státy, které na oblast přeshraničního insolvenčního řízení aplikují Vzorový zákon, stejně jako pro státy mimo Evropskou unii, které podle Vzorového zákona nepostupují, neboť

is the COMI? Publications. Baker & McKenzie. [online] s. 1-5 [cit. 2016-02-09]. Dostupné zde: <http://www.bakermckenzie.com/en/rgoverningdeterminingcomijul09>

⁴⁹⁸ Viz ustanovení § 111 odst. 5 ZMPS.

⁴⁹⁹ Podle § 111 ZMPS by mělo být ve Spojeném království po jeho vystoupení z Evropské unie případně bez problémů uznáváno i české insolvenční řízení.

⁵⁰⁰ Článek 17 Nařízení o úpadkovém řízení a článek 20 nařízení o insolvenčním řízení.

ho nepřijaly do svého právního řádu, shodně platí, že zde může zahraniční insolvenční řízení (respektive v případě států, které neaplikují Vzorový zákon, zahraniční rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, typicky rozhodnutí o úpadku) vyvolat účinky pouze tehdy, je-li uznáno.

Podle Vzorového zákona je pak zahraniční insolvenční řízení uznáno, jsou-li splněny všechny požadované podmínky a jeho uznání nebude v rozporu s veřejným pořádkem. O tomto uznání soud musí vydat rozhodnutí, v němž uznávané zahraniční řízení označí za hlavní nebo vedlejší, čímž současně určí, jaké účinky uznané zahraniční řízení v uznávajícím státě vyvolá. Automatické účinky specifikované v článku 20 Vzorového zákona jsou spojeny pouze s uznáním hlavního řízení. Vedlejší řízení podle Vzorového zákona vyvolá pouze ty účinky, které jsou mu v rámci volné úvahy soudu v uznávajícím státě přiznány.

U států mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly, může být předmětem uznání pouze rozhodnutí o zahájení řízení (typicky v podobě rozhodnutí o úpadku), při jehož uznávání se postupuje podle právních předpisů vnitrostátního původu (tzn. nejčastěji podle zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním), podle závazné mezinárodní smlouvy, nebo alespoň podle zásady materiální vzájemnosti.

U vybraných států, tzn. Brazílie, Ruska a Švýcarska, v nichž se ohledně insolvenčního řízení postupuje podle principu teritoriality, se uznávání účinků zahraničních insolvenčních řízení řídí stejnými principy. Soudy všech tří států mají pravomoc zahájit a vést insolvenční řízení pouze ohledně tuzemských dlužníků, tzn. dlužníků, kteří mají v těchto státech „hlavní místo podnikání“ (Brazílie a Rusko) nebo sídlo (Švýcarsko). Po uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení by mu pak měly být ve všech třech státech přiznány stejné účinky, jaké jsou spojeny s obdobným rozhodnutím vnitrostátního původu. Uznání zahraničního rozhodnutí o úpadku navíc posiluje (konkrétně ve Švýcarsku) spolupráci insolvenčních správců a soudů v obou řízeních, když lze po uspokojení pohledávek zajištěných zástavou nacházející se ve Švýcarsku a přednostních nezajištěných pohledávek věřitelů se sídlem ve Švýcarsku v zásadě jakýkoli zůstatek převést do zahraniční majetkové podstaty.

Brazilský, ruský i švýcarský postoj k uznávání účinků zahraničních insolvenčních řízení je proto založen na v zásadě obdobném základě, tj. povinném naplnění všech podmínek nutných pro uznání zahraničního rozhodnutí o úpadku. V případě, že k naplnění těchto podmínek nedojde, není ani možné, aby na území těchto států nastaly jakékoli účinky

zahraničního insolvenčního řízení, a to i kdyby se zde nacházelo místo hlavních zájmů dlužníka ve smyslu Vzorového zákona a obou evropských insolvenčních nařízení.

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že státy mimo Evropskou unii, které nepřijaly Vzorový zákon, mohou uznat pouze konkrétní „zahraniční rozhodnutí“ a ne „zahraniční (insolvenční) řízení“ jako celek. Tato skupina států navíc svůj vztah k dalším státům v rámci mezinárodního insolvenčního řízení zpravidla nijak zvláštně neupravuje, vymezuje pravomoc k zahájení insolvenčního řízení pouze ve vztahu k tuzemským subjektům, nezná a neuznává hraniční určovatel COMI, nerozlišuje „hlavní a vedlejší (insolvenční) řízení“ a nepřiznává těmto řízením odlišné účinky, respektive v případě neuznání příslušného rozhodnutí nepřiznává zahraničnímu insolvenčnímu řízení účinky vůbec žádné.

Například ve Švýcarsku by ale měla být situace výhledově příznivější, když bylo tímto státem v průběhu přípravy nařízení o insolvenčním řízení přislíbeno, že bude na tento právní akt Evropské unie pozitivně reagovat a podnikne příslušné kroky k tomu, aby bylo v budoucnu švýcarské insolvenční řízení (včetně principů uznávání zahraničních rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení) s tímto nařízením kompatibilní. Další dva zkoumané státy však konkrétní směr svých inovací insolvenčního řízení zatím nenastínilly.

5. Aktuální judikatura vztahující se k přeshraničnímu insolvenčnímu řízení

Vzhledem k tomu, že k nařízení o insolvenčním řízení žádná relevantní judikatura zatím neexistuje, je předmětem této kapitoly pouze tematicky zaměřený rozbor judikatury dosavadní, tzn. judikatury, která se vztahuje k Nařízení o úpadkovém řízení.

5.1 Judikatura týkající se hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení

Mezi nejvíce zásadní rozhodnutí Soudního dvora EU, které jsou předmětem této podkapitoly a v důsledku nichž došlo k vymezení pomyslných hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení, patří podle autorky této práce především rozhodnutí ve věci *Henri Gourdain v. Franz Nadler*, *Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV*, *German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schée*, *F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „JadecLOUD-Vilma“* a rozhodnutí ve věci *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB*.

5.1.1 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci *Henri Gourdain v. Franz Nadler*, sp. zn. C-133/78⁵⁰¹

Prvním rozhodnutím, které lze označit za hlavního původce vytvoření hranic aplikace o mnoho let později vydaného Nařízení o úpadkovém řízení, je rozhodnutí ve věci *Henri Gourdain v. Franz Nadler* týkající se výkladu Bruselské úmluvy.

Stranami řízení, v němž vyvstala nejasnost ohledně výkladu článku 1 bodu 2 Bruselské úmluvy, podle něhož se Bruselská úmluva nevztahuje na řízení o úpadku, řízení týkající se likvidace společnosti nebo jiné právnické osoby v platební neschopnosti, ale i jiná obdobná řízení, byl pan Henri Gourdain, advokát s bydlištěm v Paříži, v té době likvidátor společnosti *Société Fromme France Manutention*, a pan Franz Nadler, bytem ve Spolkové republice Německo.

Popis rozhodných okolností je následující. Jednou z činností německé společnosti *Fromme Förderanlagen GmbH* byla výroba manipulačních zařízení. Aby mohla tato společnost vyvážet své produkty i do Francie, vytvořila si zde v roce 1968 dceřinou společnost s ručením omezeným s názvem *Fromme France Manutention*. V důsledku likvidace německé společnosti bylo likvidační řízení zahájeno i ohledně francouzské dceřiné

⁵⁰¹ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89982&doclang=EN>

společnosti, v němž byl jako likvidátor ustanoven pan Gourdain. V důsledku toho byl pan Nadler (dosavadní manažer společnosti) zbaven práva tuto francouzskou dceřinou společnost spravovat, řídit či jakkoli jinak dohlížet na její obchodní transakce.

Likvidátor francouzské dceřiné společnosti, pan Gourdain, při výkonu své činnosti zahájil civilní žalobou podle ustanovení civilního práva procesního proti panu Nadlerovi, tzn. právnímu i faktickému manažerovi této francouzské dceřiné společnosti, řízení o zaplacení určité finanční částky do majetkové podstaty této francouzské dceřiné společnosti.

V návaznosti na sled opravných prostředků podaných v rámci tohoto řízení byla následně Soudnímu dvoru EU podána předběžná otázka, zda se má v daném případě postupovat podle Bruselské úmluvy, tzn. zda se jedná o občanskou či obchodněprávní věc, anebo nikoli, neboť se jedná o konkursní řízení či obdobné řízení vztahující se k likvidaci francouzské dceřiné společnosti v platební neschopnosti, které je podle článku 1 bodu 2 Bruselské úmluvy z její působnosti vyňato.

Likvidátor francouzské dceřiné společnosti, pan Gourdain, se k řízení o předběžné otázce vyjádřil následovně. Bylo-li manažerovi právnické osoby před francouzským civilním soudem na základě francouzských právních předpisů uloženo zaplatit určitou sumu do majetkové podstaty společnosti, jedná se o rozhodnutí týkající se občanských a obchodněprávních věcí ve smyslu článku 1 Bruselské úmluvy. Zda je takový zásah za účelem nalezení osoby odpovědné za platební neschopnost společnosti správný a zda by neměl být tento problém řešen přímo v rámci likvidačního řízení spolu s věřitelským orgánem, je podle něho již jiná otázka.

Pan Nadler, kterému bylo uloženo zaplatit předmětnou sumu do majetkové podstaty francouzské dceřiné společnosti, byl naopak přesvědčen, že by měl Soudní dvůr EU ohledně předběžné otázky rozhodnout tak, že se na dané řízení Bruselská úmluva nevztahuje, s tím, že měla být podle návrhu Evropské úmluvy o konkursu rozhodnutí vážící se k předmětu sporu v původním řízení považována za rozhodnutí učiněná v rámci úpadkového řízení, řízení týkajícího se likvidace společnosti nebo jiné právnické osoby apod.

Vyjádření Komise Evropských společenství pak bylo zaleženo na tom, že musí být Bruselská úmluva v případě pochybností vykládána v širším kontextu. Naopak, co se týče výjimek v ní uvedených, musí být s poukazem na své cíle a strukturu a v souladu s obecnými zásadami vyplývajícími z právních řádů jednotlivých smluvních států vykládána velmi striktně. Hlavním smyslem vyloučení konkursního řízení, likvidace apod. z působnosti

Bruselské úmluvy bylo vytvoření jednoduchého centralizovaného postupu, který by (pokud možno bezprostředně) vyvolal účinky ve všech smluvních státech. Z působnosti Bruselské úmluvy byla navíc podle ní vyňata i soudní rozhodnutí, která s těmito specifickými druhy řízení přímo souvisí,⁵⁰² což bylo ostatně potvrzeno i ve znění návrhu Evropské úmluvy o konkursu, který současně jednotlivá řízení, která by bylo možné ve smluvních státech zahájit, výslovně označoval. Řízení podle francouzského práva směřující proti manažerovi francouzské dceřiné společnosti, jehož povaha byla v dané věci předmětem předběžné otázky, však mezi těmito řízeními uvedeno nebylo. Z těchto důvodů, ale i s ohledem na obecné právní principy, se tudíž Komise Evropských společenství vyjádřila tak, že je rozhodnutí francouzského soudu podle francouzského práva, které manažerovi společnosti uložilo zaplatit určitou sumu peněz do majetkové podstaty francouzské dceřiné společnosti, rozhodnutím podle občanského a obchodního práva ve smyslu článku 1 odst. 1 Bruselské úmluvy.

Podle písemného vyjádření německé vlády bylo třeba v této věci postupovat podle principů již dříve vyjádřených v rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co KG v. Eurocontrol.⁵⁰³ Koncept výjimek z působnosti Bruselské úmluvy mohl být podle německé vlády na základě jejích cílů a struktury interpretován nezávisle a přímo, aniž by bylo přitom třeba zohledňovat vnitrostátní právo kteréhokoli smluvního státu, s tím, že by bylo třeba pamatovat pouze na znění návrhu Evropské úmluvy o konkursu, jejímž předmětem úpravy byla právě tato z Bruselské úmluvy vyňatá úpadková řízení, likvidace a jim podobná řízení.

Na závěr svého vyjádření proto německá vláda zdůraznila, že je řízení o úpadku, respektive likvidaci společnosti, v souladu s článkem 1 bodem 2 Bruselské úmluvy z její působnosti vyňato a na napadené rozhodnutí, jímž bylo manažerovi francouzské dceřiné společnosti uloženo zaplatit do majetkové podstaty určitou finanční částku, by proto Bruselská úmluva aplikována být neměla.

Soudní dvůr EU se na základě výše uvedeného k položené předběžné otázce vyjádřil tak, že rozhodnutí vydané francouzským civilním soudem na základě francouzského právního

⁵⁰² V originálním jazyce je tento závěr Komise Evropských společenství formulován takto (cit.): *Not every court decision relating to bankruptcy or proceedings relating to the winding-up of insolvent companies or other legal persons is therefore excluded from the scope of the Convention but only those which are directly connected with such proceedings.*

⁵⁰³ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. října 1976 ve věci LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol, sp. zn. 29-76, odstavec 3 rozhodnutí. Dostupný zde: http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?cele_x=61976CJ0029&lang1=cs&type=TEXT&ancre=

předpisu,⁵⁰⁴ kterým bylo v tomto případě manažerovi právnické osoby uloženo, aby zaplatil do majetkové podstaty francouzské dceřiné společnosti určitou finanční částku, musí být ve smyslu článku 1 bodu 2 Bruselské úmluvy považováno za rozhodnutí spadající do kategorie rozhodnutí vydaných v rámci úpadkového řízení, řízení souvisejícího s likvidací insolventní právnické osoby či společnosti, anebo jiného příbuzného řízení, která jsou z působnosti Bruselské úmluvy vyňata.

5.1.2 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07⁵⁰⁵

V této věci se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkala výkladu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I, jehož potřeba vyvstala v souvislosti s řízením mezi panem C. Seagonem, správcem podstaty v úpadkovém řízení společnosti Frick Teppichboden Supermärkte GmbH (dále jen „Frick“)⁵⁰⁶ se sídlem ve Spolkové republice Německo, a společností Deko Marty Belgium NV se sídlem v Belgii, ohledně vrácení částky 50 000 EUR, kterou společnost Frick složila ve prospěch účtu společnosti Deko Marty Belgium NV u KBC Bank v Düsseldorfu dne 14. března 2002.

Německý soud v Marburgu žalobu v tomto řízení zamítl s odůvodněním, že není v této věci mezinárodně příslušný. V návaznosti na tuto skutečnost a po neúspěšném vyřízení opravného prostředku pana C. Seagona se Spolkový soudní dvůr obrátil na Soudní dvůr EU s otázkou, zda jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení na majetek dlužníka, mezinárodně příslušné podle Nařízení o úpadkovém řízení rozhodovat i o odpůřčí žalobě podané v úpadkovém řízení vůči dlužníkovi, který má statutární sídlo v jiném členském státě EU, respektive, zda se článek 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I vztahuje na odpůřčí žalobu podanou v úpadkovém řízení.

Vzhledem k tomu, že se obě otázky týkaly určení mezinárodní příslušnosti pro řízení o odpůřčí žalobě podané v úpadkovém řízení, jejímž cílem je zvětšit majetkovou podstatu dlužníka, je na tomto místě vhodné poukázat na výše uvedené rozhodnutí ve věci pana Gourdaina, které obsahuje závěr, že se žaloba pojí s úpadkovým řízením, jestliže s ním úzce souvisí nebo z něho přímo vyplývá.

⁵⁰⁴ Konkrétně na základě článku 99 francouzského zákona č. 67-563 ze dne 15. července 1967.

⁵⁰⁵ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76240&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=31355>

⁵⁰⁶ Pozn. Úpadkové řízení na majetek společnosti Frick bylo německým soudem na návrh dlužníka zahájeno dne 1. června 2002.

Podle 6. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení upravuje Nařízení o úpadkovém řízení přijímání rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě (kolektivního) úpadkového řízení a úzce s ním souvisí, včetně uznávání takových rozhodnutí. Článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení by měl být proto vykládán v tom smyslu, že je členský stát EU, na jehož území bylo (kolektivní) úpadkové řízení zahájeno, mezinárodně příslušný rozhodnout o žalobách, které z uvedeného řízení přímo vyplývají a úzce s ním souvisí, což je rovněž v souladu s cílem zvýšení účinnosti a zrychlení přeshraničních úpadkových řízení.⁵⁰⁷

Závěr Soudního dvora EU vedoucí k objasnění obou předběžných otázek byl proto takový, že je článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení s ohledem na výše uvedené třeba vykládat v tom smyslu, že jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, příslušné rozhodnout v tomto řízení i o odpůřčí žalobě, která směřuje proti žalovanému se statutárním sídlem v jiném členském státě EU.

5.1.3 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. září 2009 ve věci German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (správkyně podstaty společnosti Holland Binding BV), sp. zn. C-292/08⁵⁰⁸

V této věci byla stěžejním obsahem řízení před Soudním dvorem EU předběžná otázka ohledně výkladu článku 4 odst. 2 písm. b), článku 7 odst. 1 a článku 25 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I, která vyvstala v rámci řízení mezi German Graphics Graphische Maschinen GmbH (dále jen „German Graphics“) a Alicí van der Schee, správkyní podstaty společnosti Holland Binding BV (dále jen „Holland Binding“).

Společnost German Graphics založená podle německého práva uzavřela v pozici prodávajícího se společností Holland Binding založenou podle nizozemského práva kupní smlouvu na prodej strojů, která obsahovala klauzuli o výhradě vlastnictví ve prospěch German Graphics. Dne 1. listopadu 2006 bylo rozhodnuto o úpadku společnosti Holland Binding a o jmenování správce podstaty. Na návrh společnosti German Graphics bylo následně dne 5. prosince 2006 německým soudem na základě výhrady vlastnictví vydáno ochranné opatření ohledně několika strojů, které se v prostorách úpadce nacházely.

V návaznosti na toto řízení se prostřednictvím opravných prostředků věc dostala až k Nejvyššímu soudu Nizozemska, který řízení přerušil a položil Soudnímu dvoru EU

⁵⁰⁷ Viz bod 8 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

⁵⁰⁸ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72646&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=31579>

předběžnou otázku, zda musí soud pověřený výkonem rozhodnutí ještě předtím, než je oprávněn rozhodnout o uznání rozhodnutí podle článku 25 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení, ověřit, zda uvedené rozhodnutí nespadá do působnosti nařízení Brusel I, a dále, zda má být článek 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I ve spojení s článkem 7 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vykládán v tom smyslu, že okolnost, že se věc, která je předmětem výhrady vlastnictví, v okamžiku zahájení (kolektivního) úpadkového řízení nachází ve státě, ve kterém bylo toto řízení zahájeno, vede k tomu, že je nutno žalobu prodávajícího podanou z titulu výhrady vlastnictví považovat za žalobu, která se podle článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I týká úpadku, a je tudíž z jeho působnosti vyloučena. Třetí a poslední otázka položená Soudnímu dvoru EU se týkala toho, zda se může odpověď na druhou předběžnou otázku v případě, že je majetek spadající do majetkové podstaty určen v souladu s článkem 4 odst. 2 písm. b) Nařízení o úpadkovém řízení na základě práva členského státu EU, který (kolektivní) úpadkové řízení zahájil, lišit.

Soudní dvůr EU se k těmto otázkám vyjádřil následovně. Uznávání rozhodnutí je upraveno v článku 16 až 26 Nařízení o úpadkovém řízení, kdy článek 25 Nařízení o úpadkovém řízení přiznává možnost uznat a vykonat i jiná rozhodnutí než ta, která se týkají průběhu a skončení úpadkového řízení. V článku 25 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení použitá formulace „pokud je (Bruselská) úmluva použitelná“ znamená, že předtím, než bude učiněn závěr o tom, že se na jiná rozhodnutí než ta, která jsou uvedena v článku 25 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, použijí ustanovení upravující uznání a výkon obsažená v nařízení Brusel I, je třeba nejprve ověřit, zda nejsou tato rozhodnutí z věcné působnosti nařízení Brusel I vyloučena.

Podle Soudního dvora EU pak bylo pro zodpovězení další otázky, tj. zda byla žaloba prodávajícího, prostřednictvím které uplatňoval výhradu vlastnictví, vyloučena z působnosti nařízení Brusel I, třeba vycházet z preambule nařízení Brusel I. Bod 2 preambule nařízení Brusel I stanoví, že rozdíly mezi vnitrostátními pravidly pro určení příslušnosti a pro uznávání rozhodnutí ztěžují řádné fungování vnitřního trhu, a 7. bod preambule nařízení Brusel I stanoví, že by měla oblast působnosti nařízení Brusel I zahrnovat všechny hlavní věci (kromě určitých přesně stanovených záležitostí) spadající do oblasti občanského a obchodního práva. Bod 15 preambule nařízení Brusel I pak zdůrazňuje nezbytnost, aby v zájmu harmonického výkonu spravedlnosti nebyla ve dvou členských státech EU vydávána vzájemně si odporující rozhodnutí. Z formulace těchto bodů nařízení Brusel I proto bylo podle Soudního dvora EU zřejmé, že by se měla článku 1 odst. 1 nařízení Brusel I přiznat široká působnost,

což je rovněž potvrzeno první větou 6. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení. Žaloba, která nespadá do působnosti Bruselské úmluvy, respektive nařízení Brusel I (dnes Brusel I bis), by se proto měla podle Soudního dvora EU pojit s úpadkovým řízením pouze tehdy, když z něho přímo vyplývá a úzce s ním souvisí.⁵⁰⁹

Vzhledem k tomu, že společnost German Graphics u německých soudů žádala vrácení věcí, kterých je vlastníkem, a že měl tento soud pouze vyjasnit otázku vlastnictví k některým strojům, které se nacházely v prostorách společnosti Holland Binding v Nizozemsku, nejednalo se podle Soudního dvora EU o právní otázku, jejíž vyřešení by záviselo na zahájení úpadkového řízení. Žalobu týkající se výhrady vlastnictví bylo proto třeba považovat za nezávislou žalobu, která s úpadkovým řízením nesouvisí. Skutečnost, že byl v této věci stranou sporu správce podstaty, proto nebyla dostatečným důvodem k tomu, aby bylo řízení zahájené u německých soudů kvalifikováno jako řízení, které z úpadku přímo vyplývá a úzce s ním souvisí.

Pro úplné osvětlení problematiky Soudní dvůr EU v tomto rozhodnutí dodal, že žaloba, kterou společnost German Graphics zahájila řízení, spadá do působnosti nařízení Brusel I, a dále, že článek 7 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení obsahuje pouze hmotněprávní pravidlo, podle něhož se nedalo v této věci postupovat, protože se předmětný majetek společnosti German Graphics v okamžiku zahájení úpadkového řízení nacházel na území státu, který řízení zahájil, tj. Nizozemska. Ohledně obsahu článku 4 odst. 2 písm. b) Nařízení o úpadkovém řízení se Soudní dvůr EU vyjádřil tak, že se jedná o pravidlo, které má zamezit kolizi norem a na oblast jeho působnosti nemá žádný dopad, a o formulaci „pokud je tato úmluva použitelná“ uvedenou v článku 25 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení tak, že je nezbytné, aby si soud před učiněním závěru o tom, že se ustanovení upravující uznávání a výkon rozhodnutí použijí i na další rozhodnutí než ta, která jsou uvedena v článku 25 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, vždy ověřil, zda nejsou předmětná rozhodnutí vyloučena z věcné působnosti nařízení Brusel I.

⁵⁰⁹ K tomu srov. výše uvedený rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci *Henri Gourdain v. Franz Nadler*, sp. zn. C-133/78; nebo rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci *Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV*, sp. zn. C-339/07. Pozn. Vzhledem k tomu, že byla ve vztazích mezi členskými státy EU Bruselská úmluva postupně nahrazena nařízením Brusel I bis (přes Brusel I), použije se tento výklad Soudního dvora EU rovněž pro výklad ustanovení nařízení Brusel I bis, bude-li možné ustanovení Bruselské úmluvy a ustanovení nařízení Brusel I bis kvalifikovat jako rovnocenná, kdy musí být podle 34. bodu preambule nařízení Brusel I bis zajištěna kontinuita výkladu, tzn. že musí být zachována návaznost mezi Bruselskou úmluvou a nařízením Brusel I bis. Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. dubna 2009 ve věci *Draka NK Cables Ltd. a další v. Ominipol Ltd.*, sp. zn. C-167/08, bod 20. Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=77986&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=381199>

5.1.4 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadeccloud-Vilma“, sp. zn. C-213/10⁵¹⁰

Předběžná otázka položená v řízení mezi společnostmi F-Tex SIA (dále jen „F-Tex“) a Lietuvos-Anglijos UAB „Jadeccloud-Vilma“ (dále jen „Jadeccloud-Vilma“) ohledně vrácení částky 523 700,20 litevských litasů (LTL) včetně úroků, kterou společnost Jadeccloud-Vilma zaplatila společnost Neo Personal Light Clothing GmbH (dále jen „NPLC“), se týkala výkladu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 1 odst. 2 písm. b) a článku 2 odst. 1 nařízení Brusel I.

Společnost NPLC se sídlem v Německu zaplatila společnosti Jadeccloud-Vilma se sídlem v Litvě v období od února do června roku 2001 částku 523 700,20 LTL. Dne 24. ledna 2005 bylo německým soudem proti společnosti NPLC zahájeno úpadkové řízení, v němž byla jedinou věřitelkou společnost F-Tex se sídlem v Lotyšsku.

Správce podstaty jmenovaný v řízení zahájeném proti společnosti NPLC postoupil dne 28. srpna 2007 společnosti F-Tex veškeré pohledávky společnosti NPLC vůči třetím osobám, a to včetně práva požadovat od společnosti Jadeccloud-Vilma vrácení částek, které tato společnost získala v období od února do června 2001. Schválené postoupení pohledávek bylo následně provedeno, aniž by došlo ze strany správce podstaty k poskytnutí jakékoli záruky ohledně jejich obsahu, výše či jejich faktické a právní vymahatelnosti s tím, že F-Tex neměla zákonnou povinnost takto postoupené pohledávky vymáhat. Kdyby se tak ale rozhodla učinit, bylo dohodnuto, že by správci podstaty zaplatila 33 % z příjmů, které vymáháním pohledávek získá.

Společnost F-Tex však začala částku ve výši 523 700,20 LTL proti společnosti Jadeccloud-Vilma vymáhat. V následném řízení a po podání opravných prostředků přerušil nejvyšší soud Litvy řízení a položil Soudnímu dvoru EU několik předběžných otázek týkajících se určování mezinárodní příslušnosti a hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení, a to zejména, zda je nutno s ohledem na rozsudek ve věci Gourdain a Seagon (v podrobnostech viz výše) vykládat článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a článek 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I v tom smyslu, že má soud, který vede úpadkové řízení, výlučnou příslušnost rozhodovat o věřitelských odpůrčích žalobách (actio pauliana), které z úpadkového řízení přímo vyplývají nebo s takovým řízením úzce souvisejí, a případné

⁵¹⁰ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=121745&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=31713>

výjimky z takové soudní příslušnosti mohou být stanoveny pouze Nařízením o úpadkovém řízení, a dále, zda je třeba odpůrčí žalobu podanou jediným věřitelem dlužníka, která byla podána v jiném členském státě EU, než v tom, který úpadkové řízení zahájil, a kterou je proti třetí osobě uplatňována správcem podstaty postoupená pohledávka, kvalifikovat jako občanskou a obchodní věc ve smyslu článku 1 odst. 1 nařízení Brusel I.

Soudní dvůr ve svém dřívějším rozsudku ve věci pana Gourdaina (konkrétně v bodu 4 tohoto rozhodnutí) uvedl, že k tomu, aby byla rozhodnutí související s úpadkovým řízením vyloučena z působnosti Bruselské úmluvy, je třeba, aby z úpadku přímo vyplývala a s daným konkursním nebo vyrovnacím řízením úzce souvisela. V rozsudku ve věci SCT Industri,⁵¹¹ který vydal po vstupu nařízení Brusel I v platnost, se pak vyjádřil tak, že vzhledem k tomu, že toto nařízení Bruselskou úmluvu nahrazuje, platí dosavadní výklad úmluvy i pro uvedené nařízení, je-li možné dotčená ustanovení považovat za rovnocenná. O tento případ se jedná typicky u článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I, který je shodný s článkem 1 bodem 2 Bruselské úmluvy, podle něhož jsou z oblasti jeho působnosti vyloučeny žaloby, které z úpadkového řízení přímo vyplývají a které s ním úzce souvisejí.

Cílem žaloby v původním řízení bylo uložit žalované společnosti vrácení částek, které od dlužníka získala předtím, než proti němu bylo zahájeno úpadkové řízení, s odůvodněním, že byla předmětná pohledávka postoupena přímo správcem podstaty. Oprávnění postoupit právo na podání odpůrčí žaloby však v této věci zpochybněno nebylo. Podstatou předběžných otázek bylo, zda má podaná odpůrčí žaloba s ohledem na specifika případu přímý vztah k úpadku dlužníka a s úpadkovým řízením úzce souvisí.

Podle Soudního dvora EU nebylo pochyb, že právo na podání odpůrčí žaloby přiznané správci podstaty vnitrostátním zákonem upravujícím úpadkové řízení vztah k úpadku dlužníka vykazuje. Otázkou však bylo, zda si toto právo po postoupení do majetkové sféry postupníka přímý vztah k úpadku dlužníka zachová, nebo zda využití nabytého práva postupníkem s úpadkovým řízením nijak nesouvisí. Právo nabyté postupníkem totiž podléhá jiným pravidlům, než jaká lze použít v rámci úpadkového řízení. Na rozdíl od správce podstaty, který jedná vždy výhradně v zájmu věřitelů, se může postupník svobodně rozhodnout, zda svůj nárok na pohledávku, kterou nabyl, uplatní či nikoli. Jedná proto ve vlastním zájmu a pro svůj osobní prospěch, neboť plyne výtěžek jím podané žaloby do jeho majetku.

⁵¹¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. července 2009 ve věci SCT Industri AB i likvidation v. Alpenblume AB, sp. zn. C-111/08. Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74501&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=368366>

Následky podání jeho žaloby se proto od následků odpůrčí žaloby podané správcem podstaty, jejímž cílem je zvětšení obsahu majetkové podstaty, zásadně liší, přičemž samotné smluvní ustanovení o úplatě za postoupení pohledávky spadá do autonomie stran. Z důvodu těchto specifických okolností, které podání žaloby jediným věřitelem společnosti NPLC proti společnosti Jadecloud-Vilma provázely, proto předmětná žaloba s původním úpadkovým řízením podle Soudního dvora EU nesouvisela a nespádala ani do působnosti článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, respektive ani pod pojem konkursu ve smyslu článku 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I.

Článek 1 odst. 1 nařízení Brusel I musí být proto podle Soudního dvora EU vykládán v tom smyslu, že odpůrčí žalobu podanou jediným věřitelem dlužníka, která byla podána v jiném členském státě EU, než v tom, který úpadkové řízení zahájil, a kterou je proti třetí osobě uplatňována správcem podstaty postoupená pohledávka, je třeba kvalifikovat jako občanskou a obchodní věc.

5.1.5 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13⁵¹²

Předmětem řízení o předběžné otázce je výklad článku 3 odst. 1 a článku 44 odst. 3 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 1 odst. 2 písm. b) a článku 71 nařízení Brusel I ve věci společnosti založené podle německého práva Nickel & Goeldner Spedition GmbH (dále jen „Nickel & Goeldner Spedition“), proti litevské společnosti v likvidaci „Kintra UAB“ (dále jen „Kintra“), o zaplacení částky ve výši 194 077,76 litevských litasů (LTL) dlužné za služby v mezinárodní nákladní dopravě.

Úpadkové řízení proti společnosti Kintra se sídlem v Litvě bylo okresním soudem ve Vilniusu zahájeno dne 28. května 2009. Správce podstaty jmenovaný v tomto řízení podal následně žalobu, kterou se domáhal, aby byla společnosti Nickel & Goeldner Spedition se sídlem v Německu uložena povinnost zaplatit částku 194 077,76 LTL za služby v mezinárodní nákladní dopravě, které jí společnost Kintra (zejména ve Francii a v Německu) poskytl. Nejvyšší soud Litvy, k němuž se tato žaloba posléze dostala, přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku, zda má být předmětná žaloba považována za žalobu, která s úpadkovým řízením úzce souvisí a vztahuje se na ni výjimka z použití nařízení Brusel I.

⁵¹² Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157352&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=31861>

Obsahem další otázky bylo to, zda by se mělo postupovat podle článku 44 odst. 3 písm. a) Nařízení o úpadkovém řízení, tzn. určit v projednávané věci příslušnost podle zvláštní mezinárodní smlouvy (konkrétně podle článku 31 Úmluvy CMR), vznikla-li předmětná povinnost z vadného plnění smluvní povinnosti před zahájením úpadkového řízení, a zda tak mají být při určování státu, jehož soudy jsou příslušné rozhodnout o dotyčném sporu, použita pravidla uvedená v článku 31 Úmluvy CMR, jsou-li dostatečně jasná a určitá a nebudou se základními zásadami nařízení Brusel I v rozporu.

Ohledně první položené otázky, tj. zda žaloba na uspokojení pohledávky z poskytnutí přepravních služeb podaná správcem podstaty v členském státě EU, který úpadkové řízení zahájil, proti příjemci těchto služeb usazenému v jiném členském státě EU, spadá do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení nebo nařízení Brusel I, se Soudní dvůr EU vyjádřil následovně.

Ustanovení nařízení Brusel I a Nařízení o úpadkovém řízení musí být vykládána tak, aby se nepřekrývala.⁵¹³ Žaloba, která byla předmětem posouzení v této věci, byla považována za žalobu na uspokojení pohledávky vzniklé z poskytování služeb na základě přepravní smlouvy (tzn. žalobu podléhající pravidlům o soudní příslušnosti v občanských nebo obchodních věcech), kterou byl věřitel oprávněn podat až do chvíle, než mu byla v důsledku zahájení úpadkového řízení tato možnost odňata. Ačkoli došlo v tomto případě k jejímu podání až po zahájení úpadkového řízení proti poskytovateli služeb, povaha uplatňované pohledávky se podle Soudního dvora EU nezměnila a přímý vztah k úpadkovému řízení tato pohledávka nemá.

V otázce, zda lze v případě, že spor spadá do působnosti nařízení Brusel I i Úmluvy CMR, postupovat ve smyslu článku 71 odst. 1 nařízení Brusel I podle pravidel o soudní příslušnosti obsažených v Úmluvě CMR, pak Soudní dvůr EU již dříve judikoval,⁵¹⁴ že nesmí být použitím pravidel těchto zvláštních smluv dotčeny zásady, na nichž je soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech v rámci Evropské unie (tzn. zejména zásady obsažené v bodu 6, 11, 12 a 15 až 17 preambule nařízení Brusel I týkající se volného pohybu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, předvídatelnosti příslušných soudů

⁵¹³ Srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“, sp. zn. C-213/10, body 21, 29 a 48.

⁵¹⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. prosince 2013 ve věci Nipponkoa Insurance Co. (Europe) Ltd. v. Inter-Zuid Transport BV, za přítomnosti DTC Surhuisterveen BV, sp. zn. C-452/12, bod 36; nebo rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. května 2010 ve věci TNT Express Nederland BV v. AXA Versicherung AG, sp. zn. C-533/08, bod 49. Obě rozhodnutí dostupná zde: <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=cs&jur=C,T,F&td=ALL>

a právní jistoty pro jednotlivce, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběžných řízení a vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti) založena. Možnost volby žalobce upravená v Úmluvě CMR podle Soudního dvora EU v zásadě odpovídá volbě upravené nařízením Brusel I. V oblasti smluv nebo nároků ze smluv si totiž může žalobce podle nařízení Brusel I zvolit mezi soudy členského státu EU, v němž má žalovaný bydliště, a soudy místa, kde byl (nebo měl být) předmětný závazek splněn. Jelikož je smlouva o přepravě řazena mezi smlouvy o poskytování služeb, je v souladu s článkem 5 bodem 1 písm. b) nařízení Brusel I tímto místem soud členského státu EU, kde byly nebo měly být podle smlouvy služby poskytnuty.⁵¹⁵ Článek 71 nařízení Brusel I je proto nezbytné vykládat v tom smyslu, že spadá-li spor do působnosti nařízení Brusel I i Úmluvy CMR, může být členským státem EU uplatněno pravidlo o soudní příslušnosti ve smyslu článku 31 odst. 1 Úmluvy CMR.

5.1.6 Vybraná rozhodnutí členských států EU

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 16. května 2003 ve věci Daisytek-ISA Limited**⁵¹⁶

Skupina Daisytek měla v Evropě šestnáct dceřiných společností. Sídlo dvanácti dceřiných společností bylo ve Spojeném království, tři ve Spolkové republice Německo a jedna dceřiná společnost měla sídlo ve Francii. V Leedsu byl na všechny tyto dceřiné společnosti podán dlužnický insolvenční návrh, přičemž šest z těchto společností nebylo funkčních a nevykonávalo žádnou činnost.

Soud však následně zjistil, že jedna dceřiná společnost se sídlem ve Spojeném království vykonávala v rámci skupiny řídicí funkce, a to včetně vyjednávání smluv s hlavními dodavateli, která se též zaručila za nesplacené faktury francouzských a německých dceřiných společností. Většina věřitelů německých dceřiných společností (měřená podle velikosti dlužných částek) navíc o této skutečnosti, tzn. že jsou hlavní rozhodnutí přijímána uvedenou britskou dceřinou společností, věděla.

Dále bylo zjištěno, že bylo zhruba jen 30 % uzavřených smluv vyjednáno ve Spolkové republice Německo a činnost německých společností tak byla poměrně omezená. Skutečnost,

⁵¹⁵ V tomto smyslu viz též rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. července 2009 ve věci *Peter Rehder v. Air Baltic Corporation*, sp. zn. C-204/08, body 29 a 30. Dostupný zde: http://curia.europa.eu/juris/document/documen_t.jsf?text=&docid=76299&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=372375

⁵¹⁶ Citováno podle BUFFORD, Samuel L. *International Insolvency Case Venue in the European Union: The Parmalat and Daisytek Controversies*. Columbia Journal of European Law 12/2006. [online] s. 429-486 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=fac_wor_ks

že se ve Spolkové republice Německo nacházelo přibližně 85 % zákazníků německých společností, pak pro soud nebyla významná, protože jsou zákazníci obvykle dlužníci a ne věřitelé, stejně jako fakt, že měly německé společnosti ve Spolkové republice Německo své prostory.

Pro soud byly v tomto řízení rozhodující jiné faktory. Nejprve to, že byly německé společnosti financovány německými pobočkami Royal Bank of Scotland či prostřednictvím faktoringových smluv a účetní závěrky těchto společností byly zpracovány podle britských účetních principů a revidovány předmětnou britskou dceřinou společností.

Britská dceřiná společnost také dávala souhlas s jakýmkoliv nákupem nad 5 000 EUR, všichni výše postavení zaměstnanci německých společností mohli být přijati až po konzultaci s touto společností, poskytovala služby v oblasti výpočetní techniky, obsluhovala všechny evropské zákazníky německých společností, dojednávала pro německé společnosti všechny smlouvy s hlavními dodavateli, tzn. že zajišťovala zhruba 70 % všech nákupů, kompletně řešila korporátní identity a označování jednotlivých společností skupiny a hlavní výkonný manažer společnosti strávil každý měsíc v německých společnostech dva dny a připravoval pro tyto německé společnosti kompletní strategii, v důsledku čehož strávil cca 30 % svého času jejich řízením. Z těchto důvodů bylo COMI německých společností a francouzské společnosti určeno ve Spojeném království.

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 4. června 2002 ve věci Enron Directo SA (nepublikované rozhodnutí)⁵¹⁷**

Toto rozhodnutí je významné z hlediska upřednostnění skutečného sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby – před jeho sídlem formálním. Ačkoli měla totiž společnost Enron Directo statutární sídlo ve Španělsku, došel soud k závěru, že se její COMI s ohledem na umístění její hlavní správy, kde dochází k přijímání strategických a obchodních rozhodnutí, nachází ve Spojeném království.

⁵¹⁷ Citováno podle NORLEY, Lyndon; EAST, Richard; LANE, Graham. *The EC Insolvency Regulation: three years on*. Kirkland, Restructuring and Insolvency 2005/06. [online] s. 9-12 [cit. 2017-03-25]. Dostupné zde: [https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20\(Norley,%20East\)%20PLC%20Handbook.pdf](https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20(Norley,%20East)%20PLC%20Handbook.pdf)

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 7. února 2003 ve věci BRAC Rent-A-Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128⁵¹⁸**

Soud v této věci rozhodl tak, že se místo hlavních zájmů dlužníka s registrovaným sídlem v USA nachází ve Spojeném království, protože jsou zde všichni jeho zaměstnanci (tzn. potenciální věřitelé), s nimiž byly uzavřeny zaměstnanecké smlouvy podle britského práva. Navíc byla tato společnost ve Spojeném království zapsána jako zámořská společnost, tj. overseas company, která zde spravuje své obchodní záležitosti.

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 19. prosince 2003 ve věci Automold GmbH. (nepublikované rozhodnutí)⁵¹⁹**

Společnost Automold GmbH se sídlem ve Spolkové republice Německo zde zaměstnávala 100 zaměstnanců a nacházel se zde i její další majetek. Tuto německou společnost však vlastnila společnost Automold Ltd. Birmingham se sídlem ve Spojeném království, která činila stěžejní obchodní, finanční i personální rozhodnutí.

Soud v Birminghamu proto při rozhodování o insolvenčním návrhu došel k závěru, že se COMI německé společnosti nachází ve Spojeném království a má proto pravomoc vést hlavní řízení, neboť jsou zde přijímána strategická rozhodnutí.

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 2. června 2004 ve věci Ci4net.com Inc and another, sp. zn. [2004] EWHC 1941 (nepublikované rozhodnutí)⁵²⁰**

Dlužník s registrovaným sídlem v USA měl svoji „základnu“ i v Londýně, která nebyla jen „poštovní schránkou“, ale vykonávala obchodní aktivity.

Vzhledem k tomu, že tento dlužník sdělil americké Komisi pro cenné papíry i svému největšímu věřiteli, že se jeho hlavní kancelář nachází v Londýně, dospěl soud s ohledem na nedávnou historii tohoto dlužníka v následně zahájeném úpadkovém řízení k závěru, že se jeho COMI skutečně nachází v Londýně.

⁵¹⁸ Dostupné zde: <http://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2003/128.html&query=%28title:%28+brac+%29%29>

⁵¹⁹ Citováno podle LIEDER, Solveig. *Grenzüberschreitende Unternehmenssanierung im Lichte der EuInsVO*. Berlin: Walter de Gruyter, 2007, s. 99.

⁵²⁰ Citováno podle WOOD, Philip R. *Conflict of Laws and International Finance*. Sweet & Maxwell, 2007. 696 s. ISBN 9781847032072.

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch)**⁵²¹

Společnosti ze skupiny Collins & Aikman se sídly v různých zemích Evropské unie podaly insolvenční návrh ve Spojeném království. Soud se zaměřil na otázku, odkud byla vykonávána jejich správa, a zjistil, že nejpozději od 17. května 2005 byla tato správa (včetně koordinace finanční zdrojů, správy účtu, managementu lidských zdrojů, IT služeb, inženýrství, designu a prodeje) vykonávána ze Spojeného království.

Soud proto došel k závěru, že se místo hlavních zájmů všech společností (bez ohledu na to, že byla jejich registrovaná sídla umístěna i v zahraničí) nachází ve Spojeném království.

- **Rozhodnutí Cour d'appel v Liège ze dne 28. dubna 2011 ve věci Monsieur le procureur général v. Delos France SARL, sp. zn. TBH 2012, 165**⁵²²

V této věci se soud vyjádřil tak, že musí být COMI dlužníka zjistitelné třetími osobami. Mělo by se tak zpravidla jednat o místo, kde má dlužník vedeny bankovní účty, nebo minimálně o místo označené adresou, která bývá uvedena v obchodní korespondenci či při využívání kurýrních služeb. Umístění dlužníkovy středního managementu, ani rozsah činností dlužníka v daném státě proto objektivním kritériem pro zjištění a určení COMI být nemůže.

Proto soud nakonec rozhodl tak, že nemá pravomoc zahájit hlavní řízení, neboť pro umístění COMI v Belgii neexistuje dostatečný počet objektivních faktorů umožňujících jeho zjistitelnost. Vyšel především z toho, že dlužník spravoval své záležitosti zejména ve Francii, kde se konaly i valné hromady, a na francouzskou adresu byly dlužníkovi doručovány i kurýrní zásilky. Ve Francii byl veden i bankovní účet dlužníka a nacházeli se zde všichni jeho hlavní dodavatelé.

⁵²¹ Citováno podle WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/5-060818Wessels.pdf>

⁵²² Citováno podle Annex I k Wien-Heidelberg Report (s. 107). Dostupné zde: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/annex_i_en.pdf

- **Rozsudek High Court of Justice ze dne 9. února 2005 ve věci Parkside Flexible S.A. (nepublikované rozhodnutí)**⁵²³

Dlužník, jediná dceřiná společnost britské Parkside International Ltd., měl sídlo v Polsku. Ačkoli měl vazby jak na Polsko, tak na Spojené království, dospěl soud k závěru, že je COMI společnosti s ohledem na věřitele společnosti ve Spojeném království. Věřitelé totiž musí vědět, na koho se mají v případě insolvence obrátit.

- **Rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN)**⁵²⁴

Skupina společností MG Rover měla hlavní sídlo ve Spojeném království, přičemž do skupiny patřila i britská společnost, která měla v prostoru Evropské unie dalších osm dceřiných společností. Když následně došlo proti těmto osmi dceřiným společnostem k zahájení úpadekového řízení, soud rozhodl tak, že se COMI s ohledem na skutečnost, že je hlavní management a finanční řízení dlužníka umístěno ve Spojeném království, nachází právě zde.

5.2 Vybraná judikatura týkající se rozsahu a hranic účinků uznání úpadekového řízení v Evropské unii

Zásady uznávání úpadekového řízení v Evropské unii a účinky tohoto uznání jsou obsahem druhé kapitoly Nařízení o úpadekovém řízení, a to konkrétně jeho článku 16 a 17. Podle článku 16 Nařízení o úpadekovém řízení jsou rozhodnutí o zahájení úpadekového řízení, která byla učiněna soudem členského státu EU příslušným ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadekovém řízení, od okamžiku nabytí účinku v tomto státě automaticky uznána též ve všech ostatních členských státech EU, a to i tehdy, kdy úpadekové řízení nemůže být v jiném členském státě EU proti dlužníku daného typu zahájeno.

Vedle zásady univerzality promítnuté do tohoto automatického uznávání předmětných rozhodnutí se při uznávání zahraničního rozhodnutí o zahájení úpadekového řízení postupuje podle zásady, že zahájením hlavního řízení v jiném členském státě EU není vyloučeno zahájení řízení vedlejšího ve smyslu kapitoly třetí Nařízení o úpadekovém řízení.

⁵²³ Citováno podle WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: <https://www.iiglobal.org/sites/default/files/5-060818Wessels.pdf>

⁵²⁴ Citováno podle PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007, s. 152.

Podle článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení má tedy rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení v kterémkoli jiném členském státě EU bez dalších formálních náležitostí stejné účinky jako podle práva členského státu EU, který řízení zahájil, pokud toto nařízení nestanoví jinak a dokud ve výše uvedeném členském státě EU není zahájeno řízení vedlejší.

Článek 17 Nařízení o úpadkovém řízení je ustanovením přímo navazujícím a provádějícím úpravu v článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení, neboť se oba tyto články týkají univerzality úpadkového řízení zahájeného v některém z členských států EU, kdy rozhodnutí o zahájení hlavního řízení vyvolává účinky již jen díky své fakticitě, tzn. že rozhodnutí mezinárodně příslušného soudu o zahájení hlavního řízení vyvolá v jiném členském státě EU stejné účinky, jako kdyby toto rozhodnutí učinil místní soud. Tyto účinky je možné odmítnout v zásadě jen prostřednictvím výhrady veřejného pořádku ve smyslu článku 26 Nařízení o úpadkovém řízení, tzn. pro zjevný rozpor s veřejným pořádkem. Zahraniční rozhodnutí o zahájení hlavního řízení si však ve výsledku svůj charakter zachovává a nestane se rozhodnutím tuzemským. Univerzalita se týká pouze účinků a vykonatelnosti tohoto rozhodnutí, která je možná bez dalšího posuzování splnění požadavků podle právních předpisů vnitrostátního původu, neboť se účinky zahraničního rozhodného práva podle článku 4 Nařízení o úpadkovém řízení v souladu s touto zásadou rozšiřují na území všech ostatních členských států EU.

V jádru věci se neuznává zahraniční řízení jako takové, ale pouze hmotněprávní účinky zahraničního rozhodnutí o zahájení hlavního řízení, a to bez ohledu na to, kde se nachází dlužníkův majetek,⁵²⁵ včetně hmotněprávních důvodů vedoucích k zahájení takového řízení. Hlavním účinkem vydání předmětného rozhodnutí je pak bezesporu zahrnutí majetku dlužníka do majetkové podstaty, a to v rozsahu stanoveném právem členského státu EU, který hlavní řízení zahájil.⁵²⁶

Mezi požadavky, které jsou v některých úpravách vnitrostátního původu s vydáním předmětného zahraničního rozhodnutí spojeny, může patřit například i povinnost překladu či zveřejnění. Jedná se však pouze o lokální formální požadavky způsobující územně omezené důsledky (například v podobě založení dobré víry třetích osob), které pod pojem „formální požadavky“ ve smyslu článku 17 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení nespadají.

⁵²⁵ K tomu srov. zprávu Miguela Virgose a Etienna Schmita, bod 153.

⁵²⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 582.

V důsledku výše popsaného automatického uznávání účinků je navíc vyloučeno, aby bylo v jiném členském státě EU, než který hlavní řízení zahájil, vydáno (vyjma případů sekundárního nebo místního řízení) jakékoli rozhodnutí týkající se majetku a závazků dlužníka, přičemž účinky vedlejšího řízení účinky řízení hlavního pouze po dobu trvání teritoriálně omezeného řízení suspendují a překrývají. Z důvodu zahájení hlavního řízení již nelze uspokojit jednotlivé věřitele a nařízená exekuce podle jakéhokoli tuzemského či zahraničního titulu se až do skončení hlavního řízení pozastavuje, čímž Nařízení o úpadkovém řízení upřednostňuje univerzální účinek hlavního řízení před jakoukoli formou individuální exekuce, kdy zajišťovací a jiná obdobná opatření⁵²⁷ tímto zůstávají nedotčena. Pravomoci správce podstaty jmenovaného v hlavním řízení, které je oprávněn vykonávat obdobným způsobem, jako je vykonává v místě hlavních zájmů dlužníka, jsou omezeny pouze do té míry, která je slučitelná s pravomocemi správce podstaty jmenovaného v řízení vedlejším.

Teritoriální přednost účinků vedlejšího řízení a pozastavení účinků řízení hlavního je výslovně upravena v článku 17 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož nelze napadat účinky tohoto řízení v jiných členských státech EU. Specifický režim však platí typicky pro prominutí zbylé části pohledávky, která nebyla ve vedlejším řízení uspokojena, neboť to může mít účinky na majetek nacházející se na území jiného členského státu EU ve vztahu k těm věřitelům, kteří s tímto osvobozením budou souhlasit, jelikož osvobození od závazku může působit pouze na území členského státu EU, který vedlejší řízení vede. Neuznají-li věřitelé v ostatních členských státech EU osvobození od závazku provedené ve vedlejším řízení, mohou se po skončení tohoto řízení zpravidla domáhat plnění formou individuální exekuce.

Uznání a výkon rozhodnutí upravuje dále i článek 25 Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se rozhodnutí týkající se průběhu a skončení úpadkového řízení učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bylo uznáno podle článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení, nebo vyrovnání tímto soudem schválená rovněž uznávají automaticky, tzn. bez dalších formálních náležitostí, a jsou vykonatelná podle příslušných ustanovení Brusel I bis. Toto platí i pro rozhodnutí, která přímo z úpadkového řízení vyplývají a která s ním úzce souvisejí,

⁵²⁷ Pozn. Mezi zajišťovací a obdobná opatření lze řadit například i evropský příkaz k obstavení účtů ve smyslu nařízení, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech ze dne 15. května 2014. K tomu blíže NOVOTNÁ, Jana. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí evropský příkaz k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2011, 3(11), 333-335.

a to i kdyby je učinil jiný soud, či pro rozhodnutí týkající se ochranných opatření učiněných po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.⁵²⁸

Mezi nejvýznamnější rozhodnutí vytyčující rozsah a hranice účinků uznávání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie patří především rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd., MG Probud Gdynia a Susanne Staubitz-Schreiber, o nichž je však z důvodu jejich širokého zaměření i na další oblasti upravené Nařízením o úpadkovém řízení podrobněji pojednáno v jiných částech této práce. Další rozhodnutí Soudního dvora EU, které oblast dotčené problematiky poměrně přesně vystihuje, je rozhodnutí ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další.

Ve věci Radziejewski v. KFM se Soudní dvůr EU vyjádřil k samotné podstatě problematiky, tzn. k tomu, které rozhodnutí (konkrétně v řízení o oddlužení) vůbec může být předmětem uznání v jiných členských státech EU, a z aktuální judikatury Nejvyššího soudu České republiky je pak podle autorky vhodné poukázat například na rozhodnutí ve věci CDV-1, Ltd. proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K.

5.2.1 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2016 ve věci CDV-1, Ltd. proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., sp. zn. 29 Cdo 1115/2014⁵²⁹

V tomto rozhodnutí se Nejvyšší soud v řízení společnosti CDV-1, Ltd., se sídlem ve Spojeném království (dále též jen „žalobce“), proti společnosti KC - CZ Holding, s. r. o., se sídlem v Moravské Ostravě (dále též jen „první žalovaný“), a společnosti M. F. K. (dále též jen „druhý žalovaný“), týkající se směnečného platebního rozkazu, vyjádřil tak, že se usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. února 2013, č. j. 9 Cmo 470/2012-75, zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Směnečný platební rozkaz, kterým bylo oběma žalovaným uloženo zaplatit žalobci společně a nerozdílně částku 5 647 029 Kč s šestiprocentním úrokem od 24. listopadu 2010 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 18 823,43 Kč a náklady řízení, byl na návrh žalobce vydán Městským soudem v Praze. Soud prvního stupně řízení ve vztahu ke druhému žalovanému zastavil, směnečný rozkaz v části, která se ho týkala, zrušil a rozhodl o jeho nákladech řízení a o nákladech státu, s odůvodněním, že se žalobce návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu po žalovaných domáhal plnění ze směnky vlastní (vystavené

⁵²⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 580-587.

⁵²⁹ Dostupné zde: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1DE9C1809F7048E6C1257FD100310DC0?openDocument&Highlight=0

v Praze dne 22. února 2002 prvním žalovaným na řad žalobce, znějící na směnečný peníz 5 647 029 Kč), za jejíž zaplacení převzal druhý žalovaný pouze směnečné rukojemství.

Ve včas podaných námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu totiž druhý žalovaný uvedl, že bylo na jeho majetek dne 31. března 2005 Okresním soudem v Rosenheimu zahájeno úpadkové řízení, což doložil stejnopisem tohoto rozhodnutí.

Soud prvního stupně v návaznosti na toto prohlášení dovodil, že bylo úpadkové řízení na majetek druhého žalovaného zahájeno před tím, než vůči němu žalobce svoji směnečnou pohledávku, která podléhá přihlášce do úpadkového řízení, uplatnil a zdůraznil, že má podle článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení rozhodnutí o zahájení hlavního řízení bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli členském státě EU stejné účinky jako podle právních předpisů státu, který řízení zahájil a je tak třeba danou věc posuzovat podle právního řádu Spolkové republiky Německo, tzn. konkrétně podle ustanovení § 87 německého insolvenčního zákona ze dne 5. října 1994, podle něhož mohou věřitelé své pohledávky uplatnit jen v úpadkovém řízení a po jeho zahájení možnost uplatnit pohledávky zaniká.

Z toho důvodu nebyl žalobce podle soudu prvního stupně oprávněn k zahájení tohoto řízení ve vztahu ke druhému žalovanému a jednalo se o podmínku, k níž musí soud přihlížet kdykoli za řízení. Vzhledem k tomu, že byl tedy nedostatek podmínky řízení neodstranitelný, soud prvního stupně řízení ve vztahu ke druhému žalovanému zastavil a současně vůči němu směnečný platební rozkaz zrušil.

V úpadkovém řízení vůči druhému žalovanému bylo navíc dne 10. května 2011 rozhodnuto o prominutí zbytku dluhu, kdy z odůvodnění rozhodnutí Obvodního soudu v Rosenheimu vyplývá, že se staly zbylé pohledávky dlužníka až na taxativně vyjmenované výjimky nevymahatelnými.

Na závěr svého rozhodnutí soud první stupně poznamenal, že samotná otázka, zda žalobce do úpadkového řízení svoji pohledávku přihlásil, nebo ji druhý žalovaný v úpadkovém řízení sám přiznal, a zda ji lze eventuálně v případě nepřiznání dlužníka v zákonné lhůtě znovu projednat, se již nachází mimo předmět řízení.

Odvolací soud ve svém rozhodnutí v této věci odkázal na znění ustanovení § 175 odst. 1 občanského soudního řádu a článku 16 odst. 1 a 17 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a zdůraznil, že druhý žalovaný ve svých námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu uvedl pouze to, že bylo proti němu před podáním směnečné žaloby u německého

soudu zahájeno úpadkové řízení a netvrdil, jaké účinky, které by byl povinen podle článku 17 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení uznat i soud v tuzemsku, se s ním pojí.

Vzhledem k tomu, že se zásada „*iura novit curia*“ (soud zná právo) vztahuje na české právo, na právo Evropské unie a na normy mezinárodního práva, kterými je Česká republika vázána a ne na právo německé, měl druhý žalovaný pro dosažení aplikace rozhodných ustanovení německého insolvenčního zákona (týkajících se účinků rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení) jejich obsah v námitkách tvrdit a svá tvrzení prokázat, což neučinil. Soud prvního stupně proto překročil rámec podaných námitek, začal-li z vlastní iniciativy zjišťovat, jaké má mít podle německého práva zahájení úpadkového řízení účinky, a to tím spíše, bylo-li úpadkové řízení před podáním směnečné žaloby po provedeném konečném rozvrhu zrušeno.

Hlavní námitkou dovolatele, tzn. druhého žalovaného v původním řízení, obsaženou v dovolání bylo tvrzení, že odvolací soud otázku, do jaké míry je možné procesní zásadu „soud zná právo“ uplatnit i na cizozemské právní předpisy, respektive otázku, do jaké míry je soud povinen si znění a význam relevantních cizozemských právních předpisů z úřední povinnosti sám zjistit, nesprávně posoudil, neboť jde jeho závěr proti ustálené judikatuře Nejvyššího soudu.⁵³⁰ Soud měl podle něho totiž sám zjišťovat obsah cizího (německého) práva, které se v dané věci na základě článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení použilo, a to z úřední povinnosti a jakýmkoliv dostupným způsobem, což ostatně potvrzuje i formulace zásady „*iura novit curia*“ v § 23 ZMPS.

Obsahem dovolání však bylo i nesprávné právní posouzení otázky splnění podmínek řízení, a to především z hlediska aktivní legitimace žalobce k podání návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, neboť nemůže koncentrační zásada, provázející námitky podané proti směnečnému platebnímu rozkazu, dopadat i na procesněprávní námitky ohledně nedostatku podmínek řízení, ke kterým musí soud přihlížet kdykoliv za řízení, a to z úřední povinnosti. Závěr odvolacího soudu o tom, že měl za výše popsané situace druhý žalovaný tvrdit a prokázat obsah německého insolvenčního zákona, je proto podle dovolatele nesprávný. V případě odlišného názoru na výklad a aplikaci rozhodného německého práva měl odvolací soud obsah a význam německých právních norem sám řádně zjistit. Dovolatel na závěr svého opravného prostředku ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že měl žalobce po zahájení úpadkového řízení vůči dovolateli ve Spolkové republice Německo svoji pohledávku do úpadkového řízení přihlásit.

⁵³⁰ Například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010.

Žalobce ve svém vyjádření naopak navrhnul, aby bylo dovolání odmítnuto s tím, že bylo úpadkové řízení ve věci druhého žalovaného po provedení konečného rozvrhu usnesením Okresního soudu v Rosenheimu ze dne 26. července 2006 zrušeno, a je přesvědčen, že byl v době zahájení tohoto řízení (dne 9. prosince 2010) k podání žaloby aktivně legitimován, a to bez ohledu na běh tzv. testovací lhůty pro rozhodnutí o osvobození od zbytku dluhů, která na předmětné německé úpadkové řízení navazovala, neboť k vydání rozhodnutí o osvobození od zbytku dluhů došlo dne 10. května 2011, čímž úpadkové řízení bezpochyby skončilo.

Nejvyšší soud se zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem v hranicích dovoláním vymezených právních otázek a dospěl k následujícím závěrům.

Judikatura Nejvyššího soudu je ustálená⁵³¹ v tom smyslu, že nemohou být předmětem dokazování právní předpisy (včetně předpisů cizozemských) a v důkazním řízení se dokazují jen skutečnosti účastníky tvrzené či v řízení jinak vyšlé najevo. Soud, který má pak v řízení povinnost zjistit obsah cizího práva může získat tuto znalost cizího práva vlastním studiem (z pramenů jemu dostupných, jsou-li dostatečně spolehlivé), vyjádřením tuzemského Ministerstva spravedlnosti, ze znaleckého posudku z oboru právních vztahů k cizině, či požádat o součinnost účastníka, který se cizího práva dovolává, aby text zahraniční normy předložil.

Závěr odvolacího soudu o tom, že nebyl soud prvního stupně oprávněn z vlastní iniciativy zjišťovat, jaké účinky má zahájení úpadkového řízení podle německého práva, byl proto Nejvyšším soudem jednoznačně vyvrácen. Znalost účinků rozhodnutí, kterým se německé úpadkové řízení zahajuje, podle Nejvyššího soudu ostatně plyne i z přímo aplikovatelného předpisu Evropské unie, konkrétně z článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení.

Nejvyšší soud se dále přiklonil i k tvrzení dovolatele o tom, že je rozhodnutí odvolacího soudu vnitřně rozporné, když obsahuje jednak závěr o tom, že soud prvního stupně pochybil, když ve věci zkoumal německé právo, ale sám v tomtéž rozhodnutí následně přihlédl k tomu, že bylo úpadkové řízení po provedeném konečném rozvrhu ve Spolkové republice Německo ještě před zahájením řízení v posuzované věci zrušeno.

Z těchto důvodů je podle Nejvyššího soudu zřejmé, že je pro závěr o tom, zda trvaly účinky zahájení úpadkového řízení vůči druhému žalovanému ve Spolkové republice Německo i v době zahájení řízení v posuzované věci, respektive zda tyto účinky trvaly

⁵³¹ Například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 1308/2011; nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 2/11.

i v době vydání směnečného platebního rozkazu, a jakým způsobem bylo nebo případně mohlo být řízení v posuzované věci rozhodnutím německého insolvenčního soudu o osvobození dovolatele od zbytku dluhů ovlivněno, v souladu s článkem 17 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení nezbytné zkoumat obsah německého práva. Vzhledem k tomu, že odvolací soud takto nepostupoval a navíc opřel své rozhodnutí o listinu předloženou žalobcem v odvolacím řízení, s jejímž obsahem dovolatele neseznámil, bylo řízení zatíženo vadami (konkrétně vadou nepředvídatelnosti a nepřezkoumatelnosti rozhodnutí), které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Dovolatel, tj. druhý žalovaný v původním řízení, proto dosáhl zpochybnění správnosti usnesení odvolacího soudu, v důsledku čehož jej Nejvyšší soud zrušil a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

5.2.2 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. března 2005 ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, sp. zn. C-294/02⁵³²

Řízení před Soudním dvorem EU se týkalo žaloby, která mu byla předložena na základě rozhodčí doložky ve sporu mezi Komisí Evropských společenství a společnostmi, ohledně nichž bylo vedeno úpadkové řízení.

Soudní dvůr EU se v této věci vyjádřil k možnosti uplatňování rozhodčích doložek zakládajících jeho příslušnost ve věci rozhodnout, k účinkům uznání úpadkového řízení, ale například i k používání výrazu „Soudní dvůr“.⁵³³

Oblast účinků uznání úpadkového řízení byla Soudním dvorem EU rozebrána v návaznosti na skutečnost, že statut Soudního dvora EU a ani jeho jednací řád neobsahoval zvláštní ustanovení o projednávání žalob, které by směřovaly proti účastníkům řízení, vůči nimž bylo zahájeno úpadkové řízení, a bylo tak třeba potřebná pravidla pro rozhodnutí ve věci dovodit ze společných procesněprávních zásad členských států EU týkajících se dané oblasti.

Díky tomu tak bylo zjištěno, že se ve většině úprav úpadkového řízení vnitrostátního původu členských států EU nemůže věritel svých pohledávek domáhat samostatně soudní cestou, bylo-li již proti dlužníkovi zahájeno úpadkového řízení, a je povinen dodržet příslušné procesní postupy charakteristické pro toto řízení. Mimo to jsou členské státy EU povinny

⁵³² Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=54127&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=335795>

⁵³³ Pozn. Ze smlouvy, která byla uzavřena mezi stranami sporu, vyplývalo, že se označením „Soudní dvůr“ rozumí oba tehdejší „soudy“ Evropských společenství, což bylo podle Soudního dvora EU ostatně potvrzeno i pojmem „Soudní dvůr“ obsaženým v článku 238 Smlouvy o založení Evropského společenství, tj. článku 272 SFEU, a byl proto o žalobě Komise Evropských společenství oprávněn rozhodnout.

úpadková řízení zahájená v některém z nich vzájemně respektovat, což bylo odůvodněno článkem 4 odst. 2 písm. f) Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli řídí právem státu, ve kterém bylo úpadkové řízení zahájeno, a dále článkem 16 a 17 Nařízení o úpadkovém řízení, podle nichž je zahájení úpadkového řízení v jednom členském státě EU uznáváno ve všech ostatních členských státech EU a má v kterémkoli jiném členském státě EU stejné účinky jako podle práva členského státu EU, ve kterém bylo toto řízení zahájeno, a to aniž by je bylo třeba jakkoli oznamovat.

Cílem Nařízení o úpadkovém řízení je totiž především zajistit účinnou a řádnou koordinaci úpadkových řízení, ale i rovnoměrné rozdělení existujícího majetku mezi všechny věřitele. Byla-li by proto možnost uplatnit své pohledávky po zahájení úpadkového řízení přiznána Komisi Evropských společenství v rámci řízení před Soudním dvorem EU (zatímco před vnitrostátními soudy není takové řízení možné), požívala by oproti ostatním věřitelům neodůvodněné výhody, což nelze připustit (viz body 68-71 rozsudku).

5.2.3 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. listopadu 2012 ve věci Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten i Stockholm, sp. zn. C-461/11⁵³⁴

Toto rozhodnutí, které je významné pro oblast uznávání rozhodnutí vydaných v úpadkovém řízení ve smyslu článku 16 a 25 Nařízení o úpadkovém řízení a účinků takového uznání, spadá i do výše uvedené kapitoly týkající se vymezení hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení a týká se i určování mezinárodní příslušnosti soudů některého z členských států EU podle článku 3 odst. 1 a 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla položena v řízení mezi panem Radziejewskim a švédským úřadem pro vymáhání pohledávek ve Stockholmu „Kronofogdemyndigheten i Stockholm“ (dále jen „KFM“) ohledně návrhu na povolení oddlužení.

Pan Radziejewski byl švédským státním příslušníkem, ale bydliště měl v Belgii, kde taktéž od roku 2001 vykonával svoji pracovní činnost pro švédskou církev. V letech 1971 až 1996 vedl se svou manželkou ve Švédsku zdravotnické zařízení, na které byl v roce 1996 prohlášen konkurs. V důsledku toho se manželé dostali do platební neschopnosti a od roku 1997 jim byly podle rozhodnutí KFM prováděny srážky ze mzdy. V roce 2011 podal

⁵³⁴ Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1476466814997&uri=CELEX:62011CJ0461>

pan Radziejewski ke KFM návrh na oddlužení, který byl rozhodnutím ze dne 29. června 2011 zamítnut s odůvodněním, že je jednou z podmínek povolení takového oddlužení skutečnost, že má dlužník bydliště ve Švédsku.

Proti tomuto zamítavému rozhodnutí podal pan Radziejewski k soudu ve Stockholmu žalobu, v níž poukázal na to, že je švédský zákon v rozporu se zásadou volného pohybu pracovníků v Evropské unii a navrhnul, aby soud tuto věc vrátil KFM a nařídil mu zahájit řízení o oddlužení. Soud ve Stockholmu rozhodl tak, že do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení požadované řízení o oddlužení nespadá a opatření přijaté KFM proto nemůže být mimo Švédské království provedeno. Soudnímu dvoru EU tak byla položena předběžná otázka, zda může být podmínka týkající se bydliště stanovená ve švédském právním předpisu vnitrostátního původu považována za podmínku bránící pracovníkovi v odchodu ze Švédska za účelem výkonu jeho práva volného pohybu, a je tudíž v rozporu s článkem 45 SFEU.

Soudní dvůr EU se k řízení o oddlužení podle švédského předpisu vnitrostátního původu vyjádřil tak, že vzhledem k tomu, že toto řízení nezbavuje dlužníka práva nakládat se svým majetkem a nenacházelo se ani v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení, nebylo možné jej kvalifikovat jako úpadkové řízení ve smyslu článku 1 Nařízení o úpadkovém řízení.⁵³⁵ Rozhodnutí o oddlužení, kterého se pan Radziejewski v původním řízení domáhal, bylo aktem přijatým správním orgánem (KFM), který v jiných řízeních než v řízeních uvedených v článku 62 nařízení Brusel I nebylo možné kvalifikovat jako „soud“ ve smyslu článku 32 nařízení Brusel I a rozhodnutí o oddlužení, které by bylo přijato takovým orgánem veřejné moci, by proto bylo vyloučeno i z působnosti nařízení Brusel I. Pokud by tedy předmětné rozhodnutí o oddlužení vydané KFM nespadlo ani do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a ani do působnosti nařízení Brusel I, nemuselo by být ani ostatními členskými státy EU uznáno, respektive by k němu členské státy EU nemusely přihlížet.

Na otázku, zda je vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení, která podmiňuje povolení oddlužení splněním podmínky bydliště v dotčeném členském státě EU, v rozporu s článkem 45 SFEU, Soudní dvůr EU odpověděl tak, že může tato úprava insolventního pracovníka natolik zadluženého, že u něho nelze předpokládat, že by v dohledné době své dluhy splatil, od výkonu jeho práva volného pohybu odradit, protože by pro něho zahájení pracovní činnosti v jiném členském státě EU fakticky znamenalo odebrání možnosti dosáhnout v tomto členském státě EU oddlužení.

⁵³⁵ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 46.

K vyjádření švédské vlády o tom, že je cílem podmínky bydliště stanovené právní úpravou vnitrostátního původu dotčenou v původním řízení zachování účinného uplatňování Nařízení o úpadkovém řízení, Soudní dvůr EU uvedl, že řízení o oddlužení dotčené v původním řízení není úpadkovým řízením ve smyslu článku 1 Nařízení o úpadkovém řízení a dotčená právní úprava tudíž pravidlo o mezinárodní příslušnosti stanovené v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení nemůže ohrozit.

S ohledem na výše uvedené se Soudní dvůr EU na závěr vyjádřil tak, že článek 45 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která podmiňuje povolení oddlužení bydlištěm v dotčeném členském státě EU.

5.3 Vybraná judikatura týkající se účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie

5.3.1 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012 ve věci ERSTE Bank Hungary Nyrt v. Magyar Állam, B.C.L. Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt, sp. zn. C-527/10⁵³⁶

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou předložil Soudnímu dvoru EU Nejvyšší soud Maďarska, se týkala výkladu článku 5 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení. Spočívala v tom, zda se tento článek Nařízení o úpadkovém řízení použije, bylo-li v nečlenském státě Evropské unie, na jehož území se nacházel předmět věcného práva, zahájeno řízení týkající se existence tohoto věcného práva proti žalované, jejíž sídlo se nacházelo v jiném členském státě EU a v tomto jiném členském státě EU již proti ní bylo před přistoupením prve uvedeného státu k Evropské unii zahájeno úpadkové řízení.

Ačkoli se Maďarská republika stala členským státem EU až 1. května 2004, mohl podle Soudního dvora EU maďarský soud, který vedl řízení týkající se existence věcného práva, aplikovat článek 5 Nařízení v úpadkovém řízení v úpadkovém řízení podle Nařízení o úpadkovém řízení zahájeném v členském státě EU již před vstupem Maďarské republiky do Evropské unie, jinými slovy byla tímto rozhodnutím za určitých okolností připuštěna aplikace Nařízení o úpadkovém řízení ve vztahu k třetímu státu, a to (podle názoru autorky) včetně účinků v něm pro úpadkové řízení předvídaných.

⁵³⁶ Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62010CA0527&from=CS>

5.3.2 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2015 ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA and others v. Cosme Rogeau, a dále ve věci Cosme Rogeau v. Alan Robert Bloom, Alan Michael Hudson, Stephen John Harris, Christopher John Wilkinson Hill, sp. zn. C-649/13⁵³⁷

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA a další (dále jen „Nortel Networks“) proti panu Rogeauovi, a ve věci pana Rogeaua (správce podstaty ve vedlejším řízení zahájeném proti společnosti Nortel Networks) proti Alanu Robertu Bloomovi, Alanu Michaelu Hudsonovi, Stephenu Johnu Harrisovi a Christopheru Johnu Wilkinsonu Hillovi, jakožto společným správcům podstaty v hlavním řízení zahájeném proti společnosti Nortel Networks (dále jen „společní správci podstaty“) se týkala výkladu článku 2 písm. g), článku 3 odst. 2 a článku 27 Nařízení o úpadkovém řízení.

Žádost byla tedy předložena na jedné straně v rámci sporu mezi Nortel Networks a panem Rogeauem, jakožto správcem podstaty ve vedlejším řízení zahájeném ve Francii proti společnosti Nortel Networks, ve věci žaloby směřující mimo jiné k zaplacení odstupného, a na druhé straně v rámci sporu mezi panem Rogeauem (správcem podstaty ve vedlejším řízení) a společnými správci podstaty v hlavním řízení zahájeném ve Spojeném království proti společnosti Nortel Networks, jejímž předmětem byla intervenční žaloba.

Skupina Nortel byla dodavatelem technických řešení pro telekomunikační sítě. Vlastníkem většiny dceřiných společností skupiny Nortel ve světě, mimo jiné i společnosti Nortel Networks, byla společnost Nortel Networks Limited se sídlem v Kanadě. Většina práv duševního vlastnictví byla zapsána na jméno společnosti Nortel Networks Limited, která svým dceřiným společnostem (včetně společnosti Nortel Networks) poskytovala k jejich užívání bezplatné výhradní licence. V rozsahu úměrném příspěvkům si pak mohly tyto dceřiné společnosti ponechat své hospodářské vlastnictví vyplývající z tohoto duševního vlastnictví, kdy tyto právní vztahy upravovala vnitroskupinová dohoda s názvem „Master R&D Agreement“.

V roce 2008 však čelila skupina Nortel natolik vážným finančním problémům, že se její vedení rozhodlo paralelně zahájit úpadkové řízení v Kanadě, v USA, ale i v Evropské unii. High Court of Justice (High Court of Justice of England and Wales), tak učinil dne 14. ledna 2009 a na základě článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení zahájil hlavní

⁵³⁷ Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CJ0649&from=CS>

řízení podle britského práva proti všem společnostem skupiny Nortel se sídlem v Evropské unii, tzn. i proti společnosti Nortel Networks ve Francii. Dne 28. května 2009 bylo proti společnosti Nortel Networks zahájeno vedlejší řízení, v němž byl správcem podstaty jmenován pan Rogeau.

Dne 1. července 2009 byl podepsán protokol o koordinaci hlavního a vedlejšího řízení (dále jen „protokol o koordinaci“), podle kterého se měly mimo jiné správní náklady uhradit v plném rozsahu přednostně z majetku společnosti a bez ohledu na umístění zpeněžených aktiv, a dne 21. července 2009 byl podpisem protokolu o dohodě ukončující spor ukončen sociální spor v rámci společnosti Nortel Networks (dále jen „protokol o ukončení sporu“). Předkládající soud oba protokoly dne 24. září 2009 potvrdil.

Pro lepší zhodnocení aktiv skupiny Nortel se správci podstaty činní v rámci různých úpadkových řízení zahájených po celém světě dohodli v rámci aktu nazvaném „Interim Funding and Settlement Agreement“ (dále jen „dohoda IFSA“) na globálním převodu těchto aktiv podle jednotlivých odvětví. Podle této dohody pak měly být výnosy z prodeje aktiv skupiny Nortel uloženy na obstavených účtech nazývaných „lockbox“ vedených u úvěrových institucí se sídlem v USA, aniž by bylo možné bez další dohody uzavřené mezi všemi dotčenými právními subjekty této skupiny rozdělení částek zde uložených.

Výroční zpráva, kterou na konci roku 2010 pan Rogeau zpracoval v rámci vedlejšího řízení, vykazovala na bankovních účtech společnosti Nortel Networks kladný zůstatek ve výši 38 980 313 EUR. Na výzvu podnikové rady společnosti Nortel Networks však pan Rogeau odpověděl tak, že není schopen dodržet podmínky stanovené v protokolu o ukončení sporu, neboť vykazuje finanční prognóza zejména z důvodu nákladů vzniklých v důsledku výkonu činnosti skupiny Nortel během řízení, jakož i z důvodu převodu některých aktiv, záporný zůstatek ve výši téměř 6 milionů EUR. Podniková rada této společnosti a její bývalí zaměstnanci tyto skutkové okolnosti zpochybnili a podali k obchodnímu soudu ve Versailles žalobu o určení, že jim vznikl díky vedlejšímu řízení výlučný a přímý nárok na podíl z ceny za celkový prodej aktiv skupiny Nortel příslušející společnosti Nortel Networks, a o uložení povinnosti správci podstaty Rogeauovi, aby neprodleně uhradil pohledávku týkající se pozdějšího odstupného ve výši finančních prostředků, které má společnost Nortel Networks k dispozici. Posledním stěžejním bodem žaloby byl požadavek, aby se soud ve prospěch High Court of Justice prohlásil mezinárodně nepřislušným, respektive, aby se případně tento soud prohlásil alespoň nepřislušným k přijímání rozhodnutí týkajících se majetku a práv, která

se ve smyslu článku 2 písm. g) Nařízení o úpadkovém řízení ke dni vydání rozhodnutí o zahájení vedlejšího řízení nenacházela ve Francii.

V důsledku toho dospěl předkládající soud k závěru, že musí pro vymezení rozsahu účinků vedlejšího řízení nejprve rozhodnout o své příslušnosti, a dále o tom, zda se mohou účinky vedlejšího řízení vztahovat i na majetek dlužníka nacházející se mimo Evropskou unii. Přerušil proto řízení a položil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku, zda je soud členského státu EU, ve kterém bylo zahájeno vedlejší řízení, příslušný rozhodnout o určení majetku dlužníka, na který se vztahují účinky vedlejšího řízení podle článku 2 písm. g), článku 3 odst. 2 a článku 27 Nařízení o úpadkovém řízení, výlučně anebo alternativně se soudem členského státu EU, ve kterém bylo zahájeno hlavní řízení, a dále, právo kterého členského státu EU je v této věci právem rozhodným.

Podstatou první části otázky je proto vymezení hranic soudní příslušnosti mezi soud rozhodující v hlavním řízení a soud rozhodující v řízení vedlejším, zatímco podstatou druhé části otázky je určit rozhodné právo, podle něhož dojde k vymezení majetku dlužníka, na který se vztahují pouze účinky řízení vedlejšího.

Přesto, že se položená otázka vztahovala pouze k Nařízení o úpadkovém řízení, je podle Soudního dvora EU nezbytné nejprve zjistit, zda se bude skutečně příslušnost předkládajícího soudu v této souvislosti řídit Nařízením o úpadkovém řízení, nebo je na místě postupovat podle nařízení Brusel I.

Ohledně sporu při výkladu dohod uzavřených účastníky původního řízení, mezi něž patří mimo jiné dohoda IFSA a Master R&D Agreement, jakož i protokol o koordinaci a protokol o ukončení sporu, by se určování příslušnosti řídilo ustanoveními nařízení Brusel I, a to i tehdy, kdyby spor vyvstal mezi správcí podstat v hlavním a vedlejším řízení, která spadají do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení. Vždy však musí být zabráněno vzájemnému překrývání obou nařízení, ale i právnímu vakuu. Žaloby vyloučené z působnosti nařízení Brusel I z toho důvodu, že se týkají „konkursů, vyrovnání a podobných řízení“ proto spadají do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a naopak, žaloby, které nespádají do působnosti článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, spadají do působnosti nařízení Brusel I.⁵³⁸ Působnost Nařízení o úpadkovém řízení navíc nesmí být vykládána široce a naopak jsou z oblasti působnosti nařízení Brusel I vyloučeny pouze ty žaloby, které přímo vyplývají z úpadkového řízení a úzce s ním souvisejí. Právním základem pro rozlišení oblastí, do které

⁵³⁸ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13.

žaloba spadá, je pak podle Soudního dvora EU to, zda právo nebo povinnost, které jsou základem žaloby, plynou z obecných pravidel občanského a obchodního práva, nebo z odchylných ustanovení specifických pro úpadková řízení.

Z toho důvodu se Soudní dvůr EU vyjádřil v tom smyslu, že i když v projednávaném případě předkládajícímu soudu přísluší, aby obsah dohod uzavřených účastníky původního řízení posoudil, vyplývají práva nebo povinnosti, na kterých jsou žaloby v původním řízení založeny, přímo z úpadkového řízení, úzce s ním souvisejí a vycházejí ze specifických pravidel pro úpadkové řízení. Spory v původním řízení se totiž týkají zejména rozdělení výnosu z prodeje aktiv společnosti Nortel Networks mezi hlavní a vedlejší řízení s tím, že by toto rozdělení mělo být provedeno v souladu s Nařízením o úpadkovém řízení. Práva nebo povinnosti, na kterých se žaloby v původním řízení zakládaly, tedy vycházely z článku 3 odst. 2 a z článku 27 Nařízení o úpadkovém řízení.

Ohledně příslušnosti soudu, který zahájil vedlejší řízení, a pro rozhodnutí o určení majetku dlužníka, na který se vztahují účinky tohoto vedlejšího řízení, musí být článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vykládán v tom smyslu, že je členský stát EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, mezinárodně příslušný rozhodnout i o souvisejících žalobách,⁵³⁹ což platí nejen pro řízení hlavní, ale i pro řízení vedlejší podle článku 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení.

Díky zakotvení povinnosti⁵⁴⁰ uznávat i „související rozhodnutí“ přijatá soudy příslušnými podle článku 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení jsou tyto soudy (přinejmenším implicitně) k přijímání souvisejících rozhodnutí též příslušné. Soudy členského státu EU, ve kterém bylo zahájeno vedlejší řízení, jsou proto příslušné i k vydání rozhodnutí o určení majetku dlužníka, na který se vztahují účinky vedlejšího řízení.

V souvislosti s otázkou, zda je tato příslušnost výlučná nebo alternativní, poukazuje Soudní dvůr EU na svoji dřívější judikaturu týkající se příslušnosti soudu, který zahájil hlavní řízení, pro rozhodování o souvisejících žalobách, tzn. konkrétně na rozhodnutí ve věci Seagon a F-Tex a doplňuje, že totéž platí i pro příslušnost soudů podle článku 3 odst. 2 Nařízení o úpadkovém řízení. Žaloba dotčená v původním řízení, která směřuje k určení, že se na určitý majetek dlužníka vztahují účinky vedlejšího řízení, má proto podle Soudního dvora EU přímý vliv na zájmy, jež jsou předmětem hlavního řízení, v důsledku

⁵³⁹ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „JadecLOUD-Vilma“, sp. zn. C-213/10.

⁵⁴⁰ Viz článek 25 Nařízení o úpadkovém řízení.

čehož jsou soudy členského státu EU, ve kterém bylo zahájeno hlavní řízení, rovněž příslušné k rozhodování o souvisejících žalobách, a tím i k určení rozsahu účinků tohoto řízení. Vždy se proto podle něho musí jednat pouze o alternativní příslušnost.

K identifikaci majetku spadajícího do vedlejšího řízení postačuje podle Soudního dvora EU ověřit, zda se předmětný majetek ve smyslu článku 2 písm. g) Nařízení o úpadkovém řízení nacházel na území členského státu EU, kde bylo toto řízení zahájeno, ke dni zahájení vedlejšího řízení, přičemž otázka, ve kterém dalším státě se majetek nacházel v pozdějším stadiu, je v tomto případě bez jakéhokoli významu. Na další část předběžné otázky, jaké právo je rozhodné pro určení majetku dlužníka, na který se vztahují účinky vedlejšího řízení, proto Soudní dvůr EU odpověděl tak, že musí být majetek dlužníka, na který se vztahují účinky vedlejšího řízení, určován podle pravidel obsažených v ustanovení článku 2 písm. g) Nařízení o úpadkovém řízení, kdy ohledně výkladu tohoto článku navíc platí, že ačkoli se výslovně týká pouze majetku, práv, nároků a pohledávek nacházejících se v členském státě EU, nelze z něj dovodit, že by se nemohlo použít, pokud by se dotýčný majetek, právo, nárok nebo pohledávka nacházely ve třetím státě.

5.3.3 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12⁵⁴¹

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Spolkovým soudním dvorem v řízení pana Ralpha Schmid, správce podstaty v úpadkovém řízení společnosti Aletty Zimmermann, proti Lilly Hertel s bydlištěm ve Švýcarsku, ohledně výkladu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení se týkala odpůrčí žaloby.

Ralph Schmid byl ustanoven jako správce podstaty v úpadkovém řízení zahájeném ve Spolkové republice Německo dne 4. května 2007. U německých soudů se následně po paní Hertel domáhal prostřednictvím odpůrčí žaloby, aby vrátila do majetkové podstaty částku 8 015,08 EUR, a to včetně úroků, kdy byla tato žaloba z důvodu nedostatku mezinárodní příslušnosti německých soudů v prvním a druhém stupni odmítnuta jako nepřípustná, a dostala se až před Spolkový soudní dvůr (dále jen „předkládající soud“).

Předkládající soud se k žalobě vyjádřil v tom smyslu, že spor v původním řízení spadá do působnosti článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, neboť se jedná o podobný případ jako ve věci Seagon, kde Soudní dvůr EU rozhodl, že jsou soudy členského státu EU,

⁵⁴¹ Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1476466814997&uri=CELEX:62012CJ0328>

na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, příslušné rozhodnout i o odpůřčí žalobě proti žalovanému, který má své statutární sídlo v jiném členském státě EU. Předkládající soud však váhal se zodpovězením otázky, zda se článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení použije i tehdy, bylo-li úpadkové řízení zahájeno v členském státě EU, avšak žalovaný, vůči němuž odpůřčí žaloba směřuje, má své bydliště či statutární sídlo ve třetím státě. Z toho důvodu byl předkládající soud sice přesvědčen, že podle znění článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení pro účely jeho aplikace stačí, aby byly hlavní zájmy dlužníka soustředěny v jiném členském státě EU, avšak váhal, zda se musí mezinárodní prvek vázat k jinému členskému státu EU, nebo postačí, aby se vázal ke třetímu státu. Z těchto důvodů předkládající soud přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku, zda jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, příslušné rozhodnout i o odpůřčí žalobě podané v rámci tohoto řízení proti žalovanému, jehož bydliště a ani statutární sídlo se nenachází na území členského státu EU.

Soudní dvůr EU se k této předběžné otázce vyjádřil následovně. Článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení pouze stanoví, že jsou k zahájení úpadkového řízení vůči dlužníkovi příslušné soudy členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, tzn. že se v původním řízení toto místo nachází ve Spolkové republice Německo a jediný mezinárodní prvek, který dotčená situace vykazuje, se tudíž týká vztahu mezi členským státem EU a třetím státem ohledně odpůřčí žaloby.

Podle Soudního dvora EU z Nařízení o úpadkovém řízení žádná obecná či absolutní podmínka, že by do rozsahu jeho působnosti vždy spadaly pouze situace, které vykazují vazby na dva či více členských států EU, nevyplyvá, neboť tuto podmínku neobsahuje ani článek 1 Nařízení o úpadkovém řízení či jeho příloha A. Tento závěr ostatně potvrzuje i bod 14 preambule Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se Nařízení o úpadkovém řízení nepoužije pouze tehdy, jsou-li mimo Evropskou unii soustředěny hlavní zájmy dlužníka.

Ačkoli některá ustanovení Nařízení o úpadkovém řízení existenci prvků vztahujících se k území nebo k právním řádům alespoň dvou členských států EU předpokládají (například článek 5 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, který stanoví pravidlo týkající se věcných práv třetích osob k majetku dlužníka, který se v okamžiku zahájení řízení nachází na území „jiného členského státu EU“, nebo kapitola třetí Nařízení o úpadkovém řízení upravující vedlejší řízení, která byla zahájena v jiném členském státě EU), jiná ustanovení Nařízení o úpadkovém řízení (například článek 6 a 14) toto omezení neobsahují. Podle článku 44 odst. 3

písm. a) Nařízení o úpadkovém řízení se toto nařízení dokonce nepoužije ani v členském státě EU, je-li ve věcech úpadku neslučitelné se závazky vyplývajícími z mezinárodní smlouvy uzavřené tímto státem s jednou nebo více třetími zeměmi před vstupem Nařízení o úpadkovém řízení v platnost. Toto ustanovení by proto bylo podle Soudního dvora EU v zásadě nadbytečným, pokud by se na vztahy mezi členským státem EU a třetím státem nevztahovalo.

Vzhledem k tomu, že může být podle Soudního dvora EU ke dni, kdy byl podán návrh na zahájení úpadkového řízení (viz rozhodnutí ve věci *Susanne Staubitz-Schreiber*, bod 29) existence jakéhokoli cizího prvku v řízení dosud neznámá, nemůže být určení příslušného soudu odloženo až do doby, kdy bude vedle místa hlavních zájmů dlužníka známo například i místo dalších pro řízení relevantních skutečností, jakou je například bydliště potenciálních žalovaných ve věci odpůřících žalob. Článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení proto podle něho obecně na existenci mezinárodního prvku zahrnujícího jiný členský stát EU záviset nemůže a je třeba jej vykládat tak, že jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, příslušné rozhodnout o odpůřcí žalobě podané v úpadkovém řízení i tehdy, pokud žalovaný vazbu k některému členskému státu EU v podobě bydliště nemá.

5.3.4 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. prosince 2014 ve věci H (správce podstaty společnosti G. T. GmbH) v. H. K., sp. zn. C-295/13⁵⁴²

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná předkládajícím (německým) soudem ve sporu ohledně nahrazení plateb, které provedl pan H. K. jako jednatel společnosti G. T. GmbH (dále jen „G.T.“), poté, co se stala platebně neschopnou, respektive poté, co bylo konstatováno její předlužení, mezi subjektem H, jednajícím jako správce podstaty společnosti G. T., a panem H. K. se týkala výkladu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a článku 1 odst. 2 písm. b) a článku 5 bodu 1 písm. a) a b) a bodu 3 Luganské úmluvy II.

Žalobcem v původním řízení byl správce podstaty v rámci úpadkového řízení, které bylo zahájeno ohledně aktiv německé společnosti G. T. se sídlem ve Spolkové republice Německo dne 1. listopadu 2009, kdy žalovaný pan H. K. s bydlištěm ve Švýcarsku byl v původním řízení jednatelem této společnosti.

⁵⁴² Dostupný zde: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1492846961969&uri=CELEX:62013CA0295>

V polovině roku 2009 převedla společnost G. T. částku 115 000 EUR a následně částku 100 000 EUR, z nichž 50 000 EUR následně získala zpět, jedné ze svých dceřiných společností. Předmětem sporu proto byla žaloba o uhrazení zbývajících 165 000 EUR jednatelem společnosti G. T. založená na německém předpisu vnitrostátního původu, která poukazovala na to, že byly platby uskutečněné žalovaným v původním řízení ve prospěch dotčené dceřiné společnosti provedeny až poté, co se společnost G.T. dostala do platební neschopnosti a předlužení.

Předběžná otázka proto směřovala k tomu, zda je třeba v této věci postupovat podobně jako ve věci Seagon a F-Tex, kdy odpůří žaloba do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení spadala, neboť s ním souvisela a přímo z něj vyplývala. Pro případ, že by bylo sporné, zda žaloba do působnosti článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení spadá, byla předběžná otázka doplněna v tom smyslu, zda se toto ustanovení použije rovněž v případě, kdy bylo úpadkové řízení zahájeno v členském státě EU, avšak bydliště nebo sídlo žalovaného se nachází ve třetím státě, jímž bylo v dané věci Švýcarsko, které je sice smluvní stranou Luganské úmluvy II, ale Nařízením o úpadkovém řízení vázáno není. V případě záporné odpovědi na otázku, zda žaloba spadá do věcné působnosti článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, se předkládající soud dále tázal, zda spadá spor v původním řízení do věcné působnosti článku 1 odst. 2 písm. b) Luganské úmluvy II, podle něhož se tato úmluva nevztahuje na „konkursy, vyrovnání a podobná řízení“.

Žalobce v původním řízení (správce podstaty společnosti G. T.) byl přesvědčen, že se článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení nepoužije, neboť podle něho tato žaloba není žalobou, která z úpadkového řízení přímo vyplývá a úzce s ním souvisí.

Soudní dvůr EU již dříve judikoval (konkrétně ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB), že je k identifikaci oblasti, do které žaloba spadá, nutno zkoumat, zda plyne právo nebo povinnost, které jsou jejím základem, z obecných pravidel občanského a obchodního práva, nebo z odchýlných ustanovení specifických pro úpadková řízení. Tyto úvahy však podle něho nelze vykládat v tom smyslu, že žaloba v tomto případě, která vyžadovala faktickou platební neschopnost dlužníka, není založená na ustanovení, které se odchyluje od obecných pravidel občanského a obchodního práva a s úpadkovým řízením úzce souvisí. Podle německého právního předpisu je jednatel společnosti totiž povinen nahradit všechny platby, které jménem společnosti uskutečnil poté, co se stala platebně neschopnou, nebo poté, co bylo konstatováno její předlužení, díky čemuž se tato právní úprava

jednoznačně odchyluje od obecných pravidel občanského a obchodního práva, a to právě z důvodu platební neschopnosti společnosti.

Výklad článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení v tom smyslu, že předmětná žaloba podaná v rámci úpadkového řízení v této věci nespadá mezi žaloby, které přímo vyplývají z uvedeného řízení a úzce s ním souvisí, by tak podle Soudního dvora EU vedl k umělému rozlišování mezi touto žalobou a podobnými žalobami, které byly podány v úpadkovém řízení ve věci Seagon a F-Tex, a to na základě jediného důvodu spočívajícího v tom, že mohla být žaloba v původním řízení podána i při neexistenci úpadkového řízení, což podle něho nelze připustit. Soudní dvůr EU proto k této části předběžné otázky uzavřel, že musí být článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vykládán v tom smyslu, že jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení na majetek společnosti, na základě tohoto ustanovení příslušné rozhodovat i o žalobě, která byla podána v původním řízení.

Vyloučení „konkursů, vyrovnání a podobných řízení“ z působnosti nařízení Brusel I je stanoveno také v článku 1 odst. 2 písm. b) Luganské úmluvy II. V souladu s předchozí judikaturou Soudního dvora EU (například ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB) je toto vyloučení na jedné straně a působnost Nařízení o úpadkovém řízení na straně druhé třeba vykládat tak, aby se pravidla v dotčených dokumentech nepřekrývala, což lze s ohledem na znění předmětných ustanovení v nařízení Brusel I vztáhnout i na výklad článku 1 odst. 2 písm. b) Luganské úmluvy II, v důsledku čehož podaná žaloba do působnosti Luganské úmluvy II nespadá a skutečnost, že je Švýcarská konfederace stranou této úmluvy proto nemá pro řešení původního sporu význam.

S ohledem na výše uvedené Soudní dvůr EU uzavřel, že musí být článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení v souladu s dřívější judikaturou⁵⁴³ vykládán v tom smyslu, že jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, příslušné rozhodnout i o žalobě, která z uvedeného řízení přímo vyplývá a úzce s ním souvisí, byla-li podaná proti žalovanému s bydlištěm na území třetího státu.

5.4 Vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI

V rozhodovací činnosti vrcholných soudů členských států EU, ale i v rozhodovací praxi Soudního dvora EU, lze z důvodu vývoje pohledu na hraniční určovatel COMI

⁵⁴³ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12, body 30 a 39.

v přeshraničním úpadkovém řízení v rámci Evropské unie pozorovat změny ve způsobu určování mezinárodní příslušnosti.

Jedná se především o možnosti odklonu od kritéria sídla, které mělo být podle původního jazykového výkladu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení primárně zohledňováno, až po upozadění jeho významu, kdy je možné předmětnou vyvratitelnou domněnku uplatnit výhradně tehdy, není-li možné COMI určit na základě jiných objektivních faktorů.

Za dvě nejvíce zásadní rozhodnutí, která tento radikální obrat ve výkladu vztahujícímu se k užití domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka při určování COMI nejvíce promítají, je podle autorky třeba označit rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd. a rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci. Neméně významné pro pochopení dosavadního vývoje v pojetí hraničního určovatele „místa hlavních zájmů dlužníka“ je však i rozhodnutí ve věci MG Probud Gdynia, Rastelli v. Hidoux a z hlediska správného časového určení COMI také rozhodnutí ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, kdy o posledně uvedeném bylo z důvodu zachování obsahových a logických návazností této práce již podrobně pojednáno výše.

5.4.1 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04⁵⁴⁴

Hlavním předmětem podnikání společnosti Eurofood IFSC Ltd. (založené v roce 1997, zaregistrované v Irsku, v němž neměla ani zaměstnance a ani žádné prostory), dceřiné společnosti italské společnosti Parmalat, bylo sjednávání a poskytování výhodných podmínek pro financování celé skupiny Parmalat.

Přestože byla v prosinci 2003 společnosti Parmalat povolena mimořádná správa, byl v lednu 2004 ze strany Bank of America k irskému soudu podán návrh na zahájení řízení o nucené likvidaci Eurofood IFSC Ltd. z důvodu její platební neschopnosti. Ačkoli byla dne 9. února 2004 mimořádná správa povolena i společnosti Eurofood IFSC Ltd., den na to, tj. 10. února 2004, byl k italskému soudu v Parmě podán návrh na prohlášení konkursu této společnosti. Návrhem dotčený soud proto zahájil hlavní řízení, neboť byl přesvědčen, že se COMI společnosti Eurofood IFSC Ltd. jednoznačně nachází v Itálii a je proto mezinárodně příslušný.

O tomtéž, tedy že je oprávněn zahájit a vést hlavní řízení ohledně společnosti Eurofood IFSC Ltd., byl však přesvědčen i irský soud, neboť bylo podle jeho názoru COMI

⁵⁴⁴ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=56604&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377834>

předmětné společnosti situováno v Irsku. Z toho důvodu se italský správce podstaty proti tomuto rozhodnutí odvolal k nejvyššímu soudu Irska, který byl nucen se s několika předběžnými otázkami obrátit na Soudní dvůr EU.

Rozhodnutí, které Soudní dvůr EU na základě těchto předběžných otázek vydal, slouží jako zřejmě nejvíce zásadní rozhodnutí nejen pro oblast skupinové insolvence, jejíž existenci výslovně vyloučilo, ale především přesně formuluje tehdejší pojetí COMI a zdůrazňuje roli vyvratitelné domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka. Soudní dvůr EU se totiž vyjádřil v tom smyslu, že je třeba u každého dlužníka, který je oddělenou právní entitou, zvlášť určit mezinárodní příslušnost pro zahájení a vedení přeshraničního úpadekového řízení a současně zdůraznil charakteristický znak práva Evropské unie, že je třeba pojem COMI vykládat autonomně, tj. nezávisle na právních řádech jednotlivých členských států EU.

Pokud jde o samotné určení COMI, zdůraznil, že musí být použita taková kritéria, která jsou objektivní a zjiřitelná třetími stranami (především věřiteli z cizích států), aby byla zajištěna právní jistota a předvídatelnost ohledně určení soudu, který bude mezinárodně příslušný k zahájení hlavního řízení, neboť určení mezinárodní příslušnosti přímo ovlivňuje i rozhodné právo.

Podle Soudního dvora EU proto vyvratitelná domněnka ve prospěch statutárního sídla dlužníka, která je upravená v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadekovém řízení, může být vyvrácena jen tehdy, jsou-li současně dány objektivní okolnosti zjiřitelné třetími stranami, které umožňují těmto třetím stranám určit, že je skutečná situace od situace předvídané Nařízením o úpadekovém řízení odlišná. Jako příklad je možné uvést tzv. společnosti typu poštovních schránek (tzv. „letterbox companies“), které ve státě svého registrovaného sídla (typicky z daňových důvodů) nevykonávají žádnou činnost. Vykonává-li však společnost ve státě svého registrovaného sídla svoji činnost alespoň částečně, skutečnost, že je kontrolována mateřskou společností se sídlem v jiném členském státě EU, proto pro vyvrácení předmětné domněnky nestačí.

5.4.2 Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09⁵⁴⁵

Společnost Interedil Srl, v likvidaci, přesunula své sídlo z Itálie do Spojeného království. Tento přesun doprovázela i změna ve veřejných rejstřících obou členských států EU, tzn. výmaz společnosti z italského obchodního rejstříku a její zápis do britského rejstříku společností, a následně došlo ve Spojeném království k jejímu prodeji.

Společnost Intesa Gestione Crediti SpA. následně podala u italského soudu v Bari proti společnosti Interedil Srl, v likvidaci, (s již přesunutým sídlem) návrh na zahájení úpadkového řízení. Soudní dvůr EU se proto v tomto případě zabýval konkrétně otázkou, zda může být vyvratitelná domněnka ve prospěch statutárního sídla společnosti, svědčící ve chvíli posuzování správného určení mezinárodní příslušnosti Spojenému království, použitelná tehdy, zůstalo-li dlužníkovu vlastnictví nemovitých věcí v Itálii přesunem sídla nedotčeno a existují-li v tomto členském státě EU i další okolnosti, na základě nichž lze o správnosti určení COMI podle domněnky ve prospěch sídla objektivně pochybovat, tj. například nájemní smlouvy na dva hotelové komplexy, smlouva s bankovní institucí, ale i skutečnost, že bylo přesunutí sídla oznámeno pouze některým z povinných subjektů.

Soudní dvůr EU v této věci nakonec rozhodl tak, že nachází-li se řídicí a kontrolní orgány společnosti v místě jejího statutárního sídla a současně jsou na tomto místě způsobem zjištělým třetími osobami přijímána i rozhodnutí o správě této společnosti, vždy se uplatní domněnka obsažená v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a tuto domněnku lze vyvrátit pouze tehdy, jestliže se místo hlavní správy společnosti z hlediska třetích osob ve statutárním sídle společnosti nenachází. Podle Soudního dvora EU by se přitom měly brát v potaz nejen všechna místa, v nichž dlužník vykonává svou hospodářskou činnost, ale též všechna místa, kde je umístěn dlužníkův majetek, jedná-li se o skutečnosti zjištělé třetími stranami.

Skutečnosti, které mohou být pro vyvrácení předmětné domněnky rozhodné, je však podle Soudního dvora EU nutné vždy posuzovat v celkovém kontextu a s ohledem na okolnosti každého případu. Aktiva společnosti, její závazky apod. nacházející se v jiném členském státě EU než ve státě sídla dlužníka proto mohou být považovány za skutečnosti dostačující k vyvrácení předmětné domněnky tehdy, jsou-li všechny okolnosti podporující

⁵⁴⁵ Dostupný zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=111587&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=377834>

toto tvrzení (tzn. že se skutečné místo, kde je soustředěno řízení a kontrola uvedené společnosti, včetně správy jejích zájmů, nachází v jiném členském státě EU než ve státě statutárního sídla společnosti) zjistitelné a ověřitelné třetími osobami.

5.4.3 Další související judikatura

- **Rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 21. ledna 2010 ve věci MG Probud Gdynia sp. z o.o., sp. zn. C-444/07⁵⁴⁶**

Úpadkové řízení bylo zahájeno v Gdaňsku proti společnosti MG Probud Gdynia se sídlem v Polsku, která vykonávala stavební práce prostřednictvím své pobočky ve Spolkové republice Německo.

Německý soud v Saarbrückenu však po zahájení tohoto úpadkového řízení nařídil obstavení bankovních aktiv MG Probud Gdynia, jakož i zajištění různých pohledávek této společnosti vůči německým smluvním partnerům, a to jako opatření reagující na řízení zahájené německou celní správou proti řediteli německé pobočky společnosti MG Probud Gdynia, který byl podezřelý z porušování právních předpisů týkajících se povinných odvodů za své zaměstnance.

Rozpor vzniknul v tom, že podle polského práva není po zahájení úpadkového řízení obstavení finančních prostředků možné. Soud v Saarbrückenu ale argumentoval tím, že není zřejmé, zda se skutečně jedná o rozhodnutí, které má být podle Nařízení o úpadkovém řízení ve Spolkové republice Německo automaticky uznáno.

Podstata předběžných otázek, které byly následně Soudnímu dvoru EU položeny a které bylo třeba posoudit společně, spočívala v tom, zda mohou být po zahájení hlavního řízení některým z členských států EU orgány jiného členského státu EU na základě předpisů vnitrostátního původu oprávněné nařídít zajištění majetku dlužníka, který se nachází na území tohoto jiného členského státu EU, nebo odmítnout uznat a případně vykonat rozhodnutí týkajících se průběhu a skončení již zahájeného hlavního řízení.

Soudní dvůr EU v této věci upozornil na skutečnost, že jsou pravidla určování mezinárodní příslušnosti, která jsou povinny dodržovat všechny soudy členských států EU, a nutnost upustit od aplikace pravidel vnitrostátního původu týkajících se uznávání a výkonu

⁵⁴⁶ Dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d5f981e9523a304ff6baab8e3488602e42.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyKah90?text=&docid=74661&pageIndex=0&doclang=CS&mde=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1901834>

rozhodnutí ve prospěch zjednodušeného mechanismu uznávání a výkonu rozhodnutí podle Nařízení o úpadkovém řízení projevem zásady vzájemné důvěry.

Tato zásada se projevuje především tak, že je soud členského státu EU, ke kterému je podán návrh na zahájení hlavního řízení, povinen ověřit svou příslušnost ve smyslu článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení a přezkoumat, zda jsou hlavní zájmy dlužníka soustředěny na jeho území. Naproti tomu soudy ostatních členských států EU jsou následně povinny rozhodnutí o zahájení hlavního řízení uznat bez dalšího a posouzení učiněné prvním soudem ohledně jeho příslušnosti nejsou oprávněny jakkoli přezkoumávat.

Podle Soudního dvora EU navíc Nařízení o úpadkovém řízení specifikuje pouze dva důvody, pro které nemusí být rozhodnutí (týkající se úpadkového řízení s mezinárodním prvkem zahájeného v jiném členském státě EU) vykonáno, a to ve svém článku 25 odst. 3, podle něhož nejsou členské státy EU povinny uznávat nebo vykonávat rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení úpadkového řízení, pokud by to znamenalo omezení osobní svobody či listovního tajemství, a v článku 26, podle něhož může kterýkoli členský stát EU odmítnout uznat úpadkové řízení zahájené v jiném členském státě EU nebo vykonat rozhodnutí učiněná v souvislosti s tímto řízením, pokud by byly účinky tohoto uznání nebo výkonu ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto členského státu EU (zejména s jeho základními zásadami nebo s ústavními právy a svobodami jednotlivce).

Podle předmětného rozhodnutí Soudního dvora EU musí mít úpadková řízení, na která se Nařízení o úpadkovém řízení vztahuje, čtyři vlastnosti. Musí se jednat o kolektivní řízení, do něhož byl jmenován správce podstaty uvedený v příloze C Nařízení o úpadkovém řízení, které je založené na úpadku dlužníka, zahrnuje alespoň částečné zajištění dlužníkova majetku a současně se jedná o některé z řízení vyjmenovaných v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení. Jelikož bylo úpadkové řízení zahájené proti MG Probud Gdynia uvedeno v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení, nebylo podle Soudního dvora EU pochyb o tom, že jsou polské soudy podle článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení k zahájení hlavního řízení, v němž se bude postupovat podle polského práva, a k přijetí veškerých rozhodnutí, která se týkají jeho průběhu a skončení, příslušné.

Soudní dvůr EU ze všech těchto důvodů rozhodl tak, že úpadkové řízení zahájené v Polsku zahrnuje veškerá aktiva společnosti MG Probud Gdynia, tzn. i aktiva nacházející se ve Spolkové republice Německo, a polským právem se řídí nejen zahájení tohoto řízení,

ale též jeho průběh a skončení, včetně možností, jak lze s majetkem nacházejícím se v jiných členských státech EU nakládat, a účinků tohoto řízení na opatření ohledně takového majetku.

Vzhledem k tomu, že podle platné polské právní úpravy úpadkového řízení nebylo možné po zahájení úpadkového řízení proti dlužníkovi zahájit řízení o výkon rozhodnutí týkající se majetku spadajícího do majetkové podstaty, nebyly německé orgány k vydání exekučního opatření vůči majetku MG Probud Gdynia, ačkoli byl umístěn ve Spolkové republice Německo, oprávněny a soud v Saarbrückenu byl povinen uznat nejen rozhodnutí o zahájení hlavního řízení přijaté příslušným polským soudem, ale rovněž všechna ostatní rozhodnutí, která se tohoto řízení týkala.

Především z důvodu zachování vzájemné důvěry mezi členskými státy EU se Soudní dvůr EU ve svém rozhodnutí vyjádřil tak, že jsou soudy členských států EU povinny vždy zkoumat, zda jsou mezinárodně příslušné k zahájení hlavního řízení, tzn. zda se COMI nachází na jejich území, odkázal na rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd. a zdůraznil vyvratitelnost domněnky ve prospěch statutárního sídla s poukazem na případ, kdy společnost žádnou činnost ve státě, kde se nachází její formální sídlo, nevykonává. Podle Soudního dvora EU však nic nenavštěvovalo tomu, že by se mělo COMI nacházet mimo území Polska.

- **Rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux, sp. zn. C-191/10⁵⁴⁷**

Ve Francii bylo proti společnosti Médiasucre se sídlem v Marseille zahájeno úpadkové řízení. V řízení jmenovaný správce podstaty Hidoux následně podal návrh na zahájení úpadkového řízení k francouzskému soudu i proti společnosti Rastelli se sídlem v Itálii s odůvodněním, že jsou obě společnosti propojeny.

Podstatou první předběžné otázky předložené Soudnímu dvoru EU bylo to, zda může být Nařízení o úpadkovém řízení vykládáno v tom smyslu, že je soud členského státu EU, který zahájil hlavní řízení proti jedné společnosti a tím i konstatoval, že jsou její hlavní zájmy soustředěny na jeho území, oprávněn na základě předpisu vnitrostátního původu z důvodu propojení majetku společností rozšířit úpadkové řízení i na druhou společnost se sídlem v jiném členském státě EU.

Soudní dvůr EU se k této otázce vyjádřil tak, že Nařízení o úpadkovém řízení pravidlo pro určení příslušnosti, které by se výslovně týkalo možnosti rozšířit úpadkové řízení zahájené

⁵⁴⁷ Dostupné zde: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=116681&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1901997>

v jednom členském státě EU na další společnost, která má sídlo v jiném členském státě EU, z důvodu propojení jejich majetku neobsahuje. Mezinárodní příslušnost ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení existuje totiž pouze dvojí, a to pro zahájení hlavního řízení, které vyvolává univerzální účinky, neboť se týká majetku dlužníka, který se nachází ve všech členských státech EU spadajících do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, a pro zahájení vedlejšího řízení s teritoriálně omezenými účinky, které je možné zahájit v tom členském státě EU, v němž se nachází dlužníková provozovna, kterou se na základě rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, rozumí struktura obsahující minimální míru organizace a určitou stabilitu s cílem výkonu hospodářské činnosti.

Současně platí, že musí být článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení vykládán v tom smyslu, že jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo hlavní řízení zahájeno, příslušné rozhodnout i o žalobě, která z tohoto úpadkového řízení vyplývá a úzce s ním souvisí.⁵⁴⁸ Jádrem problému bylo tvrzení, že je možné návrh na rozšíření úpadkového řízení odůvodněný propojením majetku obou společností za takovou žalobu považovat a že tedy nelze rozšíření hlavního řízení považovat za zahájení nového úpadkového řízení, ale pouze za začlenění dalšího dlužníka do hlavního řízení, jehož majetek je od majetku prvního dlužníka neoddělitelný.

Vzhledem k tomu, že propojení majetku společností na jejich právní subjektivitu nemá vliv, je podle Soudního dvora EU třeba u každého dlužníka mezinárodní příslušnost určovat zvlášť, a to včetně jejich COMI. Soud členského státu EU, který zahájil hlavní řízení proti jedné společnosti a přitom konstatoval, že jsou hlavní zájmy této společnosti soustředěny na jeho území, může proto podle Soudního dvora EU rozšířit toto řízení na druhou společnost, která má sídlo v jiném členském státě EU, pouze tehdy, bude-li prokázáno, že se její COMI taktéž nachází v prve uvedeném členském státě EU.

Podle článku 3 odst. 1 druhé věty Nařízení o úpadkovém řízení se u společností za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje její sídlo, což podle Soudního dvora EU spolu s odkazem učiněným ve znění bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení vyjevuje vůli unijního zákonodárce upřednostnit při určování mezinárodní příslušnosti místo ústřední správy společnosti (viz rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, bod 48).

Pokud se tedy řídicí a kontrolní orgány společnosti nacházejí v místě jejího statutárního sídla a současně jsou na tomto místě přijímána i její rozhodnutí ohledně správy způsobem

⁵⁴⁸ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07, body 19 až 21.

zjistitelným pro třetí osoby, nelze podle Soudního dvora EU předmětnou domněnku ve prospěch sídla vyvrátit. K jejímu vyvrácení je podle něho nutné, aby skutečnost, že se místo řízení a kontroly společnosti, proti které je podána žaloba za účelem rozšíření hlavního řízení, nachází v jiném členském státě EU, vyplynula z celkového posouzení veškerých relevantních okolností.

Soudní dvůr EU na závěr odkázal i na rozsudek ve věci Eurofood IFSC Ltd., podle něhož má být COMI u každého dlužníka, který je samostatnou právní entitou, určeno samostatně a na základě tohoto určení pak mohou soudy jednotlivých členských států EU zahájit hlavní řízení. Vyhovění návrhu správce podstaty Hidoux na zahájení úpadkového řízení proti společnosti Rastelli pouze z důvodu majetkového propojení obou společností, tzn. bez zkoumání, kde se nachází COMI společnosti Rastelli, by proto podle Soudního dvora EU znamenalo obcházení základních principů Nařízení o úpadkovém řízení, a to tím spíše, bylo-li majetkové propojení obou společností, tzn. nadstandardní finanční vazby, kdy docházelo k převodům majetku bez odpovídajícího protiplnění atd. (viz bod 37), pro třetí osoby v zásadě nezjistitelné.

5.5 Dílčí závěry kapitoly

Předmětem páté kapitoly této práce je shrnutí aktuální judikatury, která do dnešního dne oblast přeshraničního úpadkového řízení, respektive insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem v rámci Evropské unie nejvíce ovlivnila. Vzhledem k tomu, že se na oblast tohoto řízení stále používá primárně Nařízení o úpadkovém řízení, obsahuje tento tematicky zaměřený rozbor judikaturu, která se týká oblasti hranic jeho aplikace, rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie, účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie, a kritérií aplikovaných pro určení COMI a jeho vývoj.

5.5.1 Závěry první podkapitoly s názvem – Judikatura týkající se hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení

Oblasti hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení se podle autorky této práce dotýká především rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, ve věci German Graphics Graphische Maschinen v. Alice van der Schee, ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“ a ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB.

Závěr této dílčí podoblasti je takový, že jsou z působnosti Bruselské úmluvy, respektive z působnosti nařízení Brusel I a z působnosti nařízení Brusel I bis,⁵⁴⁹ vyňatá i ta řízení, která z úpadku přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí.⁵⁵⁰ Do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení proto spadá nejen konkursní a likvidační řízení či vyrovnání, ale i jim podobná řízení, mezi něž patří i řízení o odpůřčí žalobě podané v úpadkovém řízení, jejímž cílem je zvětšit majetkovou podstatu dlužníka.⁵⁵¹ Příkladem může být řízení o žalobě, kterou bylo manažerovi právnické osoby uloženo, aby zaplatil do majetkové podstaty této právnické osoby v úpadku určitou finanční částku, nebo i řízení o odpůřčí žalobě, která směřuje proti žalovanému se statutárním sídlem v jiném členském státě EU.⁵⁵²

O právní otázku, jejíž vyřešení závisí na úpadkovém řízení, se naopak nejedná tehdy, je-li řízení vedeno o žalobě týkající se výhrady vlastnictví, nebo tehdy, je-li řízení vedeno o žalobě na uspokojení pohledávky vzniklé z poskytování služeb na základě přepravní smlouvy, neboť tyto otázky s úpadkovým řízením nesouvisí a jejich řešení spadá do působnosti nařízení Brusel I, respektive nyní nařízení Brusel I bis, jehož ustanovení musí být vykládána tak, aby se nepřekrývala s ustanoveními Nařízení o úpadkovém řízení,⁵⁵³ kdy pouhá skutečnost, že je v řízení stranou sporu správce podstaty, není důvodem k tomu, aby bylo řízení kvalifikováno jako řízení, které z úpadku přímo vyplývá a úzce s ním souvisí.⁵⁵⁴

Hranice aplikace Nařízení o úpadkovém řízení jsou však podle autorky v zásadě dvojího charakteru, a to hranice „vnější“ upřesňující rozsah působnosti Nařízení o úpadkovém řízení, jichž se primárně dotýká pět výše uvedených rozhodnutí Soudního dvora EU, a hranice

⁵⁴⁹ Viz článek 1 bod 2 Bruselské úmluvy, článek 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I a článek 1 odst. 2 písm. b) nařízení Brusel I bis. Pozn. Výklad Bruselské úmluvy platí i pro nařízení Brusel I a nařízení Brusel I bis, je-li možné dotčená ustanovení považovat za rovnocenná. K tomu srov. rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 2. července 2009 ve věci SCT Industri AB i likvidation v. Alpenblume AB, sp. zn. C-111/08.

⁵⁵⁰ Bod 4 rozsudku Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, sp. zn. C-133/78. K tomu srov. dále bod 6 preambule Nařízení o úpadkovém řízení.

⁵⁵¹ Pozn. Musí se jednat o odpůřčí žalobu podanou správcem podstaty, neboť právo na podání této žaloby vztah k úpadku dlužníka vykazuje. Postoupením do majetkové sféry postupníka však toto právo přímý vztah k úpadku dlužníka ztrácí a jeho vymáhání postupníkem do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení již nespadá. V souladu s rozhodnutím Soudního dvora EU ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“ proto odpůřčí žalobu podanou jediným věřitelem dlužníka, která byla podána v jiném členském státě EU než v tom, který úpadkové řízení zahájil, a kterou je proti třetí osobě uplatňována správcem podstaty postoupená pohledávka, je třeba kvalifikovat jako občanskou a obchodní věc ve smyslu článku 1 odst. 1 nařízení Brusel I, respektive nařízení Brusel I bis.

⁵⁵² Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, sp. zn. C-133/78, a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.

⁵⁵³ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“, sp. zn. C-213/10, body 21, 29 a 48.

⁵⁵⁴ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. září 2009 ve věci German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (správkyně podstaty společnosti Holland Binding BV), sp. zn. C-292/08, a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13.

„vnitřní“ upřesňující rozhodné faktory pro správné určení mezinárodní příslušnosti v úpadkovém řízení ve smyslu článku 3 tohoto nařízení, které jsou do dnešního dne formovány především judikaturou národních soudů členských států EU, zejména Spojeného království.

Podle vybraných rozhodnutí těchto soudů je pro určení COMI rozhodné, odkud je dáván souhlas s objednávkami dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, odkud jsou řešeny hlavní personální⁵⁵⁵ otázky tohoto dlužníka, odkud jsou poskytovány služby v oblasti výpočetní techniky,⁵⁵⁶ v jakém místě dochází k uzavírání smluv s hlavními dodavateli a k hlavnímu finančnímu řízení,⁵⁵⁷ ale i kde je převážnou dobu soustředěna hlavní správa⁵⁵⁸ tohoto dlužníka.⁵⁵⁹ Nad rámec těchto faktorů je pak rozhodující, zda je takové místo snadno zjistitelné třetími osobami, tzn. že by se mělo jednat o místo, kde má dlužník vedeny bankovní účty, nebo minimálně o místo označené adresou, která bývá uvedena v obchodní korespondenci či při využívání kurýrních služeb.⁵⁶⁰

⁵⁵⁵ K tomu srov. rozhodnutí High Court of Justice ze dne 7. února 2003, BRAC Rent-A-Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128.

⁵⁵⁶ Viz rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch), Collins & Aikman Europe SA. Citováno podle WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/5-060818Wessels.pdf>

⁵⁵⁷ Viz rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN). Citováno podle PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007, s. 152.

⁵⁵⁸ Viz rozhodnutí High Court of Justice ze dne 4. června 2002 ve věci Enron Directo SA (nepublikované rozhodnutí). Citováno podle NORLEY, Lyndon; EAST, Richard; LANE, Graham. *The EC Insolvency Regulation: three years on*. Kirkland, Restructuring and Insolvency 2005/06. [online] s. 9-12 [cit. 2017-03-25]. Dostupné zde: [https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20\(Norley,%20East\)%20PLC%20Handbook.pdf](https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20(Norley,%20East)%20PLC%20Handbook.pdf). Dále například rozhodnutí High Court of Justice ze dne 19. prosince 2003 ve věci Automold GmbH., nepublikováno, citováno podle LIEDER, Solveig. *Grenzüberschreitende Unternehmenssanierung im Lichte der EuInsVO*. Berlin: Walter de Gruyter, 2007, s. 99; nebo rozhodnutí High Court of Justice ze dne 2. června 2004 ve věci Ci4net.com Inc and another, sp. zn. [2004] EWHC 1941, nepublikováno, citováno podle WOOD, Philip R. *Conflict of Laws and International Finance*. Sweet & Maxwell, 2007. 696 s. ISBN 9781847032072.

⁵⁵⁹ Viz rozhodnutí High Court of Justice ze dne 16. května 2003 ve věci Daisytek-ISA Limited. Citováno podle BUFFORD, Samuel L. *International Insolvency Case Venue in the European Union: The Parmalat and Daisytek Controversies*. Columbia Journal of European Law 12/2006. [online] s. 429-486 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=fac_works

⁵⁶⁰ Viz rozhodnutí Cour d'appel v Liège ze dne 28. dubna 2011, Monsieur le procureur général v. Delos France SARL, sp. zn. TBH 2012, 165, citováno podle Annex I k Wien-Heidelberg Report (s. 107); nebo rozsudek High Court of Justice ze dne 9. února 2005 ve věci Parkside Flexible S.A., nepublikované rozhodnutí, citováno podle WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: <https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/5-060818Wessels.pdf>

5.5.2 Závěry druhé podkapitoly s názvem – Vybraná judikatura týkající se rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení v Evropské unii

Další autorkou vybraná oblast aktuální judikatury se týká rozsahu a hranice účinků uznání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie, tzn. článku 16 a 17 Nařízení o úpadkovém řízení. Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení, která byla učiněna soudem členského státu EU příslušným ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení, jsou podle článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení od okamžiku nabytí účinku v tomto státě automaticky uznána ve všech ostatních členských státech EU,⁵⁶¹ a to i tehdy, kdy úpadkové řízení v jiném členském státě EU proti dlužníku daného typu zahájeno být nemůže.

Podle článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení má rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení podle článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení v kterémkoli jiném členském státě EU bez dalších formálních náležitostí stejné účinky jako podle práva členského státu EU, který řízení zahájil, pokud toto nařízení nestanoví jinak a dokud ve výše uvedeném členském státě EU není zahájeno vedlejší řízení, tzn. že rozhodnutí mezinárodně příslušného soudu o zahájení hlavního řízení, jímž se účinky zahraničního rozhodného práva v souladu s článkem 4 Nařízení o úpadkovém řízení rozšiřují na území všech ostatních členských států EU, je v důsledku toho možné odmítnout v zásadě jen prostřednictvím výhrady veřejného pořádku ve smyslu článku 26 Nařízení o úpadkovém řízení a soud členského státu EU je na základě článku 17 Nařízení o úpadkovém řízení povinen si z vlastní iniciativy zjišťovat, jaké účinky se se zahájením tohoto řízení v jiném členském státě EU pojí.⁵⁶²

V jádru věci se však neuznává zahraniční řízení jako takové, ale pouze hmotněprávní účinky⁵⁶³ zahraničního rozhodnutí o zahájení hlavního řízení, a to bez ohledu na to, kde se nachází dlužníkův majetek,⁵⁶⁴ kdy jejich automatické uznávání vylučuje, aby bylo v jiném členském státě EU, než který hlavní řízení zahájil (vyjma případů vedlejšího řízení, které

⁵⁶¹ Pozn. Členské státy EU jsou povinny úpadková řízení zahájená v některém z nich vzájemně respektovat, což je odůvodněno článkem 4 odst. 2 písm. f) Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli řídí právem státu, ve kterém bylo úpadkové řízení zahájeno, a dále článkem 16 a 17 Nařízení o úpadkovém řízení, kdy se jedná o pravidlo, které dopadalo i na Komisi Evropských společností v pozici věřitele. Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. března 2005 ve věci Komise Evropských společností v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, sp. zn. C-294/02.

⁵⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2016 ve věci CDV-1, Ltd. proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., sp. zn. 29 Cdo 1115/2014.

⁵⁶³ Pozn. Účinkem vydání rozhodnutí o zahájení hlavního řízení je především zahrnutí majetku dlužníka do majetkové podstaty, a to v rozsahu stanoveném právem členského státu EU, který hlavní řízení zahájil. Univerzální účinek hlavního řízení je upřednostněn i před jakoukoli formou individuální exekuce, kdy zajišťovací a jiná obdobná opatření (například evropský příkaz k obstavení účtů) tímto zůstávají nedotčena. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 582.

⁵⁶⁴ K tomu srov. zprávu Miguela Virgose a Etienna Schmita, bod 153.

účinky hlavního řízení po dobu trvání teritoriálně omezeného řízení suspendují a překrývají), uznáno jakékoli rozhodnutí týkající se majetku a závazků dlužníka.

Uznání a výkon rozhodnutí dále upravuje i článek 25 Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se rozhodnutí týkající se průběhu a skončení úpadkového řízení učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bylo uznáno podle článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení, nebo vyrovnaní tímto soudem schválená rovněž uznávají automaticky, tzn. bez dalších formálních náležitostí, a jsou vykonatelná podle příslušných ustanovení Brusel I bis, což tedy v souladu s výše uvedeným platí i pro rozhodnutí, která z úpadkového řízení vyplývají a úzce s ním souvisejí, či pro rozhodnutí týkající se ochranných opatření učiněných po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.⁵⁶⁵

Mezi nejvýznamnější rozhodnutí vytyčující rozsah a hranice účinků uznávání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie patří především rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd., MG Probud Gdynia a Susanne Staubitz-Schreiber, o nichž je však z důvodu jejich širokého zaměření i na další oblasti upravené Nařízením o úpadkovém řízení podrobněji pojednáno v jiných částech této práce. Další rozhodnutí, které oblast dotčené problematiky poměrně přesně vystihuje, je rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, rozhodnutí tuzemského Nejvyššího soudu ve věci CDV-1, Ltd proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., nebo rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Radziejewski v. KFM, v němž se Soudní dvůr EU vyjádřil k samotné podstatě problematiky, tzn. k tomu, které rozhodnutí může být předmětem uznání v jiných členských státech EU, respektive se kterým rozhodnutím jsou výše popsané účinky spojeny. Například řízení o oddlužení vedené správním orgánem některého z členských států EU nelze považovat za úpadkové řízení ve smyslu článku 1 Nařízení o úpadkovém řízení,⁵⁶⁶ když dlužníkovi neomezuje právo nakládat se svým majetkem a není uvedeno v příloze A Nařízení o úpadkovém řízení. Zahájení tohoto řízení správním orgánem, který v jiných řízeních než v řízeních uvedených v článku 62 nařízení Brusel I není „soudem“ ve smyslu článku 32 nařízení Brusel I, pak nelze považovat ani za řízení spadající do působnosti nařízení Brusel I a rozhodnutí o zahájení tohoto řízení

⁵⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 580-587.

⁵⁶⁶ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 46.

tudíž nemusí být ostatními členskými státy EU uznáno, ostatní členské státy EU k němu nemusí přihlížet a automaticky žádné účinky nevyvolává.⁵⁶⁷

5.5.3 Závěry třetí podkapitoly s názvem – Vybraná judikatura týkající se účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie

Ačkoli rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení spadající do oblasti působnosti Nařízení o úpadkovém řízení ve vztahu ke třetím státům, tj. nečlenským státům EU, s automatickými účinky v obecné rovině spojeno není, bylo podle autorky v praxi připuštěno, aby předmětné řízení za určitých okolností vyvolalo účinky i zde.

V prvním vybraném případě tomu tak bylo tehdy, když byl soud nečlenského státu Evropské unie podle Soudního dvora EU oprávněn postupovat podle článku 5 Nařízení o úpadkovém řízení po zahájení úpadkové řízení v členském státě EU, jinými slovy bylo v tomto případě za určitých okolností připuštěno použití Nařízení o úpadkovém řízení i ve vztahu ke třetímu státu⁵⁶⁸ a aplikací článku 5 Nařízení o úpadkovém řízení soudem nečlenského státu Evropské unie byly podle autorky současně nepřímo uznány i účinky dotčeného úpadkového řízení.

Přesah účinků zahájení úpadkového řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení se může vázat například i k identifikaci majetku spadajícího do majetkové podstaty vedlejšího řízení. Ačkoli musí být podle Soudního dvora EU majetek dlužníka, na který se vztahují účinky vedlejšího řízení, určován podle pravidel obsažených v ustanovení článku 2 písm. g) Nařízení o úpadkovém řízení, který se výslovně týká pouze majetku, práv, nároků a pohledávek nacházejících se v členském státě EU, nelze z něj dovodit, že se nepoužije, pokud by se dotýčný majetek, právo, nárok nebo pohledávka nacházeli ve třetím státě.⁵⁶⁹

Další zkoumaný rozměr přesahu působnosti Nařízení o úpadkovém řízení na území třetích států (včetně účinků spojených s úpadkovým řízením) je případ, kdy jsou soudy členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, příslušné rozhodnout o odpůrcí žalobě podané v úpadkovém řízení i tehdy, má-li žalovaný své bydliště či statutární

⁵⁶⁷ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. listopadu 2012 ve věci Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten i Stockholm, sp. zn. C-461/11.

⁵⁶⁸ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012 ve věci ERSTE Bank Hungary Nyrt v. Magyar Állam, B.C.L. Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt, sp. zn. C-527/10.

⁵⁶⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2015 ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA and others v. Cosme Rogeau, a dále ve věci Cosme Rogeau v. Alan Robert Bloom, Alan Michael Hudson, Stephen John Harris, Christopher John Wilkinson Hill, sp. zn. C-649/13.

sídlo ve třetím státě.⁵⁷⁰ Podle Soudního dvora EU z Nařízení o úpadkovém řízení žádná obecná či absolutní podmínka, že by do rozsahu jeho působnosti vždy spadaly pouze situace, které vykazují vazby na dva či více členských států EU, nevyplývá, neboť tuto podmínku neobsahuje ani článek 1 Nařízení o úpadkovém řízení či jeho příloha A. Tento závěr je podle něho potvrzen i formulací bodu 14 preambule Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se Nařízení o úpadkovém řízení nepoužije pouze tehdy, jsou-li mimo Evropskou unii soustředěny hlavní zájmy dlužníka.⁵⁷¹ Tento závěr pak Soudní dvůr EU uzavřel s tím, že vzhledem k tomu, že může být ke dni, kdy byl podán návrh na zahájení úpadkového řízení, existence jakéhokoli cizího prvku v řízení dosud neznámá, nemůže být určení příslušného soudu odloženo až do doby, kdy bude vedle místa hlavních zájmů dlužníka známo například i místo dalších pro řízení relevantních skutečností, jakou je například bydliště potenciálních žalovaných ve věci odpůřících žalob⁵⁷² a článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení proto podle něho obecně na existenci mezinárodního prvku zahrnujícího jiný členský stát EU nezávisí.

5.5.4 Závěry čtvrté podkapitoly s názvem – Vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI

Poslední oblastí, na kterou se pátá kapitola této práce zaměřuje, je vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI, neboť lze v rozhodovací činnosti vrcholných soudů členských států EU, ale i v rozhodovací praxi Soudního dvora EU, právě z důvodu vývoje pohledu na hraniční určovatel COMI v přeshraničním úpadkovém řízení v rámci Evropské unie pozorovat změny ve způsobu určování mezinárodní příslušnosti.

Jedná se především o možnosti odklonu od kritéria sídla, které mělo být podle původního jazykového výkladu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení primárně zohledňováno, až po upozadění jeho významu, kdy je možné předmětnou vyvratitelnou domněnku uplatnit výhradně tehdy, není-li možné COMI určit na základě jiných objektivních faktorů. Za dvě nejvíce zásadní rozhodnutí, která tento radikální obrat ve výkladu vztahujícímu se k užití domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka při určování COMI nejvíce promítají, je podle autorky třeba považovat rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd. a rozhodnutí ve věci

⁵⁷⁰ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.

⁵⁷¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12.

⁵⁷² Pozn. Soudy členského státu EU, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, jsou podle Soudního dvora EU příslušné rozhodnout i o žalobě proti žalovanému s bydlištěm na území třetího státu, pokud z uvedeného řízení přímo vyplývá a úzce s ním souvisí. Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. prosince 2014 ve věci H (správce podstaty společnosti G. T. GmbH) v. H. K., C-295/13.

Interedil Srl, v likvidaci. Neméně významné pro pochopení dosavadního vývoje v pojetí hraničního určovatele „místa hlavních zájmů dlužníka“ je však i rozhodnutí ve věci MG Probud Gdynia, Rastelli v. Hidoux a z hlediska správného časového určení COMI také rozhodnutí ve věci Susanne Staubitz-Schreiber.

Vyvratitelná domněnka ve prospěch statutárního sídla dlužníka, která je upravená v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení, může být podle Soudního dvora EU vyvrácena tehdy, jsou-li současně dány objektivní okolnosti zjistitelné třetími stranami, které umožňují těmto třetím stranám určit, že je skutečná situace od situace předvídané Nařízením o úpadkovém řízení odlišná, tzn. například v případě společností typu poštovních schránek, které ve státě svého registrovaného sídla nevykonávají žádnou činnost.⁵⁷³ Samotné připuštění kontroly dlužníka – dceřiné společnosti její mateřskou společností se sídlem v jiném členském státě EU proto pro vyvrácení předmětné domněnky podle Soudního dvora EU nestačí.⁵⁷⁴

Nachází-li se proto řídící a kontrolní orgány společnosti v místě jejího statutárního sídla a současně jsou na tomto místě způsobem zjistitelným třetími osobami přijímána i rozhodnutí o správě této společnosti, uplatní se domněnka obsažená v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení. Pokud je však s ohledem na okolnosti daného případu zřejmé, že dlužník vykonává svou hospodářskou činnost v jiném členském státě EU, které je zjistitelné třetími osobami, a že se tedy skutečné místo, kde se nachází hlavní správa a kontrola společnosti,⁵⁷⁵ nachází jinde než ve státě statutárního sídla společnosti, je možné a podle autorky i potřebné tuto domněnku vyvrátit.

⁵⁷³ Viz například i rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 21. ledna 2010 ve věci MG Probud Gdynia sp. z o.o., sp. zn. C-444/07.

⁵⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04.

⁵⁷⁵ Podle Soudního dvora EU článek 3 odst. 1 věta druhá spolu s formulací bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení vyjevuje vůli unijního zákonodárce upřednostnit při určování mezinárodní příslušnosti místo ústřední správy společnosti. Viz rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux, sp. zn. C-191/10, a dále rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09, bod 48.

Závěr

1) Obecné shrnutí cílů práce a vyhodnocení naplnění jejího tématu

Pod oblast mezinárodního insolvenčního práva upravující insolvenční řízení s mezinárodním prvkem spadá i určování mezinárodní příslušnosti, zjištění a určení rozhodného práva pro toto řízení a jeho účinky, včetně možnosti uznání zahájeného insolvenčního řízení či rozhodnutí v něm vydaných anebo úprava spolupráce a koordinace v rámci těchto řízení, v důsledku čehož vzniká potřeba tuto oblast rozumným způsobem regulovat. V návaznosti na zjištěnou potřebu byla autorkou zpracována tato práce, jejíž struktura se člení na pět kapitol.

První kapitola obsahuje vymezení předmětu, pramenů a základních principů mezinárodního insolvenčního práva a zdůraznění rozhodných okamžiků vývoje této právní oblasti. Druhá kapitola se zaměřuje na základní charakteristiku přeshraničního úpadkového řízení mezi členskými státy EU a na hraniční určovatel COMI, který se textem celé práce prolíná, tzn. na Nařízení o úpadkovém řízení z hlediska jeho působnosti, určování mezinárodní příslušnosti a jeho význam pro přeshraniční úpadkové řízení, základní vymezení termínu COMI a jeho zjišťování z pohledu aplikační praxe a na závěr na vývoj doktrinálního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU.

Třetí kapitola se týká revize Nařízení o úpadkovém řízení a jejího přínosu pro přeshraniční insolvenční řízení ve vztahu k jeho obecným principům a vymezení termínu COMI a čtvrtá kapitola se váže k mezinárodnímu insolvenčnímu řízení ve vztahu ke třetím státům, jeho účinkům a k chápání COMI v této oblasti, a to nejen s ohledem na téma práce, ale především i z důvodu aktuálních otázek souvisejících s pozicí Spojeného království po jeho vystoupení z Evropské unie. Pátá kapitola pak celou práci uzavírá poznatky z judikatury související s Nařízením o úpadkovém řízení, která je z pohledu autorky pro chápání termínu COMI, ale i tuzemskou aplikační praxi rozhodující.

Hlavním předmětem práce je proto rozbor dosavadních teoretických poznatků, rozhodné právní úpravy a aktuální judikatury vztahující se k termínu COMI, a to včetně demonstrování jeho dosavadních proměn na vybraných dokumentech, neboť došlo podle autorky v průběhu času k jistým změnám v jeho chápání, které v rámci Evropské unie vyvrcholily ve vydání nařízení o insolvenčním řízení, jehož cílem je nejen vyřešit dosud zjištěné interpretační a aplikační nejasnosti provázející Nařízení o úpadkovém řízení, ale především i vyjasnit

pravidla pro určování mezinárodní příslušnosti a termín COMI, což se podle autorky do jisté míry přijetím tohoto aktu povedlo.

2) Shrnutí dílčích závěrů kapitol

- **První kapitola s názvem – Předmět, prameny a základní principy mezinárodního insolvenčního práva a jeho vývoj**

Hlavním cílem první kapitoly této práce bylo shrnout základní poznatky o oblasti mezinárodního insolvenčního práva, tj. popsat jeho předmět, prameny a stěžejní principy, na nichž je založeno, a o historickém vývoji této specifické právní oblasti se zaměřením na koncept hraničního určovatele COMI. V rámci této kapitoly autorka dospěla k následujícím závěrům.

Mezinárodním insolvenčním právem se rozumí soubor právních norem umožňující řešit střety právních řádů, dopadá-li insolvenční řízení, nebo má-li toto řízení následky, na území více států, tzn. nachází-li se obvyklý pobyt nebo sídlo dlužníka, dlužníkův majetek nebo jeho obchodní aktivity v zahraničí, kdy obecným principem insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem je snaha o maximalizaci majetku dlužníka a jeho poměrné rozdělení mezi věřitele, či snaha zajistit, aby byly veškeré spory týkající se majetku dlužníka řešeny společně před objektivně určeným orgánem. Modelová diferenciací principů mezinárodního insolvenčního práva je vedle toho založena především na nekompromisním oddělení zásady univerzality a zásady teritoriality za současného připuštění vzniku a existence jejich modifikovaných podob. V rámci evropského insolvenčního práva je důležitá též zásada *lex fori concursus*.

Mezi formální prameny této oblasti lze v obecné rovině řadit především prameny primárního a sekundárního práva Evropské unie, mezinárodní smlouvy, ale i vnitrostátní právní úpravu insolvenčního řízení jednotlivých států, kdy v konkrétním případě se vymezení formálních pramenů bude odvíjet od toho, zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi státy mimo Evropskou unii a mezi členským státem EU a třetím státem (vyjma případného přesahu působnosti Nařízení o úpadkovém řízení na území třetích států), nebo zda se bude jednat o insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU (přeshraniční úpadkové řízení), kdy se použijí prameny evropského insolvenčního práva.

Oblast mezinárodního insolvenčního práva je tudíž upravena v mnoha různorodých pramenech a komplexní a přehlednou kodifikaci, s výjimkou Nařízení o úpadkovém řízení,

které umožnilo bezprostřední sjednocení požadovaných norem evropského insolvenčního práva, v zásadě postrádá. Z tohoto důvodu zůstává ve vztahu k nečlenským státům Evropské unie nejvýznamnějším počinem i nadále Vzorový zákon. Završení regulace insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU formou Nařízení o úpadkovém řízení předcházelo vydání návrhu Evropské úmluvy o konkursu, Istanbulske úmluvy a Úmluvy Evropské unie o insolvenčním řízení, které lze (především z hlediska vývoje pojetí hraničního určovatele COMI, ale i dalších charakteristických rysů přeshraničního úpadkového řízení) považovat za milníky vedoucí ke zformulování řady významných instrumentů dotčené právní oblasti.

Konkrétně návrh Evropské úmluvy o konkursu, respektive jeho součást – Evropská úmluva o konkursu, podobně jako Nařízení o úpadkovém řízení již obsahuje možnost automatického uznávání rozhodnutí vydaného v úpadkovém řízení v ostatních smluvních státech a podobně jako nařízení o insolvenčním řízení úpravu prevence proti škodlivým přesunům COMI dlužníka před zahájením insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem a Istanbulska úmluva – podobně jako Nařízení o úpadkovém řízení a nařízení o insolvenčním řízení – úpravu spolupráce mezi správci podstat v hlavním a vedlejším řízení.

- **Druhá kapitola s názvem – Evropský mezinárodní prvek v insolvenčním řízení a otázka COMI**

Hlavním cílem druhé kapitoly bylo zdůraznit charakteristiku přeshraničního úpadkového řízení spadajícího do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a analýza hraničního určovatele COMI, na níž je v tomto nařízení založeno určování mezinárodní příslušnosti, z různých úhlů pohledu. Zde autorka dospěla k následujícím závěrům.

Nařízení o úpadkovém řízení je založeno na principu „modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu“, podle něhož má rozhodnutí o zahájení hlavního řízení, vyjma vybraných právních oblastí, pro které je v Nařízení o úpadkovém řízení upřednostněn specifický režim,⁵⁷⁶ bez dalších formálních náležitostí stejné účinky ve všech ostatních členských státech EU jako podle práva státu, který hlavní řízení zahájil, dokud v těchto ostatních členských státech EU nedojde k zahájení řízení vedlejšího.⁵⁷⁷

⁵⁷⁶ Například režim pro věcná práva či pro započtení. Viz BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In: *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 30.

⁵⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 123.

Mezinárodní příslušnost se v souladu s článkem 3 Nařízení o úpadkovém řízení určuje tak, že jsou k zahájení hlavního řízení příslušné soudy toho členského státu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (COMI), a pro případ, že by se jednalo o dlužníka – společnost nebo právnickou osobu, je zde současně obsažena vyvratitelná domněnka, že se tímto místem primárně rozumí jeho (statutární) sídlo, není-li prokázán opak. Soudy jiného členského státu EU než toho, v němž se nachází COMI, mohou zahájit pouze řízení vedlejší, nachází-li se na jejich území dlužníkova provozovna, a to s účinky omezenými na majetek, který se na území tohoto státu nachází.

Význam správného určování mezinárodní příslušnosti v přeshraničním úpadkovém řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení spočívá především v ovlivnění charakteru zahájeného řízení, neboť na kritériích v Nařízení o úpadkovém řízení uvedených totiž záleží, zda se bude v konkrétním případě jednat o řízení hlavní, nebo o řízení vedlejší, respektive o řízení sekundární nebo o řízení místní. Přes hrozbu pozitivního konfliktu, která s principem modifikované univerzality v podobě kombinovaného modelu a s dělením úpadkového řízení na řízení hlavní a vedlejší souvisí, se totiž autorce tato základní teze jeví z důvodu ochrany věřitelů,⁵⁷⁸ kteří v různých státech nepožívají shodná přednostní práva, jako nezbytná a prospěšná.

Nařízení o úpadkovém řízení definici COMI v pravém smyslu neobsahuje. Blíže specifikováno je pouze ve 13. bodu preambule, podle něhož je COMI obsahově složeno z podmínky nejvyšší míry koncentrace správy dlužnickových zájmů v jednom místě a z podmínky zjistitelnosti tohoto místa třetími osobami v důsledku jeho obecně známého umístění, a v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení. Rozhodným okamžikem, ke kterému má být pak COMI dlužníka zkoumáno, je podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, a to i kdyby dlužník své místo hlavních zájmů po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení přemístil do jiného členského státu EU, nebylo-li dosud o zahájení tohoto řízení rozhodnuto.⁵⁷⁹ Vedle nutnosti určit COMI ke správnému časovému okamžiku je při jeho určování nutné dbát i na další kritéria, kterými jsou privilegium statutárního sídla společnosti a zjistitelnost COMI třetími osobami, kdy obě podmínky je nutné zkoumat i podle článku 3 nařízení o insolvenčním řízení.

⁵⁷⁸ K tomu srov. rozsudek High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN); nebo rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch).

⁵⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C-1/04.

Základní vymezení termínu COMI je v normativním textu Nařízení o úpadkovém řízení primárně spojeno s vyvratitelnou domněnkou ve prospěch sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, kdy pojmem „sídlo“ se zde rozumí sídlo statutární, přičemž nachází-li se COMI dlužníka v některém z členských států EU, mělo by být hlavní řízení zahájeno i tehdy, když je toto statutární sídlo evidováno mimo Evropskou unii.⁵⁸⁰

Hlavní důvod, proč byla v Nařízení o úpadkovém řízení konstrukce COMI spojena s vyvratitelnou domněnkou ve prospěch statutárního sídla dlužníka, podle autorky spočíval především v posílení právní jistoty věřitelů, že bude v případě úpadku dlužníka – společnosti nebo právnické osoby hlavní řízení zahájeno v zemi, kde je jeho sídlo předmětem evidence ve veřejném rejstříku, ale ve vybraných případech i urychlení řízení.

Statutární sídlo dlužníka se však může od jeho skutečného sídla, v němž je koncentrována správa jeho hlavních zájmů, lišit. Vzhledem k tomu, že by měl vedle věřitelů v souladu s bodem 41 rozsudku Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd. a s ohledem na zásadu vzájemné důvěry prověřovat místo hlavních zájmů dlužníka soud, který hodlá zahájit hlavní řízení,⁵⁸¹ měla by být možnost nesprávného určení mezinárodní příslušnosti nebo vzniku pozitivních konfliktů v zásadě minimální,⁵⁸² což však v praxi příliš neplatí.

Vzhledem k tomu, že se ale privilegium sídla váže pouze ke společnosti nebo právnické osobě, není-li prokázán opak, je COMI podle Nařízení o úpadkovém řízení pro všechny druhy dlužníků podle autorky shodné a odpovídá místu, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy a v důsledku toho je zjistitelné třetími osobami,⁵⁸³ podaří-li se u společnosti nebo u právnické osoby předmětnou domněnku vyvrátit. Nahlížení na toto privilegium se navíc podle autorky v průběhu času výrazně proměnilo, neboť je dnes s ohledem na aktuální judikaturu Soudního dvora EU⁵⁸⁴ chápáno spíše podpůrně a převažuje zájem na zjišťování skutečného sídla dlužníka. K obdobnému závěru lze ostatně dospět i z textu nařízení o insolvenčním řízení, když se v jeho článku 3 odst. 1 větě třetí stanoví, že se v případě společnosti nebo právnické osoby za místo, kde jsou soustředěny její hlavní zájmy, považuje její sídlo, není-li prokázán opak, kdy je tato vyvratitelná domněnka vzápětí doplněna

⁵⁸⁰ Tento závěr vyplývá ze 14. bodu preambule Nařízení o úpadkovém řízení a je podpořen například i rozhodnutím High Court of Justice ze dne 7. února 2003, BRAC Rent-A-Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128.

⁵⁸¹ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 142.

⁵⁸² K tomu srov. článek 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení.

⁵⁸³ K otázce zjistitelnosti COMI třetími osobami blíže též rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland ze dne 10. ledna 2012 ve věci Irish Bank Resolution Corporation Ltd. v. Quinn, sp. zn. [2012] NICH 1, bod 28.

⁵⁸⁴ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

podmínkou, že platí pouze tehdy, jestliže předmětný dlužník (právní osoba nebo společnost) nepřesunul své sídlo v období tří měsíců před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení do jiného členského státu EU. Podmíněnost vyvratitelné právní domněnky, kterou článek 3 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení obsahuje, je pak podle autorky nejen reakce na nutnost prevence před škodlivým přesunem dlužníkovra statutárního sídla do zahraničí bez současného přesunu jeho sídla skutečného (COMI), ale především též projev preference zahájení hlavního řízení v místě, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka.

Základními oblastmi, s nimiž se musela judikatura Soudního dvora EU v souvislosti s termínem COMI vypořádat, je podle autorky jednak nejednoznačnost termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ a s tím související otázka, za jakých okolností lze vyvrátit domněnku ve prospěch statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, a dále oblast prevence a řešení pozitivních konfliktů při určování mezinárodní příslušnosti,⁵⁸⁵ kdy nejvýraznějším příkladem spadajícím do první skupiny případů je rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd.⁵⁸⁶ a rozhodnutí ve věci Interedil Srl, v likvidaci, a ve druhé skupině případů rovněž primárně rozhodnutí ve věci Eurofood IFSC Ltd.⁵⁸⁷ a z vnitrostátní judikatury členských států EU především rozhodnutí ve věci Daisytek-ISA Limited.

- **Třetí kapitola s názvem – Revize Nařízení o úpadkovém řízení a její přínos pro přeshraniční insolvenční řízení ve vztahu k jeho obecným principům a vymezení COMI**

Hlavním cílem třetí kapitoly této práce bylo vystihnout důvody revize Nařízení o úpadkovém řízení, její průběh, ale především její výsledek z hlediska vymezení COMI a její přínos pro oblast přeshraničního insolvenčního řízení. Tato snaha autorky vyústila v následující závěry.

V rámci revize Nařízení o úpadkovém řízení byla zjištěna řada problémů, které Evropská

⁵⁸⁵ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 1023 - 1024.

⁵⁸⁶ Obdobný postoj k významu termínu „sídlo“ jako ve věci Eurofood IFSC Ltd., byl vyjádřen již v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. března 1999 ve věci Centros Ltd., sp. zn. C-212/97; v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 5. listopadu 2002 ve věci Überseering BV, sp. zn. C-208/00; či v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Inspire Art Ltd., sp. zn. C-167/01. Viz NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010, s. 25.

⁵⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04, bod 33 a 36.

komise v návrhu na změnu tohoto nařízení rozdělila do dvou základních skupin. První skupina nedostatků Nařízení o úpadkovém řízení souvisela s vymezením jeho působnosti a druhá s jeho prováděním, tj. s jeho interpretací a aplikací. Do první skupiny problémů byla proto Evropskou komisí zařazena absence ustanovení, díky nimž by do působnosti Nařízení o úpadkovém řízení spadala i ta vnitrostátní úpadková řízení, jejichž cílem je záchrana dlužníka – společnosti nebo právnické osoby, či všechny podoby řízení o oddlužení fyzických osob, které nyní v členských státech EU existují, anebo důvod spočívající v tom, že se Nařízení o úpadkovém řízení nedostatečně vypořádalo s úpadkem skupin společností. Do druhé skupiny problémů pak byla na prvním místě zařazena absence jednoznačného vymezení termínu COMI (včetně navazujících problémů souvisejících s určováním mezinárodní příslušnosti pro zahájení úpadkového řízení a forum shopping), dále nedostatečná úprava vztahu mezi hlavním a vedlejším řízením a na závěr obtíže související s nedostatečným zveřejňováním rozhodnutí vydávaných v insolvenčním řízení a přihlašování pohledávek.

Návrh na změnu Nařízení o úpadkovém řízení proto směřuje k tomu, aby tyto často zmiňované nedostatky odstranil. Konkrétně v otázce určování mezinárodní příslušnosti setrvává na konceptu COMI, který je zde odůvodněn zájmem na zahajování přeshraničního insolvenčního řízení vždy pouze tou jurisdikcí, s níž je dlužník fakticky propojen, čímž by se měla podle Evropské komise současně posílit prevence před škodlivým forum shoppingem. V rámci precizace termínu COMI je zde navíc provedeno jeho obsahové rozšíření o domněnku ve prospěch místa hlavního podnikání dlužníka – osoby samostatně výdělečně činné a místa obvyklého pobytu dlužníka – fyzické osoby, kdy k vyvrácení již nyní aplikované domněnky ve prospěch statutárního sídla dlužníka – společnosti nebo právnické osoby mělo v souladu s navrhovaným zněním bodu 13a preambule návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení postačovat, kdyby se ústřední správa tohoto dlužníka nacházela v jiném členském státě EU než se nachází jeho statutární sídlo a z komplexního hodnocení všech relevantních faktorů zjistitelných třetími osobami by tedy vyplývalo, že se v tomto jiném členském státě EU současně nachází i jeho skutečné středisko správy, kontroly a řízení jeho zájmů.

Konečné znění nařízení o insolvenčním řízení je odlišné nejen od Nařízení o úpadkovém řízení, ale v některých aspektech i od prvotních revizních záměrů obsažených v návrhu na změnu Nařízení o úpadkovém řízení. Stěžejní oblastí přeshraničního insolvenčního řízení, která vydáním nařízení o insolvenčním řízení doznala výrazných změn, je oblast související

s prováděním Nařízení o úpadkovém řízení, tj. též vymezení termínu COMI. Konkrétně došlo k rozšíření vyvratitelných domněnek podle charakteru dlužníka a k limitaci možnosti užít pro určení COMI některou z vyvratitelných domněnek, v důsledku čehož má dojít k posílení prevence před škodlivým forum shoppingem, čemuž ostatně koresponduje i požadavek povinného pečlivého zkoumání přesunu pomocného kritéria pro určení COMI v rozhodné době tří nebo šesti měsíců, či zakotvení povinného přezkumu mezinárodní příslušnosti podle článku 4 a 5 nařízení o insolvenčním řízení, v důsledku čehož by mohlo být znění článku 3 nařízení o insolvenčním řízení v praxi více srozumitelné a podle autorky i lépe aplikovatelné.

Změn v nařízení o insolvenčním řízení doznala i samotná konstrukce termínu „místo hlavních zájmů dlužníka“ a jeho bližší specifikace, která nyní promítá i ustálenou judikaturu Soudního dvora EU,⁵⁸⁸ když se přímo v normativním textu objevuje obecný popis toho, co se pojmem COMI rozumí, a ve 30. bodu preambule nařízení o insolvenčním řízení jsou uvedeny konkrétní příklady, jak COMI u dlužníka – obchodní společnosti a u dlužníka – fyzické osoby, která není osobou samostatně výdělečně činnou, rozpoznat.

K očekávanému přínosu revize Nařízení o úpadkovém řízení lze proto z hlediska obecných principů a vymezení termínu COMI shrnout, že nelze popřít, že je nařízení o insolvenčním řízení jedním ze základních stavebních kamenů fungujícího vnitřního trhu Evropské unie, neboť doplňuje původní obsah Nařízení o úpadkovém řízení o praktické zkušenosti spojené s jeho aplikací a reaguje na vývoj předpisů vnitrostátního původu jednotlivých členských států EU v oblasti insolvenčního řízení.

Ačkoli se změny, které se konkrétně vážou k otázce COMI a úpravě prevence před škodlivým forum shoppingem, jeví jako veskrze pozitivní a odpovídající na řadu otázek, problémy související s jeho výkladem podle autorky zcela nezaniknou, neboť zůstávají kritéria pro jeho určení do jisté míry stále nejasná a závislá na individuálním posouzení soudce, jehož náhled na hodnocení rozhodných faktorů je subjektivního charakteru a jehož možnosti, jak tyto faktory ověřit, zůstávají i nadále omezené, neboť se jich změny obsažené v nařízení o insolvenčním řízení nedotýkají. Staronová úprava hraničního určovatele COMI obsažená v nařízení o insolvenčním řízení proto veškeré nejasnosti spojené s tímto termínem podle autorky zřejmě nevyřeší.

⁵⁸⁸ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09.

- **Čtvrtá kapitola s názvem – Mezinárodní insolvenční řízení ve vztahu ke třetím státům**

Hlavním cílem čtvrté kapitoly bylo zachytit podstatu mezinárodního insolvenčního řízení ve vztahu ke třetím státům z hlediska určování mezinárodní příslušnosti a uznávání účinků a rozdílný přístup k uznávání těchto účinků státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a nečlenskými státy Evropské unie, které tento zákon nepřijaly, a to se zaměřením na Brexit a pravděpodobný postoj Spojeného království k přeshraničnímu úpadkovému řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení. Tato snaha autorky vyústila v následující závěry.

Hlavní rozdíly v uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení se vážou na skutečnost, zda se na přeshraniční insolvenční řízení aplikuje Nařízení o úpadkovém řízení, respektive bude aplikovat nařízení o insolvenčním řízení, Vzorový zákon v modifikované podobě konkrétní vnitrostátní právní úpravy, anebo třeba jen dílčí podmínky vymezené v jiných vnitrostátních právních předpisech států mimo Evropskou unii nutné pro uznání zahraničního rozhodnutí, k němuž se požadované účinky vážou.

U států mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly, může být předmětem uznání pouze rozhodnutí o zahájení řízení (typicky v podobě rozhodnutí o úpadku), při jehož uznávání se postupuje podle právních předpisů vnitrostátního původu, podle závazné mezinárodní smlouvy, nebo alespoň podle zásady materiální vzájemnosti. Státy mimo Evropskou unii, které nepřijaly Vzorový zákon, navíc mohou uznat pouze konkrétní „zahraniční rozhodnutí“ a ne „zahraniční (insolvenční) řízení“ jako celek. Tato skupina států svůj vztah k dalším státům v rámci mezinárodního insolvenčního řízení zpravidla nijak zvláště neupravuje, vymezuje pravomoc k zahájení insolvenčního řízení pouze ve vztahu k tuzemským subjektům, nezná a neuznává hraniční určovatel COMI, nerozlišuje „hlavní a vedlejší (insolvenční) řízení“ a nepřiznává těmto řízením odlišné účinky, respektive v případě neuznání příslušného rozhodnutí nepřiznává zahraničnímu insolvenčnímu řízení účinky vůbec žádné.

V souvislosti s vystoupením Spojeného království z Evropské unie existují v zásadě čtyři možnosti, jak bude tento stát po realizaci svého záměru k Nařízení o úpadkovém řízení, respektive i k nařízení o insolvenčním řízení přistupovat. První z nich spočívá v tom, že bude tato země i nadále na základě právní kontinuity postupovat podle veškerých (zřejmě až do vystoupení z Evropské unie vydaných) předpisů práva Evropské unie, tzn. včetně

evropských insolvenčních nařízení. Další možnost je upravenou verzí možnosti první, neboť jak již bylo ostatně i medializováno,⁵⁸⁹ mohla by tato země po svém vystoupení ohledně předpisů práva Evropské unie zachovávat právní kontinuitu, avšak jen po určitou dobu, v níž se bude moci rozhodnout, které z těchto předpisů, včetně nařízení – od počátku považovaných za součást vnitrostátního práva, bude i nadále aplikovat a které nikoli. Třetí možností, která může teoreticky nastat, je vznik legislativní mezery, kterou způsobí odmítavý postoj k alespoň přechodné právní kontinuitě s předpisy práva Evropské unie. V tomto případě by evropské insolvenční nařízení (tzn. zřejmě již jen nařízení o insolvenčním řízení) přestalo být v této zemi ze dne na den platné a účinné. Čtvrtá a zároveň poslední možnost, ke které může v důsledku vystoupení Spojeného království z Evropské unie dojít, je záměrné odmítnutí další aplikace evropského insolvenčního nařízení v průběhu přechodného období po vystoupení země z Evropské unie a případně i jiných právních aktů Evropské unie.

První variantu lze podle autorky z hlediska vystoupení země z Evropské unie a dopadů tohoto kroku na oblast přeshraničního insolvenčního řízení mezi členskými státy EU označit za určitých okolností jako ideální, neboť by se v této oblasti mezi členskými státy EU v zásadě nic (minimálně po určitou dobu) nezměnilo. Dojde-li k výběru druhé varianty, existuje naděje, že budou evropská insolvenční nařízení, respektive v době ukončení procesu vystoupení zřejmě již jen nařízení o insolvenčním řízení, ve Spojeném království zachována a jejich případné změny činěny výlučně v souladu se změnami prováděnými Evropskou unií.

Třetí a čtvrtá verze možného vypořádání vzájemného vztahu Spojeného království a Evropské unie týkajícího se postoje vystupující země k jejím právním aktům je jednoznačně spojena s vysokým rizikem vzniku právního vakua. Oblast přeshraničního insolvenčního řízení by se však díky britskému vzorovému zákonu v tomto vakuu ocitnout neměla. Ačkoli se britský vzorový zákon v některých aspektech od Nařízení o úpadkovém řízení, respektive nařízení o insolvenčním řízení, liší, jedna z vůbec nejdůležitějších charakteristik dotčených pramenů práva je shodná. Mezinárodní příslušnost pro zahájení hlavního řízení je zde založena na stejném kritériu, jímž je místo hlavních zájmů dlužníka neboli COMI.

Pro snazší vazbu Spojeného království k nečlenským a v budoucnu i ke členským státům EU britský vzorový zákon navíc stanoví kritéria pro uznávání zahraničního insolvenčního řízení, či pro určení, zda se jedná o hlavní řízení či vedlejší, čímž jim současně

⁵⁸⁹ Viz HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU* [online]. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>. Obdobný závěr byl však vysloven i na Dnech práva v Brně. ZBÍRAL, Robert. *Jak vymanit národní právo z osidel práva unijního? Legislativní důsledky Brexitu*. Dny práva 2016 (Brno), vlastní poznámky.

přiznává požadované účinky, přičemž výjimky a omezení účinků souvisejících konkrétně s uznáním hlavního řízení Spojeným královstvím jsou stejné, jako kdyby se jednalo o řízení podle britského insolvenčního práva.

- **Pátá kapitola s názvem – Aktuální judikatura vztahující se k přeshraničnímu insolvenčnímu řízení**

Hlavním cílem páté kapitoly bylo shrnout aktuální judikaturu, která do dnešního dne oblast přeshraničního úpadkového řízení, respektive insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem v rámci Evropské unie, nejvíce ovlivnila, což přineslo tyto výsledky.

V oblasti hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení je již řadu let závěr takový, že do jeho působnosti spadají nejen konkursní a likvidační řízení či vyrovnání, která jsou vyloučena z působnosti Bruselské úmluvy, nařízení Brusel I a nařízení Brusel I bis, ale i jim podobná řízení, mezi něž patří i řízení o odpůřčí žalobě podané v úpadkovém řízení, jejímž cílem je zvětšit majetkovou podstatu dlužníka. Příkladem může být řízení o žalobě, kterou bylo manažerovi právnické osoby uloženo, aby zaplatil do majetkové podstaty této právnické osoby v úpadku určitou finanční částku, nebo i řízení o odpůřčí žalobě, která směřuje proti žalovanému se statutárním sídlem v jiném členském státě EU.⁵⁹⁰

O právní otázku, jejíž vyřešení závisí na úpadkovém řízení, se naopak nejedná tehdy, je-li řízení vedeno o žalobě týkající se výhrady vlastnictví, nebo tehdy, je-li řízení vedeno o žalobě na uspokojení pohledávky vzniklé z poskytování služeb na základě přepravní smlouvy, neboť tyto otázky s úpadkovým řízením nesouvisí a jejich řešení spadá do působnosti nařízení Brusel I, respektive nyní nařízení Brusel I bis, jehož ustanovení musí být vykládána tak, aby se nepřekrývala s ustanoveními Nařízení o úpadkovém řízení,⁵⁹¹ kdy pouhá skutečnost, že je v řízení stranou sporu správce podstaty, není důvodem k tomu, aby bylo řízení kvalifikováno jako řízení, které z úpadku přímo vyplývá a úzce s ním souvisí.⁵⁹²

Hranice aplikace Nařízení o úpadkovém řízení jsou však podle autorky v zásadě dvojího charakteru, a to hranice „vnější“ upřesňující rozsah působnosti Nařízení o úpadkovém řízení a hranice „vnitřní“ upřesňující rozhodné faktory pro správné určení mezinárodní příslušnosti

⁵⁹⁰ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, sp. zn. C-133/78, a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.

⁵⁹¹ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“, sp. zn. C-213/10, body 21, 29 a 48.

⁵⁹² Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. září 2009 ve věci German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (správkyně podstaty společnosti Holland Binding BV), sp. zn. C-292/08, a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13.

v úpadkovém řízení ve smyslu článku 3 tohoto nařízení, které jsou do dnešního dne formovány především judikaturou národních soudů členských států EU, zejména Spojeného království.

Z hlediska rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie je důležitý především článek 16 a 17 Nařízení o úpadkovém řízení. Uznání a výkon rozhodnutí dále upravuje i článek 25 Nařízení o úpadkovém řízení, podle něhož se rozhodnutí týkající se průběhu a skončení úpadkového řízení učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení bylo uznáno podle článku 16 Nařízení o úpadkovém řízení, nebo vyrovnání tímto soudem schválená, rovněž uznávají automaticky, tzn. bez dalších formálních náležitostí, a jsou vykonatelná podle příslušných ustanovení Brusel I bis, což tedy v souladu s výše uvedeným platí i pro rozhodnutí, která z úpadkového řízení vyplývají a úzce s ním souvisejí, či pro rozhodnutí týkající se ochranných opatření učiněných po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.⁵⁹³

Mezi nejvýznamnější rozhodnutí vytyčující rozsah a hranice účinků uznávání úpadkového řízení v prostoru Evropské unie patří podle autorky především rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Eurofood IFSC Ltd., MG Probud Gdynia a Susanne Staubitz-Schreiber. Další rozhodnutí, které oblast dotčené problematiky poměrně přesně vystihuje, je rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, rozhodnutí tuzemského Nejvyššího soudu ve věci CDV-1, Ltd proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., nebo rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Radziejewski v. KFM, v němž se Soudní dvůr EU vyjádřil k samotné podstatě problematiky, tzn. k tomu, které rozhodnutí může být předmětem uznání v jiných členských státech EU.

Přeshraniční úpadkové řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení však může za určitých okolností vyvolat účinky i na území nečlenských států Evropské unie, což bylo Soudním dvorem EU například připuštěno schválením postupu nečlenského státu podle článku 5 Nařízení o úpadkovém řízení po zahájení úpadkové řízení v členském státě EU,⁵⁹⁴ v důsledku čehož došlo podle autorky současně k nepřímému uznání účinků

⁵⁹³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 580-587.

⁵⁹⁴ Viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012 ve věci ERSTE Bank Hungary Nyrt v. Magyar Állam, B.C.L. Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt, sp. zn. C-527/10.

tohoto řízení, nebo při podání odpůrcí žaloby proti žalovanému s bydlištěm ve třetím státě,⁵⁹⁵ kdy se Soudní dvůr EU vyjádřil v tom smyslu, že žádná obecná či absolutní podmínka, že by do rozsahu působnosti Nařízení o úpadkovém řízení vždy spadaly pouze situace, které vykazují vazby na dva či více členských států EU, nevyplývá.⁵⁹⁶

Poslední oblastí, na kterou se pátá kapitola zaměřuje, je vývoj judikatury a kritérií aplikovaných pro určení COMI, neboť lze v rozhodovací činnosti vrcholných soudů členských států EU, ale i v rozhodovací praxi Soudního dvora EU, pozorovat změny v chápání tohoto hraničního určovatele.⁵⁹⁷ Vyvratitelná domněnka ve prospěch statutárního sídla dlužníka (článek 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení) může být podle Soudního dvora EU vyvrácena tehdy, jsou-li současně dány objektivní okolnosti zjistitelné třetími osobami, které jim umožňují určit, že je skutečná situace od situace předvídané Nařízením o úpadkovém řízení odlišná, tzn. například v případě společností typu „poštovních schránek“, které ve státě svého registrovaného sídla nevykonávají žádnou činnost. Nachází-li se proto řídicí a kontrolní orgány společnosti v místě jejího statutárního sídla a současně jsou na tomto místě způsobem zjistitelným třetími osobami přijímána i rozhodnutí o správě této společnosti, uplatní se domněnka obsažená v článku 3 odst. 1 Nařízení o úpadkovém řízení.

Pokud je však s ohledem na okolnosti daného případu zřejmé, že dlužník vykonává svou hospodářskou činnost v jiném členském státě EU, které je zjistitelné třetími osobami, a že se tedy skutečné místo, kde se nachází hlavní správa a kontrola společnosti, nachází jinde než ve státě statutárního sídla společnosti, je možné a podle autorky i potřebné tuto domněnku vyvrátit, k čemuž se ostatně přiklání i Soudní dvůr EU, podle něhož článek 3 odst. 1 věta druhá spolu s formulací bodu 13 preambule Nařízení o úpadkovém řízení vyjevuje vůli unijního zákonodárce upřednostnit při určování mezinárodní příslušnosti místo ústřední správy společnosti.⁵⁹⁸

⁵⁹⁵ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07.

⁵⁹⁶ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12.

⁵⁹⁷ K tomu srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04; rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C 396/09; rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 21. ledna 2010 ve věci MG Probud Gdynia sp. z o.o., sp. zn. C 444/07; rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci Rastelli Davide e C. Snc v. Jean Charles Hidoux, sp. zn. C 191/10 a rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C 1/04.

⁵⁹⁸ Viz rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci Rastelli Davide e C. Snc v. Jean Charles Hidoux, sp. zn. C 191/10; a dále rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C 396/09, bod 48.

3) Zodpovězení výzkumných otázek a potvrzení hypotéz

Vzhledem k tomu, že bylo autorkou zjištěno, že se v průběhu času změnil pohled na hraniční určovatel COMI ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení, jenž vyústil ve formulaci obsaženou v článku 3 nařízení o insolvenčním řízení, která toto kritérium zpřesňuje a v širším rozsahu specifikuje, a dále, že jsou všechny stěžejní problematické oblasti, kvůli nimž se k revizi Nařízení o úpadkovém řízení přistoupilo, nařízením o insolvenčním řízení dotčeny a v teoretické rovině i vyřešeny a na závěr, že by mělo být podle autorky chápání hraničního určovatele COMI ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení i nařízení o insolvenčním řízení shodné s jeho chápáním v režimu Vzorového zákona a britského vzorového zákona, v důsledku čehož bude možné insolvenční řízení zahájená v členských státech EU (včetně rozhodnutí o zahájení těchto řízení) uznat i ve Spojeném království po jeho vystoupení z Evropské unie, lze uzavřít, že v této práci došlo k zodpovězení v úvodu položených výzkumných otázek a k potvrzení na ně navazujících hypotéz.

Shrnutí

Mezinárodní insolvenční právo upravuje přeshraniční insolvenční řízení, tzn. i určování mezinárodní příslušnosti v tomto řízení, zjištění a určení rozhodného práva pro toto řízení, možnost uznání zahájeného insolvenčního řízení či rozhodnutí v něm vydaných nebo úpravu spolupráce a koordinace v rámci těchto řízení, v důsledku čehož se jeví potřeba rozumného nastavení jeho regulace stále více aktuální. V návaznosti na zjištěnou potřebu byla autorkou zpracována tato práce s názvem „Aktuální otázky mezinárodního insolvenčního práva“.

Obečným cílem této práce je zachycení a zdůraznění těch momentů, které předmětnou oblast do dnešního dne nejvíce formovaly, a to především v oblasti Evropy a Evropské unie, která je autorce nejbližší. Pro učinění si komplexního náhledu na zkoumanou problematiku je však v práci dotčen i její rozměr mimoevropský, a to konkrétně ve vztahu k Brazílii a Rusku, respektive rozměr mimounijní ve vztahu mezi členskými státy EU a třetími státy na území Evropy, tj. konkrétně Švýcarsko a s ohledem na zahájení procesu vystoupení z Evropské unie i Spojené království.

Struktura práce se proto člení na pět základních kapitol, kdy smyslem první z nich je zachycení předmětu, pramenů a základních principů mezinárodního insolvenčního práva, a to spolu se zdůrazněním rozhodných okamžiků jeho vývoje. Následující druhá kapitola je základem této práce, od něhož se odvíjí i další zvolené oblasti výzkumu, neboť se zaměřuje na charakteristiku přeshraničního úpadkového řízení mezi členskými státy EU a na hraniční určovatel COMI, který se textem celé práce prolíná. Určování mezinárodní příslušnosti ve smyslu článku 3 Nařízení o úpadkovém řízení založené na COMI, tj. místo hlavních zájmů dlužníka, totiž ovlivňuje i správné určení rozhodného práva pro úpadkové řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení a jeho účinky, tzn. že chybnou identifikací hraničního určovatele COMI a v důsledku toho i chybným určením mezinárodní příslušnosti dochází i k nesprávnému určení rozhodného práva, neboť je jím právo toho členského státu EU, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno.

Druhá kapitola je proto konkrétně zaměřena na Nařízení o úpadkovém řízení, a to především z hlediska jeho působnosti, dále na určování mezinárodní příslušnosti a jeho význam pro přeshraniční úpadkové řízení, na základní vymezení termínu COMI a jeho zjišťování v rámci aplikační praxe a na závěr na vývoj doktrinárního chápání COMI v návaznosti na rozhodovací činnost Soudního dvora EU.

Na druhou kapitolu plynule navazuje třetí kapitola zaměřená na revizi Nařízení o úpadkovém řízení a její přínos pro přeshraniční úpadkové řízení ve vztahu k jeho obecným principům a vymezení termínu COMI, kdy jsou zde nejprve v rámci dvou velkých celků blíže specifikovány její důvody, následně prvotní revizní záměry a na závěr její výsledek, tj. základní charakteristika nařízení o insolvenčním řízení a zdůraznění hlavních změn, k nimž jeho přijetím dochází.

Čtvrtá kapitola se záměrně váže k mezinárodnímu insolvenčnímu řízení ve vztahu ke třetím státům, a to nejen s ohledem na téma této práce a hraniční určovatel COMI, který se jím taktéž prolíná, ale především i z důvodu velmi aktuálních otázek směřujících k postavení Spojeného království po jeho vystoupení z Evropské unie.

Nejprve jsou zde proto vymezeny principy pro určení mezinárodní příslušnosti ve vztahu ke státům nevázaným Nařízením o úpadkovém řízení, dále podmínky pro uznávání účinků zahájení insolvenčního řízení mezi státy, které nejsou vázány Nařízením o úpadkovém řízení a nakonec je zde provedeno posouzení rozdílů v uznávání účinků úpadkového řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení mezi státy, které při určování mezinárodní příslušnosti vychází z COMI ve smyslu Vzorového zákona, a mezi státy mimo Evropskou unii, které Vzorový zákon nepřijaly, jehož předmětem je právě i popis možné budoucí konstrukce vztahu mezi členskými státy EU a Spojeným království po jeho vystoupení z Evropské unie, respektive jeho možný postoj k uznávání účinků přeshraničního úpadkového řízení ve smyslu Nařízení o úpadkovém řízení či nařízení o insolvenčním řízení.

Pátá kapitola práce završuje rozbor aktuální úpravy přeshraničního úpadkového řízení v rámci Evropské unie, neboť obsahuje vybranou judikaturu související s Nařízením o úpadkovém řízení, která je z pohledu autorky pro aplikační praxi týkající se této oblasti nejdůležitější. Do čtyř základních skupin jsou zde tematicky řazena rozhodnutí týkající se hranic aplikace Nařízení o úpadkovém řízení, dále rozhodnutí týkající se rozsahu a hranic účinků uznání úpadkového řízení, ale i rozhodnutí týkající se účinků úpadkového řízení ve vztahu ke státům, které nejsou členy Evropské unie, a konečně rozhodnutí zachycující vývoj pohledu na hraniční určovatel COMI a kritéria aplikovaná pro jeho určení.

Tato práce proto obsahuje zejména rozbor dosavadní regulace oblasti mezinárodního insolvenčního práva v evropském měřítku, jehož stěžejní část je založena na Nařízení o úpadkovém řízení a na nařízení o insolvenčním řízení, jenž je závěrem doplněn o výběr relevantní judikatury, díky níž se pohled na některé otázky a instrumenty s touto oblastí

související v průběhu času výrazně proměnil. Pro komplexní zachycení problematiky však tato práce obsahuje i rozbor vztahu mezi členskými státy EU a třetími státy z hlediska určování mezinárodní příslušnosti v úpadkovém řízení a z hlediska uznávání účinků zahraničního insolvenčního řízení. Pro přehlednost je na závěr každé z kapitol provedeno shrnutí dílčích závěrů.

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že je hlavním cílem této práce rozbor dosavadních teoretických poznatků, relevantní právní úpravy a aktuální judikatury vztahující se k termínu COMI, a to včetně demonstrování jeho dosavadních proměn na vybraných dokumentech, neboť došlo podle autorky v průběhu času k jistým změnám v jeho chápání, které v rámci Evropské unie vyvrcholily ve vydání nařízení o insolvenčním řízení, jehož cílem je nejen vyřešit dosud zjištěné interpretační a aplikační nejasnosti provázející Nařízení o úpadkovém řízení, ale především i vyjasnit pravidla pro určování mezinárodní příslušnosti a termín COMI, což se podle autorky do jisté míry přijetím tohoto aktu i povedlo.

Vzhledem k tomu, že je chápání hraničního určovatele COMI v Nařízení o úpadkovém řízení a v nařízení o insolvenčním řízení podle autorky shodné s jeho chápáním podle Vzorového zákona, respektive britského vzorového zákona, neměl by být navíc problém insolvenční řízení zahájená v členských státech EU (včetně rozhodnutí o zahájení těchto řízení) uznávat i ve Spojeném království po jeho vystoupení z Evropské unie.

Cíle této práce proto byly naplněny, neboť bylo autorkou zjištěno, že se v průběhu času změnil pohled na hraniční určovatel COMI obsažený v Nařízení o úpadkovém řízení, jenž vyústil ve formulaci obsaženou v článku 3 nařízení o insolvenčním řízení, která toto kritérium zpřesňuje a v širším rozsahu specifikuje, dále, že jsou všechny stěžejní problematické oblasti, kvůli nimž se k revizi Nařízení o úpadkovém řízení přistoupilo, nařízením o insolvenčním řízení dotčeny a v teoretické rovině i vyřešeny a na závěr, že by mělo být podle autorky chápání hraničního určovatele COMI v režimu evropské úpravy přeshraničního úpadkového řízení formou nařízení shodné s jeho chápáním v režimu Vzorového zákona.

Summary

International insolvency law governs cross-border insolvency proceedings, which means it also governs the determination of international jurisdiction in such proceedings, the identification and determination of the applicable law for such proceedings, the possibilities to recognize opened insolvency proceedings or decisions issued, and the cooperation and coordination rules relevant in such proceedings. As a result, there is a growing need for well-designed regulation in this area. The PhD thesis “Current Issues in International Insolvency Law” has been prepared in this context.

The general aim of the thesis is to describe and draw attention to the moments that have had the strongest impact on international insolvency law so far, in particular in Europe and the EU, the area in which the author of the thesis is most at home. To obtain a comprehensive view of the topic, the thesis looks beyond Europe – discussing Russia and Brazil – and beyond the EU – analysing the relations between EU member states and non-member European countries, specifically Switzerland, and – taking into account its initiated withdrawal from the EU – the United Kingdom.

The thesis is divided into five chapters. The first chapter describes the subject matter and the sources and basic principles of international insolvency law, highlighting the instrumental moments in its development. Chapter two forms the basis of the thesis and provides the foundation for other selected areas of research, as it discusses intra-EU cross-border insolvency proceedings and the concept of *centre of a debtor's main interests* (“COMI”), which is crucially important in determining jurisdiction and is discussed throughout the thesis. This is because determining international jurisdiction within the meaning of Article 3 of Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings (the “Old Insolvency Regulation”) on the basis of COMI affects the law applicable to the insolvency proceedings conducted within the meaning of the Old Insolvency Regulation and the effects of such proceedings. An erroneous identification of COMI will result in an erroneous determination of international jurisdiction and, by extension, the applicable law, as it is the law of the EU member state within the territory of which insolvency proceedings have been opened that is applicable.

Chapter two therefore specifically focuses on the Old Insolvency Regulation, in particular in terms of its scope, on determining international jurisdiction and its importance for cross-border insolvency proceedings, on the basic delineation of the COMI concept

and its identification in the practical application of law and, last but not least, on the doctrinal interpretation of COMI emanating from the case law of the Court of Justice of the European Union.

Following up on chapter two, chapter three discusses the revision of the Old Insolvency Regulation and its benefits for cross-border insolvency proceedings with respect to their general principles and the COMI delineation. The chapter begins with two large sections that explore in detail the reasons for the revision, proceeds with an examination of the intentions of the revision and concludes with a characterization of the revision's outcome, namely Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (the "New Insolvency Regulation"), highlighting the main changes that the adoption of the New Insolvency Regulation has brought about.

Chapter four looks at international insolvency proceedings in connection with non-EU countries, not just with respect to the subject of the thesis and the COMI concept relevant for determining jurisdiction, which is also discussed throughout the chapter, but chiefly on account of the current issues concerning the position of the United Kingdom following its withdrawal from the EU.

The chapter first provides an outline of the principles for determining international jurisdiction for countries not bound by the Old Insolvency Regulation, then a description of the requirements relating to recognition of the effects of opened insolvency proceedings between countries not bound by the Old Insolvency Regulation and, finally, an assessment of the differences in the recognition of the effects of insolvency proceedings within the meaning of the Old Insolvency Regulation between countries determining jurisdiction on the basis of COMI within the meaning of the 1997 UNCITRAL Model Law On Cross-Border Insolvency (the "UNCITRAL Model Law") and non-EU countries which have not adopted the UNCITRAL Model Law. The assessment includes – amongst others – a description of the potential future arrangement of relations between EU member states and the United Kingdom following the latter's withdrawal from the EU and the United Kingdom's potential position regarding the recognition of the effects of cross-border insolvency proceedings within the meaning of the Old or New Insolvency Regulations.

Chapter five concludes the analysis of the current regulation governing cross-border insolvency proceedings in the EU by discussing the case law related to the Old Insolvency Regulation which, in the opinion of the author of the thesis, is decisive in terms

of the practical application of law in the Czech Republic. Four thematic groups of decisions are delineated in this chapter: decisions concerning the limits for the application of the Old Insolvency Regulation, decisions concerning the scope of and limits to the effects of recognising insolvency proceedings, decisions concerning the effects of insolvency proceedings in relation to non-EU countries and, finally, decisions documenting the changing perception of COMI as a concept for determining jurisdiction and of the criteria applied for COMI determination.

The thesis is thus chiefly devoted to the analysis of existing regulation in the area of European insolvency law (which is principally based on the Old and New Insolvency Regulations) and also provides, in its final part, a selection of relevant case law which over time significantly changed the way in which specific issues and instruments related to this area are viewed. However, to do justice to the complexity of the subject matter, the thesis also includes an analysis of the relations between EU and non-EU countries as far as international jurisdiction in insolvency proceedings and recognition of the effects of foreign insolvency proceedings are concerned. For the sake of clarity, each chapter contains a summary of its findings.

In summary, the main aim of the thesis is to analyse the existing theoretical knowledge, the relevant existing regulation and the current case law concerning the COMI concept, and to explain the changes in this concept that have taken place so far by drawing on selected documents. In the author's opinion, the understanding of the COMI concept has changed over time, and this eventually prompted the publication of the New Insolvency Regulation. The New Insolvency Regulation aims not only to tackle the interpretation and application ambiguities of the Old Insolvency Regulation, but chiefly to clarify the rules for determining international jurisdiction and the COMI concept. The author believes that the adoption of the New Insolvency Regulation has to a certain extent achieved these aims.

According to the author, the meaning of COMI – the concept used for determining jurisdiction – in the Old and New Insolvency Regulations is identical to its meaning in the UNCITRAL Model Law and in the British Model Law. She is therefore of the opinion that it should not be difficult to recognise insolvency proceedings opened in EU member states (and the decisions to open such proceedings) in the United Kingdom once the country has withdrawn from the EU.

Through her thesis the author has found that over time the view of the COMI concept used for determining jurisdiction, as included in the Old Insolvency Regulation, has changed and resulted in the formulation contained in Article 3 of the New Insolvency Regulation, which provides a clarification and a more extensive specification of this criterion. She has further found that the principal problem areas that had prompted the revision of the Old Insolvency Regulation have been addressed and, at a theoretical level, tackled by the New Insolvency Regulation, and she has concluded that the meaning of the COMI concept used for determining jurisdiction, as provided for in European legislation on cross-border insolvency proceedings through a regulation, should be identical to its meaning under the UNCITRAL Model Law. The aims of the thesis have thus been achieved.

Seznam použitých pramenů a literatury

1) Literatura

Česká literatura

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Center of Main Interest (COMI). Principle in the New EU Regulation on Insolvency Proceedings. In: KOVÁŘOVÁ, Eva; MELECKÝ, Lukáš; STANÍČKOVÁ, Michaela (eds.). *Proceedings of the 3rd International Conference on European Integration 2016*. Ostrava: VŠB-Technical University of Ostrava, 2016. s. 80-92. ISBN 978-80248-3911-0.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007. 1588 s. ISBN 978-80-7179-591-9.

BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přepr. vydání. Praha: ASPI, 2004. s. 347. ISBN 8073570300.

Brexit, imigrace, finanční rizika: zvládne EU své krize? Souhrnná publikace z vědeckopopularizačního semináře realizovaného v rámci projektu Podpora šíření poznatků výzkumu evropské integrace. Brno: NEWTON College, a. s., 2016. 110 s. ISBN 978-80-87764-07-7.

BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In: *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, 303 s. ISSN 0323-0619.

BRODEC, Jan. Mezinárodní insolvenční právo. In: KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. I. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7380-108-3.

DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání. Praha: Bova Polygon, 2004. 366 s. ISBN 80-7273-105-X.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.

HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8.

HÁSOVÁ, Jiřina; MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013. 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008. 1076 s. ISBN 978-80-7179-595-7.

KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 1272 s. ISBN 978-80-7357-243-3.

KRATOCHVÍLOVÁ, Hana a kol. *Restrukturalizace, oživení a záchrana podniku. Souvislosti právní daňové, účetní a finanční*. Praha: Prospektrum, 2001. 240 s. ISBN 80-7175-087-5.

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015. 430 s. ISBN 978-80-7380-550-0.

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3.

KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentované vydání s důvodovou zprávou a související předpisy*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2014. 496 s. ISBN 978-80-7380-541-8.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 480 s. ISBN 978-80-7380-181-6.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 441 s. ISBN 978-80-7400-034-8.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 334 s. ISBN 978-80-7400-504-6.

PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. 193 s. ISBN 978-80-87146-94-1.

PAUKNEROVÁ, Monika. Žalovaný neznámého pobytu a evropské unijní právo. In: *Pocť prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., k 70. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 460 s. ISBN 978-80-7478-976-2.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. I. díl*. Praha: ASPI, a. s., 2005. 460 s. ISBN 80-7357-062-9.

PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013. 192 s. ISBN 978-80-87576-84-7.

PLACHÁ, Pavla. Change of the Definition of the COMI-Issue Connected with the Revision of Council Regulation (EC) No 1346/2000. In: BĚLOHLÁVEK, Alexander; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *International dispute resolution 2016. Czech yearbook of international law*. Hague: Lex Lata BV, 2016, s. 219-238. ISBN 978-90-824603-1-5.

PLACHÁ, Pavla. Oddlužení obcí. In: KYSELOVSKÁ, Tereza; KADLUBIEC, Vojtěch; PROVAZNÍK, Jan a kol. (eds.). *Cofola 2015. Sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 365-388. ISBN 978-80-210-7976-2.

PLACHÁ, Pavla. Forum shopping a určování mezinárodní příslušnosti podle nového insolvenčního nařízení. In: POPOVIČ, Adrián; ROMÁNOVÁ, Anna; STRAKOVÁ, Ivana (eds.). *Zneužitie a iné formy obchádzania práva*. Recenzovaný zborník vedeckých prác. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016, s. 241-254. ISBN 978-80-8152-431-8.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 230 s. ISBN 978-807367-468-7.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří. *Vybrané kapitoly z mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010. 114 s. ISBN 978-80-210-5276-5.

Zahraniční literatura

BORK, Reinhard; MANGANO, Renato. *European Cross-border Insolvency Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2016. 319 s. ISBN 978-0-19-872909-9.

ĐURICA, Milan. *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*. 3. vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2012. 1024 s. ISBN 978-80-89447-82-4.

FERRARI, Franco. *Forum shopping in the international commercial arbitration context*. München: Sellier. European Law Publishers, 2013. 21 s. ISBN 978-3-86653-263-2.

GALEN, Robert et al. *Revision of the European Insolvency Regulation. Proposal by INSOL Europe*. Nottingham: INSOL Europe, 2012. 196 s. ISBN 978-0-9570761-0-5.

HOFFMANN, Thomas. Consumer insolvency tourism and the EIR-stuck between convergence needs and the Stockholm action plan? In: *The reform of international insolvency rules at European and national level. Papers from the INSOL Europe Academic forum*. Milan law school: Academic forum INSOL Europe, 2011. 206 s. ISBN 978-0-9558364-9-7.

LIEDER, Solveig. *Grenzüberschreitende Unternehmenssanierung im Lichte der EuInsVO*. Berlin: Walter de Gruyter, 2007. 246 s. ISBN 978-3-89949-429-7.

MASON, Rosalind F. Cross-Border Insolvency Law: Where Private International Law and Insolvency Law Meet. In: OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*. Farnham: ASHGATE, 2008. s. 27-60. ISBN 9780754624271.

MEVORACH, Irit. Is the Future Bright for Enterprise Groups in Insolvency? An Analysis of UNCITRAL'S New Recommendations. In: OMAR, Paul. *International Insolvency Law. Reforms and Challenges*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013. s. 363-386. ISBN 978-0-7546-7482-5.

MOSS, Gabriel; FLETCHER, Ian; ISAACS, Stuart. *On The EU Regulation on Insolvency Proceedings*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2016. 684 s. ISBN 978-0-19-968780-0.

NABET, Paola. *La coordination des procédures d'insolvabilité en droit de la faillite internationale et communautaire*. France: Litec, Groupe LexisNexis, 2010. 346 s. ISBN 978-2-7110-1413-2.

PANNEN, Klaus. *Europäische Insolvenzverordnung: Kommentar*. Hamburg: Walter de Gruyter, 2007. 1021 s. ISBN 978-3-89949-364-1.

SPRECHER, Thomas. Die Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren. In: SPÜHLER, Karl. *Aktuelle Probleme des Internationalen Insolvenzrechtes*, Zürich / Basel / Genf: Schluthess / Europa Institut Zürich, 2003.

WESSELS, Bob. *EU Cross-border Insolvency Court-to-Court Cooperation Principles*. Hague: Eleven International Publishing, 2015. 136 s. ISBN 978-94-6236-586-5.

WOOD, Philip R. *Conflict of Laws and International Finance*. Sweet & Maxwell, 2007. 696 s. ISBN 9781847032072.

WOOD, Philip. R. *Principles of international insolvency*. London: Sweet & Maxwell, 2007. 1064 s. ISBN 9781847032102.

Časopisy

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Center of main interest (COMI) and jurisdiction of national courts in insolvency matters (insolvency status). *International Journal of Law and Management*. Emerald Group Publishing Limited, 2008, 50(2), 53 - 86. ISSN 1754-243X.

BĚLOHLÁVEK, Alexander; ŘEZNÍČEK, Tomáš. Dopady rozhodnutí o úpadku a insolvenčního řízení na majetek účastníka na probíhající rozhodčí řízení v tuzemské

a mezinárodní praxi ve světle aktuální judikatury některých obecných a rozhodčích soudů. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(9), 253-266. ISSN 1803-6554.

BĚLOHLÁVEK, Alexander; PROFELDOVÁ, Tereza. Doručování v insolvenčním řízení v tuzemsku a v přeshraničním styku. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2017, 9(2), s. 33-36. ISSN 1803-6554.

BRODEC, Jan. Uznání zahraničního rozhodnutí po zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. *Právní rozhledy*, 2006, č. 12. ISSN 1210-6410.

ČECH, Petr; DĚDIČ, Jan; ŠTENGLOVÁ, Ivana. Právní důsledky změny koncepce sídla. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(4), 100-105. ISSN 1803-6554.

FINCH, Vanessa. Corporate rescue processes: the search for quality and the capacity to resolve. *Journal of Business Law*, 2010, č. 6, s. 508. ISSN 0021-9460.

KAPITÁN, Zdeněk. Mezinárodní insolvenční a exekuční právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, XIX(4), 369 - 372. ISSN 1210-9126.

KRHUT, Rostislav. K některým aspektům nařízení Rady (ES) č. 1346/2000. *Konkursní noviny*. Brno: Cooper press, 2004, (6). ISSN 1213-4023.

LYČKA, Martin. Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2010, 18(17), 616-622. ISSN 1210-6410.

NOVOTNÁ, Jana. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí evropský příkaz k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2011, 3(11), 333-335. ISSN 1803-6554.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé a zamyšlení nad výročním Římských smluv. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2017, 156(3), 179-191. ISSN 0231-6625.

RICHTER, Tomáš. Evropský soudní dvůr: Účinky hlavního insolvenčního řízení ve vztahu k exekučnímu řízení, zahájenému v jiném členském státu Unie (MG Probud Gdynia). *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2010, 2(6), 184-188. ISSN 1803-6554.

RICHTER, Tomáš. Soudní dvůr EU: K mezinárodní soudní příslušnosti v insolvenčním řízení. K pojmu středisko hlavních zájmů dlužníka. K pojmu provozovna (Interedil). *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, 4(3), 91-96. ISSN 1803-6554.

WESTBROOK, Lawrence J. Choice of Avoidance Law in Global Insolvencies. *Brooklyn Journal of International Law*, 1991, roč. 17, s. 499-523. ISSN 0740-4824.

ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Test insolvency: Filtr pro výplatu dividendy, nástroj ochrany manažerů. *Právní rádce*. Praha: Economia, 2016, XXIV(5), 42-43. ISSN 1210-4817.

Elektronické zdroje

ALFES, Holger; LIEGL, Alexander; SAMPAIO, Luiza Saito. Cross-border insolvency in Brazil, Germany and Russia. *News Brazil Desk* [online]. 2015 [cit. 2017-01-28], s. 3-4. Dostupné zde: [http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20\(final\).pdf](http://noerr.com/Mailings/Brazil/08-2015/Noerr%20News%20Brazil%20Desk%20August%202015%20EN%20(final).pdf)

BELLOŇOVÁ, Pavla. Pravomoc českých soudů. In: PAUKNEROVÁ, Monika;

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

BRODEC, Jan. Obecná ustanovení ve vztahu k řízení o úpadku. In: PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Čerpáno z ASPI, právní stav k 7. červnu 2016.

BUFFORD, Samuel L. *Coordination of Insolvency Cases for International Enterprise Groups: A Proposal*. Legal Studies Research Paper No. 1-2014. [online] 79 s. [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2382123>

BUFFORD, Samuel L. *International Insolvency Case Venue in the European Union: The Parmalat and Daisytek Controversies*. Columbia Journal of European Law 12/2006. [online] s. 429-486 [cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: http://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=fac_works

DE BARROS DI FRANCO, Angela Paes; OIKAWA, Renato Din. 2016 Insolvency and Corporate Reorganisation Report: Brazil. In: *International Financial Law Review* [online]. 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné zde: <http://www.iflr.com/Article/3549967/2016-Insolvency-and-Corporate-Reorganisation-Report-Brazil.html>

DOTEVALL, Rolf. *EU Insolvency Regulation and Multiregulatory Combines*. Scandinavian Studies In Law, 1999-2015. [online] s. 64-68 [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/57-3.pdf>

FLICS, Martin; WARREN, Mary; MOSS, Joel et al. *U.S. District Court Affirms Bear Stearns Decision Denying Chapter 15 Recognition for Cayman Hedge Fund*. Linklaters, 2008. [online] s. 1-4 [cit. 2016-09-02]. Dostupné zde: http://www.linklaters.com/pdfs/052908_RandIBriefing.pdf.

HYDE, Mark; COHEN, Adrian et al. *The EU Insolvency Regulation*. [online] s. 1-6 [cit. 2016-03-20]. Dostupné zde: http://www.europeanrestructuring.com/05intro/008_013.htm

HUNT, Alex; WHEELER, Brian. *Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU* [online]. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

JACK, Ian; WEBB, Louise. *Where is the COMI?* Publications. Baker & McKenzie. [online] s. 1-5 [cit. 2016-02-09]. Dostupné zde: <http://www.bakermckenzie.com/RRGovernin gDeterminingCOMIJul09/>

LEDERMANN, David; LUGINBÜHL, Tanja. Corporate Recovery and Insolvency 2016: Switzerland. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/switzerland>

MADAUS, Stephan. *Insolvency proceedings for corporate groups under the new Insolvency Regulation*. International Insolvency Law Review, 2015. [online] 16 s. [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2648850>

MORAVEC, Tomáš. Nařízení o úpadku 1346/2000 – koncernová insolvence. *Cofola 2011. Sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2011. [online] 15 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné zde: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/normotv orba/Moravec_Tomas_6346.pdf

NORLEY, Lyndon; EAST, Richard; LANE, Graham. *The EC Insolvency Regulation: three years on*. Kirkland, Restructuring and Insolvency 2005/06. [online] s. 9-12

[cit. 2017-02-09]. Dostupné zde: [https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20\(Norley,%20East\)%20PLC%20Handbook.pdf](https://www.kirkland.com/siteFiles/kirkexp/publications/2346/Document1/EC%20Insolvency%20regulation%20(Norley,%20East)%20PLC%20Handbook.pdf)

OMAR, Paul J. *The Landscape of International Insolvency Law*. INSOL International Insolvency Review. [online] 2002, (11), s. 173-200 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <https://www.iiiiglobal.org/sites/default/files/landscapeofinternationalinsolvencylaw.pdf>

PACHL, Lukáš. Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem. In: KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2008. Čerpáno z ASPI, právní stav k 1. lednu 2016.

PETER, Henry. *Insolvency in a Group of Companies, Substantive and Procedural Consolidation: when and how?* [online] [cit. 2017-02-18]. Dostupné zde: <http://www.peterlegal.com/p/pdf/peter/insolvency-in-a-group-of-companies.pdf>

POKORNÁ, Jarmila. Sídlo podnikatele. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 - 645, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2014, právní stav v ASPI k 1. lednu 2014.

PŘECECHTĚLOVÁ, Tereza. *Revize Nařízení o úpadkovém řízení aneb evropská insolvence po patnácti letech v novém kabátě – 1. část*. [online] 2014 [cit. 2015-07-11]. Dostupný zde: <http://www.epravo.cz/top/clanky/revize-narizeni-o-upadkovem-rizeni-aneb-evropska-insolvence-po-patnacti-letech-v-novem-kabate-1-cast-96042.html>

TIRADO, Ignacio. *An Evolution of COMI in the European Insolvency Regulation: From “Insolvenzimperialismus” to the Recast*. [online] 20 s. [cit. 2017-03-19]. Dostupné zde: <https://ssrn.com/abstract=2688169>

UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency Law with Guide to Enactment and Interpretation. New York, 2014. Dostupné zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/1997-Model-Law-Insol-2013-Guide-Enactment-e.pdf>

UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency: The Judicial Perspective. (Updated 2013). New York, 2014. Dostupné zde: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Judicial-Perspective-2013-e.pdf>

VALENTE DE PAIVA, Luiz Fernando; MARQUES, André Moraes. Corporate Recovery and Insolvency 2016: Brazil. In: *International Comparative Legal Guides* [online]. 2016 [cit. 2017-01-31]. Dostupné zde: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-recovery-and-insolvency/corporate-recovery-and-insolvency-2016/brazil>

WESSELS, Bob. *Banks in distress under rules of European Insolvency Law*. Journal of International Banking Law and Regulation 2006. [online] s. 301-308 [cit. 2016-10-27]. Dostupné zde: http://bobwessels.nl/download/banks_in_distress.pdf

WESSELS, Bob. *European Union Regulation on Insolvency Proceedings. An Introductory Analysis*. An Introductory Analysis 2006. [online] s. 1-45 [cit. 2017-02-10]. Dostupné zde: <http://www.insol.org/INSOLfaculty/pdfs/BasicReading/Session%205/European%20Union%20Regulation%20on%20Insolvency%20Proceedings%20An%20Introductory%20analysis,%20Bob%20Wessels.pdf>

WESSELS, Bob. *EU Insolvency Regulation and its Impact on European Business*. CESifo DICE Report 1/2006. [online] s. 16-21 [cit. 2016-02-21]. Dostupné zde:

https://www.academia.edu/8034067/EU_insolvency_regulation_and_its_impact_on_European_business

WESSELS, Bob. *Is Switzerland opening up for cross-border insolvency?* [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné zde: <http://leidenlawblog.nl/articles/is-switzerland-opening-up-for-cross-border-insolvency>

WESSELS, Bob. The Place of the Registered Office of a Company: a Cornerstone in the Application of the EC Insolvency Regulation. *European Company Law*. Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2006. August 2006, Volume 3, Issue 4. ISSN: 1572-4999. Dostupné zde: https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/5-_060818Wessels.pdf

WESTBROOK, Lawrence J. *The Lessons of Maxwell Communication*. Fordham Law Review, 1996. [online] s. 2531-2541 [cit. 2017-03-1]. Dostupné zde: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3277&context=flr>.

WINDSOR, Jo; SIDLE, Paul. *Moving COMI: Guidance from the Wind Hellas judgment*. 2009. [online] s. 1-4 [cit. 2016-10-27]. Dostupné zde: <http://www.linklaters.com/pdfs/Insights/WindHellas2.pdf>

ZOULÍK, František. Základní otázky mezinárodního insolvenčního práva: Záznam příspěvku pro Karlovarské právnické dny. *Konkursní noviny* [online]. 2003 [cit. 2016-09-28]. Dostupné zde: <http://www.kn.cz/clanek/zakladni-otazky-mezinarodniho-insolvenčního-prava-0>

2) Prameny

• Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí Soudního dvora EU

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. října 1976 ve věci LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol, sp. zn. 29-76

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. června 1978 ve věci Gabrielle Defrenne v. Société Anonyme Belge de navigation Aérienne Sabena, sp. zn. 149/77

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. února 1979 ve věci Henri Gourdain v. Franz Nadler, sp. zn. C-133/78

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 18. března 1981 ve věci Blanckaert & Willems PVBA v. Luise Trost., sp. zn. 139/80

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. prosince 1987 ve věci SAR Schotte GmbH v. Parfums Rothschild SARL, sp. zn. 218/86

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. listopadu 1991 ve věci Andrea Francovich, Danila Bonifaci a další v. Italská republika, spojené případy pod sp. zn. C-6/90 a C-9/90

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 9. března 1999 ve věci Centros Ltd., sp. zn. C-212/97

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 23. března 2000 ve věci Diamantis, sp. zn. C-373/97

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 11. května 2000 ve věci Régie Nationale des Usines Renault SA v. Maxicar SpA, Orazio Formento, sp. zn. C-38/98

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 5. listopadu 2002 ve věci Überseering BV, sp. zn. C-208/00

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Inspire Art Ltd., sp. zn. C-167/01

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 30. září 2003 ve věci Gerhard Köbler v. Republika Rakousko, sp. zn. C-224/01

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 1. března 2005 ve věci Andrew Owusu, sp. zn. C-281/02

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. března 2005 ve věci Komise Evropských společenství v. AMI Semiconductor Belgium BVBA a další, sp. zn. C-294/02

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. ledna 2006 ve věci Susanne Staubitz-Schreiber, sp. zn. C-1/04

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2006 ve věci Eurofood IFSC Ltd., sp. zn. C-341/04

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. února 2009 ve věci Christopher Seagon v. Deko Marty Belgium NV, sp. zn. C-339/07

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. dubna 2009 ve věci Draka NK Cables Ltd. a další v. Omnipol Ltd., sp. zn. C-167/08

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. července 2009 ve věci SCT Industri AB i likvidation v. Alpenblume AB, sp. zn. C-111/08

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. července 2009 ve věci Peter Rehder v. Air Baltic Corporation, sp. zn. C-204/08

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10. září 2009 ve věci German Graphics Graphische Maschinen GmbH v. Alice van der Schee (správkyně podstaty společnosti Holland Binding BV), sp. zn. C-292/08

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 21. ledna 2010 ve věci MG Probud Gdynia sp. z o.o., sp. zn. C-444/07

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. května 2010 ve věci TNT Express Nederland BV v. AXA Versicherung AG, sp. zn. C-533/08

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. října 2011 ve věci Interedil Srl, v likvidaci, v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA., sp. zn. C-396/09

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner, sp. zn. C-327/10

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci Procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen v. Zaza Retail BV, sp. zn. C-112/10

rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 15. prosince 2011 ve věci Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux, sp. zn. C-191/10

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci F-Tex SIA v. Lietuvos-Anglijos UAB „JadecLOUD-Vilma“, sp. zn. C-213/10

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. července 2012 ve věci ERSTE Bank Hungary Nyrt v. Magyar Állam, B.C.L. Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt, sp. zn. C-527/10

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. listopadu 2012 ve věci Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten i Stockholm, sp. zn. C-461/11

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. prosince 2013 ve věci Nipponkoa Insurance Co. (Europe) Ltd. v. Inter-Zuid Transport BV, za přítomnosti DTC Surhuisterveen BV, sp. zn. C-452/12

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. ledna 2014 ve věci Ralph Schmid v. Lilly Hertel, sp. zn. C-328/12

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. září 2014 ve věci Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB, sp. zn. C-157/13

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. prosince 2014 ve věci H (správce podstaty společnosti G. T. GmbH) v. H. K., sp. zn. C 295/13

rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2015 ve věci Comité d'entreprise de Nortel Networks SA and others v. Cosme Rogeau, a dále ve věci Cosme Rogeau v. Alan Robert Bloom, Alan Michael Hudson, Stephen John Harris, Christopher John Wilkinson Hill, sp. zn. C-649/13

Rozhodnutí amerických soudů

rozhodnutí U.S. District Court for the Southern District of New York ze dne 12. září 1995 ve věci Maxwell, sp. zn. 186 B.R. 807 (S.D.N.Y. 1995)

rozhodnutí U.S. District Court ze dne 22. května 2008 ve věci Bear Stearns, Ltd., Re (US District Court, SDNY 2008)

rozhodnutí Supreme Court of the United States ze dne 23. února 2010 ve věci The Hertz Corporation v. Melinda Friend et al., sp. zn. No. 08–1107, 559 U. S. (2010)

rozhodnutí United States Court of Appeals ze dne 16. dubna 2013 ve věci FAIRFIELD SENTRY LIMITED et al v. Kenneth Krys, Christopher Stride, sp. zn. No. 11-4376, 714 F.3d 127 (2013)

Rozhodnutí belgického soudu

rozhodnutí Cour d'appel v Liège ze dne 28. dubna 2011 ve věci Monsieur le procureur général v. Delos France SARL, sp. zn. TBH 2012, 165

Rozhodnutí britských soudů

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 4. června 2002 ve věci Enron Directo SA (nepublikované rozhodnutí)

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 7. února 2003 ve věci BRAC Rent-A-Car International Inc, sp. zn. [2003] EWHC (Ch) 128

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 16. května 2003 ve věci Daisytex-ISA Limited

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 20. května 2003 ve věci Crisscross Telecommunications

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 19. prosince 2003 ve věci Automold GmbH. (nepublikované rozhodnutí)

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 2. června 2004 ve věci Ci4net.com Inc and another, sp. zn. [2004] EWHC 1941 (nepublikované rozhodnutí)

rozsudek High Court of Justice ze dne 9. února 2005 ve věci Parkside Flexible S.A. (nepublikované rozhodnutí)

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 18. dubna 2005 ve věci MG Rover, sp. zn. [2005] EWHC 874 (CHAN)

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 15. července 2005 ve věci Collins & Aikman Europe SA, sp. zn. [2005] EWHC 1754 (Ch)

rozsudek England and Wales Court of Appeal, Civil Division, ze dne 27. července 2005 ve věci Shierson v. Vlieland-Boddy, sp. zn. [2005] EWCA (Civ) 974

rozsudek High Court of Justice ze dne 3. července 2009 ve věci Stanford International Bank Limited, sp. zn. [2009] EWHC (Ch) 1441

rozsudek High Court of Justice ze dne 30. listopadu 2011 ve věci Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA, sp. zn. [2011] EWHC 3176 (Ch)

rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland ze dne 10. ledna 2012 ve věci Irish Bank Resolution Corporation Ltd. v. Quinn, sp. zn. [2012] NICh 1

rozhodnutí High Court of Justice ze dne 21. prosince 2012 ve věci Brian and Mary Patricia O'Donnell v. Bank of Ireland, sp. zn. T20121 EWHC 3749 (Ch)

rozhodnutí Court of Appeal ze dne 26. ledna 2015 ve věci Northsea Base Investment Limited & ors, sp. zn. [2015] EWHC 121 (Ch)

rozhodnutí England and Wales Court of Appeal ze dne 24. května 2016 ve věci Rodney Mark Gardner and Lemma Europe Insurance Company Limited (In Liquidation), sp. zn. [2016] EWCA Civ 484

Rozhodnutí českých soudů

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. května 2011, sp. zn. MSPH 79 INS 6021/2011-A-24

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 11 VSOL 194/2014-141

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. dubna 2016, sp. zn. 4 VSPH 305/2016-A-64

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. 23 Cdo 1308/2011

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2016 ve věci CDV-1, Ltd. proti KC - CZ Holding, s. r. o. a M. F. K., sp. zn. 29 Cdo 1115/2014

usnesení Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 2/11

Rozhodnutí německých soudů

rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 11. července 1985, sp. zn. IX ZR 178/84

rozhodnutí Amtsgericht München ze dne 4. května 2004 ve věci Hettlage AG & Co KG, Innsbruck, sp. zn. 1501 IE 1276/04

rozhodnutí německého pracovního soudu v Hesse (Hessisches Landesarbeitsgericht) ze dne 4. srpna 2011 ve věci Varig, sp. zn. 5 Sa 1548/10

rozhodnutí Spolkového pracovního soudu v Německu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 27. února 2007, sp. zn. 3 AZR 618/06

rozhodnutí Spolkového pracovního soudu v Německu (Bundesarbeitsgericht) ze dne 18. července 2013 ve věci Varig, sp. zn. 6 AZR 882/11(A)

- **Právní prameny**

americký zákon o úpadku (*America's Bankruptcy Code*)

Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C 340/01)

Bankruptcy (Scotland) Act 2016

brazilský zákon o úpadku a restrukturalizaci ze dne 9. února 2005, č. 11.101

Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních ze dne 27. září 1968

Company Directors Disqualification Act 1986

francouzský zákon č. 67-563 ze dne 15. července 1967

Insolvency Act 1986

Insolvency Act 2000

Insolvency Rules z roku 1986 [No. 1925]

Loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite (LP) ze dne 11. dubna 1889 (stav k 1. lednu 2017), švýcarský insolvenční zákon

Loi fédérale complétant le Code civil suisse (Livre cinquième: Droit des obligations) ze dne 30. března 1911 (stav k 1. lednu 2017)

Loi fédérale sur le droit international privé (LDIP)" ze dne 18. prosince 1987 (stav k 1. lednu 2017), švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém

nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Nařízení o úpadkovém řízení)

nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I)

nařízení (ES) č. 1896/2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (nařízení o evropském platebním rozkazu)

nařízení (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v zemích Evropské unie (nařízení o doručování písemností)

nařízení (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (nařízení Řím I)

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I bis)

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 o insolvenčním řízení (nařízení o insolvenčním řízení)

nařízení FINMA ze dne 30. srpna 2012 (Banking Insolvency Ordinance, BIO-FINMA; SR 952.05)

návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2002, 2012/0360 (COD)

návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU, COM (2016) 723 z 22. listopadu 2016

návrh Úmluvy o úpadku, likvidaci, vyrovnání a podobných řízeních (návrh Evropské úmluvy o konkursu)

německá Ústava (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland)

německý insolvenční zákon (Insolvenzordnung)

rezoluce 52/158 Valného shromáždění OSN ze dne 15. prosince 1997

ruský federální insolvenční zákon z 26. října 2002, č. 127-FZ (FEDERAL LAW NO. 127-FZ OF OCTOBER 26, 2002 ON INSOLVENCY (BANKRUPTCY))

směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí

směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/47/ES ze dne 6. června 2002, o dohodách o finančním zajištění

směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009, o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II)

Smlouva mezi Francií a Rakouskem o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí v úpadkovém řízení podepsaná ve Vídni dne 27. února 1979

Smlouva o Evropské unii, C 83/13 (SEU)

Smlouva o fungování Evropské unie, C 115/47 (SFEU)

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství

Smlouva o založení Evropského společenství

švýcarský federální zákon o bankách a jejich záchraně ze dne 8. listopadu 1934 (Banking Act, BA; SR 952.0)

The Cross-Border Insolvency Regulations 2006 [No. 1030] (Pravidla z roku 2006, včetně přílohy č. I)

Úmluva mezi republikou Československou a Švýcarskem o uznání a výkonu soudních rozhodnutí č. 23/1929 Sb. ze dne 21. prosince 1926

Úmluva mezi Dánskem, Finskem, Norskem, Švédskem a Islandem o konkursním řízení podepsaná v Kodani dne 7. listopadu 1933

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě podepsaná v Ženevě dne 19. května 1956, ve znění protokolu podepsaného v Ženevě dne 5. července 1978 (Úmluva CMR)

Úmluva o přistoupení Dánska, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Úmluvě o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a jejímu výkladovému protokolu, podepsaná dne 9. října 1978 v Lucemburku

Úmluva Rady Evropy o některých mezinárodních aspektech konkursního řízení ze dne 5. června 1990 (Istanbulská úmluva)

Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení z 23. listopadu 1995 (Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení)

Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná dne 30. října 2007, schválená rozhodnutím č. 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008 (Luganská úmluva II)

Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969

vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb. ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)

Vzorový zákon UNCITRAL o přeshraniční insolvenční ze dne 30. května 1997 (Vzorový zákon)

Water Industry Act 1991

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 458/2016 Sb.

zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

- **Ostatní prameny**

Annex I k Wien-Heidelberg Report

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ELI – UNIDROIT Transnational Principles of Civil Procedure

expertní zpráva zpracovaná pro Komisi Evropských společenství pod záštitou Rady Evropských společenství Miguelem Virgosem a Etiennem Schmitem, která byla průvodním dokumentem k Úmluvě Evropské unie o insolvenčním řízení, v originálním jazyce (cit.): *Report on the Convention of Insolvency Proceedings, Reasons for the Convention* (Brusel, 3. května 1996, 6500/96), tj. zpráva Miguela Virgose a Etienna Schmita

Guide to enactment and interpretation of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency (UNCITRAL)

IBA Cross-Border Insolvency Concordat (International Bar Association)

ICR standard (Světová banka a UNCITRAL)

Initiative of the Federal Republic of Germany and the Republic of Finland with a view to the adoption of a Council Regulation on insolvency proceedings, submitted to the Council on 26 May 1999.

návrh nařízení [COM (2012) 744] revidující nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení ze dne 12. prosince 2012, 2012/0360 (COD), důvodová zpráva

Osobní rozhovor s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohlávkem, dr.h.c. [březen 2016].

Panelová diskuse na téma *Cross-border insolvency and the off shore sector – How far have we come? Do we have it right? How can we do it better, what needs to change?*. Výroční zasedání IAIR (International Association of Insolvency Regulators) ve dnech 31. srpna 2015 až 3. září 2015, Bermudy.

postoj Rady (EU) č. 7/2015 v prvním čtení za účelem přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady o insolvenčním řízení – přepracované znění (2015/C 141/02)

Pracovní dokument Francie pro Radu Evropské unie ze dne 29. října 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Pracovní dokument pro Radu Evropské unie vypracovaný Spolkovou republikou Německo, Polskem a Nizozemím ze dne 25. dubna 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Pracovní dokument Rumunska pro Radu Evropské unie ze dne 22. května 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Pracovní materiál získaný při osobní konzultaci s panem Prof., Prof. zw., Dr. et Mgr. Ing. Alexandrem Bělohlávkem, dr.h.c. [červen 2016].

Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (Světová banka)

průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0416 final)

průvodní dokument k revizi nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení (SWD/2012/0417 final)

Report on the Convention on Insolvency Proceedings of 23 November 1995, Committee on Legal Affairs and Citizens' Rights, DOC_EN\RR\377\377187, PE 228.795/fin.

Seminář na téma *Uncitral Model Law - Friend or Foe?* Výroční zasedání IAIR (International Association of Insolvency Regulators) ve dnech 31. srpna 2015 až 3. září 2015, Bermudy.

Transnational insolvency: Global Principles for Cooperation in International Insolvency Cases (American Law Institute)

UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. Part three: Treatment of enterprise groups in insolvency

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. února 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

ZBÍRAL, Robert. *Jak vymanit národní právo z osidel práva unijního? Legislativní důsledky Brexitu*. Dny práva 2016 (Brno), vlastní poznámky.

zpráva Evropského parlamentu, výboru pro právo a vnitřní trh ze dne 23. února 2000, A5-0039/2000

Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (výbor pro záležitosti občanského práva) ze dne 14. - 15. února 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 24. - 25. dubna 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 11. října 2013. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 20. - 21. ledna 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

Zpráva o výsledku jednání pracovní skupiny Rady Evropské unie (pracovní skupina pro záležitosti občanského práva) ze dne 8. července 2014. Materiál poskytnutý na základě žádosti autorky Stálým zastoupením České republiky při Evropské unii dne 12. srpna 2016.

zpráva pracovní skupiny UNCITRAL pro insolvenční právo z 31. zasedání (Viedeň, 11. až 15. prosince 2006)

zpráva pracovní skupiny UNCITRAL pro insolvenční právo ze 43. zasedání (New York, 15. až 19. dubna 2013) na téma *Interpretation and application of selected concepts of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency relating to centre of main interests (COMI)*

- **Internetové stránky**

<https://archive.org>

<http://www.bailii.org>

<https://www.coe.int>

<http://curia.europa.eu>

<http://cslav.justice.cz>

<https://documents-dds-ny.un.org>

<http://ec.europa.eu>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://www.europarl.europa.eu>

<http://www.euroskop.cz>

<https://www.gesetze-im-internet.de>

<https://www.iiiglobal.org>

<https://www.insol.org>

<https://www.jurion.de>

<http://kraken.slv.cz>

<https://www.law.cornell.edu>

<http://law.justia.com>

<http://www.leagle.com>

<http://noerr.com>

<http://www.nsoud.cz>

<http://openjur.de>

<http://www.rmsystem.cz>

<http://www.uncitral.org>

<http://www.worldbank.org>

<https://www.zip-online.de>